This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Google

Ind L
4029
2 B

VE RI TAS

Harvard College
Library

THE BEQUEST OF

Charles R. Lanman

PROFESSOR OF SANSKRIT
1880–1926

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Neumann's opinion of Chalmers's work (as contrasted with Trenckner's): Lieder der Mönche, p.157 (+)

[illegible] 6 [illegible] [illegible] 1908 [illegible]

JPTS. 1908 — p.103

(+) Dieser (M., vol. 1) wird einer künftigen, besseren, wissenschaftlich begründeten Herausgabe der vier grossen Nikāya durchaus als Muster zu gelten haben.

Lord Chalmers: born 18 Aug 1858
married Miss [illegible] Piggott 1888 [illegible]
Oriel College
Treasury 1882–1903 || Assistant Secy 1903–1907
Secy [illegible] 1911–13
Governor Ceylon 1913–1916
[illegible] Treasury 1916–1919

Digitized by Google

Fr. W. Trenckner *1824 †1891 (67 years)
Majjhima, vol. 1, 1888

Pali Text Society.

THE MAJJHIMA-NIKĀYA.

EDITED BY

ROBERT CHALMERS.

VOL. II.

LONDON.
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E. C.

1898.

Digitized by Google

Copenhagen. — Printed by Nielsen & Lydiche.

Digitized by Google

Pali Text Society.

THE

MAJJHIMA-NIKĀYA.

EDITED BY

ROBERT CHALMERS.

VOL. II. PART I.

LONDON:
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, LONDON EC.

1896.

Digitized by Google

Ind L 4029.2
B

From C. R. Lanman
9 Farrar Street
Cambridge, Mass.
U. S. of America

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

MANIBUS

GULIELMI TRENCKNERI

D. D. D.

Digitized by Google

MANUSCRIPTS CONSULTED.

S^k = the Copenhagen MS. No. VI (Siṇhalese character), — referred to as A in Vol. I.

S^t = the Turnour MS. (Siṇhalese character) in the India Office Library. This is intimately related to S^k.

B^m = the Mandalay MS. (Burmese character) in the India Office Library.

Si = King of Siam's printed edition (Siamese character).

Bu = Buddhaghosa's commentary (the Papañca-Sūdanī) on the Majjhima-Nikāya. The references are to a MS. (Siṇhalese character) in the editor's possession.

Digitized by Google

77.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā paribbājakā Moranivāpe Paribbājakārāme paṭivasanti, — seyyathīdam: Anugāro Varadharo[1] Sakuludāyi ca paribbājako aññe ca abhiññātā abhiññātā paribbājakā. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetva pattacīvaraṁ ādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya carituṁ; yannūnāhaṁ yena Moranivāpo Paribbājakārāmo yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasaṁkameyyan ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo Paribbājakārāmo ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccasaddāya[2] mahāsaddāya anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, seyyathīdaṁ: rājakathaṁ corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakatham[3]

---

[1] *So* Bm Bu; Skt Varacaro; Si Varataro, *with note that the European & Sinhalese reading is* Varacaro. Bm reads Sakuludāyī always (as in Nr. 79). [2] See Vol I pp 513 & 572, Dīgha I 178. Like Bm (always) & Sk (here), Si *reads* uccasadda, *with a note* (at Sutta Nr. 76) *indicating that the European reading is* u—āya. [3] *Here & in Nrs 76* & 78 Si *inserts* kumbhadāsikathaṁ.

Digitized by Google

pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ itibhavābhavakathaṁ iti vā. Addasā kho Sakaludāyi paribbājako Bhagavantaṁ dūrato va āgacchantaṁ; disvāna, sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; ayaṁ samaṇo Gotamo āgacchati; appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vaṇṇavādī, appeva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṁkamitabbaṁ maññeyyāti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyi paribbājako ten' upasaṁkami. Atha kho Sakuludāyi paribbajako Bhagavantaṁ etad avoca: Etu kho bhante Bhagavā, sāgataṁ[1] bhante Bhagavato, cirassaṁ kho bhante Bhagavā imaṁ pariyāyam akāsi yadidaṁ idh' āgamanāya, nisīdatu bhante Bhagavā, idam āsanaṁ paññattan ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Sakuludāyi pi kho paribbājako aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ Bhagavā etad avoca: — Kāya nu 'ttha[2], Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā ti?

Tiṭṭhat' esā bhante kathā yāya mayaṁ etarahi kathāya sannisinnā; n' esā bhante kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchā pi savanāya. Purimāni bhante divasāni purimatarāni nānātitthiyānaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ kutūhalasālāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ, ayam antarākathā udapādi: Lābhā vata bho Aṅga-Magadhānaṁ, suladdhaṁ vata bho Aṅga-Magadhānaṁ, yatth' ime samaṇabrāhmaṇā saṁghino gaṇino gaṇācariyā ñātā yasassino titthakarā sādhusammatā bahujanassa Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭā[3]. Ayam pi kho Pūraṇo Kassapo saṁghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭo. Ayam pi kho Makkhali Gosālo — pe — ; Ajito Kesakambalī; Pakudho[4] Kaccāyano; Sañjayo Belaṭṭhiputto; Nigaṇṭho Nātaputto saṁghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca

---

[1] Bm Si svāgataṁ. [2] *So* Bm & Si; Skt nvattha, [3] Si *reads* upagatā, *with note stating that* osaṭā is the Sinhalese Burmese & European reading; Bu *reads* osaṭā. Infra Si. *reads* upagato *always.* [4] *See* Vol I 198, 250 & 547. Si *reads* Makkhalī G., A. Kesakambalo, Pakuddho K., Sañjayo Veladdhaputto, Nigantho Nāṭaputto. (Bm Belaṭṭhaputto Naṭaputto).

Digitized by Google

ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭo. Ayam pi kho samaṇo Gotamo saṁghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagahaṁ vassāvāsaṁ osaṭo. Ko nu kho imesaṁ bhagavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saṁghīnaṁ gaṇīnaṁ gaṇācariyānaṁ ñātānaṁ yasassīnam titthakarānaṁ sādhusammatānaṁ bahujanassa, sāvakānaṁ sakkato garūkato mānito pūjito? Kathaṁ ca pana sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti? Tatr' ekacce evam āhaṁsu: Ayaṁ kho Pūraṇo Kassapo saṁghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānaṁ na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Pūraṇaṁ Kassapaṁ sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbaṁ Pūraṇo Kassapo anekasatāya parisāya dhammaṁ desesi. Tatr' aññataro Puraṇassa Kassapassa sāvako saddam akāsi: — Mā bhonto Pūraṇaṁ Kassapaṁ etam atthaṁ pucchittha; n' eso etaṁ jānāti; mayam etaṁ jānāma; amhe etam atthaṁ pucchatha; mayam etaṁ bhavataṁ byākarissāmāti. Bhūtapubbaṁ Pūraṇo Kassapo bāhā paggayha kandanto na labhati: Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; n' ete bhavante pucchanti; amhe ete pucchanti; mayam etesaṁ byākarissāmāti. Bahū kho pana Pūraṇassa Kassapassa sāvakā vādaṁ āropetva apakkantā: Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi; ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi. Kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi? Micchāpaṭipanno tvaṁ asi, aham asmi sammāpaṭipanno. Sahitam me, asahitan te. Pure vacanīyaṁ pacchā avaca, pacchā vacanīyaṁ pure avaca. Aviciṇṇan [1] te viparāvattaṁ; āropito te vādo; niggahīto si; cara vādappamokkhāya; nibbeṭhehi [2] vā sace pahosīti. Iti Pūraṇo Kassapo sāvakānaṁ na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Pūraṇaṁ Kassapaṁ sāvakā sakkatvā garūkatvā [3] upanissāya viharanti; akkuṭṭho[4] ca pana Pūraṇo Kassapo dhammakkosenāti.

---

[1] *So* Skt & Bu. Si & Bm adhiciṇṇaṁ (*Cf.* Vol I 372 & Dīgha I 8). Skt viparādhattaṁ. [2] *So* Skt Bu; Bm vāda pamukkhāya nibbeṭhehi; Si nibbedhehi *here, infra* nibbeḍhehi. [3] So Skt; Si garuk°; Bm garuṁ katvā. [4] So Bm; Si akuṭṭho; Skt akkuddho.

Digitized by Google

Ekacce evam āhaṁsu: Ayam pi kho Makkhali Gosālo — pe —; Ajito Kesakambalī; Pakudho Kaccāyano; Sañjayo Belaṭṭhiputto; Nigaṇṭho Nātaputto saṁghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī. titthakaro sādhusammato bahujanassa; so pi sāvakānaṁ na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na pana Nigaṇṭhaṁ Nātaputtaṁ sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbaṁ Nigaṇṭho Nātaputto anekasatāya parisāya dhammaṁ desesi. Tatr' aññataro Nigaṇṭhassa Nātaputtassa sāvako saddam akāsi: Ma bhonto Nigaṇṭhaṁ Nātaputtaṁ etam atthaṁ pucchittha; n' eso etaṁ jānāti; mayam etam jānāma; amhe etam atthaṁ pucchatha; mayam etaṁ bhavataṁ byākarissāmāti. Bhūtapubbaṁ Nigaṇṭho Nātaputto bāhā paggayha kandanto na labhati: — Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddam akattha, n' ete bhavante pucchanti, amhe ete pucchanti, mayam etaṁ byākarissāmāti. Bahū kho pana Nigaṇṭhassa Nātaputtassa sāvakā vādaṁ āropetvā apakkantā: — Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi, ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi. Kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi? Micchāpaṭipanno tvam asi, aham asmi sammāpaṭipanno; sahitaṁ me, asahitan te; pure vacanīyaṁ pacchā avaca, pacchā vacanīyaṁ pure avaca; aviciṇṇan te viparāvattaṁ; āropito te vādo; niggahīto si; cara vādappamokkhāya; nibbeṭhehi vā sace pahosīti. Iti Nigaṇṭho Nātaputto sāvakānaṁ na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Nigaṇṭhaṁ Nātaputtaṁ sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti; akkuṭṭho ca pana Nigaṇṭho Nātaputto dhammakkosenāti.

Ekacce evam āhaṁsu: — Ayaṁ kho samaṇo Gotamo saṁghi c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānaṁ sakkato garūkato mānito pūjito; samaṇañ ca pana Gotamaṁ sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbaṁ samaṇo Gotamo anekasatāya parisāya dhammaṁ desesi. Tatr' aññataro samaṇassa Gotamassa sāvako ukkāsi. Tam enaṁ aññataro sabrahmacārī jannukena[1] ghattesi[2]: Appasaddo

[1] Bm Si jaṇṇukena. [2] So Bm; Skt ghaddhesi; Si ghaṭesi.

Digitized by Google

āyasmā hotu; mā 'yasmā saddam akāsi; satthā no Bhagavā dhammaṁ desetīti. Yasmiṁ samaye samaṇo Gotamo anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti, n' eva tasmiṁ samaye samaṇassa Gotamassa sāvakānaṁ khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Tam enaṁ janakāyo paccāsiṁsamānarūpo paccupaṭṭhito hoti: Yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati, taṁ no sossāmāti. Seyyathāpi nāma puriso catummahāpathe khuddaṁ madhuṁ anelakam pīḷeyya, tam enaṁ mahā janakāyo paccāsiṁsamānarūpo paccupaṭṭhito assa, — evam evaṁ yasmiṁ samaye samaṇo Gotamo anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti, n' eva tasmiṁ samaye samaṇassa Gotamassa sāvakānaṁ khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā; tam enaṁ mahā janakāyo paccāsiṁsamānarūpo paccupaṭṭhito hoti: Yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati, taṁ no sossāmāti. Ye pi samaṇassa Gotamassa sāvakā sabrahmacārīhi sampayojetvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāy' āvattanti, te pi Satthu vaṇṇavādino honti, dhammassa vaṇṇavādino honti, saṁghassa vaṇṇavādino honti, attagarahino yeva honti anaññagarahino: Mayam ev' amhā alakkhikā, mayaṁ appapuññā, ye mayaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitvā nāsakkhimhā yāvajīvaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ caritun ti; te ārāmikabhūtā vā upāsakabhūtā vā pañcasu sikkhāpadesu samādāya vattanti. Iti samaṇo Gotamo sāvakānaṁ sakkato garūkato mānito pūjito, samaṇañ ca pana Gotamaṁ sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti.

Kati pana tvaṁ, Udāyi, mayi dhamme samanupassasi, yehi mama sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti?

Pañca kho ahaṁ bhante Bhagavati dhamme samanupassāmi, yehi Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Katame panca? Bhagavā hi, bhante, appāhāro appāhāratāya ca vaṇṇavādī; imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati paṭhamaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Digitized by Google

Puna ca paraṁ, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena[1] cīvarena itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī; yam pi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena cīvarena itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati dutiyaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī; yam pi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati tatiyaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇāvādī; yam pi, bhante, Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati catutthaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, bhante, Bhagavā pavivitto pavivekassa ca vāṇṇavādī; yam pi, bhante, Bhagavā pavivitto pavivekassa ca vaṇṇavādī, imaṁ kho ahaṁ, bhante, Bhagavati pañcamaṁ dhammaṁ samanupassāmi yena Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Ime kho ahaṁ, bhante, Bhagavati pañca dhamme samanupassāmi, yehi Bhagavantaṁ sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti.

Appāhāro samaṇo Gotamo appāhāratāya ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā kosakāhārā pi aḍḍhakosakāhārā pi beluvāhārā[2] pi aḍḍhabeluvāhārā pi.

---

[1] Bm Itaritarena *throughout;* Sk *&* Si *have* ī. [2] Bu Sk: bel —; Si vel —; Bm bel.

Digitized by Google

Ahaṁ kho pana, Udāyi, app' ekadā iminā pattena samatittikam pi bhuñjāmi bhiyyo pi bhuñjāmi. Appāhāro samaṇo Gotamo appāhāratāya ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvaka kosakāhārā pi aḍḍhakosakāhārā pi beluvāhārā pi aḍḍhabeluvāhārā pi, na man te iminā dhammena sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ.

Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena cīvarena itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā paṁsukūlikā lūkhacīvaradharā; te susānā vā saṁkārakūṭā vā pāpaṇikā [1] vā nantakāni uccinitvā [2] saṁghāṭiṁ karitvā dhārenti. Ahaṁ kho pan', Udāyi, app' ekadā gahapatāni cīvarāni dhāremi daḷhāni yattha lūkhāni alābulomasāni [3]. Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena cīvarena itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ garūkareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāyi, mama sāvakā paṁsukūlikā lūkhacīvaradharā, te susānā vā saṁkārakūṭā vā pāpaṇikā vā nantakāni uccinitvā saṁghāṭiṁ karitvā dhārenti, na man te iminā dhammena sakkareyyuṁ garūkareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ.

Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino ucchepake vate ratā [4]; te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanena pi nimantiyamānā na sādiyanti. Ahaṁ kho pan', Udāyi, app' ekadā nimantane [5] pi bhuñjāmi sālīnaṁ odanaṁ

---

[1] *So* Bm Si; Sk pāpanikāni; St pāpanikā. *Cf.* Vin. I, 255. [2] So Skt Si Bu; Bm ucchinditvā. [3] Bm sattalukhāni; Si suttalūkhāni alāvulomasāni; Bu alāpul-. [4] *So* Skt; Bu uccepake; Bm ucchāsake; Si uccāpake vatte. [5] *So* Si; Sk nimantanāsu; Bm nimantanassāpi.

Digitized by Google

vicitakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ. Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ. garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino ucchepake vate ratā antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanena pi nimantiyamānā na sādiyanti, na man te iminā dhammena sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ.

Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena senāsanena, itāritarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udayi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyūṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā; te aṭṭha māse channaṁ na upenti. Ahaṁ kho pan', Udāyi, app' ekadā kūṭāgāresu pi viharāmi ullittāvalittesu nivātesu phussitaggaḷesu [1] pihitavātapānesu. Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā aṭṭha māse channaṁ na upenti, na man te iminā dhammena sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ.

Pavivitto samaṇo Gotamo pavivekassa ca vaṇṇavādī ti, iti ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā āraññakā pantasenāsanā [2] āraññavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogahetvā viharanti. Te anvaddhamāsaṁ [3] saṁghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. Ahaṁ kho pan', Udāyi, app' ekadā ākiṇṇo viharāmi bhikkhūhi bhikkhunīhi upāsakehi upāsikāhi rañño [4] rājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi. Pavivitto samaṇo Gotamo pavivekassa ca vaṇṇavādī ti, iti

---

[1] So Si; Bm phusit°; Sk p-lesu. [2] Si *omits &* transposes ār-āni to follow pantāni s-āni. [3] Bm Si anvaḍḍh-. [4] Bm Si raññā.

Digitized by Google

ce maṁ, Udāyi, sāvakā sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyum, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ, ye te, Udāyi, mama sāvakā āraññakā pantasenāsanā āraññavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogahetvā viharanti, anvaddhamāsaṁ saṁghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya, na man te iminā dhammena sakkareyyuṁ, garūkareyyuṁ, māneyyuṁ, pūjeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ.

Iti kho, Udāyi, na mamaṁ sāvakā[1] imehi pañcahi dhammehi sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Atthi kho, Udāyi, aññe ca pañca dhammā, yehi mama[2] sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Katame pañca? Idh', Udāyi, mama sāvakā adhisīle sambhāventi: Sīlavā samaṇo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato ti. Yaṁ pan', Udāyi, mama sāvakā adhisīle sambhāventi: Sīlavā samaṇo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato ti, ayaṁ kho, Udāyi, paṭhamo dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, mama sāvakā abhikkante ñāṇadassane sambhāventi: Jānaṁ yev' āha samaṇo Gotamo jānāmīti; passaṁ yev' āha samaṇo Gotamo passāmīti; abhiññāya samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, no anabhiññāya; sanidānaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, no anidānaṁ; sappāṭihāriyaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, no appāṭihāriyan ti. Yaṁ pan', Udāyi, mama sāvakā abhikkante ñāṇadassane sambhāventi: Jānaṁ yev' āha samaṇo Gotamo jānāmīti; passaṁ yev' āha samaṇo Gotamo passāmīti; abhiññāya samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, no anabhiññāya; sanidānaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, no anidānaṁ; sappāṭihāriyaṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, no appāṭihāriyan ti, — ayaṁ kho, Udāyi, dutiyo dhammo yena mama

---

[1] Bm *omits* na *here & reads* (with Sk) mama, *inserting* na *before* sakkaronti *& each of the next four words;* Si na mam; Bu mamaṁ. [2] So MSS.

Digitized by Google

sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, mama sāvakā adhipaññāya sambhāventi: Paññavā samaṇo Gotamo, paramena paññākkhandhena samannāgato; taṁ vata anāgatam vā vādapathaṁ na dakkhati uppannaṁ vā parappavādaṁ na saha dhammena suniggahītaṁ[1] niggahissatīti, n' etaṁ ṭhānam vijjati. Taṁ kim maññasi, Udāyi? Api nu me sāvakā evaṁ jānantā evaṁ passantā antarantarākathaṁ opāteyyun ti?

No h' etaṁ, bhante.

Na kho panāhaṁ, Udāyi, sāvakesu anusāsaniṁ paccāsiṁsāmi, aññadatthu mamaṁ[2] yeva sāvakā anusāsaniṁ paccāsiṁsanti. Yaṁ pan', Udāyi, mama sāvakā adhipaññāya sambhāventi: Paññavā samaṇo Gotamo, paramena paññākkhandhena samannāgato; taṁ anāgataṁ vā vādapathaṁ na dakkhati uppannaṁ va parappavādaṁ na saha dhammena suniggahītaṁ niggahissatīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. Ayaṁ kho, Udāyi, tatiyo dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotiṇṇā dukkhaparetā, te maṁ upasaṁkamitvā dukkhaṁ ariyasaccaṁ pucchanti; tesāhaṁ dukkhaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho vyākaromi; tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena. Te maṁ dukkhasamudayaṁ, dukkhanirodhaṁ, dukkhanirodhagāminipaṭipadaṁ[3] ariyasaccaṁ pucchanti; tesāhām dukkhanirodhagāminipaṭipadaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho vyākaromi; tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena. Yaṁ pan', Udāyi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotiṇṇā dukkhaparetā, te maṁ upasaṁkamitvā dukkhaṁ ariyasaccaṁ pucchanti; tesāhaṁ dukkhaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho vyākaromi; tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena; te mam dukkhasamudayaṁ dukkhanirodhaṁ dukkhanirodhagāminipaṭipadaṁ ariyasaccaṁ pucchanti; tesāhaṁ dukkhanirodhagāminipaṭipadaṁ ariyasaccaṁ puṭṭho vyākaromi; tesāhaṁ cittaṁ ārādhemi pañhassa veyyākaraṇena;—ayaṁ kho, Udāyi, catuttho dhammo

---

[1] Bm s-itaṁ. [2] So Sk Bu; Bm Si mama. [3] So Bm; Sk gāminīp°; Si gāminiṁ p°.

Digitized by Google

yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā cattāro satipaṭṭhāne bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu kāye kāyānupassī viharati, ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassaṁ; vedanāsu, —pe [1] — ; citte [2]; dhammesu dhammānupassī viharati, ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā [3] viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā cattāro sammappadhāne [4] bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā cattāro iddhipāde bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu chandasamādhipadhānasaṁkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, viriyasamādhi — pe [5] — cittasamādhipadhānasaṁkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti, vīmaṁsāsamādhipadhānasaṁkhārasamannāgataṁ iddhipādaṁ bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā pañc' indriyāni bhāventi. Idh',

---

[1] Bm Si *omit* pe *&* *insert* vedanānupassī viharati. [2] Si cittesu; Bm Si *omit* pe *&* *insert* cittānupassī viharati. [3] *So* Bu Si; Skt -mīpattā *or* -iṁ pattā; Bm -mīpattā. [4] Bm Si samapp. [5] Bm Si *omit* pe *&* *read* viriyasamādhip° id° bhāveti.

Digitized by Google

Udāyi, bhikkhu saddhindriyaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ, viriyindriyaṁ bhāveti — pe —, satindriyaṁ bhāveti, samādhindriyaṁ bhāveti, paññindriyaṁ bhāveti[1] upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā pañca balāni bhāventi. Idh'[2], Udāyi, bhikkhu saddhābalaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagāmiṁ, viriyabalaṁ bhāveti — pe —. satibalaṁ bhāveti, samādhibalaṁ bhāveti, paññābalaṁ bhāveti upasamagāmiṁ sambodhagamiṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā satta bojjhaṅge bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu satisambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ[3] vossaggapariṇāmiṁ, dhammavicayasambojjhaṅgaṁ bhāveti — pe —, viriyasambojjhaṅgaṁ bhāveti pītisambojjhaṅgaṁ bhāveti, passaddhisambojjhaṅgaṁ bhāveti, samādhisambojjhaṅgaṁ bhāveti, upekhāsambojjhaṅgaṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ[3] vossaggapariṇāmiṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu sammādiṭṭhiṁ bhāveti, sammāsaṁkappaṁ bhāveti, sammāvācaṁ bhāveti, sammākammantaṁ bhāveti, sammāājīvaṁ bhāveti, sammāvāyāmaṁ bhāveti, sammāsatiṁ bhāveti, sammāsamādhiṁ bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññavosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā aṭṭha vimokhe[4] bhāventi. Rūpī rūpāni passati; ayaṁ paṭhamo vimokho. Ajjhattaṁ arūpasaññī bahiddhā rūpāni passati; ayaṁ dutiyo vimokho. Subhan t' eva adhimutto hoti; ayaṁ tatiyo vimokho. Sabbaso rūpa-

---

[1] Sk omits paññ° bh°. [2] *So* Sk Si *always*; Bm idhūd° always. [3] Sk virāganin°. [4] Bm Si vimokkh- *throughout.*

Digitized by Google

saññānaṁ [1] samatikkamā, paṭighasaññānaṁ atthagamā [2], nānattasaññānaṁ amanasikārā: Ananto ākāso ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati; ayaṁ catuttho vimokho. Sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma: Anantam viññāṇan ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati; ayaṁ pañcamo vimokho. Sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma: Na 'tthi kiñciti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati; ayaṁ chaṭṭho vimokho. Sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati; ayaṁ sattamo vimokho. Sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati; ayaṁ aṭṭhamo vimokho. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā aṭṭha abhibhāyatanāni bhāventi. Ajjhattaṁ rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya [3]: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ paṭhamaṁ abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati appamāṇāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ dutiyaṁ abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ tatiyaṁ abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati appamāṇāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ catutthaṁ abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni [4] nīlavaṇṇāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni. Seyyathāpi nāma ummāpupphaṁ [5] nīlaṁ nīlavaṇṇaṁ nīlanidassanaṁ nīlanibhāsaṁ; seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaddhaṁ nīlaṁ nīlavaṇṇaṁ nīladassanaṁ nīlabhāsaṁ; evamevaṁ ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavaṇṇāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ pañcamaṁ

---

[1] Si -āṇaṁ *throughout.* [2] Bm atthaṅgamā; Si aṭṭhaṅgamā. [3] *So* Skt Kt Si Bu; Bm abhibhūyya. [4] *So* Sk Si Bu; Bm i *throughout.* [5] Si ummārap°.

abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni[1] pītavaṇṇāni pītanidassanāni pītanibhāsāni. Seyyathāpi nāma kaṇṇikārapupphaṁ pītaṁ pītanidassanaṁ pītanibhāsaṁ, seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ pītaṁ pītavaṇṇaṁ pītanidassanaṁ pītanibhāsaṁ, evamevaṁ ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni pītavaṇṇāni pītanidassanāni pītanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ chaṭṭhaṁ abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati lohitakāni lohitakavaṇṇāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni. Seyyathāpi nāma bandhujīvakapupphaṁ lohitakaṁ lohitakavaṇṇaṁ lohitakanidassanaṁ lohitakanibhāsaṁ, seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ lohitakaṁ lohitakavaṇṇaṁ lohitakanidassanaṁ lohitakanibhāsaṁ, — evamevaṁ ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati lohitakāni lohitakavaṇṇāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ sattamaṁ abhibhāyatanaṁ. Ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati odātāni odātavaṇṇāni odātanidassanāni odātanibhāsāni. Seyyathāpi nāma osadhitārakā odātā odātavaṇṇā odātanidassanā odātanibhāsā; seyyathāpi vā pana taṁ vatthaṁ Bārāṇaseyyakaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhaṁ odātaṁ odātavaṇṇaṁ odātanidassanaṁ odātanibhāsaṁ, evamevaṁ ajjhattaṁ arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati odātāni odātavaṇṇāni odātanidassanāni odātanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evaṁsaññī hoti; idaṁ aṭṭhamaṁ abhibhāyatanaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dasa kasiṇāyatanāni bhāventi. Paṭhavīkasiṇam eko sañjānāti uddhaṁ adho tiriyaṁ advayaṁ[2] appamāṇaṁ, āpokasiṇam eko sañjānāti — pe —, tejokasiṇaṁ eko sañjānāti, vāyokasiṇam eko sañjānāti, nīlakasiṇam eko sañjānāti, pītakasiṇam eko sañjānāti, lohitakasiṇam eko sañjānāti, odātakasiṇam eko sañjānāti, ākāsakasiṇam eko sañ-

Neumann p. 325
Visu. 5.820 cm.

[1] *So* Skt Si Bu; Bm i *throughout.* [2] *So* Skt Bu; Bm uddhamadho t⁰ adv⁰; Si uddhamadho t⁰ anvayaṁ.

Digitized by Google

jānāti, viññāṇakasiṇam eko sañjānāti, uddhaṁ adho tiriyaṁ advayaṁ appamāṇaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā cattāro jhāne[1] bhāventi. Idh', Udāyi, bhikkhu vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamajjhānaṁ upasampajja viharati; so imam eva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti[2] parisandeti paripūreti parippharati. nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukkhena apphutaṁ[3] hoti. Seyyathāpi. Udāyi, dakkho nahāpako[4] vā nahāpakantevāsī vā kaṁsathāle nahāniyacuṇṇāni ākiritvā udakena paripphosakaṁ[5] paripphosakaṁ sandeyya[6], sā 'ssa[7] nahāniyapiṇḍī[8] snehanugatā snehaparetā, santarabāhirā[9] phutā[10] snehena[11] na ca paggharinī[12]; evam eva kho, Udāyi, bhikkhu imam eva kāyaṁ vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphutaṁ[13] hoti. Puna ca paraṁ, Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā[14] — pe — dutiyajjhānaṁ upasampajja viharati; so imam eva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphutaṁ hoti. Seyyathāpi, Udāyi, udakarahado[15] ubbhidodako[16], tassa n' ev' assa puratthimāya disāya udakass' āyamukhaṁ, na pacchimāya disāya udakass' āyamukhaṁ, na uttarāya disāya udakass' āyamukhaṁ, na dakkhiṇāya disāya

---

[1] So Skt; Bm Si cattāri jhānāni. [2] Bm Si abhisanneti *here, &* parisanneti *&* sanneyya *infra.* Si *notes the fact that Sinhalese read* abhisandeti, *& that* parisandeti *is a* var. lect. Cf. I. 276 & I Dīgha p. 74. [3] *So* Skt Si; Bm apphuṭaṁ. [4] Bm nhap° *throughout, as* Si twice out of four times. [5] Bm *here reads* paripphāsakam *&, like* Si, *does not repeat the word.* [6] Bm Si sanneyya. [7] *So* Sk Si; Bm sāyaṁ. [8] Bm Si -piṇḍi. [9] Bm snehanugatā snehaparetā samantarabāhirā; Si sendānugatā sendāparetā santarabāhirā, — *with note that the Sinh. reading is* subhānugatā for the first word; Skt subhānugatā subhaparetā samanantarabāhirā; Bu *has no note.* [10] Skt Bm puṭṭhā; Si phuṭṭhā. [11] So Bm; Sk subhena; Si sendena. [12] *So* MSS. [13] Bm here apphutaṁ. [14] Bm *adds* ajjhattaṁ sampasādanaṁ. [15] Bm Si *add* gambhīro. [16] MSS ubbhitodako. Cf. 1 Sum. Vil. 218.

Digitized by Google

udakass' āyamukhaṁ, devo ca na kālena kālaṁ sammādhāraṁ anuppaveccheyya[1]; atha kho tamhā ca udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tam eva udakarahadaṁ sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya paripphareyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphutaṁ assa; evam eva kho, Udāyi, bhikkhu imam eva kāyaṁ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphutaṁ hoti. Puna ca paraṁ, Udāyi, bhikkhu pītiyā ca virāgā — pe — tatiyajjhānaṁ upasampajja viharati. So imam eva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphutaṁ hoti. Seyyathāpi, Udāyi, uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni va puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaddhāni udakā 'nuggatāni antonimuggaposīni, tāni yāva c'aggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni[2] paripūrāni paripphutāni[3], nāssa[4] kiñci sabbāvataṁ uppalānaṁ va padumānaṁ vā puṇḍarīkānaṁ vā sītena vārinā apphutaṁ assa; evam eva kho, Udāyi, bhikkhu imam eva kāyaṁ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphutaṁ hoti. Puna ca paraṁ, Udāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā[5] dukkhassa ca pahānā pubbe va somanassadomanassānaṁ atthagamā adukkhaṁ asukhaṁ upekhāsatipārisuddhiṁ catutthajjhānaṁ upasampajja viharati. So imam eva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphutaṁ hoti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso odātena vatthena sasīsaṁ pārupitvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa odātena vatthena apphutaṁ assa; evam eva kho, Udāyi, bhikkhu imam eva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa pari-

---

[1] Bm Si nānu°, omitting foregoing na. [2] So Bm Si; Sk sandāni. [3] So Si; Bm paripphuṭāni; Skt paripphurāni. [4] Skt nāyaṁ. [5] Si *omits next ten words, inserting* pe *before* cattutthajjh°.

Digitized by Google

suddhena cetasā pariyodātena apphutaṁ hoti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā yathā paṭipannā me sāvakā evaṁ pajānanti: Ayaṁ kho me kāyo rūpī cātummahābhūtiko[1] mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammo, idañ ca pana me viññāṇaṁ ettha sitaṁ ettha paṭibaddhaṁ[2]. Seyyathāpi, Udāyi, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno[3], tatr' assa suttaṁ āvutaṁ nīlaṁ vā pītaṁ vā lohitaṁ vā odātaṁ vā paṇḍusuttaṁ vā; tam enaṁ cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyya: Ayaṁ kho maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno, tatr' idaṁ suttaṁ āvutaṁ nīlaṁ vā pītaṁ vā lohitaṁ vā odātaṁ vā paṇḍusuttaṁ vā ti. Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā evaṁ jānanti: Ayaṁ kho me kāyo rūpī cātummahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammo, idañ ca pana viññāṇaṁ ettha sitaṁ ettha paṭibaddhan ti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññaṁ kāyaṁ abhinimminanti rūpiṁ manomayaṁ sabbaṅgapaccaṅgiṁ abhinindriyaṁ. Seyyathāpi, Udāyi, puriso muñjamhā isīkaṁ pabbāheyya, tassa evañ c' assa: Ayaṁ muñjo ayaṁ isīkā, añño muñjo aññā isīkā[4], muñjamhā tveva isīkā pabbāḷhā[5] ti. Seyyathā vā pan', Udāyi, puriso asiṁ kosiyā pabbāheyya[6], tassa evam assa: Ayaṁ asi ayaṁ kosi, añño asi añño kosi, kosiyā tveva asi pabbāḷho ti. Seyyathāpi

---

[1] So Sk Si; Bm cātumah⁰. [2] *So* Sk Si; Bm paṭibandhaṁ. [3] Skt omit s-no & add hoti. Bm (alone) continues tatr' idam. [4] Bm īsikaṁ ubbāheyya, tassa evam assa: Ayaṁ īsikā ayaṁ muñco, añño muñco aññā īsikā; Si īsikaṁ ubbāheyya, tassa evam assa: Ayaṁ īsikā ayam muñjo, añño muñjo aññā īsikā; Skt añño muñjo samñño isīkā; Bu muñj⁰, isīkā. [5] So Skt; Bm pabbaḷhā; Si ubbaḷhā. I Dīgha p. 77 pavāḷhā. [6] So Bm; Skt pabbājaheyya; Si ubbāheyya.

Digitized by Google

pan', Udāyi, puriso ahiṁ karaṇḍā uddhareyya, tassa evam assa: Ayaṁ ahi ayaṁ karaṇḍo, añño ahi añño karaṇḍo, karaṇḍā tveva ahi ubbhato ti. — Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññaṁ kāyaṁ abhinimminanti rūpiṁ manomayaṁ sabbaṅgapaccaṅgiṁ abhinindriyaṁ. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhonti, eko pi hutvā bahudhā honti, bahudhā pi hutvā eko honti, āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ tirokuḍḍaṁ[1] tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse, paṭhaviyā pi ummujjanimujjaṁ karonti seyyathāpi udake, udake pi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi paṭhaviyaṁ, ākāse pi pallaṅkena kamanti seyyathāpi pakkhī sakuṇo, ime pi candimasuriye evaṁ mahiddhike evaṁ mahānubhāve pāṇinā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokā pi kāyena vasaṁ vattenti[2]. Seyyathāpi, Udāyi, dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yaṁ yad eva bhājanavikatiṁ ākaṅkheyya, taṁ tad eva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pan', Udāyi, dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmiṁ dantasmiṁ yaṁ yad eva dantavikatiṁ ākaṅkheyya, taṁ tad eva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pan', Udāyi, dakkho suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā suparikammakatasmiṁ suvaṇṇasmiṁ yaṁ yad eva suvaṇṇavikatiṁ ākaṅkheyya, taṁ tad eva kareyya abhinipphādeyya. — Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhonti, eko pi hutvā bahudhā honti, bahudhā pi hutvā eko honti, āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ tirokuḍḍaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse, paṭhaviyā pi ummujjanimujjaṁ karonti seyyathāpi udake, udake pi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi paṭhaviyaṁ, ākāse pi pallaṅkena kamanti seyyathāpi

---

[1] So S[k] & Si; S[t] tirokuḍḍhaṁ; B[m] tirokuṭṭaṁ Cf. I. 34. [2] So MSS & Vol. I. p. 34. Dīgha I p. 78 va saṁv⁰.

Digitized by Google

pakkhī sakuṇo, ime pi candimasuriye evaṁ mahiddhike evaṁ mahānubhāve pāṇinā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokā pi kāyena vasaṁ vattenti — pe[1] —.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya[2] ubho sadde suṇanti, dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Seyyathāpi, Udāyi, balavā saṅkhadhamo[3] appakasiren' eva catuddisā viññāpeyya, evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti, dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā yathā paṭipannā me sāvakā parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānanti, — sarāgaṁ vā cittaṁ: sarāgaṁ cittan ti pajānanti, vītarāgaṁ vā cittaṁ: vītarāgaṁ cittan ti pajānanti, sadosaṁ vā cittaṁ: sadosaṁ cittan ti pajānanti, vītadosaṁ vā cittaṁ: vītadosaṁ cittan ti pajānanti, samohaṁ vā cittaṁ: samohaṁ cittan ti pajānanti, vītamohaṁ vā cittaṁ: vītamohaṁ cittan ti pajānanti, saṁkhittaṁ vā cittaṁ: saṁkhittaṁ cittan ti pajānanti, vikkhittaṁ vā cittaṁ: vikkhittaṁ cittan ti pajānanti, mahaggataṁ vā cittaṁ: mahaggataṁ cittan ti pajānanti, amahaggataṁ vā cittaṁ: amahaggataṁ cittan ti pajānanti, sa-uttaraṁ vā cittaṁ: sa-uttaraṁ cittan ti pajānanti, anuttaraṁ vā cittaṁ: anuttaraṁ cittan ti pajānanti, samāhitaṁ vā cittaṁ: samāhitaṁ cittan ti pajānanti, asamāhitaṁ vā cittaṁ: asamāhitaṁ cittan ti pajānanti, vimuttaṁ vā cittaṁ: vimuttaṁ cittan ti pajānanti, avimuttaṁ vā cittaṁ: avimuttaṁ cittan ti pajānanti. Seyyathāpi, Udāyi, itthī vā puriso vā daharo yuvā maṇḍanajātiko ādāse vā parisuddhe pariyodāte acche vā udakapatte sakaṁ mukhanimittaṁ paccavekkhamāno sakaṇikaṁ[4] vā sakaṇikan ti jā-

---

[1] Bm Si omit pe & insert: Tatra ca pana me sāvakā . . . viharanti.
[2] Bm -mānussakāya: Si -mānusakāya. [3] So Si Bm Bu; Skt saṅkhadhamako. [4] So Bu Si Bm & 1 Dīgha p. 80; Skt sakaṇikaṅgaṁ (infra sakaṇikaṅgaṁ vā akaṇikaṅgan ti).

Digitized by Google

neyya[1], akaṇikaṁ vā akaṇikan ti jāneyya, — evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānanti, sarāgaṁ vā cittaṁ: sarāgaṁ cittan ti pajānanti, vītarāgaṁ vā cittaṁ, — pe[2] — sadosaṁ vā cittaṁ — pe — vītadosaṁ vā cittaṁ, samohaṁ vā cittam, vītamohaṁ vā cittaṁ, saṁkhittaṁ vā cittaṁ, vikkhittaṁ vā cittaṁ, mahaggataṁ vā cittaṁ, amahaggataṁ vā cittaṁ, sa-uttaraṁ vā cittaṁ, anuttaraṁ vā cittaṁ, samāhitaṁ vā cittaṁ, asamāhitaṁ vā cittaṁ, vimuttaṁ vā cittaṁ: vimuttaṁ cittan ti pajānanti[3], avimuttaṁ vā cittaṁ: avimuttaṁ cittan ti pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti, seyyathīdaṁ: ekam pi jātiṁ, dve pi jātiyo, tisso pi jātiyo, catasso pi jātiyo, pañca pi jātiyo, dasa pi jātiyo, vīsatim pi jātiyo, tiṁsam pi jātiyo, cattārīsam pi jātiyo, paññāsam pi jātiyo, jātisatam pi, jātisahassam pi, jātisatasahassam pi, aneke pi saṁvaṭṭakappe[4], aneke pi vivaṭṭakappe, aneke pi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe[5]: Amutra āsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evaṁāhāro evaṁsukhadukkhapaṭisaṁvedī evaṁāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ, tatrāp' āsim evaṁgotto evaṁvaṇṇo evaṁāhāro evaṁsukhadukkhapaṭisaṁvedī evaṁāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno ti. Iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso sakamhā gāmā aññaṁ gāmaṁ gaccheyya, tamhā pi gāmā aññaṁ gāmaṁ gaccheyya, so tamhā gāmā sakaṁ yeva gāmaṁ paccāgaccheyya; tassa evam assa: — Ahaṁ kho sakamhā gāmā amuṁ gāmaṁ āgañchiṁ[6], tatra evaṁ aṭṭhāsiṁ evaṁ nisīdiṁ evaṁ abhāsiṁ evaṁ tuṇhī ahosiṁ, tamhā pi gāmā amuṁ gāmaṁ āgañchiṁ, tatrāpi evaṁ aṭṭhā-

---

[1] So Bm; Skt jāneyyaṁ; Si pajāneyya. [2] Si, like 1 Dīgha p. 80, omits pe here (& infra) & gives the recital in full, as above. [3] Bm Si omit vimuttaṁ cittan ti pajānanti. [4] So Bm Si; Skt saṁvaddhak° & vivaddhak°. [5] So Bm Si & St; Sk -ddh-, as before. [6] So Sk. Si āgacchiṁ. Bm agacchiṁ. 1 Dīgha p. 81 reads āgañciṁ.

Digitized by Google

siṁ evaṁ nisīdiṁ evaṁ abhāsiṁ evaṁ tuṇhī ahosiṁ, so 'mhi tamhā gāmā sakaṁ yeva gāmaṁ paccāgato ti. Evam eva kho, Udayi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti, seyyathīdaṁ: ekam pi jātiṁ, dve pi jātiyo[1] — pe — iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaranti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti: Ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena[2] samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā; te kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā[3] manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti. Seyyathāp' ass', Udāyi, dve[4] agārā sadvārā, tattha cakkhumā puriso majjhe ṭhito passeyya manusse gehe[5] pavisante pi nikkhamante pi anusañcarante[6] pi anuvicarante pi. — Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate — pe[7] — yathākammūpage satte pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

---

[1] Bm omits dve pi jātiyo. [2] Skt vacī — pe — manod°. [3] Skt vacī — pe — manos°. [4] Sk Seyyathāpassudāñce agārā; St seyyathāpassudāpassañce; Bm Si seyyathāpi Udāyi. [5] So Si; Bm manusse geham; Skt manussagehe. [6] So Si Skt; Bm anucaṅkamante. [7] Bm omits, inserting la after pajānanti infra.

Puna ca paraṁ, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Seyyathāpi, Udāyi, pabbatasaṁkhepe udakarahado accho vippasanno anāvilo, tattha cakkhumā puriso tīre ṭhito passeyya sippisambukam[1] pi sakkharakaṭhalam[2] pi macchagumbam pi carantam pi tiṭṭhantam pi; tassa evam assa: Ayaṁ kho udakarahado accho vippasanno anāvilo, tatr' ime sippisambukā pi sakkharakaṭhalā macchagumbā pi caranti pi tiṭṭhanti pīti. — Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānaṁ paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Ayaṁ kho, Udāyi, pañcamo dhammo, yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Ime kho, Udāyi, pañca dhammā, yehi mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Sakuludāyi paribbājako Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

MAHĀSAKULUDĀYĪSUTTAṀ[3] SATTAMAṀ.

78.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamaṇḍikāputto[4] samayappavādake tindukācīre[5] ekasālake Mallikāya ārāme[6]

---

[1] Bm Si sippikas⁰. [2] So Skt Si; Bm -kath-. [3] Bu Si suttaṁ always; Skt Bm suttantaṁ. Skt Si (not Bu Bm) add niṭṭhitaṁ. [4] Bm Si -muṇḍ⁰ throughout. [5] Si tiṇḍ⁰ with note that the Burmese & Sinhalese reading is tind⁰. [6] This sentence is quoted at I. Sum. Vil. p. 32.

Digitized by Google

paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ timattehi[1] paribbājakasatehi. Atha kho Pañcakaṅgo thapati Sāvatthiyā nikkhami divādivassa Bhagavantaṁ dassanāya. Atha kho Pañcakaṅgassa thapatissa etad ahosi: Akālo kho tāva Bhagavantaṁ dassanāya; patisallīno[2] Bhagavā; manobhāvaniyānam pi bhikkhūnaṁ asamayo dassanāya; patisallīnā manobhāvaniyā bhikkhū. Yannūnāhaṁ yena samayappavādako tindukācīro[3] ekasālako Mallikāya ārāmo yena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamaṇḍikāputto ten' upasaṁkameyyan ti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena samayappavādako tindukācīro[3] ekasālako Mallikāya ārāmo[4], ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamaṇḍikāputto mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddāya mahāsaddāya anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, seyyathīdaṁ: rājakathaṁ corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakathaṁ pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ itibhavābhavakathaṁ iti vā. Addasā kho Uggāhamāno paribbājako Samaṇamaṇḍikāputto Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ dūrato va āgacchantaṁ; disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; ayaṁ samaṇassa Gotamassa sāvako āgacchati, Pañcakaṅgo thapati. Yāvatā kho pana samaṇassa Gotamassa sāvakā gihī odātavasanā Sāvatthiyaṁ paṭivasanti, ayaṁ tesaṁ aññataro Pañcakaṅgo thapati. Appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vaṇṇavādino, app' eva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṁkamitabbaṁ maññeyyāti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamaṇḍikāputto, ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Uggāhamānena paribbājakena Samaṇamaṇḍikāputtena saddhiṁ

---

[1] Skt ntimantehi; Bm Si pañcamattehi. [2] So Skt; Bm paṭisallīno; Si paṭisallīno. [3] Skt t-cīraṁ. [4] Bm (alone) adds yena Ugg. paribbājako Samaṇam°.

Digitized by Google

sammodi; sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ Uggāhamāno paribbājako Samaṇamaṇḍikāputto etad avoca: Catuhi[1] kho ahaṁ, thapati, dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññāpemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ. Katamehi catuhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakaṁ kammaṁ karoti, na pāpikaṁ vācaṁ bhāsati, na pāpakaṁ saṁkappaṁ saṁkappeti, na pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvati. Imehi kho ahaṁ, thapati, catuhi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññāpemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhan ti.

Atha kho Pañcakaṅgo thapati Uggāhamānassa paribbājakassa Samaṇamaṇḍikāputtassa bhāsitaṁ n' eva abhinandi nappaṭikkosi; anabhinanditvā appaṭikkositvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmi: Bhagavato santike etassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmīti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena Bhagavā ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Pañcakaṅgo thapati, yāvatako ahosi Uggāhamānena paribbājakena Samaṇamaṇḍikāputtena saddhiṁ kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Evaṁ vutte, Bhagavā Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etad avoca: — Evaṁ sante kho, thapati, daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaṇo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samaṇamaṇḍikāputtassa vacanaṁ. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāyo ti pi na hoti; kuto pana kāyena pāpakaṁ kammaṁ karissati, aññatra phanditamattā. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa vācā ti pi na hoti; kuto pana pāpikaṁ vācaṁ bhāssisati, aññatra roditamattā. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa saṁkappo ti pi na hoti; kuto pana pāpakaṁ saṁkappaṁ saṁkappissati, aññatra vikujjitamattā[2]. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa ājīvo ti pi na hoti; kuto pana

---

[1] So Skt Bu; Si Bm catūhi. [2] So Bu; Skt vikujjantamantā; Bm vikujitamattā; Si kujijtamattā (for? kujjitamattā).

pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvissati, aññatra mātutthaññā. Evaṁ sante kho, thapati, daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaṇo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samaṇamaṇḍikāputtassa vacanaṁ.

Catuhi kho ahaṁ, thapati, dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññāpemi na c' eva sampannakusalaṁ na paramakusalaṁ na uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ, api c' imaṁ daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ samadhiggayha[1] tiṭṭhati. Katamehi catuhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakaṁ kammaṁ karoti, na pāpikaṁ vācaṁ bhāsati, na pāpakaṁ saṁkappaṁ saṁkappeti, na pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvati. Imehi kho ahaṁ, thapati, catuhi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññāpemi na c' eva sampannakusalaṁ na paramakusalaṁ na uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ, api c' imaṁ daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ samadhiggayha tiṭṭhati.

Dasahi kho ahaṁ, thapati, dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññāpemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ. Ime akusalasīlā[2] taham[3], thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalasīlā tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi[4]. Idha akusalasīlā aparisesā nirujjhanti[5] tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Evaṁ-paṭipanno akusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime kusalasīlā tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalasīlā tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha kusalasīlā aparisesā nirujjhanti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Evaṁ-paṭipanno kusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime akusalasaṁkappā tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalasaṁkappā tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha

---

[1] So Si Bu; Skt Bm s-igayha. [2] Bm Si akusalā, & kusalā infra, throughout. [3] Bm Si tam ahaṁ, — Si noting that in Siṇh: 'Anekavāresu tahan ti pāṭho dissati'; Skt kahaṁ (bis). [4] Skt repeat this sentenee. [5] Skt nirūjjhanti.

Digitized by Google

akusalasaṁkappā aparisesā nirujjhanti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Evaṁ paṭipanno akusalānaṁ[1] saṁkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime kusalasaṁkappā[2], tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalasaṁkappā[2] tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha kusalasaṁkappā aparisesā nirujjhanti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi. Evaṁ paṭipanno kusalānaṁ saṁkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti tahaṁ, thapati, veditabban ti vadāmi.

Katame ca, thapati, akusalasīlā? — Akusalaṁ kāyakammaṁ, akusalaṁ vacīkammaṁ, pāpako ājīvo, — ime vuccanti, thapati, akusalasilā. Ime ca, thapati, akusalasīlā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānam pi nesaṁ vuttaṁ. Cittasamuṭṭhānā ti 'ssa vacanīyam. Katamaṁ cittaṁ? Cittam pi hi bahu[3] anekavidhaṁ nānappakārakaṁ sacittaṁ sarāgaṁ sadosaṁ samohaṁ; itosamuṭṭhānā akusalasīlā. Ime ca, thapati, akusalasīlā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesaṁ vutto[4]. Idha, thapati, bhikkhu kāyaduccaritaṁ pahāya kāyasucaritaṁ bhāveti, vacīduccaritaṁ pahāya vacīsucaritam bhāveti, manoduccaritaṁ pahāya manosucaritaṁ bhāveti, micchā-ājīvaṁ pahāya sammā-ājīvena jīvikaṁ[5] kappeti. Etth' ete akusalasīlā aparisesā nirujjhanti. Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, akusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anupannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā[6] asammosāya bhiyyobhāvāya[7] vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭi-

---

[1] So Bm Si; Skt kusalānaṁ. [2] So Bm Si; Skt akusalā°. [3] Bm here et infra bahuṁ. [4] Skt vuttaṁ. [5] Si jīvitaṁ. [6] Bm thītiyā. [7] Skt bhīyyobhāvāya.

Digitized by Google

panno kho, thapati, akusalānaṁ sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti.

Katame ca, thapati, kusalasīlā? Kusalaṁ kāyakammaṁ, kusalaṁ vacīkammaṁ, ājīvapārisuddhiṁ pi kho ahaṁ, thapati, sīlasmiṁ vadāmi. Ime vuccanti, thapati, kusalasīlā. Ime ca, thapati, kusalasīlā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānam pi nesaṁ vuttaṁ. Cittasamuṭṭhānā ti 'ssa vacanīyaṁ. Katamaṁ cittaṁ? Cittam pi hi bahu anekavidhaṁ nānappakārakaṁ. Yaṁ cittaṁ vītarāgaṁ vītadosaṁ vītamohaṁ, — itosamuṭṭhānā kusalasīlā. Ime ca, thapati, kusalasīlā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesaṁ vutto. Idha, thapati, bhikkhu sīlavā hoti, no ca sīlamayo, tañ ca ceto vimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti; yatth' assa te kusalasīlā aparisesā nirujjhanti. Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, kusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya — pe — anuppannānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya [1]; uppannānam kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno kho, thapati, kusalānaṁ sīlānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti.

Katame ca, thapati, akusalasaṁkappā? Kāmasaṁkappo, byāpādasaṁkappo, vihiṁsāsaṁkappo; — ime vuccanti, thapati, akusalasaṁkappā. Ime ca, thapati, akusalasaṁkappā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānam pi nesaṁ vuttaṁ. Saññāsamuṭṭhānā ti 'ssa vacanīyaṁ. Katamā saññā? Saññā pi hi bahu anekavidhā nānappakārikā [2], kāmasaññā byāpādasaññā vihiṁsāsaññā; itosamuṭṭhānā akusalasaṁkappā. Ime ca, thapati, akusalasaṁkappā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesaṁ vutto. Idha, thapati, bhikkhu vivicc' eva kāmehi [3]

---

[1] Si adds pe. [2] Si inserts yā. [3] Bm inserts pa; Si inserts vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pitisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ; Skt insert a dash.

Digitized by Google

— paṭhamajjhānaṁ upasampajja viharati; etth' ete akusalasaṁkappā aparisesā nirujjhanti. Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, akusalānaṁ saṁkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya [1] — pe — anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya — pe — uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ [1] ṭhitiyā asammosāya, bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā, chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno kho, thapati, akusalānaṁ saṁkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti. Katame ca, thapati, kusalasaṁkappā? — Nekkhammasaṁkappo, abyāpādasaṁkappo, avihiṁsāsaṁkappo; ime vuccanti, thapati, kusalasaṁkappā. Ime ca, thapati, kusalasaṁkappā kiṁsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānam pi nesaṁ vuttaṁ. Saññāsamuṭṭhānā ti 'ssa vacanīyam. Katamā saññā? Saññā pi hi bahu anekavidhā nānappakārikā [2], nekkhammasaññā abyāpādasaññā avihiṁsāsaññā; itosamuṭṭhānā kusalasaṁkappā. Ime ca, thapati, kusalasaṁkappā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesaṁ vutto. Idha, thapati, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā — pe — dutiyajjhānaṁ upasampajja viharati. Etth' ete kusalasaṁkappā aparisesā nirujjhanti. Kathaṁ paṭipanno ca, thapati, kusalānaṁ saṁkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ anuppādāya chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati; uppannānaṁ pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya — pe — anuppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ uppādāya — pe — uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiya asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandaṁ janeti vāyamati viriyaṁ ārabhati cittaṁ paggaṇhāti padahati. Evaṁ paṭipanno kho, thapati, kusalānaṁ saṁkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti. Katamehi cāhaṁ [3], thapati, dasahi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ

[1] Skt omit. [2] Si inserts yā. [3] So Skt; Si omits cāhaṁ; Bm reads ca alone.

Digitized by Google

paññāpemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ? Idha, thapati, bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsaṁkappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti, asekhena sammākammantena samannāgato hoti, asekhena sammā—ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāvāyāmena samannāgato hoti, asekhāya[1] sammāsatiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammāñāṇena samannagato hoti, asekhāya sammāvimuttiyā samannāgato hoti. Imehi kho ahaṁ, thapati, dasahi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññāpemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhan ti.

Idaṁ avoca Bhagavā. Attamano Pañcakaṅgo thapati Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditi.

SAMAṆAMAṆḌIKĀSUTTAṀ[2] AṬṬHAMAṀ.

79.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako Moranivāpe paribbājakārāme paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Rājagahaṁ[3] piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etad ahosi: — Atippago kho tāva Rājagahaṁ piṇḍaya carituṁ. Yannūnāhaṁ yena Moranivāpo paribbājakārāmo yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasaṁkameyyan ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo, ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddāya

---

[1] Skt Bm asekhena. [2] Skt Bu samaṇamaṇḍ⁰; Bm Si samaṇamuṇḍ⁰; cf. Sum. Vil. I p. 32 & p. 181. [3] Si inserts yena before Rājagahaṁ & tena after it.

mahāsaddāya anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentiyā, — seyyathīdaṁ: Rājakathaṁ[1] corakathaṁ mahāmattakathaṁ senākathaṁ bhayakathaṁ yuddhakathaṁ annakathaṁ pānakathaṁ vatthakathaṁ sayanakathaṁ mālākathaṁ gandhakathaṁ ñātikathaṁ yānakathaṁ gāmakathaṁ nigamakathaṁ nagarakathaṁ janapadakathaṁ itthikathaṁ sūrakathaṁ visikhākathaṁ kumbhaṭṭhānakathaṁ pubbapetakathaṁ nānattakathaṁ lokakkhāyikaṁ samuddakkhāyikaṁ itibhavābhavakathaṁ iti vā. Addasā kho Sakuludāyi paribbājako Bhagavantaṁ dūrato va āgacchantaṁ; disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu, ma bhonto saddam akattha. Ayaṁ samaṇo Gotamo āgacchati. Appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vaṇṇavādī. App' eva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṁkamitabbaṁ maññeyyāti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ.

Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasaṁkami. Atha kho Sakuludāyi paribbājako Bhagavantaṁ etad avoca: — Etu kho bhante Bhagavā; sāgataṁ bhante Bhagavato; cirassaṁ kho bhante Bhagavā imaṁ pariyāyam akāsi, yadidaṁ idh' āgamanāya; nisīdatu bhante Bhagavā; idam āsanaṁ paññattan ti.

Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Sakuludāyi pi kho paribbājako aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ Bhagavā etad avoca: — Kāya nu 'ttha, Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā ti?

Tiṭṭhat' esā, bhante, kathā yāya mayaṁ etarahi kathāya sannisinnā. N' esā, bhante, kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Yadāhaṁ, bhante, imaṁ parisaṁ anupasaṁkanto homi, athāyaṁ parisā anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentī nisinnā hoti. Yadā ca kho ahaṁ, bhante, imaṁ parisaṁ upasaṁkanto homi, athāyaṁ parisā mamaṁ yeva mukhaṁ ullokentī[2] nisinnā hoti: Yaṁ no samaṇo Udāyi dhammaṁ bhāsissati, taṁ no sossāmāti. Yadā

---

[1] Si here inserts pe & omits sentence to iti vā. [2] So Skt Bm; Si olokentī.

Digitized by Google

pana, bhante, Bhagavā imaṁ parisaṁ upasaṁkanto hoti, atha ahañ c' eva ayañ ca parisā Bhagavato va[1] mukhaṁ ullokentā[2] nisinnā homa[3]: Yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati taṁ no sossāmāti.

Tena h', Udāyi, taṁ yev' ettha paṭibhātu, yathā maṁ paṭibhāseyyāti.

Purimāni, bhante, divasāni purimatarāni sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānamāno: Carato ca me tiṭṭhato cu suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan ti. So mayā pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puṭṭho samāno aññen' aññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi, kopañ ca dosañ ca appaccayañ ca pātvākāsi. Tassa mayhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ yeva ārabbha pīti[4] udapādi: Aho nūna Bhagavā, aho nūna sugato, yo imesaṁ dhammānaṁ kusalo ti.

Ko pan' eso, Udāyi, sabbaññū sabbādassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānamāno: Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan ti, yo tayā[5] pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puṭṭho samāno aññen' aññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi' kopañ ca dosañ ca appaccayañ ca pātvākāsīti?

Nigaṇṭho, bhante, Nātaputto[6] ti.

Yo kho, Udāyi, anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyya seyyathīdaṁ: ekam pi jātiṁ, dve pi jātiyo, — pe — iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussareyya, so vā[7] maṁ pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyya, tam vā 'haṁ pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyyaṁ; so vā me pubbantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittam ārādheyya, tassa vā 'haṁ pubbantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyyaṁ; so kho, Udāyi, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyya cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajāneyya; so vā maṁ aparantaṁ ārabbha

---

[1] Bm Si omit va. [2] Si olokentī; Bm oloketvā; Sk ulloketo. [3] So Bm; Skt hotima; Si hoti. [4] Skt sīti; Bm Si sati. [5] Bm Si so tayā; Skt yo nayā. [6] Bm Si Nāṭ-. [7] Stk omit vā here.

Digitized by Google

pañhaṁ puccheyya, taṁ va 'haṁ aparantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyyaṁ; so vā me aparantaṁ ā abbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyya, tassa vā 'ham aparantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyyaṁ. Api c', Udāyi, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto. Dhamman te desessāmi: Imasmiṁ sati, idaṁ hoti; imass' uppādā idaṁ upapajjati; imasmiṁ asati, idaṁ na hoti; imassa nirodhā imaṁ nirujjhatīti.

Ahaṁ, bhante, yāvatakam pi me iminā attabhāvena paccanubhūtaṁ, tam pi nappahomi iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anussarituṁ; kuto panāhaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarissāmi, seyyathīdaṁ: ekaṁ pi jātiṁ dve pi jātiyo — pe — iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Ahaṁ hi bhante etarahi paṁsupisācakam pi na passāmi, kuto panāhaṁ dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passissāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajānissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Yaṁ pana maṁ bhante Bhagavā evam āha: Api c', Udāyi, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto; dhammaṁ desessāmi[1]: — Imasmiṁ sati idaṁ hoti; imass' uppādā idaṁ upapajjati; imasmiṁ asati idaṁ na hoti; imassa nirodhā idaṁ nirujjhatīti; tañ ca pana me bhiyyosomattāya na pakkhāyati[2]. Appeva nāmāhaṁ, bhante, sake ācariyake Bhagavato cittaṁ ārādheyyaṁ pañhassa veyyākaraṇenāti.

Kin ti pana te, Udāyi, sake ācariyake hotīti?

Ambākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti: Ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo ti.

Yaṁ pana te etaṁ, Udāyi, sake ācariyake evaṁ hoti: Ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo ti, — katamo so paramo vaṇṇo ti?

Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Katamo pana so, Udāyi, vaṇṇo, yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti?

---

[1] Bu desissāmi; Si alone inserts te. [2] So Si; Bm na makkhāyati; Skt pana pakkhāyīti.

Digitized by Google

Yasmā bhante vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti[1].

Dīghā pi kho te esā, Udāyi, phareyya. Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇaṁ na paññāpesi. Seyyathāpi, Udāyi, puriso evaṁ vadeyya: — Ahaṁ yā imasmiṁ janapade janapadakalyāṇī, taṁ icchāmi taṁ kamemīti. Tam enaṁ evaṁ vadeyyuṁ: — Ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ: Khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā ti? Iti puṭṭho No ti vadeyya. Tam enaṁ evaṁ vadeyyuṁ: — Ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ: Evaṁnāmā[2] evaṁgottā iti vā ti, — pe — dīghā vā rassā vā majjhimā[3] vā kāḷī vā sāmā vā maṅguracchavī vā ti? Amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā ti? Iti puṭṭho No ti vadeyya. Tam enaṁ evaṁ vadeyyuṁ: — Ambho purisa, yaṁ tvaṁ na jānāsi na passasi, taṁ tvaṁ icchasi kamesīti? Iti puṭṭho Āmāti vadeyya. — Taṁ kim maññasi, Udāyi? Nanu evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ[4] bhāsitaṁ sampajjatīti?

Addhā kho, bhante, evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatīti?

Evam eva kho tvaṁ, Udāyi: Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇaṁ na paññāpesīti.

Seyyathāpi, bhante, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati[5] ca tapati ca virocati ca; evaṁvaṇṇo attā hoti arogo[6] param maraṇā ti.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yo vā[7] maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto

---

[1] So Si; Sk reads Katamo pana so Udāyi vaṇṇo yasmā añño vaṇṇo utt. vā paṇ. vā na 'tthīti; Bm Katamo pana so paramo vaṇṇo? Yasmā bhante &c. [2] Bm Si evaṁvaṇṇā. [3] So Bm & Si; Skt majjhā, which Si notes as the Sinh. reading. Cf. Nr. 80 & 1 Dīgha p. 241. [4] So Bu; Si appāṭihirikataṁ; Bm appāṭihirakataṁ; Skt appāṭihīrikaṁ. [5] This is the Siṇhalese reading, as noted by Si (which reads bhāsate va tapate va virocate va); Bm bhāsate ca tapate ca (as Sk infra Nr. 80). [6] Skt ārogo here & in Nr. 80. Cf. 1 Jāt. 368. [7] Skt omit vā.

bhāsati ca tapati ca virocati ca; yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, — imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca[1] paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, — imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bhante, rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandakāratimisāya mahā aggikkhandho, — imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bhante, rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, — imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yāyaṁ, bhante, rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo[2] vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido[3] aḍḍharattasamayaṁ cando, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bhante, tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

---

[1] So Bm Si, the latter with note 'Sīhaḷapotthake anekaṭhānesu vā ti pāṭho dissati'; Skt vā ... cāti here, but ca ... cāti infra. [2] All MSS yā here & yo in Nr. 80. [3] So Si Bu, & Skt once infra; Sk abhidose twice & abhidosa once; Bm abhidosaṁ always; St abhidese twice. In Nr. 80 Sk abhide.

Digitized by Google

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, yo vā vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayaṁ suriyo, — imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bhante, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayaṁ suriyo, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cātī.

Ato[1] kho te, Udāyi, bahūhi bahutarā devā ye imesaṁ candimasuriyānaṁ ābhā[2] nānubhonti, tyāhaṁ pajānāmi. Atha ca panāhaṁ na vadāmi: Yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti. Atha ca pana tvaṁ, Udāyi: Yvāyaṁ vaṇṇo kiminā khajjopanakena hīnataro[3] ca patikiṭṭhataro[4] ca, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇaṁ na paññāpesīti.

Acchidaṁ[5] Bhagavā kathaṁ? Acchidaṁ Sugato kathan ti?

Kim pana tvaṁ, Udāyi, evaṁ vadasi: Acchidaṁ Bhagavā kathaṁ? acchidam Sugato kathan ti?

Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti: Ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo ti. Te mayaṁ, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyuñjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā ti.

Kiṁ pan', Udāyi, atthi ekantasukho loko? Atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti: Atthi ekantasukho loko; atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā, Udāyi, ākāravatī paṭipadā ekantasukassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Idha, bhante, ekacco pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesu micchācāraṁ pahāya kāmesu micchācārā paṭivi-

---

[1] Si tato. In Nr. 80 Sk atha. [2] So MSS; Bu ābhāya. [3] Bm Si nihīnataro. [4] Si kiliṭṭhataro; Bm patiṭṭataro. [5] So Skt Si; Bm acchira.

Digitized by Google

rato hoti, musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti, aññataraṁ vā pana tapoguṇaṁ samādāya vattati. Ayaṁ kho sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yasmiṁ samaye pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante[1].

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yasmiṁ samaye adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yasmiṁ samaye kāmesu micchācāraṁ pahāya kāmesu micchācārā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī bhante.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yasmiṁ samaye musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Yasmiṁ samaye aññataraṁ tapoguṇaṁ samādāya vattati, ekantasukhī vā tasmiṁ samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukkhadukkhī, bhante.

Taṁ kim maññasi, Udāyi? Api nu kho vokiṇṇasukhadukkhaṁ paṭipadaṁ āgamma ekantasukhassa lokassa sacchikiriyā hotīti[2]?

Acchidaṁ Bhagavā kathaṁ? acchidaṁ Sugato kathan ti?

Kim pana tvaṁ, Udāyi, evaṁ vadasi: Acchidaṁ Bhagavā kathaṁ? acchidaṁ Sugato kathan ti?

Amhākaṁ, bhante, sake ācariyake evaṁ hoti: Atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Te mayaṁ, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyuñjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā pi[3]. Kim pana, bhante, atthi ekantasukho loko? Atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

---

[1] Sk here, & Si throughout, adds ti. [2] So Sk St; Bm sacchikiriyāyāti.
[3] So Si; Bm aparaddhā ti; Sk aparaṇḍā vā; St aparaddhā vā.

Digitized by Google

Atthi kho, Udāyi, ekantasukho loko; atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Idh', Udāyi, bhikkhu vivicc' eva kāmehi — pe — paṭhamajjhānaṁ upasampajja viharati; vitakkavicārānaṁ vūpasamā — pe [1] — dutiyajjhānaṁ [2] — pe — tatiyajjhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ kho sā, Udāyi, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Na kho [3] sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya. Sacchikato hi 'ssa, bhante, ettāvatā ekantasukho loko hotīti [4].

Na khvāssa [5], Udāyi, ettāvatā ekantasukho loko sacchikato hoti; ākāravatī tveva sā paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Evam vutte, Sakuludāyissa paribbājakassa parisā unnādinī uccāsaddā mahāsaddā [6] ahosi [7]: — Ettha mayaṁ anassāma sācariyakā; ettha mayaṁ [8] anassāma sācariyakā; na mayaṁ ito bhiyyo uttaritaraṁ pajānāmāti. Atha kho Sakuludāyi paribbājako te paribbājake appasadde katvā Bhagavantaṁ etad avoca: Kittāvatā pan' assa, bhante, ekantasukho loko sacchikato hotīti?

Idh', Udāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā — pe — catutthajjhānaṁ upasampajja viharati; yāvatā devatā ekantasukhaṁ lokaṁ uppannā, tāhi devatāhi saddhiṁ santiṭṭhati sallapati sākacchaṁ samāpajjati. Ettāvatā khvāssa, Udāyi, ekantasukho loko sacchikato hotīti.

Etassa nūna [9], bhante, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyaṁ carantīti?

Na kho, Udāyi, etassa ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. Atthi kho, Udāyi, aññe va dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantīti.

---

[1] Skt omit. [2] Bm Si insert upasampajja viharati, pitiyā ca virāgā. [3] Bm Si kin nu kho. [4] Skt hoti. [5] Bm Si na khvāssa; Sk nakkhāvāssa; St nakkhavāssa. [6] Bm Si uccāsaddamahāsaddā. Supra Skt unnādīni. [7] So Skt Si; Bm ahesuṁ. [8] Skt add p'. [9] So Skt Si; Bm nanu.

Digitized by Google

Katame pana te, bhante, dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyaṁ carantīti?

Idh', Udāyi, Tathāgato loke uppajjati, arahaṁ sammāsambuddho, vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū, anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā — pe — so ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicc' eva kāmehi — pe — paṭhamajjhānaṁ upasampajja viharati. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. Puna ca paraṁ, Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā — pe — dutiyajjhānaṁ, tatiyajjhānaṁ, catutthajjhānaṁ upasampajja viharati. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite ānejjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati; seyyathīdaṁ: ekam pi jātim dve pi jātiyo — pe — iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Ayaṁ pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite ānejjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So dibbena cakkunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajānāti. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite ānejjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So: idaṁ dukkhan ti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ dukkhasamudayo ti — pe — ayaṁ dukkhanirodho ti, — pe — ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā ti yathābhūtaṁ pajānāti; ime āsavā ti yathābhūtaṁ pajānāti; ayaṁ āsava-

Digitized by Google

samudayo ti — pe — ayaṁ āsavanirodho ti — pe — ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavā pi cittaṁ vimuccati, bhavāsavā pi cittaṁ vimuccati, avijjāsavā pi cittaṁ vimuccati; vimuttasmiṁ vimuttam iti ñāṇaṁ hoti; Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāti. Ayaṁ kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyā hetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. Ime kho, Udāyi, dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantīti.

Evaṁ vutte, Sakuludāyi paribbājako Bhagavantaṁ etad avoca: — Abhikkantaṁ, bhante; abhikkantaṁ, bhante. Seyyathāpi, bhante, nikujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya: Cakkhumanto rupāni dakkhintīti; — evam evaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca. Labheyyāhaṁ, bhante, Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan ti.

Evaṁ vutte Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ etad avoca[1]: — Mā, bhavaṁ Udāyi, samaṇe Gotame brahmacariyaṁ cari; mā, bhavaṁ Udāyi, ācariyo hutvā antevāsīvāsaṁ vasi. Seyyathāpi nāma maṇiko[2] hutvā uddekaniko[3] assa, evaṁ sampadam etaṁ[4] bhoto Udāyissa[5] bhavissati. Mā bhavaṁ Udāyi samaṇe Gotame brahmacariyaṁ cari; mā bhavaṁ Udāyi ācariyo[6] hutvā antevāsīvāsaṁ vasīti. Iti-h-idaṁ Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ antarāyam[7] akāsi Bhagavati brahmacariye ti.

CŪḶASAKULUDĀYISUTTAṀ NAVAMAṀ.

---

[1] Bm (alone) avocuṁ. [2] Si udakamaṇiko. [3] So Sk Si; St uddevakaniko; Bm udañjaniko [4] Bm Si idaṁ. [5] Bm adds ca. [6] Skt ācariyako. [7] Skt antarāyekāsi.

80.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vekhanasso[1] paribbājako yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho Vekhanasso paribbājako Bhagavato santike udānaṁ udānesi: — Ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo ti.

Kiṁ pana tvaṁ, Kaccāna, evaṁ vadasi: Ayaṁ paramo vaṇṇo, ayaṁ paramo vaṇṇo tī? Katamo so paramo vaṇṇo ti?

Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Katamo pana so, Kaccāna, vaṇṇo yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti?

Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Dīghā pi kho te esā, Kaccāna, phareyya. Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇaṁ na paññāpesi. Seyyathāpi, Kaccāna, puriso evaṁ vadeyya: — Ahaṁ yā imasmiṁ janapade janapadakalyāṇī, taṁ icchāmi taṁ kāmemīti. Tam enaṁ evaṁ vadeyyuṁ: — Ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ: Khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā ti? Iti puṭṭho No ti vadeyya. Tam enaṁ evaṁ vadeyyuṁ: — Ambho purisa, yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ: Evaṁ-nāmā evaṁ-gottā iti vā ti — pe — dīghā vā rassā vā majjhimā[2] vā kāḷī vā sāmā vā maṅguracchavī vā ti? Amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā ti? Iti puṭṭho No ti vadeyya. Tam enaṁ evaṁ vadeyyuṁ: — Ambho purisa, yaṁ tvaṁ na jānāsi na passasi, taṁ tvaṁ icchasi kāmesīti? Iti puṭṭho Āmāti vadeyya. — Taṁ

---

[1] So Bu twice & Skt once; Bm throughout & Skt four times Vekhanasa; Si Vekkhaṇasa throughout; Skt once Vekhaṇassa. [2] Sk majjhā. Cf. p. 33.

Digitized by Google

kim maññasi, Kaccāna? Nanu evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatīti?

Addhā kho, bho Gotama, evaṁ sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatīti.

Evam eva kho tvaṁ, Kaccāna: Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi, tañ ca vaṇṇaṁ na paññāpesīti.

Seyyathāpi, bho Gotama, maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati ca tapati[1] ca virocati ca; evaṁvaṇṇo attā hoti arogo param maraṇā ti.

Taṁ kim maññasi, Kaccāna? Yo vā maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati ca tapati ca virocati ca, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, — imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bho Gotama, rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, imesam ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bho Gotama, rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim māññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bho Gotama, rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ

---

[1] Sk here & infra bhāsate ca tapate. See p 33.

viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yāyaṁ, bho Gotama, rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cati.

Taṁ kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bho Gotama, tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Taṁ kim maññasi, Kaccāna? Yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, yo vā vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayaṁ suriyo, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyaṁ, bho Gotama, vassānaṁ pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayaṁ suriyo, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Ato kho te, Kaccāna, bahūhi bahutarā devā, ye imesaṁ candimasuriyānaṁ ābhā nānubhonti, tyāhaṁ pajānāmi. Atha ca panāhaṁ na vadāmi: Yasmā vaṇṇā añño vāṇṇo uttaritaro ca paṇītataro ca na 'tthīti. Atha ca pana tvaṁ, Kaccāna: Yvāyaṁ vaṇṇo kiminā khajjopanakena hīnataro ca patikiṭṭhataro ca, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇaṁ na paññāpesīti.

Pañca kho ime, Kaccāna, kāmaguṇā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā[1]; sotaviññeyyā saddā — pe[2] —; ghānaviññeyyā gandhā; jivhāviññeyyā rasā; kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā[3]

---

[1] So Skt Si; Bm rajaniyā. Cf. 1 Maj. 85, 1 Dīgha p. 245. [2] Si omits.
[3] So Bm Si; Skt poṭṭhabbā.

Digitized by Google

iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajaniyā. Ime kho, Kaccāna, pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho, Kaccāna, ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati kāmasukhaṁ. Iti kāmehi kāmasukhaṁ kāmasukhā kāmaggasukhaṁ tattha aggam akkhāyatīti.

Evaṁ vutte Vekhanasso paribbājako Bhagavantaṁ etad avoca: — Acchariyaṁ, bho Gotama[1], abbhutaṁ, bho Gotama. Yāva subhāsitaṁ c' idaṁ bhoto Gotamena: — Kāmehi kāmasukhaṁ kāmasukhā kāmaggasukhaṁ tattha aggam akkhāyatīti[2].

Dujjānaṁ kho etaṁ, Kaccāna, tayā aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarūcikena aññatrayogena[3] aññathācariyakena[4] kāmaṁ vā[5] kāmasukhaṁ vā kāmaggasukhaṁ vā. Ye kho te, Kaccāna, bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthāparikhīṇabhavasaṁyojanā[6] sammadaññāvimuttā, te kho etaṁ[7] jāneyyuṁ: Kāmaṁ[8] vā kāmasukhaṁ vā kāmaggasukhaṁ vā ti.

Evaṁ vutte Vekhanasso paribbājako kupito anattamano Bhagavantaṁ yeva khuṁsento Bhagavantaṁ yeva vambhento Bhagavantaṁ yeva vadamāno: Samaṇo ca[9] Gotamo pāpito[10] bhavissatīti, Bhagavantaṁ etad avoca[11]: — Evam eva pan' idh' eke[12] samaṇabrāhmaṇā ajānantā pubbantaṁ apassantā[13] aparantaṁ, atha ca[14] pana: Khīṇā jāti vusitaṁ brahmacariyaṁ kataṁ karaṇīyaṁ nāparaṁ itthattāyāti[15] paṭijānanti; Tesaṁ idaṁ bhāsitaṁ hassakaṁ yeva sampajjati[16] nāmakaṁ[17] yeva sampajjati rittakaṁ yeva sampajjati tucchakaṁ yeva sampajjatīti.

Ye kho te, Kaccāna, samaṇabrāhmaṇā ajānantā pubban-

[1] Bm repeats these three words. [2] Bm adds Kāmehi, bho Gotama, kāmasukhaṁ . . . aggam akkhāyatīti. [3] So Skt Bm; Si aññatthayogena. [4] So Skt Si; Bm aññatrāc. [5] Bm kāmā vā; Skt kāmāsavā; Si kāmaṁ vā, with note that the Burmese reading is kāmā vā. [6] Sk -khīṇā bhavasaññojanā. [7] Bm evaṁ. [8] So Skt here, with Si. [9] Bm Si omit ca. [10] So Skt Si Bu; Bm pāpiko. [11] For the above passage cf. I Dīgha p. 90. [12] Bm Si ekacce. [13] Si ajānantā. [14] Skt omit ca. [15] Bm paṭijānāmāti throughout. [16] Bm omits these three words here & inserts hasitaṁ yeva sampajjati before rittakaṁ. [17] So Skt Bm & 1 Dīgha 240; Si Bu lāmakaṁ.

Digitized by Google

taṁ apassantā aparantaṁ: Khīṇā jāti vusitaṁ brahmacariyaṁ katam karaṇīyaṁ nāparaṁ itthattāyāti pajānāmāti paṭijānanti; tesaṁ so yeva sahadhammiko[1] niggaho hoti[2]. Api ca, Kaccāna, tiṭṭhatu pubbanto tiṭṭhatu aparanto. Etu viññū puriso asaṭho amāyāvī ujjujātiko: Aham anusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi; yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamāno na cirass' eva sāmañ ñeva[3] ñassati sāmaṁ dakkhīti[4]. Evaṁ kira sammā[5] bandhanā vippamokkho hoti yadidaṁ avijjābandhanā. Seyyathāpi, Kaccāna, daharo kumāro mando uttānaseyyako kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddho assa suttabandhanehi; tassa vuddhim anvāya indriyānaṁ paripākam anvāya tāni bandhanāni mucceyyuṁ[6]; so mokkho 'mhīti[7] kho jāneyya no ca bandhanaṁ[8]; — evam eva kho, Kaccāna, etu viññū puriso asaṭho amāyāvī ujjujātiko: Ahaṁ anusāsāmi, ahaṁ dhammam desemi; yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamāno na cirass' eva sāmañ ñeva ñassati sāmaṁ dakkhīti. Evaṁ kira sammā bandhanā vippamokkho hoti yadidam avijjābandhanā ti.

Evaṁ vutte Vekhanasso paribbājako Bhagavantaṁ etad avoca: — Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama[9], — pe — upāsakam maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

VEKHANASSASUTTAṀ DASAMAṀ.

PARIBBĀJAKAVAGGO TATIYO.

---

[1] So Bm Si; Skt tesaṁ tesāhaṁ dhammiko. [2] So Skt Si; Bm hotīti. [3] Skt sakhamaṁ ñevaṁ. [4] So Sk (bis) Si (bis) St (once); Bm St (once) dakkhiti. See also Nr. 99. [5] Bm evaṁ kir' āyasmā; Si evaṁ kirayasmā, with note that the Siṁh. reading is kira sammā. [6] Si muñceyyuṁ. [7] So Si; Skt mokkho 'mhi; Bm mokkh' asmīti. [8] So Bm Si; Sk bandhaṁ. [9] Bm omits the three words repeated.

Digitized by Google

JA. 10.xix.523 = version from Mahajjātakamālā
G = Mahāvastu, I. 319.

81.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ. Atha kho Bhagavā maggā okkamma aññatarasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: — Ko nu kho hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontīti. Atha kho āyasmā Ānando ekaṁsaṁ cīvaraṁ[1] katvā yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā Bhagavantaṁ etad avoca: — Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontīti.

Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imasmiṁ padese Vebhaḷiṅgaṁ[2] nāma gāmanigamo ahosi iddho c' eva phīto[3] ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vebhaḷiṅgaṁ kho, Ānanda, gāmanigamaṁ Kassapo bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho nisinnako bhikkhusaṁghaṁ ovadatīti.

Atha kho āyasmā Ānando catugguṇā saṁghāṭiṁ paññāpetvā Bhagavantaṁ etad avoca: — Tena hi, bhante, Bhagavā nisīdatu. Evāyaṁ bhūmippadeso[4] dvīhi arahantehi sammāsambuddhehi paribhutto bhavissatīti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi: — Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imasmiṁ padese Vebhaḷiṅgaṁ nāma gāmanigamo ahosi iddho c' eva phīto ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vebhaḷiṅgaṁ kho, Ānanda, gāmanigamaṁ Kassapo bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapassa bhagavato arahato samma-sambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudaṁ, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho nisinnako

---

[1] Si uttarāsaṅgaṁ, with note that the Siṇh. reading is cīvaraṁ. [2] So Skt Bu; Bm Vegaliṅgaṁ; Si Vebhaḷigaṁ, — with note that the Siṇh. & Burmese reading is Vebhaḷiṅgaṁ. [3] So Si; Sk pīto; Bm phito. [4] So Sk Si; Bm ettha. Ayaṁ bhūmipadeso.

Digitized by Google

bhikkhusaṁghaṁ ovadati. Vebhaḷiṅge kho, Ānanda, gāmanigame Ghaṭīkāro[1] nāma kumbhakāro Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa upaṭṭhāko ahosi aggupaṭṭhāko. Ghaṭīkārassa kho, Ānanda, kumbhakārassa Jotipālo nāma māṇavo sahāyo ahosi piyasahāyo. Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālaṁ[2] māṇavaṁ āmantesi: — Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṁkamissāma; sādhusammataṁ hi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammā-sambuddhassāti. Evaṁ vutte, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāraṁ kumbhakāram etad avoca: — Alaṁ, samma Ghaṭīkāra; kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenāti? Dutiyam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ etad avoca: — Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ dassanāya upasaṁkamissāma; sādhusammataṁ hi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammā-sambuddhassāti. Tatiyaṁ pi kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ etad avoca: — Alaṁ, samma Ghaṭīkāra; kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenāti?

Tena hi, samma Jotipāla, sottiṁ sinānim[3] ādāya nadiṁ gamissāma sināyitun ti. Evaṁ sammāti kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkārassa kumbhakārassa paccassosi.

Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo sottiṁ sināniṁ ādāya nadiṁ agamaṁsu sināyituṁ. Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ āmantesi: — Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ dassanāya upasaṁkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammā-sambuddhassāti. Evam vutte, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ etad avoca: — Alaṁ, samma Ghaṭīkāra, kiṁ pana

---

[1] So Skt Si Bu; Bm Ghaṭikāro throughout. [2] Bm inserts nāma after Ghaṭīkāro & Jotipālaṁ. [3] So Skt Bu; Bm sotthisinānaṁ āhara; Si sottisinānaṁ, with note that the Sinh. reading is sottiṁ sinānim.

Digitized by Google

tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenāti? Dutiyam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda. Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ etad avoca: — Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ dassanāya upasaṁkamissāma. Sādhusammataṁ hi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammā-sambuddhassāti. Tatiyam pi kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ etad avoca: — Alaṁ, samma Ghaṭīkāra, kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenāti? Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ ovaṭṭikāya parāmasitvā etad avoca: — Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ dassanāya upasaṁkamissāma. Sādhusammataṁ hi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammā-sambuddhassāti. Atha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo ovaṭṭikaṁ viniveṭhetvā[1] Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ etad avoca: — Alaṁ, samma Ghaṭīkāra; kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenāti? Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ sīsanahātaṁ[2] kesesu parāmasitvā etad avoca: — Ayaṁ, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Ayāma, samma Jotipāla, Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ dassanāya upasaṁkamissāma. Sādhusammataṁ hi me tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammā-sambuddhassāti. Atha kho, Ānanda, Jotipālassa māṇavassa etad ahosi: — Acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho. Yatra hi nāmāyaṁ Ghaṭīkāro kumbhakāro ittarajacco samāno amhākaṁ sīsanahātānaṁ[2] kesesu parāmasitabbaṁ[3] maññissati; na vat' idaṁ[4] orakaṁ maññe bhavissatīti; Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ etad avoca: — Yāvetadohi pi[5], samma Ghaṭīkārāti. Yāvetadohi pi, samma Jotipāla. tathā hi pana

---

[1] So Sk Bu; Si vinivedhetvā; Bm vinivaṭṭetvā. [2] Sk sīsaṁ nahātaṁ; Bm Si sīsanhātānaṁ. [3] Si parāmasitvā. [4] Bm adds kira; Bu na vadat' idaṁ. [5] So Skt Si Bu; Bm yāvatādohi pi.

me sādhusammataṁ tassa Bhagavato dassanaṁ arahato sammāsambuddhassāti.

Tena hi, samma Ghaṭīkāra, muñca; gamissāmāti.

Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho ten' upasaṁkamiṁsu. Upasaṁkamitvā Ghaṭīkāro kumbhakāro Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Jotipālo pana māṇavo Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammā-sambuddhaṁ etad avoca: — Ayaṁ me, bhante, Jotipālo māṇavo sahāyo piyasahāyo; imassa Bhagavā dhammaṁ desetūti. Atha kho, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho Ghaṭīkārañ ca kumbhakāraṁ Jotipālañ ca māṇavaṁ dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu.

Atha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ etad avoca: — Imaṁ nu tvaṁ, samma Ghaṭīkāra, dhammaṁ suṇanto, atha ca pana na[1] agārasmā anagāriyaṁ pabbajasīti[2]?

Nanu maṁ[3], samma Jotipāla, jānāsi: Andhe jiṇṇe mātāpitaro posemīti?

Tena hi, samma Ghaṭīkāra, ahaṁ agārasmā anāgariyaṁ pabbajissāmīti.

Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho

---

[1] Si omits na, which Bm inserts after anagāriyaṁ. [2] So Si; Sk pabbajjasīti; Bm pabbajjissasīti. [3] Bm mama.

Digitized by Google

ten' upasaṁkamiṁsu; upasaṁkamitvā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho, Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etad avoca: — Ayaṁ me, bhante, Jotipālo māṇavo sahāyo[1] piyasahāyo. Imaṁ Bhagavā pabbājetūti. Alattha kho, Ānanda, Jotipālo māṇavo Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa santike pabbajjaṁ alattha upasampadaṁ. Atha kho, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho acirūpasampanne[2] Jotipāle māṇave addhamāsūpasampanne[3] Vebhaḷiṅge yathābhirantaṁ viharitvā yena Bārāṇasī tena cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bārāṇasī tad avasari.

Tatra sudaṁ, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane Migadāye. Assosi kho, Ānanda, Kikī[4] Kāsirājā: Kassapo kira bhagavā arahaṁ sammāsambuddho Bārāṇasiṁ anuppatto Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane Migadāye ti. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadraṁ[5] yānaṁ abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Bārāṇasiyā niyyāsi mahatā rājānubhāvena Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ dassanāya; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va yena Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho, Ānanda, Kikiṁ Kāsirājānaṁ Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassito samādapito sammuttejito sampahaṁsito Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etad avoca: —

---

[1] Here, as above, Bm inserts ahosi. [2] So Si; Bm has ī; Sk abhirūpo sampatto, & ends this & the next three words with o. [3] Bm aḍḍha-. [4] Si Kiṁkī; Bm Kikī, as Sk generally. Here Sk reads Kīkī. [5] Bm (not Sk or Si) repeats bhadraṁ here, as always.

Digitized by Google

Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenāti. Adhivāsesi kho, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho tuṇhībhāvena. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāy' āsanā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ[1] paṭiyādāpetvā paṇḍumuṭikassa[2] sālino vicitakāḷakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa kālaṁ ārocāpesi: Kālo, bhante, niṭṭhitaṁ bhattan ti.

Atha kho, Ānanda, Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Kikissa Kāsirañño nivesanaṁ ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā buddhapamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ[3] aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etad avoca: — Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārāṇasiyaṁ vassāvāsaṁ, evarūpaṁ saṁghassa upaṭṭhānaṁ bhavissatīti. Alaṁ, mahārāja, adhivuttho[4] me vassāvāso ti. Dutiyam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etad avoca: — Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārāṇasiyaṁ vassāvāsaṁ, evarūpaṁ saṁghassa upaṭṭhānaṁ bhavissatīti. Alaṁ, mahārāja; adhivuttho me vassāvāso ti. Atha kho, Ānanda, Kikissa Kāsirañño: Na me Kassapo bhagavā

---

[1] So Si Bu; Sk Bm bhojaniyaṁ. [2] So Sk Bu; Si paṇḍumudikassa, with note that the Sinh. reading is paṇḍumuṭikassa; Bm paṇḍuphuṭakassa here & paṇḍupuṭakassa infra. [3] Sk & Si here oṇīta-; Bm here oṇita-. But see infra page 64, & I Sum. Vil. p. 277. [4] So Sk Bu; Bm Si adhivuṭṭho.

Digitized by Google

arahaṁ sammāsambuddho adhivāseti Bārāṇasiyaṁ vassāvāsan ti, ahu-d-eva aññathattaṁ ahu domanassaṁ. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapaṁ bhagavantaṁ arahantaṁ sammāsambuddhaṁ etad avoca: — Atthi nu te, bhante, añño koci mayā upaṭṭhākataro ti? Atthi, mahārāja, Vebhaḷingaṁ nāma gāmanigamo; tattha Ghaṭīkāro nāma kumbhakāro; so me upaṭṭhāko aggupaṭṭhāko[1]. Tuyhaṁ kho pana, mahārāja: Na me Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho adhivāseti Bārāṇasiyaṁ vassāvāsan ti atthi[2] aññathattaṁ atthi domanassaṁ; tayidaṁ Ghaṭīkāre kumbhakāre[3] na 'tthi na ca bhavissati. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro buddhaṁ saraṇaṁ gato dhammaṁ saraṇaṁ gato saṁghaṁ saraṇaṁ gato. Ghaṭīkaro kho, mahārāja, kumbhakāro pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato. Ghaṭīkāro kho mahārāja, kumbhakāro buddhe aveccappasādena samannāgato, dhamme — pe[4] — saṁghe, ariyakantehi sīlehi samannāgato. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro dukkhe nikkaṅkho[5] dukkhasamudaye nikkaṅkho dukkhanirodhe nikkaṅkho dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya nikkaṅkho. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro nikkhittamaṇisuvaṇṇo apetajātarūparajato. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro[6] na[7] musalena[8] na sahatthā[9] paṭhaviṁ[10] khanati[11]. Yaṁ hoti kūlapaluggaṁ[12] vā mūsikukkuro vā taṁ kāmena[13] āharitvā bhājanaṁ karitvā evam āha: — Ettha[14] yo icchati taṇḍulapabhivattāni[15] vā muggapabhivattāni vā kāḷāyapabhivattāni[16] vā nikkhipitvā yaṁ icchati taṁ haratūti. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro andhe

---

1 Bm omits. 2 Bm Si atth' eva. 3 So Sk Si; Bm Gh-assa K-rassa. 4 Bm Si omit pe here & repeat aveccappasādena samannāgato both here & after saṁghe. 5 Bm nikaṅkho throughout. 6 Sk adds pana. 7 Bm omits. 8 So Si; Sk musalo; Bm musale. 9 Bm omits na s. 10 Bm pathaviñ ca; Si paṭhaviñ ca. 11 So Bm; Sk khaṇāti; Si khaṇati. 12 Bm kul. 13 Bm Si kājena, the latter noting that kāmena is the Sinh. reading. 14 So Sk Si; Bm tattha. 15 So Sk; Bm taṇḍulapaṭibhastāni; Si paṭibhastāni. Qu. pahiv° or paṭibhaṇḍāni, 16 So Si; Bm kaḷāya; Sk kālāya.

Digitized by Google

jiṇṇe mātāpitaro poseti. Ghaṭīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro pañcannaṁ ovambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā.

Ekam idāhaṁ, mahārāja, samayaṁ Vebhaḷiṅge gāmanigame viharāmi. Atha khvāhaṁ, mahārāja, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro ten upasaṁkamiṁ, upasaṁkamitvā Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro etad avocaṁ: — Handa ko nu kho ayaṁ bhaggavo[1] gato ti? — Nikkhanto kho te, bhante, upaṭṭhāko: ato[2] kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjāti[3]. — Atha khvāhaṁ, mahārāja, kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmiṁ[4]. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkāro kumbhakāro yena mātāpitaro ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ko kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti? — Kassapo, tāta, bhagavā arahaṁ sammāsambuddho kumbhiyā odanaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti. — Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me suladdhaṁ vata me yassa me Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho evaṁ abhivissattho[5] ti. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ addhamāsaṁ[6] pītisukhaṁ na vijahi[7] sattāhaṁ mātāpitunnaṁ.

Ekam idāhaṁ, mahārāja, samayaṁ tatth' eva Vebhaḷiṅge[8] gāmanigame viharāmi. Atha khvāhaṁ, mahārāja, pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro ten' upasaṁkamiṁ, upasaṁkamitvā Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro etad avocaṁ: — Handa ko nu kho ayaṁ bhaggavo gato ti? — Nikkhanto kho te, bhante, upaṭṭhāko; ato kaḷopiyā[9] kummāsaṁ[10] gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjāti. — Atha khvāhaṁ, mahārāja, kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā

[1] Si bhagavo. [2] So Sk Si; Bm anto. [3] Sk p-jati. [4] So Si; Bm Sk pakkāmi. [5] So Sk Bu; Bm abhivisaṭṭho; Si abhivissaṭṭho. [6] So Sk Bm Si aḍḍhamāsaṁ. [7] Bm vijahati (as Sk once infra). [8] Bm Si add nāma, as always. [9] So all MSS; Bu kāḷopiyā. [10] Bm kumāsaṁ

Digitized by Google

sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmiṁ. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkaro kumbhakāro yena mātāpitaro ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ko kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti? — Kassapo, tāta, bhagavā arahaṁ sammāsambuddho kaḷopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti. — Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me suladdhaṁ[1] vata me yassa me Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho evaṁ abhivissattho ti. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ addhamāsaṁ pītisukhaṁ na vijahi sattāhaṁ mātāpitunnaṁ.

Ekam idāhaṁ, mahārāja, samayaṁ tatth' eva Vebhaḷiṅge gāmanigame viharāmi. Tena kho pana samayena kuṭī ovassati. Atha khvāhaṁ, mahārāja, bhikkhū āmantesiṁ: — Gacchatha, bhikkhave, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa nivesane tiṇam jānathāti. Evaṁ vutte, mahārāja[2], bhikkhū maṁ etad avocuṁ: — Na 'tthi kho, bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa nivesane tiṇaṁ; atthi ca khvāssa āvesanaṁ tiṇacchadanan[3] ti. Gacchatha, bhikkhave, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa āvesanaṁ uttiṇaṁ karothāti. Atha kho te, mahārāja, bhikkhū Ghaṭīkārassa kumbhakārassa āvesanaṁ uttiṇam akaṁsu. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro[4] bhikkhū etad avocuṁ: Ke āvesanaṁ uttiṇaṁ karontīti? — Bhikkhū: Bhagini, Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa kuṭī ovassatīti. — Haratha, bhante, haratha bhadramukhā ti. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkāro kumbhakāro yena mātāpitaro ten upasaṁkami, upasaṁkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ke āvesanaṁ uttiṇaṁ akaṁsūti? — Bhikkhū, tāta: Kassapassa[5] bhagavato arahato sammāsambuddhassa kuṭī ovassatīti. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Kassapo bhagavā arahaṁ sammāsambuddho evaṁ abhivissattho ti. Atha kho, mahārāja, Ghaṭīkāraṁ kumbha-

---

[1] So all MSS here; Sk sts. suladdhalābhā. Cf. Vol. I p. 164. [2] Bm Si add te. [3] Bm tiṇañ chadanan. [4] Bm Si add te. [5] Bm Si add kira.

Digitized by Google

kāraṁ addhamāsaṁ pītisukhaṁ na vijahi sattāhaṁ mātāpitunnaṁ. Atha kho taṁ, mahārāja, āvesanaṁ sabbaṁ temāsaṁ ākāsacchadanaṁ aṭṭhāsi na cātivassi[1]. Evarūpo ca, mahārāja, Ghaṭīkāro kumbhakāro ti.

Lābhā, bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa, suladdhaṁ lābhā, bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa yassa Bhagavā evaṁ abhivissattho ti.

Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Ghaṭīkārassa kumbhakārassa pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni pāhesi paṇḍumuṭikassa[2] sālino tadūpiyañ ca sūpeyyaṁ. Atha kho te, Ānanda, rājapurisā Ghaṭīkāraṁ kumbhakāraṁ upasaṁkamitvā etad avocuṁ: — Imāni te, bhante, pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni Kikinā[3] Kāsirājena pahitāni paṇḍumuṭikassa sālino tadūpiyan ca sūpeyyaṁ, tāni, bhante, patigaṇhātūti[4]. Rājā kho bahukicco bahukaraṇīyo: Alaṁ me rañño va hotūti.

Siyā kho pana te, Ānanda, evam assa: Añño nūna tena samayena Jotipālo māṇavo ahosīti. Na kho pan' etaṁ, Ānanda, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Ahaṁ tena samayena Jotipālo māṇavo ahosin ti[5].

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

GHAṬĪKĀRA-SUTTAṀ PAṬHAMAṀ.

82.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu[6] cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ yena Thullakoṭṭhitaṁ[7] nāma Kurūnaṁ nigamo tad avasari. Assosuṁ kho Thullakoṭṭhitakā brāhmaṇagahapatikā: — Samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kurūsu

---

[1] So Sk Si Bu; Bm na devo 'bhivassi. [2] Si paṇḍumudlkassa. [3] Sk Kikī nāma; Bm Kikīnā; Si Kiṁkinā. [4] So Sk; Si patiggaṇhātūti; Bm patiggaṇhathāti. [5] Bm ahosīti. [6] Bm Kurusu. [7] So Si Bu; Bm Thullakoṭṭhikaṁ; Sk Thūlakoṭṭhitaṁ.

Digitized by Google

cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ Thullakoṭṭhitaṁ anuppatto. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato — iti pi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā ti. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajam sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhe kalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ savyañjanaṁ, kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotīti.

Atha kho Thullakoṭṭhitakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā app' ekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, app' ekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, app' ekacce yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, app' ekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, app' ekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinne kho Thullakoṭṭhitake brāhmaṇagahapatike Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi.

Tena kho pana samayena Raṭṭhapālo nāma kulaputto tasmiṁ yeva Thullakoṭṭhite aggakulikassa[1] putto tissaṁ parisāyaṁ nisinno hoti. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa etad ahosi: — Yathā yathā khvāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi[2], nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṁkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ; yannūnāhaṁ[3] kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan ti. Atha kho Thullakoṭṭhitakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy'

---

[1] Bm aggakulassa. [2] So Bm Si; Sk yathā yathā kho Bhagavā dhammaṁ deseti. [3] So Sk Si; Bm yaṁ nunāhaṁ.

Digitized by Google

āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto acirapakkantesu Thullakoṭṭhitakesu brāhmaṇagahapatikesu yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantaṁ etad avoca: — Yathā yathā 'haṁ, bhante, Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṁkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Icchām' ahaṁ, bhante, kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ[1]. Labheyyāhaṁ[2], bhante, Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan[3] ti.

Anuññāto si pana tvaṁ, Raṭṭhapāla, mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti?

Na kho ahaṁ[4], bhante, anuññāto mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti.

Na kho, Raṭṭhapāla, Tathāgatā ananuññātaṁ mātāpitūhi pabbājentīti.

Svāhaṁ, bhante, tathā karissāmi yathā maṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena mātāpitaro ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ammatātā[5], yathā yathā 'haṁ Bhagavatā dhammam desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṁkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ; icchām' ahaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajtuṁ. Anujānātha maṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti. Evaṁ vutte Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — Tvaṁ kho, tāta Ratthapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito[6] sukhaparibhato[7]; na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. [Ehi tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja

---

[1] Sk omits this sentance. [2] Bm labheyyām' ahaṁ. [3] Bm adds pabbājetu maṁ Bhagavā (as Vinaya III 12). [4] Bm Si kho 'haṁ. [5] So Sk Bm; Si ammatāta. [6] So Sk Bu; Bm Si sukhedhito. [7] So Bu; Sk Bm Si parihato.

Digitized by Google

ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme [1] paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya] [2]; maraṇena pi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti?

Dutiyam pi kho—pe—tatiyaṁ pi kho Raṭṭhapālo kulaputto mātāpitaro etad avoca: — Ammatātā, yathā yathā 'haṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṁkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ; icchām' ahaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ. Anujānātha maṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti. Tatiyam pi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — Tvaṁ kho [3], tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Ehi tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇena pi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti?

Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto mātāpitūsu pabbajjaṁ alabhamāno [4] tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipajji [5]: Idh' eva [6] me maraṇaṁ bhavissati pabbajjā vā ti [7].

---

[1] So Bu Bm Si, the latter noting that the Sinh. reading is kāmāni (which Sk reads). [2] The passage in brackets occurs in all MSS., but not at Vinaya III 13. From the order in which Bu comments on words in this passage, it is evident that it did not occur in his MS. [3] Here, as above, Bm Si add si. [4] So Sk; Bm Si read na maṁ mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti, tatth' eva..., with note that: Ito paraṁ Sīhalapotthake: Mātāpitūsu pabbajjaṁ alabhamāno tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipajjīti vacanaṁ dassati. [5] Bm nippajji (& nippanno *infra*). [6] Si throughout, & Sk infra, idha vā. [7] Like Vinaya III. 13, Bm (but not Sk or Si) adds: atha kho R. kulaputto ekam pi bhattaṁ na bhuñji dve pi bhattāni... satta pi bhattāni na bhuñji. Bu does not favour this interpolation.

Digitized by Google

Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — Tvaṁ kho, tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇena pi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti? Evaṁ vutte Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi. Dutiyam pi kho—pe—tatiyam pi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — Tvaṁ kho, tāta Raṭṭhapāla, amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇena pi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti? Tatiyam pi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi.

[Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro yena Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyake etad avocuṁ: — Eso, tātā[1], Raṭṭhapālo kulaputto anantarahitāya bhūmiyā nipanno: Idh' eva me maraṇaṁ bhavissati pabbajjā vā ti. Ehi[2], tātā, yena Raṭṭhapālo kulaputto ten' upasaṁkamatha, upasaṁkamitvā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ evaṁ vadetha: — Tvaṁ kho, samma Raṭṭhapāla, mātāpitunnaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇena pi te mātāpitaro akāmakā

---

[1] Sk tāta (bis). [2] So Sk.

Digitized by Google

vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti?][1]

Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā [Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitunnaṁ paṭisutvā] yena Raṭṭhapālo kulaputto ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — Tvaṁ kho, samma Raṭṭhapāla, mātāpitunnaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu; na taṁ mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇena pi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārāsmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti? Evaṁ vutte[2] Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi. Dutiyam pi kho—pe—tatiyam pi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — Tvaṁ kho, samma Raṭṭhapāla, mātāpitunnaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu; na taṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇena pi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti? Tatiyam pi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi.

Atho kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro etad avocuṁ: — Ammatātā, eso Raṭṭhapālo kulaputto tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipanno Idh' eva me maraṇaṁ

---

[1] This paragraph does not occur in Bm or Si, which also omit the words Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitunnaṁ paṭisutvā in the next two lines. Bu observes: Ath' assa mātāpitaro tikkhattuṁ vatvā paṭivacanaṁ pi alabhamānā sahāyake pakkosāpetvā: Esa vo sahāyako pabbajitukāmo, nivāretha nan ti āhaṁsu. Te pi taṁ upasaṁkamitvā tikkhattuṁ avocuṁ; tesam pi tuṇhī ahosi. [2] Bm reads atha kho for evaṁ vutte.

Digitized by Google

MAR 28 1913

bhavissati pabbajjā vā ti; sace tumhe Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ nānujānissatha agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, tatth' eva maraṇaṁ āgamissati. Sace pana tumhe Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ anujānissatha agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbajitaṁ pi naṁ dakkhissatha; sace Raṭṭhapālo kulaputto nābhiramissati agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, kā tassa aññā gati bhavissati? Idh' eva paccāgamissati. Anujānātha Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti.

Anujānāma, tātā, Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbajitena ca pana[1] mātāpitaro uddassetabbā[2] ti.

Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālo kulaputto ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etad avocuṁ: — [Tvaṁ kho, samma Raṭṭhapāla, mātāpitunnaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvaṁ, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi bhuñja ca piva ca paricārehi ca. bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu][3]. Anuññāto si mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbajitena ca pana te mātāpitaro uddassetabbā ti.

Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhahitvā balaṁ gahetvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantaṁ etad avoca: — Anuññāto[4] ahaṁ, bhante, mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya; pabbājetu maṁ Bhagavā ti. Alattha kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ.

Atha kho Bhagavā acirūpasampanne āyasmante Raṭṭhapāle addhamāsūpasampanne Thullakoṭṭhite yathā 'bhirantaṁ viharitvā yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi, anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tad avasari. Tatra sudaṁ

Bm Si add te. [2] Bm uddisetabbā. [3] So Sk Bm; Si (cf. Vinaya III 14) omits from Tvaṁ kho to abhiramassu. [4] Si inserts 'smi.

Digitized by Google

Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad-eva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tad anuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi; Khīṇā jāti vusitaṁ brahmacariyaṁ kataṁ karaṇīyaṁ nāparaṁ itthattāyāti abbhaññāsi. Aññataro kho pan' āyasmā Raṭṭhapālo arahataṁ ahosi.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Raṭṭhapālo Bhagavantaṁ etad avoca: — Icchām' ahaṁ, bhante, mātāpitaro uddassetuṁ[1], sace maṁ Bhagavā anujānātīti.

Atha kho Bhagavā āyasmato Raṭṭhapālassa cetasā cetoparivitakkaṁ[2] manasākāsi. Yadā Bhagavā aññāsi: Abhabbo kho Raṭṭhapālo kulaputto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāy' āvattitun ti, atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Yassa dāni tvaṁ, Raṭṭhapāla, kālam maññasīti.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Thullakoṭṭhitaṁ tena cārikaṁ pakkāmi, anupubbena cārikaṁ caramāno yena Thullakoṭṭhitaṁ tad avasari. Tatra sudaṁ āyasmā Raṭṭhapālo Thullakoṭṭhite viharati rañño Koravyassa migācīre[3]. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Thullakoṭṭhitaṁ piṇḍāya pāvisi; Thullakoṭṭhite sapadānaṁ piṇḍāya caramāno yena sakapitu nivesanaṁ ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena āyasmato Raṭṭhapālassa pitā majjhimāya dvārasālāya ullikhāpeti[4]. Addasā kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvāna etad avoca: — Imehi muṇḍakehi samaṇakehi amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo

---

[1] So Sk Si; Bm uddasituṁ. [2] Bm Si paricca. [3] So Sk Bu; Si migācire; Bm migacīre. [4] So Sk Bm; Si ullikkhāpeti; Bu ullekhāpeti.

Digitized by Google

pabbājito ti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo sakapitu nivesane n' eva dānaṁ alattha na paccakkhānaṁ, aññadatthu akkosam eva alattha.

Tena kho pana samayena āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī ābhidosikaṁ[1] kummāsaṁ[2] chaḍḍetukāmā hoti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ñātidāsiṁ etad avoca: — Sace taṁ, bhagini, chaḍḍanīyadhammaṁ[3], idha me[4] patte ākirāti.

Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ[5] āyasmato Raṭṭhapālassa patte ākirantī hatthānañ ca pādānañ ca sarassa ca nimittaṁ aggahesi. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī yen' āyasmato Raṭṭhapālassa mātā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmato Raṭṭhapālassa mātaraṁ etad avoca: —†Yagghe 'yye[6] jāneyyāsi, ayyaputto[7] Raṭṭhapālo anuppatto ti.

Sace je saccaṁ vadasi, a-dāsī bhavasīti[8]. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa mātā yen' āyasmato Raṭṭhapālassa pitā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmato Raṭṭhapālassa pitaraṁ etad avoca: — Yagghe, gahapati, jāneyyāsi Raṭṭhapālo kira kulaputto anuppatto ti?

Tena kho pana samayena āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ aññataraṁ kuḍḍaṁ[9] nissāya paribhuñjati. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā yen' āyasmā Raṭṭhapālo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Atthi nāma, tāta Raṭṭhapāla, ābhidosikaṁ kummāsaṁ paribhuñjissasi? Nanu, tāta Raṭṭhapāla, sakaṁ gehaṁ gantabban ti?

Kuto no, gahapati, amhākaṁ gehaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajitānaṁ? Anāgārā[10] mayaṁ, gahapati; agamamhā

---

[1] So all MSS & Bu, though Sk & Bu sts. make initial vowel short. [2] So Si Bu; Sk Bm pūtikummāsaṁ, Bm with single -m- as on p. 52. Si notes that the Sinh. reading is pūtikummāsaṁ. [3] So Si Bu; Bm chaṭṭanīyadhammaṁ; Sk ābh. pūtikummāsaṁ chaḍḍetukāmā si. [4] So Sk Si Bu; Bm idheva patte. [5] So Si; Sk Bm pūtik. [6] So Bm & (apparently) Bu; Sk Si yaggh' ayye. [7] Bm adds kira. [8] So Sk Bm; Si bhaṇasi, adāsiṁ taṁ karomīti, with note that the Sīnh. reading is vadasi, adasī bhavasi. Commenting on sace je saccaṁ, Bu says: Tasmā 'haṁ, bho dāsi, sace saccaṁ bhaṇasīti, evaṁ etth' attho daṭṭhabbo. [9] So Sk Si Bu; Bm kuṭṭamūlaṁ. [10] Bm anagārā.

Digitized by Google

kho te, gahapati, gehaṁ; tattha n'eva dānaṁ alatthamha na paccakkhānaṁ, aññadatthu akkosaṁ eva alatthamhāti.

Ehi, tāta Raṭṭhapāla, gharaṁ gamissāmāti.

Alaṁ, gahapati; katam me ajjha bhattakiccan ti.

Tena hi, tāta Raṭṭhapāla, adhivāsehi svātanāya bhattan ti.

Adhivāsesi kho āyasmā Raṭṭhapālo tuṇhībhāvena. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmato Raṭṭhapālassa adhivāsanaṁ viditvā yena sakaṁ nivesanaṁ ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā[1] mahantaṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ kārāpetvā[2] kilañjehi paṭicchādāpetvā āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyike[3] āmantesi: — Etha tumhe vadhuke, yena alaṅkārena alaṅkatā pubbe Raṭṭhapālassa kulaputtassa piyā 'hotha manāpā, tena alaṅkārena alaṅkarothāti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādaniyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā āyasmato Raṭṭhapālassa kālaṁ ārocesi — Kālo, tāta Raṭṭhapāla, niṭṭhitaṁ bhattan ti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena sakapitu[4] nivesanaṁ ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā taṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ vivarāpetvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Idan te, tāta Raṭṭhapāla, mattikaṁ[5] dhanaṁ, aññaṁ pettikaṁ[6], aññaṁ pitāmahaṁ[7] sakkā, tāta Raṭṭhapāla, bhoge ca bhuñjituṁ puññāni ca kātuṁ. Ehi tvaṁ, tāta

---

[1] Si inserts (? from Bu): haritena gomayena paṭhaviyā upalimpetvā. [2] Si inserts dve puñje kārāpetvā ekaṁ hiraññassa ekaṁ suvaṇṇassa mahantā puñjā ahesuṁ. Orato ṭhito puriso pārato ṭhitaṁ purisaṁ na passati, tathā pārato ṭhito orato ṭhitaṁ; te puñje kilañ(je)hi paṭicchādāpetvā majjhe āsanaṁ paññāpetvā tirokaraṇīyaṁ parikkhipitvā āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyike āmantesi. Si adds note: Ito paraṁ Sī. B. (i. e. Sinh. & Burm.) potthake — Mahantaṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ kārāpetvā te puñje kilañjehi paṭicchādetvā āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyike āmantesīti vacanaṁ dissati. [3] Bu & S^k (infra); Si B^m purāṇadutiyike. [4] S^k Si sakaṁ pitu. [5] So S^k Si Bu; B^m mātumattikaṁ. [6] B^m pittikaṁ. [7] So S^k B^m Bu; Si petāmahaṁ, which Bu cites as a var. lect.

Raṭṭhapāla, sikkhaṁ paccakkhāya hīnāy' āvattitvā bhoge bhuñjassu puññāni ca karohīti.

Sace kho[1] me tvaṁ, gahapati, vacanaṁ kareyyāsi, imaṁ hiraññasuvaṇṇassa puñjaṁ sakaṭesu[2] āropetvā nibbāhāpetvā majjhe Gaṅgāya nadiyā sote opilāpeyyāsi[3]. Taṁ kissa hetu?[4] Uppajjissanti hi te, gahapati, tatonidānaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyikā paccekapādesu[5] gahetvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avocuṁ: — Kīdisā nāma tā[6], ayyaputtaka, accharāyo, yāsaṁ tvaṁ hetu brahmacariyaṁ carasīti?

Na kho mayaṁ, bhagini, accharānaṁ hetu brahmacariyaṁ carāmāti.

'Bhagini'-vādena no ayyaputto Raṭṭhapālo samudācaratīti[7] tatth' eva mucchitā papatiṁsu.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pitaraṁ etad avoca: — Sace, gahapati, bhojanaṁ dātabbaṁ, detha; mā no viheṭhethāti[8].

Bhuñja, tāta Raṭṭhapāla, niṭṭhitaṁ bhattan ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo bhuttāvī onītapattapāṇī[9] ṭhitako va imā gathā[10] abhāsi: —

Passa cittakataṁ bimbaṁ arukāyaṁ samussitaṁ
āturaṁ bahusaṁkappaṁ, yassa na 'tthi dhuvaṁ ṭhiti[11].
Passa cittakataṁ rūpaṁ maṇinā kuṇḍalena ca,
aṭṭhitañcena[12] onaddhaṁ saha vatthehi sobhati.
Alattakakatā pādā mukhaṁ cuṇṇakamakkhitaṁ[13]
alaṁ bālassa mohāya no ca pāragavesino.

[1] Bm Si omit kho. [2] So Sk Si; Bm sakaṭe. [3] Si osīdāpeyyāsi, with note that the Sinh. reading is opilāpeyyāsi. [4] Bm (alone) inserts Ye. [5] So Bu; Sk Bm Si paccekaṁ pādesu. [6] So Bm Bu; Sk Si tāta; Sk Bm Si ayyaputta; Bu (alone) ayyaputtaka. [7] Bm (alone) inserts tā. [8] So Sk Si Bu; Bm vihedethāti. [9] Cf. p. 50 supra. Sk Si here onītap.; Bm onitap. [10] Cf. Theragāthā, p. 75. [11] Cf. Dhp. 147. [12] So Bu; Sk aṭṭhittañcena; Bm aṭṭhiṁ tacena; Si aṭṭhitacena. [13] Bu alattakatā & cuṇṇamakkhitaṁ.

Digitized by Google

Aṭṭhapādakatā[1] kesā | nettā añjanamakkhitā
alaṁ bālassa mohāya | no ca pāragavesino
Añjanī 'va navā cittā | pūtikāyo alaṅkato
alaṁ bālassa mohāya | no ca pāragavesino.
Odahī[2] migavo pāsaṁ; | nāsadā[3] vākaraṁ migo;
bhutvā nivāpaṁ gacchāma[4] | kandante migabandhake ti.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo ṭhitako va imā gāthā bhāsitvā yena rañño Koravyassa migācīraṁ ten' upāsaṁkami, upasaṁkamitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi.

Atha kho rājā Koravyo migavaṁ āmantesi: — Sodhehi, samma migava, migācīraṁ uyyānabhūmiṁ, gacchāma subhūmiṁ dassanāyāti. Evaṁ devāti kho migavo rañño Koravyassa paṭisutvā[6] migācīraṁ sodhento addasa āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisinnaṁ; disvāna yena rājā Koravyo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā rājānaṁ Koravyaṁ etad avoca: — Suddhaṁ kho[7], deva, migācīraṁ; atthi c' ettha Raṭṭhapālo nāma kulaputto imasmiṁ yeva Thullakoṭṭhite aggakulikassa putto, yassa tvaṁ abhiṇhaṁ kittayamāno ahosi, so aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisinno ti. Tena hi, samma migava, alaṁ dān' ajja uyyānabhūmiyā, tam eva dāni mayaṁ bhavantaṁ Raṭṭhapālaṁ payirupāsissāmāti[8]. Atha kho rājā Koravyo Yaṁ tattha khādaniyaṁ bhojanīyaṁ[9] paṭiyattaṁ taṁ[10] sabbaṁ vissajjethāti vatvā, bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā, bhadraṁ[11] yānaṁ abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Thullakoṭṭhitamhā niyyāsi, mahaccarājānubhāvena[12] āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ dassanāya. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va ussaṭāya ussaṭāya parisāya yen' āyasmā Raṭṭhapālo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmatā Raṭṭha-

[1] So Sk Si Bu; Bm (alone) aṭṭhāpadakatā (as Theragāthā page 75); Childers aṭṭhapadakatā (Dict. p. 610). [2] So Si Bu; Bm odahi; Sk ohuhī. [3] So Bm Si Bu; Sk nāsādā. [4] Si gacchāmi. [5] Theragāthā (p. 75) gives an additional couplet. [6] So Bm Sk Si; paṭissutvā. [7] Bm Si add te. [8] Bm payirūp.; Si payīrūp. [9] So here Si only. [10] Sk omits taṁ. [11] Bm repeats bhadraṁ, as usual. [12] So all MSS. Cf. I Dīgha p. 49, Sum. Vil. I 148, & (*infra*) Sutta 84.

Digitized by Google

 APR 2 - 1913

pālena saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. APR 2 - 1913

Ekamantaṁ ṭhito kho rājā Koravyo āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Idha bhavaṁ Raṭṭhapālo hatthatthare[1] nisīdatūti.

Alam, mahārāja, nisīda tvaṁ; nisinno ahaṁ sake āsane ti.

Nisīdi kho rājā Koravyo paññatte āsane; nisajja kho rājā Koravyo āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Cattār' imāni, bho Raṭṭhapāla, pārijuññāni yehi pārijuññehi samannāgatā idh' ekacce kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti. Katamāni cattāri? Jarāpārijuññaṁ vyādhipārijuññaṁ bhogapārijuññaṁ ñātipārijuññaṁ. Katamañ ca, bho Raṭṭhapāla, jarāpārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekacco jiṇṇo hoti vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto. So iti paṭisañcikkhati: — Ahaṁ kho 'mhi etarahi jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto, na kho pana mayā sukaraṁ anadhigatā vā bhogā[2] adhigantuṁ adhigatā vā bhogā phātiṁ[3] kātuṁ; yannūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan ti. So tena jarāpārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, jarāpārijuññaṁ. Bhavaṁ kho Raṭṭhapālo etarahi daharo yuvā susu kāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa jarāpārijuññaṁ na 'tthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

Katamañ ca, bho Raṭṭhapāla, vyādhipārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekacco ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. So iti paṭisañcikkhati: — Aham kho 'mhi etarahi ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, na kho pana mayā sukaraṁ anadhigatā vā bhogā adhigantuṁ adhigatā vā bhogā phātiṁ

---

[1] So Sk Bm Bu; Si katthatthare, with note that the Sinh. reading is hatthatthare. [2] So Sk; Bm Si anadhigataṁ vā bhogaṁ & (infra) adhigataṁ vā bhogaṁ, Si with notes that the Sinh. readings are as in the text. [3] So Bm Si; Sk thitiraṁ.

Digitized by Google

kātuṁ, yannūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan ti. So tena vyādhipārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, vyādhipārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo etarahi appābādho appātaṅko samavepākiniyā[1] gahaṇiyā samannāgato nātisītāya[2] nāccuṇhāya. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa vyādhipārijuññaṁ na 'tthi. Kim bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

Katamañ ca, bho Raṭṭhapāla, bhogapārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekacco aḍḍho hoti mahaddhano mahābhogo; tassa te bhogā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. So iti paṭisañcikkhati: Ahaṁ kho pubbe aḍḍho ahosiṁ mahaddhano mahābhogo; tassa me[3] te bhogā anupubbena parikkhayaṁ gatā; na kho pana mayā sukaraṁ anadhigatā vā bhogā[4] adhigantuṁ adhigatā vā bhogā[5] phātiṁ kātuṁ. Yannūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetva agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan ti. So tena bhogapārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyani vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, bhogapārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo imasmiṁ yeva Thullakoṭṭhite aggakulikassa putto. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa bhogapārijuññaṁ na 'tthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

Katamañ ca, bho Raṭṭhapāla, ñātipārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla, ekaccassa bahū honti mittāmaccā ñātisālohitā; tassa te ñātakā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. So iti paṭisañcikkhati: Mamaṁ kho pubbe bahū ahesuṁ mittāmaccā ñātisālohitā; tassa me[6] ñātakā anupubbena parikkhayaṁ gatā; na kho pana mayā sukaraṁ anadhigatā vā bhogā adhigantuṁ adhigatā vā bhogā phātiṁ kātuṁ. Yannūnāhaṁ

[1] So Sk Bm Bu; Si s-iṇiyā. [2] Bm (alone) nātisitāya. [3] Sk omits me. [4] Si (here & infra) anadhigate vā bhoge. [5] Si (here & infra) adhigate vā bhoge. [6] Si inserts te.

Digitized by Google

kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan ti. So tena ñātipārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati, bho Raṭṭhapāla, ñātipārijuññaṁ. Bhoto kho pana Raṭṭhapālassa imasmiṁ yeva Thullakoṭṭhite bahū mittāmaccā ñātisālohitā. Taṁ bhoto Raṭṭhapālassa ñātipārijuññaṁ na 'tthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito?

Imāni kho, bho[1] Raṭṭhapāla, cattāri pārijuññāni yehi pārijuññehi samannāgatā idh' ekacce kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti. Tāni bhoto Raṭṭhapālassa na 'tthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā pabbajito ti.

Atthi kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā uddiṭṭhā; ye ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Katame cattāro? — 'Upanīyati loko addhuvo[2] ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena paṭhamo dhammuddeso uddiṭṭho; yam ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. 'Attāṇo[3] loko anabhissaro[4] ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dutiyo dhammuddeso uddiṭṭho; yam ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. 'Assako loko sabbaṁ pahāya gamanīyan[5] ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena tatiyo dhammuddeso uddiṭṭho; yam ahaṁ ñātvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena catuttho dhammuddeso uddiṭṭho; yam ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Ime kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-

---

[1] Si omits bho here. [2] Bm (alone) upaniyyati loko adhuvo. [3] So Sk Bu; Si atāṇo; Bm atāno. [4] Bm (alone) anabhisaro. [5] Bm (alone) gamaniyan.

Digitized by Google

sambuddhena cattāro dhammuddesā uddiṭṭhā; ye ahaṁ[1] ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito ti.

'Upanīyati loko addhuvo ti', bhavaṁ Raṭṭhapālo āha; imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo ti?

APR 4 - 1913

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Ahosi tvaṁ vīsativassuddesiko pi paṇṇuvīsativassuddesiko[2] pi, hatthismim pi katāvī, assasmim pi katāvī, rathasmim pi katāvī, dhanusmim pi katāvī, tharusmim[3] pi katāvī, ūrubalī, bāhubalī, alamatto[4] saṅgāmāvacaro ti?

Ahosiṁ ahaṁ, bho Raṭṭhapāla, vīsativassuddesiko pi paṇṇuvīsativassuddesiko pi, hatthismim pi katāvī, assasmim pi katāvī, rathasmim pi katāvī, dhanusmim pi katāvī, tharusmim pi katāvī, ūrubalī bāhubalī, alamatto saṅgāmāvacaro; appekadā 'haṁ, bho Raṭṭhapāla, iddhimā va[5] maññe; na attano balena samasamaṁ samanupassāmīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Evam eva tvaṁ etarahi ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro ti?

No h' idaṁ, bho Raṭṭhapāla; etarahi jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto; āsītiko vayo[6] vattati; appekadā 'haṁ, bho Raṭṭhapāla: Idha pādaṁ karissāmīti aññen' eva[7] pādaṁ karomīti.

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ 'Upanīyati loko addhuvo ti', yam ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito ti.

Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitaṁ c' idaṁ tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Upanīyati loko addhuvo ti.' Upanīyati hi, bho Raṭṭhapāla, loko addhuvo[8]. Saṁvijjante kho, bho Raṭṭhapāla, imasmiṁ rājakule hatthikāyā pi assakāyā pi rathakāyā pi pattikāyā pi, ye[9] amhākaṁ āpadāsu pari-

[1] Sk ye c' ahaṁ; Bm Si yam ahaṁ. [2] So Sk; Si paṇṇav.; Bm puṇṇav. [3] So Sk; Bm dharusmiṁ; Si pharusmiṁ. [4] So Sk Bm Si; Bu (?) alamattho. [5] So Sk; Si omits va; Bm omits iddhimā va & inserts na viya. [6] Si nserts me; Sk inserts ce. [7] Bm aññadeva. [8] Sk adds ti. [9] Bm omits ye.

Digitized by Google

yodhāya vattissanti. 'Attāṇo loko anabhissaro ti' bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo ti?

Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja? Atthi te koci anusāyiko[1] ābādho ti?

Atthi me, bho Raṭṭhapāla, anusāyiko vātābādho; appekadā maṁ, bho Raṭṭhapāla, mittāmaccā ñātisālohitā parivāretvā ṭhitā honti: Idāni rājā Koravyo kālaṁ karissati, idāni rājā Koravyo kālaṁ karissatīti.

Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja? Labhasi tvaṁ te mittāmacce ñātisālohite: Āyantu[2] me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbe va santā imaṁ vedanaṁ saṁvibhajatha[3] yathā 'haṁ lahukatarikaṁ[4] vedanaṁ vediyeyyan ti? Udāhu tvaṁ yeva taṁ vedanaṁ vediyasīti?[5]

Nāhaṁ, bho Raṭṭhapāla, labhāmi te mittāmacce ñātisālohite: Āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbe va santā imaṁ vedanaṁ saṁvibhajatha yathā 'haṁ lahukatarikaṁ vedanaṁ vediyeyyan ti. Atha kho aham eva taṁ vedanaṁ vediyāmīti.

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ 'Attāṇo loko anabhissaroti'; yam ahaṁ ñātvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito ti.

Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitaṁ c' idaṁ tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Attāṇo loko anabhissaro ti.' Attāṇo hi, bho Raṭṭhapāla, loko anabhissaro. Saṁvijjati kho, bho Raṭṭhapāla, imasmiṁ rājakule pahūtaṁ[6] hiraññasuvaṇṇaṁ bhūmigatañ ca vehāsaṭṭhañ[7] ca. 'Assako loko sabbaṁ pahāya gamanīyan ti' bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo ti?

Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja? Yathā tvaṁ etarahi pañcahi

---

[1] So Si; Bm anussāyiko; Sk anusayiko. [2] Sk ayantu. [3] Bm saṁvibhajetha. [4] Bm lahukaṁ tarikaṁ. [5] Bm vedeyyāsīti. [6] So Bu; Sk Si pahutaṁ; Bm bahu taṁ. Cf. I Dīgha 115. [7] Si vehāsagatañ

Digitized by Google

kāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto[1] paricāresi, lacchasi paratthā pi: Evaṁ evāhaṁ imeh' eva pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto paricāremīti. Udāhu aññe imaṁ bhogaṁ paṭipajjissanti, tvaṁ pana yathākammaṁ gamissasīti?

Yathāhaṁ, bho Raṭṭhapāla, etarahi pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto paricāremi, nāhaṁ lacchāmi paratthā pi: Evaṁ evāhaṁ imeh' eva pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto paricāremīti. Atha kho aññe imaṁ bhogaṁ paṭipajjissanti, ahaṁ pana yathākammaṁ gamissāmīti.

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ: 'Assako loko, sabbaṁ pahāya gamanīyan ti;' yam ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito ti.

Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitañ c' idaṁ tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Assako loko, sabbaṁ pahāya gamanīyan ti.' Assako hi, bho Raṭṭhapāla, loko sabbaṁ pahāya gamanīyaṁ. 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti' bhavaṁ Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa kathaṁ attho daṭṭhabbo ti?

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Phītaṁ[2] Kuruṁ ajjhāvasasīti?

Evaṁ, bho Raṭṭhapāla; phītaṁ Kuruṁ ajjhāvasāmīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idha te puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko, so taṁ upasaṁkamitvā evaṁ vadeyya: Yagghe, mahārāja, jāneyyāsi; ahaṁ āgacchāmi puratthimāya disāya; tatth' addasaṁ mahantaṁ jānapadaṁ iddhañ c' eva phītañ ca bahujanaṁ ākiṇṇamanussaṁ; bahū[3] tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu[4] tattha dantājinaṁ[5], bahu tattha hiraññasuvaṇṇaṁ akatañ c' eva katañ ca, bahu tattha itthipariggaho; sakkā ca tāvatakena[6] balatthena abhivijinituṁ; abhivijina, mahārājāti[7]. Kinti naṁ kareyyāsīti?

---

[1] Si samaṅgībhūto. [2] Bm Si phitaṁ. [3] So Bm; Sk Si bahu throughout. [4] Bm bahuṁ. [5] Bm (alone) dhanadhaññaṁ. [6] Bm adds va. [7] Bm bahalatthena abhivijituṁ, mahārājāti.

Digitized by Google

Tam pi mayaṁ, bho Raṭṭhapāla, abhivijiya[1] ajjhāvaseyyāmāti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idha te puriso āgaccheyya pacchimāya disāya—pe[2]—uttarāya disāya, dakkhiṇaya disāya, pārasamuddato saddhāyiko paccayiko, so taṁ upasaṁkamitvā evaṁ vadeyya: Yagghe, mahārāja, jāneyyāsi ahaṁ āgacchāmi pārasamuddato, tatth' addasaṁ mahantaṁ janapadaṁ iddhañ c'eva phītañ ca bahujanaṁ ākiṇṇamanussaṁ, bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu tattha dantājinaṁ, bahu tattha hiraññasuvaṇṇaṁ akatañ c' eva katañ ca, bahu tattha itthipariggaho; sakkā ca tāvatakena balatthena abhivijinitum; abhivijina, mahārājāti. Kinti naṁ kareyyāsīti?

Taṁ pi mayaṁ, bho Raṭṭhapāla, abhivijiya ajjhāvaseyyāmāti.

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti'; yam ahaṁ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyaṁ pabbajito ti.

Acchariyaṁ, bho Raṭṭhapāla, abbhutaṁ, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitañ c' idaṁ tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti.' Ūno hi, bho Raṭṭhapāla, loko atitto taṇhādāso ti.

Idaṁ avoc' āyasmā Raṭṭhapālo; idaṁ vatvā athāparaṁ etad avoca[3]: —

Passāmi loke sadhane manusse, | laddhāna vittaṁ na
  dadanti mohā;
Luddhā[4] dhanaṁ sanniccayaṁ karonti, | bhiyyo va[5] kāme
  abhipatthayanti.
Rājā pasayha[6] paṭhaviṁ vijitvā | sasāgarantaṁ mahim[7]
  āvasanto.
Oraṁ samuddassa atittarūpo | pāraṁ samuddassa pi
  patthayetha.

---

[1] So Bm; Sk abhivijīyya; Si abhivijjiya. [2] Bm Si omit pe. [3] Cf. Theragāthā pp. 75—77. [4] Bm laddhā. [5] So Bu Bm; Sk Si ca. [6] So Sk; Si pasayha p.; Bm pasayha ppathaviṁ. [7] Sk mahiyā vasanto.

Digitized by Google

Rājā ca aññe ca bahū manussā avītataṇhā maraṇaṁ upenti,
Ūnā va[1] hutvā na jahanti dehaṁ; kāmehi lokamhi na h' atthi titti.
Kandanti naṁ ñātī pakiriya[2] kese, 'Aho vatā no[3] amarā ti' c'āhu;
Vatthena naṁ pārutaṁ nīharitvā citaṁ samādāya tato ḍahanti[4].
So ḍayhati sūlehi tujjamāno ekena vatthena pahāya bhoge;
Na mīyamānassa bhavanti tāṇā ñātī 'dha[5] mittā atha vā sahāyā.
Dāyādakā tassa dhanaṁ haranti, satto pana gacchati yena kammaṁ.
Na mīyamānaṁ dhanam anveti kiñci puttā ca dārā ca dhanañ ca raṭṭhaṁ.
Na dīghaṁ āyuṁ labhate dhanena, na cāpi vittena jaraṁ vihanti.
Appaṁ h' idaṁ[6] jīvitaṁ, āhu dhīrā, asassataṁ vippariṇāmadhammaṁ.
Aḍḍhā daḷiddā[7] ca phusanti phassaṁ, bālo ca dhīro ca tath' eva phuṭṭho.
Bālo hi bālyā vadhito va seti, dhīro ca na vedhati phassaphuṭṭho.
Tasmā hi paññā va dhanena seyyo yāya vosānaṁ ind-ādhigacchati.
Asositattā[8] hi bhavābhavesu pāpāni kammāni karonti mohā.
Upeti gabbhañ ca parañ ca lokaṁ saṁsāram āpajja paramparāya.
Tass' appapañño abhisaddahanto upeti gabbhañ ca parañ ca lokaṁ.

---

[1] Bm ca. [2] Sk parikiriya; Bm pakirāya; Si pakīriya. [3] So Bu, who paraphrases by aho vata no, adding 'ayam eva vā pāṭho'; MSS vatā no. [4] Bm Si dahanti; Sk citakaṁ s. nayato ḍ. [5] So Sk; Bm Si ca. [6] So Sk; Bm appañ hi tam; Si appakañ c' idaṁ. [7] Bm Si daliddā. So Bu; Sk ahotasittā; Bm Si abyositattā.

Coro yathā sandhimukhe gahīto | sakammanā[1] haññati pāpadhammo,
Evaṁ pajā; pecca paramhi loke | sakammanā haññati pāpadhammo[2].
Kāmā hi citrā madhurā manoramā | virūparūpena mathenti cittaṁ;
Ādīnavaṁ kāmaguṇesu disvā | tasmā ahaṁ[3] pabbajito 'mhi, rāja.
Dumapphalānīva[4] patanti mānavā | daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā;
Etam ⌊pi⌋[7]. disvā[5] pabbajito 'mhi, rāja; | apaṇṇakaṁ sāmaññam eva seyyo ti.

Raṭṭhapālasuttaṁ dutiyaṁ.

83.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Mithilāyaṁ viharati Makhādevambavane[6]. Atha kho Bhagavā aññatarasmiṁ padese sitaṁ patvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: Ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontīti[7]. Atha kho āyasmā Ānando ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā Bhagavantaṁ etad avoca: Ko nu kho, bhante, hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraṇena Tathāgatā sitaṁ pātukarontīti.

Bhūtapubbaṁ, Ānanda, imissā yeva Mithilāyaṁ rājā ahosi Makhādevo nāma dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu[8] c' eva jānapadesu[9] ca, uposathañ ca upavasati cātuddasiṁ

---

[1] Bm sakammunā. [2] Si haññanti pāpadhammā. [3] So Sk; Bm tasmāmahaṁ; Si tasmā 'haṁ. [4] All MSS. d-āneva. [5] Si etaṁ viditvā. [6] Sk Bu Makhādeva throughout, as also Jātaka No. 9; Bm Magghadeva; Si Maghadeva, a spelling which repeats Pl. XLVIII (2) of the 'Stūpa of Bharhut'. Si notes that the Sinh. spelling is Makhādeva. [7] Bm patuṁk. [8] So Si (& Sk infra); Sk Bm nigamesu. [9] So Si (& Sk infra) Sk Bm janapadesu.

Digitized by Google

pañcaddasiṁ[1] aṭṭhamiñ ca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, rājā Makhādevo bahunnaṁ vassānaṁ bahunnaṁ vassasatānaṁ bahunnaṁ[2] vassasahassānaṁ accayena kappakaṁ āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmiṁ phalitāni[3] jātāni, atha me āroceyyāsīti. Evaṁ devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa paccassosi. Addasā kho, Ānanda, kappako bahunnaṁ vassānaṁ bahunnaṁ vassasatānaṁ bahunnaṁ vassasahassānaṁ accayena rañño Makhādevassa sirasmiṁ phalitāni jātāni, disvāna rājānaṁ Makhādevaṁ etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmiṁ phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā mamaṁ[4] añjalismiṁ patiṭṭhāpehīti. Evaṁ devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa paṭisutvā tāni phalitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā rañño Makhādevassa añjalismiṁ patiṭṭhāpesī. Atha kho, Ānanda, rājā Makhādevo kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā, dissanti sirasmiṁ phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā[5]; samayo dibbe kāme pariyesituṁ. Ehi tvaṁ, tāta kumāra, imaṁ rajjaṁ paṭipajja; ahaṁ pana kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi[6] passeyyāsi sirasmiṁ phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyāsi. Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ[7] nihitaṁ[8] anuppavatteyyāsi[9] mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosi. Yasmiṁ kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vaṭṭassa samucchedo hoti, so tesaṁ antimapuriso hoti. Tan tāhaṁ[10], tāta kumāra, evaṁ vadāmi: Yena me idaṁ kalyāṇaṁ

---

[1] Sk Si pañcadasiṁ; at p. 78 Sk pannarasiṁ. [2] Bm Si bahūnaṁ always. [3] Sk Bu sts. phalitāni sts. palitāni; Bm Si palitāni throughout. [4] Bm Si mama. [5] So Si throughout & Sk infra; Bm mānussakā always; Sk here mānussakakāmā. [6] Si omits pi. [7] So Bu & Sk infra; Bm Si vattaṁ; Sk here vaddhaṁ. [8] So Sk Si Bu; Bm nihataṁ. [9] Bm anupav°. [10] Bm tathā 'haṁ.

Digitized by Google

vaṭṭaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda, rājā Makhādevo kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā imasmiṁ yeva Makhādevambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ[1]; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena[2] cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena[3] pharitvā vihāsi. Karuṇāsahagatena cetasā — pe[4] — muditāsahagatena cetasā[5], upekhāsahagatena[6] cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catuṭṭhiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi. Rājā kho pan', Ānanda, Makhādevo caturāsītivassasahassāni kumārakīḷikaṁ kīḷi[7]; caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ[8] kāresi; caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresi; caturāsītivassasahassāni imasmiṁ yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajito brahmacariyaṁ cari[9]. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

Atha kho, Ānanda, rañño Makhādevassa putto bahunnaṁ vassānaṁ bahunnaṁ vassasatānaṁ bahunnaṁ vassasahassānaṁ accayena kappakaṁ āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmiṁ phalitāni jātāni, atha me āroceyyāsīti. Evaṁ devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa puttassa paccassosi. Addassā kho, Ānanda, kappako bahunnaṁ vassānaṁ bahunnaṁ vassasatānaṁ bahunnaṁ vassasahassānaṁ accayena rañño Makhādevassa puttassa sirasmiṁ phalitāni jātāni; disvā rañño Makhādevassa puttaṁ etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmiṁ

---

[1] Bm Si catutthaṁ. [2] Sk here & infra upekhāsahagatena, as Bm infra. [3] Bm abyābajjhena. [4] Bm omits. [5] Si inserts pe. [6] Bm Si upekkh°. [7] So Si Sk Bu; Bm -kiḷikaṁ kiḷi. [8] Si uparajjaṁ. [9] Bm acariṁ.

Digitized by Google

phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā mama añjalismiṁ patiṭṭhāpehīti. Evaṁ devāti kho, Ānanda, kappako rañño Makhādevassa puttassa paṭisutvā tāni phalitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā rañño Makhādevassa puttassa añjalismiṁ patiṭṭhāpesi. Atha kho, Ānanda, rañño Makhādevassa putto kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmiṁ phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesituṁ. Ehi tvaṁ, tāta kumāra, imaṁ rajjaṁ paṭipajja; ahaṁ pana kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi passeyyāsi sirasmiṁ phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyāsi. Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosi. Yasmiṁ kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vaṭṭassa samucchedo hoti, so tesaṁ antimapuriso hoti; tan tāhaṁ, tāta kumāra, evaṁ vadāmi: Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda, rañño Makhādevassa putto kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā imasmiṁ yeva Makhādevambavane kesamassuṁ ohāretva kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi, karuṇāsahagatena cetasā — pe — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena

Digitized by Google

pharitvā vihāsi. Rañño kho pan', Ānanda, Makhādevassa putto caturāsītivassasahassāni kumārakīḷikaṁ kīḷi; caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmiṁ yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajito brahmacariyaṁ cari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

Rañño kho pan', Ānanda, Makhādevassa puttapaputtakā tassa paramparā caturāsītikhattiyasahassāni[1] imasmiṁ yeva Makhādevambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārīyaṁ pabbajiṁsu. Te[2] mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihariṁsu, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena[3] cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā vihariṁsu, karuṇāsahagatena cetasā, muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihariṁsu, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā vihariṁsu. Te[4] caturāsītivassasahassāni kumārakīḷikaṁ kīḷiṁsu, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresuṁ[5], caturāsītivassasahassāni rajjaṁ kāresuṁ[5], caturāsītivassasahassāni imasmiṁ Makhādevambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā brahmacariṁ cariṁsu. Te cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpagā ahesuṁ.

Nimi tesaṁ rājānaṁ[6] pacchimako ahosi dhammiko dhammarājā, dhamme ṭhito mahārājā, dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathañ ca upavasati cātuddasiṁ pañcaddasiṁ aṭṭhamiñ ca pakkhassa.

Bhūtapubbaṁ, Ananda, devānaṁ[7] Tāvatiṁsānaṁ Su-

---

[1] So Sk; Bm caturāsītirājasahassāni; Si caturāsītisahassāni. [2] Sk omits te. [3] So all MSS. here. [4] Bm Si omit te here. [5] Si kāresu. [6] Si rājā. [7] Bu devatānaṁ.

Digitized by Google

dhammāyaṁ sabhāyaṁ sannisinnānaṁ sannipatitānaṁ ayam antarākathā udapādi: Lābhā vata bho Videhānaṁ, suladdhaṁ vata bho Videhānaṁ yesaṁ Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme ṭhito mahārājā dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathañ ca upavasati cātuddasiṁ pañcaddasiṁ aṭṭhamiñ ca pakkhassāti.

Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo deve Tāvatiṁse āmantesi: Iccheyyātha no tumhe mārisā Nimi-rājānaṁ daṭṭhun ti? Icchāma mayaṁ mārisa Nimi-rājānaṁ daṭṭhun ti. Tena kho pana[1] samayena Nimirājā tadahu 'posathe pannarase sīsaṁ nahāto[2] uposathiko upari pāsādavaragato nisinno hoti. Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo seyyathāpi nāma balavā puriso sammiñjitaṁ[3] vā bāhaṁ pasāreyya pasāritaṁ vā bāhaṁ sammiñjeyya, evam eva devesu Tāvatiṁsesu antarahito Nimissa rañño mukhe[4] pāturahosi. Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Nimi-rājānaṁ etad avoca: Lābhā te[5], mahārāja, suladdhaṁ te, mahārāja; devā, mahārāja, Tāvatiṁsā Sudhammāyaṁ sabhāyaṁ kittayamānarūpā sannisinnā: Lābhā ... *&c. as above* ... aṭṭhamiñ ca pakkhassāti. Devā te, mahārāja, Tāvatiṁsā dassanakāmā; tassa te ahaṁ, mahārāja, sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ pahiṇissāmi; abhirūheyyāsi, mahārāja, dibbaṁ yānaṁ avikampamāno ti.

Adhivāsesi[6] kho, Ānanda, Nimi rājā tuṇhībhāvena. Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Nimissa rañño adhivāsanaṁ viditvā seyyathāpi nāma ... *&c. as above* ... antarahito devesu Tāvatiṁsesu pāturahosi.

Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Mātali—saṁgāhakaṁ[7] āmantesi: Ehi tvaṁ, samma Mātali, sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimi-rājānaṁ upasaṁkamitvā evaṁ vadesi: —Ayan te, mahārāja, sahassayutto ājaññaratho Sakkena devānam indena pesito; abhirūheyyāsi, mahārāja, dibbaṁ

---

[1] Bm Si insert Ananda. [2] So Sk; Bm sīsaṁ nhāto; Si sīsanhāto. [3] So Sk Si; Bm samiñjitaṁ, as Vol. I 168. Cf. I Dīgha 222 & I Sum. Vil. 196. [4] So Bu (bis); Si sammukhe; Sk Bm pamukhe. [5] Bm vo here et infra. [6] So Si Bu; Sk Bm a-ti. [7] So Sk Bm; Si Mātaliṁ (as Nimiṁ rājānaṁ *supra et infra*).

Digitized by Google

yānaṁ avikampamāno ti. Evaṁ hotu bhaddan tavāti[1] kho, Ānanda, Mātali saṁgāhako Sakkassa devānam indassa paṭisutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimi-rājānaṁ upasaṁkamitvā etad avoca: Ayan te, mahārāja, sahassayutto ājaññaratho Sakkena devānam indena pesito; abhirūha, mahārāja, dibbaṁ yānaṁ avikampamāno[2]. Api ca, mahārāja, katamena taṁ nemi, — yena vā pāpakammā pāpakānaṁ kammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedenti, yena vā kalyāṇakammā kalyāṇānaṁ kammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedentīti? Ubhayen' eva maṁ, Mātali, nehīti. Sampāpesi[3] kho, Ānanda, Mātali saṁgāhako Nimi-rājānaṁ Sudhammaṁ sabhaṁ[4]. Addasā kho, Ānanda, Sakko devānam indo Nimi-rājānaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvāna Nimi-rājānaṁ etad avoca: Ehi kho, mahārāja, sāgataṁ, mahārāja; devā te, mahārāja, Tāvatiṁsā Sudhammāyaṁ sabhāyaṁ kittayamānarūpā[5] sannisinnā: — Lābhā . . . *&c. as above* . . . aṭṭhamiñ ca pakkhassāti. Devā te, mahārāja, Tāvatiṁsā dassanakāmā; abhirama, mahārāja, devesu devānubhāvenāti.

Alaṁ mārisa[6] tatth' eva maṁ Mithilaṁ paṭinetu, tatthāhaṁ dhammaṁ carissāmi brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathañ ca upavasissāmi catuddasiṁ pañcadasiṁ aṭṭhamiñ ca pakkhassāti.

Atha kho, Ānanda, Sakko devānam indo Mātali-saṁgāhakaṁ āmantesi: — Ehi tvaṁ, samma Mātali, sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimi-rājānaṁ tatth' eva Mithilaṁ paṭinehīti. Evaṁ bhaddan tavāti kho, Ānanda, Mātali saṁgāhako Sakkassa devānam indassa paṭisutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Nimi-rājānaṁ tatth' eva Mithilaṁ paṭinesi.

Tatra sudaṁ, Ānanda, Nimirājā dhammaṁ carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathañ

---

[1] So Bu; Sk Bm evaṁ bhaddaṁ tavāti; Si evaṁ bhadantavāti. [2] Bm Si add ti. [3] So Sk; Bm saṁpaveseti; Si saṁpavesi, with note that the Sinh. reading is sampāpesi. [4] So Sk Bm; Si sudhammāyaṁ sabhāyam, with note that the Sinh. reading is sudhammaṁ sabhaṁ. [5] Sk here, as Bm always, kittiyamānarūpa. [6] Bm mārisā.

Digitized by Google

ca upavasati cātuddasiṁ pañcaddasiṁ aṭṭhamiñ ca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, Nimi-rājā bahunnaṁ vassānaṁ bahunnaṁ vassasatānaṁ bahunnaṁ vassasahassānaṁ accayena kappakaṁ āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmiṁ phalitāni jātāni, atha me āroceyyāsīti. Evaṁ devāti kho, Ānanda, kappako Nimissa rañño paccassosi. Addasā kho, Ānanda, kappako bahunnaṁ vassānaṁ bahunnaṁ vassasatānaṁ bahunnaṁ vassasahassānaṁ accayena Nimissa rañño sirasmiṁ phalitāni jātāni; disvā Nimi-rājānaṁ etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmiṁ phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā mama añjalismiṁ patiṭṭhāpehīti. Evaṁ devāti kho, Ānanda, kappako Nimissa rañño paṭisutvā tāni phalitāni sādhukaṁ saṇḍāsena uddharitvā Nimissa rañño añjalismiṁ patiṭṭhāpesi. Atha kho, Ānanda, Nimi rājā kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmiṁ phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesituṁ. Ehi tvaṁ, tāta kumāra, imaṁ rajjaṁ paṭipajja; ahaṁ pana kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi passeyyāsi sirasmiṁ phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyāsi. Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosi. Yasmiṁ kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vaṭṭassa samucchedo hoti, so tesaṁ antimapuriso hoti. Tan tāhaṁ, tāta kumāra, evaṁ vadāmi: Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ anuppavatteyyāsi, mā kho me tvaṁ antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda, Nimi-rājā kappakassa gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ kumāraṁ sādhukaṁ rajje samanusāsitvā imasmiṁ yeva Makhādevambavane kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā

Digitized by Google

dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi; karuṇāsahagatena cetasā —pe — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā vihāsi, tathā dutiyaṁ, tathā, tatiyaṁ, tathā catuṭṭhiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi.

Nimi kho pan', Ānanda, rājā caturāsītivassasahassāni kumārakīḷikaṁ kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmiṁ yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyaṁ pabbajito brahmacariyaṁ cari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

Nimissa kho pan', Ānanda, rañño Kaḷārajanako nāma putto ahosi. So na agārasmā anagāriyaṁ pabbaji; so. taṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ samucchindi; so tesaṁ antimapuriso ahosi. Siyā[1] kho pana te, Ānanda, evam assa: Añño nūna tena, samayena rājā Makhādevo ahosi, yena[2] taṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitan ti[3]. Na kho pan' etaṁ, Ānanda, evaṁ daṭṭhabbaṁ. Ahaṁ tena samayena rājā Makhādevo ahosiṁ; ahan taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihaniṁ[4]; mayā taṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ; pacchimā janatā anuppavattesi. Taṁ kho pan', Ānanda, kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvad eva brahmalokupapattiyā. Idaṁ kho pan', Ānanda, etarahi mayā kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nībbānāya saṁvattati. Katamā c', Ānanda, etarahi mayā kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati? Ayam eva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathīdaṁ: Sammādiṭṭhi sammāsaṁkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo

---

[1] So Bm Si; Skt yā. [2] Skt so. [3] Sk nīhanīti; St nahanīti; Bm nihataṁ. [4] So Sk; St nīhaniṁ yā taṁ; Si nihiniṁ; Bm omits these five words.

Digitized by Google

sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Idaṁ kho, Ānanda, etarahi mayā kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Tam kho[1] ahaṁ, Ānanda, evaṁ vadāmi: Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapuriso ahuvattha[2]. Yasmiṁ kho, Ānanda, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vaṭṭassa samucchedo hoti, so tesaṁ antimapuriso hoti. Taṁ vo ahaṁ, Ānanda, evaṁ vadāmi: Yena me idaṁ kalyāṇaṁ vaṭṭaṁ nihitaṁ anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapuriso ahuvatthāti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

MAKHĀDEVASUTTAṀ TATIYAṀ.

Transl. Winternitz # 85.

84.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahā-Kaccāno Madhurāyaṁ viharati Gundāvane[3]. Assosi kho rājā Madhuro Avantiputto: Samaṇo khalu bho Kaccāno Madhurāyaṁ viharati Gundāvane; taṁ kho pana bhavantaṁ Kaccānaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato, — paṇḍito vyatto[4] medhāvī bahussuto cittakathī kalyāṇapaṭibhāno[5] vuddho[6] c' eva arahā ca; sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotīti. Atha kho rājā Madhuro Avantiputto bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadraṁ yānaṁ abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Madhurāya niyyāsi mahaccarājānubhāvena[7] āyasmantaṁ Mahā-Kaccānam dassanāya; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Mahā-Kaccāno ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā

---

[1] Bm Si vo. [2] So Skt; Bm purisā āhuvatthāti; Si purisā ahuvatthāti. [3] Skt; Gunadavane, Si gundhāvane, *throughout.* [4] Bm Si vigatto. [5] Bm kalyāṇapaṭibhāṇo. [6] Si vuḍḍho. [7] Si Bm mahaccar⁰.; St mahār⁰.; Sk mahañcar⁰. Cf. p. 65 & p. 118.

āyasmatā Mahā-Kaccānena saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Madhuro Avantiputto āyasmantaṁ Mahā-Kaccānaṁ etad avoca: Brāhmaṇā, bho Kaccāna, evam āhaṁsu — Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno [1] añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Idha [2] bhavaṁ Kaccāno kim āhāti [3]?

Ghoso yeva kho eso, mahārāja, lokasmiṁ: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Tad aminā p' etaṁ [4]; mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo — pe — brahmadāyādā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Khattiyassa ce pi ijjheyya [5] dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyo pi 'ssāssa [6] pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, brāhmaṇo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Khattiyassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, brāhmaṇo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Brāhmaṇassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena va rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaṇo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, vesso pi 'ssāssa, suddo pi

[1] *So* Bu Si *and* Bm ; Skt hīṇo *throughout.* [2] Bm idha; Sk iti; Si idaṁ, — with note: Siṇhalese iti. [3] Bm akkhāyiti, as Si with note: Siṇhalese kim āhāti. [4] Si *(& all MSS infra)* Iminā pi kho etaṁ, — *with note* Sinhalese tad imina p' etaṁ. [5] So Si Bm Bu and *(here)* Sk, *which subsequently reads* iccheyya (as St throughout). [6] Bm pisassa *throughout.*

Digitized by Google

'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Brāhmaṇassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaṇo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Vessassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaṇo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Vessassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaṇo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Suddassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaṇo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Suddassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaṇo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja? Yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā[1] honti? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

---

[1] Si samā here only.

Digitized by Google

Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā[1] honti; na 'saṁ[2] ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti.

Iminā pi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idhāssa khattiyo pāṇātipāti[3] adinnādāyi[4] kāmesu micchācārī musāvādī pisuṇāvāco[5] pharusāvāco[6] samphappalāpī abhijjhālū[7] byāpannacitto micchādiṭṭhī[8]; kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya[9]? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

Khattiyo pi hi[10], bho Kaccāna, paṇātipāti adinnādāyi kāmesu micchācārī musāvādī pīsuṇāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū byāpannacitto micchādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya. Evaṁ me ettha hoti, evañ ca pana me etaṁ arahataṁ sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti; sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idhāssa brāhmaṇo, idhāssa vesso[11], idhāssa suddo pāṇātipāti adinnādāyi—pe—[12] kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

Suddo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipāti adinnādāyi—pe—[12] kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya. Evañ ca pana me etaṁ arahataṁ sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti; sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

---

[1] S^kt^ sammā honti, *here only*. [2] Si nāhaṁ; B^m^ nesaṁ; S^kt^ *here* nāsaṁ, *elsewhere* na 'saṁ; Bu na 'saṁ. [3] Si S^k^ B^m^ pāṇātipātī. [4] Si B^m^ adinnādāyī. [5] Si pisuṇavāco. [6] S^k^ pharūsāvāco; Si pharusavāco. [7] Si B^m^ abhijjhālu. [8] Si micchādiṭṭhi. [9] Si B^m^ upapajjeyya throughout. [10] S^kt^ omit hi here. [11] B^m^ *inserts* la. [12] Si B^m^ insert micchādiṭṭhī after pe.

Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti; na 'saṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti.

Iminā pi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe—brāhmadāyādā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idhāssa khattiyo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāvācāya[1] paṭivirato pharusāvācāya[2] paṭivirato samphappalāpā[3] paṭivirato anabhijjhālū[4] abyāpannacitto sammādiṭṭhī[5], kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeyya? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

Khattiyo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipatā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāvācāya paṭivirato pharusāvācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū abyāpannacitto sammādiṭṭhī kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evañ ca pana me etaṁ arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti; sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idhāssa brāhmaṇo, idhāssa vesso, idhāssa suddo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato —pe—sammādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeyya? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti ti?

Suddo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato—pe—sammādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evañ ca pana me etaṁ arahataṁ sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etaṁ, mahārāja, evaṁ hoti; sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

---

[1] So Skt; Si Bm pisuṇāya v⁰. [2] So Skt; Si Bm pharusāya. [3] Sk samphappalāpāya. [4] Si Bm anabhijjhālu. [5] Si Sk sammādiṭṭhi.

Digitized by Google

Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti; na 'sam ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti.

Iminā pi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ, yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idha khattiyo sandhiṁ vā chindeyya, nillopaṁ vā hareyya, ekāgārikaṁ vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāraṁ vā gaccheyya; tañ ce te purisā gahetvā dasseyyuṁ: Ayan te, deva, coro āgucārī[1], imassa yaṁ icchasi taṁ daṇḍaṁ paṇehīti[2]; — kinti naṁ kareyyāsīti?

Ghāteyyāma[3] vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma[4] vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayaṁ vā kareyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe khattiyo ti samaññā, sā 'ssa antarahitā; coro t' eva[5] saṅkhaṁ[6] gacchatīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idha brāhmaṇo, idha vesso, idha suddo sandhiṁ vā chindeyya, nillopaṁ vā hareyya, ekāgārikaṁ vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāraṁ vā gaccheyya; tañ ce te purisā gahetvā dasseyyuṁ: Ayan te, deva, coro āgucārī, imassa yaṁ icchasi taṁ daṇḍaṁ paṇehīti; — kinti naṁ kareyyāsīti?

Ghāteyyāma vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayaṁ vā kareyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe suddo ti samaññā, sa 'ssa antarahitā, coro t' eva saṅkhaṁ gacchatīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, na 'saṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti.

Iminā pi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo,

---

[1] Si āguṁ cārī throughout; Skt here ā-riṁ. [2] Bm panehīti. [3] Bm ghāṭeyyāma. [4] So Skt Bm throughout, *for* jhāpeyyāma (?). Si phāleyyāma, — with note that the Sinh. reading is jāpeyyāma. [5] Si Bm tveva. [6] Bm saṅkhyaṁ.

Digitized by Google

hīno añño vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idha khattiyo kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito assa, virato pāṇātipātā virato adinnādānā virato musāvādā[1] ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo; — kinti naṁ kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuṭṭheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma pi[2] naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe khattiyo ti samaññā, sā 'ssa antarahitā, samaṇo t' eva saṅkhaṁ gacchatīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Idha brāhmaṇo, idha vesso, idha suddo kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito assa, virato pāṇātipātā virato adinnādānā virato musāvādā ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo; — kinti naṁ kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuṭṭheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma pi naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma. Taṁ kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe suddo ti samaññā, sā 'ssa antarahitā, samaṇo t' eva saṅkhaṁ gacchatīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Yadi evaṁ sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? kathaṁ vā te ettha hotīti?

Addhā kho, bho Kaccāna, evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, na 'saṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassamīti.

Iminā pi kho etaṁ, mahārāja, pariyāyena veditabbam, yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti.

---

[1] Bm *inserts* rattupurato. [2] *So* Bm and Bu; Si Skt vā.

Digitized by Google

Evaṁ vutte rājā Madhuro Avantiputto[1] āyasmantaṁ Mahā-Kaccānaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ, bho Kaccāna, abhikkantaṁ, bho Kaccāna. Seyyathāpi, bho Kaccāna, nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti; — evam eva bhotā Kaccānena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Kaccānaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca; upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

Mā kho maṁ tvaṁ, mahārāja, saraṇaṁ agamāsi. Tam eva[2] tvaṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gaccha yam ahaṁ saraṇaṁ gato ti.

Kahaṁ pana, bho Kaccāna, etarahi so Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho ti?

Parinibbuto kho, mahārāja, etarahi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho ti.

Sace hi[3] mayaṁ, bho Kaccāna, suṇeyyāma tam Bhagavantaṁ dasasu yojanesu, dasa pi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Sace hi mayaṁ, bho Kaccāna, suṇeyyāma taṁ Bhagavantaṁ vīsatiyā yojanesu, tiṁsatiyā[4] yojanesu, cattālīsāya[5] yojanesu, paññāsāya yojanesu, — paññāsam pi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Yojanasate ce[6] pi mayam, bho Kaccāna, suṇeyyāma taṁ Bhagavantaṁ, yojanasatam pi mayaṁ gaccheyyāma tam Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Yato ca kho, bho Kaccāna, parinibbuto so Bhagavā, parinibbutam pi mayaṁ taṁ[7] Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca; upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

MADHURA[8]-SUTTAṀ CATUTTHAṀ.

---

[1] Skt *omit* Madhuro Avantiputto & the first three words of line 3. [2] Si Bm tam etaṁ, omitting tvaṁ. [3] *So* Si & Skt *throughout both here and in Sutta 94*; Bm pi. [4] Si Bm tiṁsāya. [5] Bm cattārisāya; Si cattārīsāya. [6] Skt *omit here and in Sutta* No. 94. [7] Si Bm *omit*. [8] *So* Bu Si, *as also* Hardy's Manual; Skt Bm Madhuriya.

Digitized by Google

85.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bhaggesu viharati Suṁsumāragire[1] Bhesakaḷāvane migadāye. Tena kho pana samayena Bodhissa rājakumārassa[2] Kokanado[3] nāma pāsādo acirakārito hoti anajjhāvuttho[4] samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Bodhi rājakumāro Sañjikāputtaṁ māṇavaṁ āmantesi: Ehi tvam, samma Sañjikāputta, yena Bhagavā ten' upasaṁkama; upasaṁkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vanda[5], appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha: Bodhi, bhante, rājakumāro Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatīti; evañ ca vadehi: Adhivāsetu kira, bhante, Bhagavā Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenāti. Evaṁ bho ti kho Sañjikāputto māṇavo Bodhissa rājakumārassa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇiyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Sañjikāputto māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: — Bodhi, bho Gotama, rājakumāro[6] bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati, evañ ca vadeti: Adhivāsetu kira bhavaṁ Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenāti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Sañjikāputto māṇavo Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāy' āsanā yena Bodhi rājakumāro ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Bodhiṁ rājakumāraṁ etad avoca: Avocumhā kho mayaṁ[7] bhoto vacanena taṁ bhagavantaṁ[8] Gotamaṁ: Bodhi, bho Gotama[9], rājakumāro

---

[1] Bm Saṁs. Cf. Vinaya II 127. [2] Skt here insert svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenāti evaṁ bho ti kho Sañjikāputto māṇavo Bodhissa rājakumārassa. [3] So Skt Bu; Bm Si Kokanudo, — Si with note that the Sinh. reading is Kokanado. [4] Bm anajjhovuṭṭho; Si anajjhāvuṭṭho; Skt a-vutte. [5] Bm vandāhi. [6] So Si; Bm Bodhi kho rājakumāro; Sk Bodhi bhoto gotamassa. [7] Bm av-ha bhoto v. [8] Bm (alone) bhavantaṁ. [9] So Si; Bm omits bho G.; Skt bho alone.

Digitized by Google

bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati, evañ ca vadeti: — Adhivāsetu kira bhavaṁ Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenāti. Adhivutthañ[1] ca pana saṁaṇena Gotamenāti. Atha kho Bodhi rājakumāro tassā rattiyā accayena sake nivesane[2] paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā Kokanadañ ca pāsādaṁ odātehi dussehi santharāpetvā[3] yāva pacchimasopānakaḷevarā[4] Sañjikāputtaṁ māṇavaṁ āmantesi: Ehi tvaṁ, samma Sañjikāputta, yena Bhagavā ten' upasaṁkama upasaṁkamitvā Bhagavato kālaṁ ārocehi — Kālo, bhante, niṭṭhitaṁ bhattan ti. Evaṁ bho ti kho Sañjikāputto māṇavo Bodhissa rājakumārassa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Bhagavato kālaṁ ārocesi — Kālo, bho Gotama, niṭṭhitaṁ bhattan ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Bodhissa rājakumārassa nivesanaṁ ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena Bodhi rājakumāro bahidvārakoṭṭhake ṭhito hoti Bhagavantaṁ āgamayamāno. Addasā kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ dūrato va āgacchantaṁ; disvāna paccuggantvā Bhagavantaṁ abhivādetvā purakkhitvā[5] yena Kokanado pāsādo ten' upasaṁkami. Atha kho Bhagavā pacchimaṁ[6] sopānakaḷevaraṁ nissāya aṭṭhāsi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etad avoca: — Abhirūhatu, bhante, Bhagavā dussāni; abhirūhatu Sugato dussāni, yaṁ mama assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti. Evaṁ vutte Bhagavā tuṇhī ahosi. Dutiyam pi kho[7] Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etad avoca: Abhirūhatu, bhante, Bhagavā dussāni; abhirūhatu Sugato dussāni, yaṁ mama assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti. Dutiyam pi kho Bhagavā tuṇhī ahosi. Tatiyam pi kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etad avoca: Abhirūhatu .... sukhāyāti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ apalokesi. Atha kho

---

[1] Bm adhivuṭṭhañ. [2] Si omits sake. [3] Bm adds pi. [4] Bu pacchimasopānakaḷebaraṁ; Si pacchimasopāṇakaḷevarā; Skt pacchimosopāṇakaḷeparā; Bm pacchimā sopānaka evarā. [5] So Si Bm; Skt p-atvā. [6] So all MSS. [7] Bm (alone) omits Bodhi ... tuṇhī ahosi, inserting la.

Digitized by Google

āyasmā Ānando Bodhiṁ rājakumāraṁ etad avoca: Saṁharantu[1] rājakumāra, dussāni; na Bhagavā celapattikaṁ[2] akkamissati, pacchimaṁ janataṁ Tathāgato apaloketīti[3]. Atha kho Bodhi rājakumāro dussāni saṁharāpetvā upari Kokanade pāsāde[4] āsanāni paññāpesi. Atha kho Bhagavā Kokanadaṁ pāsādaṁ abhirūhitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Atha kho Bodhi rājakumāro Buddhapamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etad avoca: — Mayhaṁ kho, bhante, evaṁ hoti, — Na kho sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabban ti.

Mayham pi kho, rājakumāra, pubbe va sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattass' eva sato etad ahosi: — Na kho sukhena sukhaṁ adhigantabbaṁ, dukkhena kho sukhaṁ adhigantabban ti. So kho ahaṁ, rājakumāra, aparena samayena daharo va samāno susu kāḷakeso (repeat from Vol. I p. 163 l. 28 to p. 167 l. 8[5]; for bhikkhave substitute rājakumāra) . . . . . alam idaṁ padhānāyāti.

Api 'ssu maṁ, rājakumāra, tisso upamā paṭibhaṁsu . . . . (repeat from Vol. I p. 240[6] l. 30 to p. 249 l. 21[7]; for Aggivesana substitute rājakumāra) . . . ātāpino pahitattassa viharati.

Tassa mayhaṁ, rājakumāra, etad ahosi: Adhigato kho . . repeat from Vol. I p. 167 l. 31 to[8] p. 173 l. 6; for bhikkhave substitute

---

[1] So Skt; Bm Si saṁharatu. [2] Si celapaṭikaṁ; Bm celapaṭikaṁ; Skt pelapatti; Bu celapattikaṁ. [3] So MSS & Bu; Dh. p. 324 oloketi; Vin. II. 128 anukampati. [4] Skt kokanado pāsādo; Bm kokanudo pāsāde; Si kokanude, omitting pāsāde. [5] For setakaṁ & setakā on p. 167 of Vol. I Si here reads sītodakaṁ & sītodakā, with note that the Sinh. reading is setaka-. [6] On last line of page 242, Vol. I Si reads apamuṭṭhā, with note that the Sinh. reading is asammuṭṭhā. [7] Evarupā pi kho me . . . . na pariyādāya tiṭṭhati here omitted throughout. Also pe occurs several times where Sutta 36 gives the full text. [8] At line 16 of Vol. I p. 171 Si reads huveyyāvuso, &, in the next line, ukkaṁsitvā jivhaṁ nillāḷetvā ummaggaṁ gahetvā pakkāmi, observing that the two words jivhaṁ nillāḷetvā do not occur in Sinh. MSS. Cf. note Vol. I p. 545.

Digitized by Google

rājakumāra) . . . . āharanti tena chabbaggo[1] yāpema. Atha kho, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū mayā evaṁ ovadiyamānā evaṁ anusāsiyamānā na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tad anuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharimsūti[2].

Evaṁ vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etad avoca: Kīvacirena[3] nu kho, bhante, bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno[4] yass' atthāya kulaputtā . . . . . vihareyyāti[5]?

Tena hi, rājakumāra, taṁ yev' ettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā taṁ vyākareyyāsi. Taṁ kim maññasi, rājakumāra? Kusalo tvaṁ hatthārūyhe[6] aṅkusagayhe[7] sippe ti? Evaṁ, bhante, kusalo ahaṁ hatthārūyhe aṅkusagayhe sippe ti. Taṁ kim maññasi, rājakumāra? Idha puriso āgaccheyya: — Bodhi rājakumāro hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ jānāti; tassāhaṁ santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkhissāmīti. So c' assa assaddho, yāvatakaṁ saddhena[8] pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So c' assa bavhābādho[9], yāvatakaṁ appābādhena pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So c' assa saṭho māyāvī, yāvatakaṁ[10] asaṭhena amāyāvinā[11] pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So c' assa kusīto[12], yāvatakaṁ āraddhaviriyena pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So c' assa duppañño, yāvatakaṁ paññāvatā[13] pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. Taṁ kim maññasi, rājakumāra? Api nu so puriso tava santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyyāti?

Ekamekena pi, bhante, aṅgena samannāgato so puriso na mama santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyya. Ko pana vādo pañcah' aṅgehīti?

Taṁ kim maññasi, rājakumāra? Idha puriso āgaccheyya:

---

[1] Si chabbaggā [2] Skt vihariṁsu. [3] So Si; Sk kīvañcirena; Bm kiṁ va cīrena; St kivañcirena. [4] Bm bhikkhu . . . labhamānā. [5] So Si; Bm vihareyyun ti; Skt vihareyyāsi. [6] Bm Si hatthāruḷhe. [7] So Skt Bm; Si aṅkusagaṇhe. [8] So Bm; Skt yāvatakaṁ sabbe pana; Si yāvattakaṁ saddhena. [9] Bm Si bahvābādho. [10] Si yāvattakaṁ throughout. [11] Sk amāyāvīnā. [12] Bm kusito. [13] Bm Si paññavatā.

Bodhi rājakumāro hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ jānāti; tassāhaṁ santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkhissāmīti. So c' assa saddho, yāvatakaṁ saddhena pattabbaṁ, taṁ sampāpuṇeyya. So c' assa appābādho, yāvatakaṁ appābādhena pattabbaṁ, taṁ sampāpuṇeyya. So c' assa asaṭho amāyāvī, yāvatakaṁ asaṭhena amāyāvinā pattabbaṁ, taṁ sampāpuṇeyya. So c' assa āraddhaviriyo, yāvatakaṁ āraddhaviriyena pattabbaṁ, taṁ sampāpuṇeyya. So c' assa paññāvā[1] yāvatakaṁ paññāvatā pattabbaṁ, taṁ sampāpuṇeyya. Taṁ kim maññasi, rājakumāra? Api nu so puriso tava santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyyāti?

Ekamekena pi, bhante, aṅgena samannāgato so puriso mama santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyya. Ko pana vādo pañcah' aṅgehīti?

Evam eva kho, rājakumāra, pañc' imāni padhāniyaṅgāni. Katamāni pañca? Idha, rājakumāra, bhikkhu saddho hoti saddahati[2] Tathāgatassa bodhiṁ: Iti pi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā ti. Appābādho hoti appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya majjhimāya padhānakkhamāya. Asaṭho hoti amāyāvī yathābhūtaṁ attānaṁ āvikatvā[3] satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu[4]. Āraddhaviriyo viharati, akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadāya[5] thāmavā daḷhaparakkamo anikkhittadhūro kusalesu dhammesu. Paññāvā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imāni kho, rājakumāra, pañca padhāniyaṅgāni. Imehi kho, rājakumāra, pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tad anuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja

---

[1] So Skt; Bm Si paññavā & paññavatā. [2] Si saddhahati. [3] So Skt Bu; Bm āvīkattā; Si āvikattā. [4] Bm s-isu. [5] Skt uppādāya.

Digitized by Google

vihareyya satta vassāni. Tiṭṭhatu, rājakumāra, satta vassāni. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu . . . . vihareyya cha vassāni. —pe[1]— pañca vassāni, cattāri vassāni, tīṇi vassāni, dve vassāni, ekaṁ vassaṁ. Tiṭṭhatu, rājakumāra, ekaṁ vassaṁ. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu . . . . vihareyya satta māsāni. Tiṭṭhatu, rājakumāra satta māsāni. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu . . . . . . vihareyya . . . . cha māsāni —pe[1]— pañca māsāni, cattāri māsāni, tīṇi māsāni, dve māsāni, ekaṁ[2] māsaṁ, addhamāsaṁ[3]. Tiṭṭhatu, rājakumāra, addhamāso. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu . . . . . vihareyya satta rattindivāni. Tiṭṭhatu, rājakumāra, satta rattindivāni[4]. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu . . . . vihareyya cha rattindivāni —pe[5]— pañca rattindivāni, cattāri rattindivāni, tīṇi rattindivāni, dve rattindivāni, ekaṁ rattindivaṁ. Tiṭṭhatu, rājakumāra, eko rattindivo. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgataṁ vināyakaṁ labhamāno sāyam anusiṭṭho pāto visesaṁ adhigamissati, pātam anusiṭṭho sāyaṁ visesaṁ adhigamissatīti.

Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ etad avoca: Aho Buddho, aho dhammo, aho dhammassa svākkhātatā[6]; yatra hi nāma sāyam anusiṭṭho pāto visesam adhigamissati, pātam anusiṭṭho sāyaṁ visesaṁ adhigamissatīti.

Evaṁ vutte Sañjikāputto māṇavo Bodhi-rājakumaraṁ etad avoca: Evam eva panāyaṁ bhavaṁ Bodhi: Aho Buddho aho dhammo aho dhammassa svākkhātatā ti vadeti[7], atha ca pana[8] na: taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi[9] dhammañ ca bhikkhusaṁghañ cāti. Mā hevaṁ[10], samma Sañjikāputta, avaca; mā hevaṁ, samma Sañjikāputta, avaca. Sammukhā me taṁ, samma Sañjikāputta, ayyāya sutaṁ

---

[1] Bm Si omit. [2] So Bm; both Sk & Si omit ekaṁ here. [3] Bm Si aḍḍhamāsaṁ. [4] Bm rattidivāni throughout. [5] Bm Si omit. [6] Bm svākhyātatā; Bu incidentally svākkhātatā, reading (apparently) aho saṁghassa sampadā. [7] Skt ca vadesi; Si pavedeti. [8] Si inserts bhavaṁ. [9] Si gacchati. [10] So Bm Si throughout; Sk heva the first time & hevaṁ the second time.

Digitized by Google

sammukhā paṭigahītaṁ[1]. Ekamidaṁ, samma Sañjikāputta, samayaṁ Bhagavā Kosambiyaṁ viharati Ghositārāme. Atha kho me ayyā kucchivatī[2] yena Bhagavā ten' upasaṁkami upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnā kho me[3] ayyā Bhagavantaṁ etad avoca: Yo me ayaṁ, bhante, kucchigato kumārako vā kumārikā vā, so Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchati dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca; upāsakan taṁ[4] Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti. Ekamidaṁ, samma Sañjikāputta, samayaṁ Bhagavā idh' eva Bhaggesu viharati Suṁsumāragire Bhesakaḷāvane migadāye. Atha kho maṁ dhātī[5] aṅkena vāhitvā[6] yena Bhagavā ten' upasaṁkami upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitā kho mama dhātī Bhagavantaṁ etad avoca: Ayaṁ, bhante, Bodhi rājakumāro Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchati dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca, upāsakaṁ taṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti. Esāhaṁ, samma Sañjikāputta, tatiyam[7] pi Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca, upāsakam maṁ Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

BODHIRĀJAKUMĀRASUTTAṀ PAÑCAMAṀ.

86.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa[8] Kosalassa vijite coro Aṅgulimālo nāma hoti luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi

---

[1] Bm Si paṭiggahitaṁ. [2] So Skt Si; Bm kucchimati. [3] Bm omits me. [4] Si upāsakaṁ naṁ. [5] Bm Si dhāti; Skt dhāreti. [6] Skt aññena vāhitvā; Bm aṅgena haritvā; Si aṅkena pāyitvā, with note that the Sinh. reading for the latter word is vāhitvā. [7] Bm tatiyakam. [8] Bm Si Pass° always.

anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi[1], Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto senāsanaṁ saṁsāmetvā pattacīvaraṁ ādāya yena coro Aṅgulimālo ten' addhānamaggaṁ[2] paṭipajji. Addasāsuṁ[3] kho gopālakā pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantaṁ yena coro Aṅgulimālo ten' addhānamaggaṁ paṭipannaṁ[4]; disvā[5] Bhagavantaṁ etad avocuṁ: Mā, samaṇa, etaṁ maggaṁ paṭipajji. Etasmiṁ, samaṇa, magge coro Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Etam hi, samaṇa, maggaṁ dasa pi purisā vīsatim pi purisā tiṁsatim[6] pi purisā cattārīsam pi purisā saṁharitvā[7] saṁharitvā paṭipajjanti, te pi corassa Aṅgulimālassa hatthatthaṁ[8] gacchantīti. Evaṁ vutte Bhagavā tuṇhībhūto agamāsi.

Dutiyam pi kho gopālakā[9] pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantaṁ etad avocuṁ: Mā, samaṇa, etam maggaṁ .... *&c as above* .... hatthatthaṁ gacchantīti. Dutiyam pi kho Bhagavā tuṇhībhūto agamāsi.

Tatiyam pi kho gopālakā pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantaṁ etad avocum: Mā, samaṇa, etam maggaṁ.... *&c as above* .... hatthatthaṁ gacchantīti. Atha kho Bhagavā tuṇhībhūto agamāsi.

Addasā kho coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvān' assa etad ahosi: Acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho. Imaṁ hi maggaṁ dasa pi purisā vīsatim

---

[1] Bm omits Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi; Skt Sāvatthiyaṁ in both places. [2] Bm tenāddh°. [3] So Skt Bm; Si addasaṁsu. [4] Si ten' addhānamaggapaṭipannaṁ. [5] Si Bm disvāna. [6] Bm Si vīsaṁ & tiṁsaṁ. [7] Bm saṁkaritvā; Si saṁgaritvā, with note that the Sinh. reading is saṁharitvā. Bu saṁharitvā, which he paraphrases by saṁgaritvā (cf. Si). [8] So Sk Bm Si & St infra; St here hatthaṁ; Bu hatthahatthaṁ. [9] Bm (not Sk Si) omits paragaph from pasupālakā ... to ... tuṇhībhūto agamāsi, substituting la.

Digitized by Google

pi purisā tiṁsatim pi purisā cattārīsam pi purisā paññāsam pi purisā[1] saṁharitvā saṁharitvā paṭipajjanti, te pi mama hatthatthaṁ gacchanti; atha ca panāyaṁ samaṇo eko adutiyo pasayha maññe āgacchati. Yan nūnāhaṁ imaṁ samaṇaṁ jīvitā voropeyyan ti? Atha kho coro Aṅgulimālo asicammaṁ gahetvā dhanukalāpaṁ sannayhitvā Bhagavantaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṁkhāraṁ abhisaṁkhāsi[2] yathā coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ pakatiyā gacchantaṁ sabbatthāmena[3] gacchanto na sakkoti sampāpuṇituṁ. Atha kho corassa Aṅgulimālassa etad ahosi: Acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho. Ahaṁ hi pubbe hatthim pi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi, assam pi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi, ratham pi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi, migam pi dhāvantaṁ anupatitvā gaṇhāmi; atha ca panāhaṁ imaṁ samaṇaṁ pakatiyā gacchantaṁ sabbatthāmena gacchanto na sakkomi sampāpuṇitun ti. Ṭhito[4] Bhagavantaṁ etad avoca: Tiṭṭha, samaṇa; tiṭṭha samaṇāti[5]. Ṭhito ahaṁ, Aṅgulimāla; tvañ ca tiṭṭhāti.

Atha kho corassa Aṅgulimālassa etad ahosi: Ime kho samaṇā Sakyaputtiyā saccavādino saccapaṭiññā. Atha ca panāyaṁ samaṇo gacchaṁ yev' āha: Ṭhito ahaṁ, Aṅgulimāla; tvañ ca tiṭṭhāti. Yan nūnāhaṁ imaṁ samaṇaṁ puccheyyan ti. Atha kho coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ gāthāya[6] ajjhabhāsi:

Gacchaṁ vadesi, samaṇa, ṭhito 'mhi[7] mamañ ca brūsi
ṭhitam aṭṭhito ti;
Pucchāmi taṁ, samaṇa, etam atthaṁ: Kathaṁ ṭhito
tvaṁ, aham aṭṭhito 'mhi?
Ṭhito ahaṁ, Aṅgulimāla, sabbadā sabbesu bhūtesu nidhāya
daṇḍaṁ,
Tuvañ[8] ca pāṇesu asaññato 'si; tasmā ṭhito 'haṁ tuvam
aṭṭhito 'si.

---

[1] Bm Si omit paññāsam pi purisā. [2] So Sk Bu; Bm Si abhisaṁkhāresi. [3] Bm Si sabbathāmena. [4] Bm Si add va. [5] St omits t. s-āti; Bm omits samaṇa. [6] Cf. Theragāthā p. 80. [7] Si Samaṇaṭṭhito 'mhi. [8] So Si; Skt tvañ; Bm tvaṁ.

Digitized by Google

Cirassaṁ[1] vata me mahito mahesi[2] mahāvanaṁ samaṇoyaṁ
paccavādi[3];
So 'haṁ cirassā[4] pahāssaṁ[5] pāpaṁ sutvāna gāthaṁ
tava dhammayuttaṁ.

Itveva[6] coro asim āvudhañ ca sobbhe papāte narake
anvakārī[7].
Avandi coro Sugatassa pāde, tatth' eva naṁ pabbajjaṁ
ayāci.

Buddho ca kho kāruṇiko mahesi yo satthā lokassa
sadevakassa
Tam 'Ehi bhikkhūti' tadā avoca; es' eva tassa ahu
bhikkhubhāvo ti.

Atha kho Bhagavā āyasmatā Aṅgulimālena pacchāsamaṇena yena Sāvatthi[8] tena cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tad avasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa antepuradvāre[9] mahājanakāyo sannipatitvā uccāsaddo mahāsaddo hoti: Coro te, deva, vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Taṁ devo paṭisedhetūti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pañcamattehi assasatehi Sāvatthiyā nikkhami divādivassa yen' ārāmo tena pāyāsi; yāvatiko yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccārohitvā pattiko va yena Bhagavā ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā

---

[1] Bmp cīrassaṁ. [2] Si Bm mahesī. [3] Bm mahāvanaṁ pāpuṇi saccavādī; Si mahāvanaṁ samaṇa paccupādi, with note that the Sinh. reading is samaṇoyaṁ; Skt mahāvana samaṇo 'yaṁ paccupādi; Bu paccavādīti . . . paṭipajji. [4] So Skt; Bm Si carissāmi. Si notes a reading cirassā. [5] Bm pahāya; Si pajahissa, noting another reading pahāssa, which occurs in Skt; Bu pahassaṁ. [6] So all MSS; Bu idh' eva. [7] So Bu Skt; Bm akīri; Si manvakārī. [8] Si Sāvatthī. [9] Bm antepūradvāre.

Digitized by Google

Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etad avoca: Kin nu te, mahārāja, rājā[1] Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, Vesālikā vā Licchavī, aññe vā paṭirājāno ti? Na kho me, bhante, rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, na pi[2] Vesālikā Licchavī, na pi aññe paṭirājāno. Coro me, bhante, vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Nāhaṁ, bhante, paṭisedhissāmīti.

Sace pana tvaṁ, mahārāja, Aṅgulimālaṁ passeyyāsi kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitaṁ viratam pāṇātipātā viratam adinnādānā viratam musāvādā ekabhattikaṁ brahmacāriṁ sīlavantaṁ kalyāṇadhammaṁ, — kinti naṁ kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bhante, paccuṭṭheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā naṁ cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikaṁ vā assa rakkhāvaraṇaguttiṁ saṁvidaheyyāma[3]. Kuto pan' assa, bhante, dussīlassa pāpadhammassa evarūpo sīlasaṁyamo bhavissatīti?

Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho Bhagavā dakkhiṇabāhaṁ[4] paggahetvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Eso, mahārāja, Aṅgulimālo ti.

Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa ahud eva bhayaṁ ahu chambhitattaṁ ahu lomahaṁso. Atha kho Bhagavā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ bhītaṁ saṁviggaṁ lomahaṭṭhajātaṁ viditvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Mā bhāyi, mahārāja; mā bhāyi, mahārāja; na 'tthi te ato[5] bhayan ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa yaṁ ahosi bhayaṁ

---

[1] So Si; Skt omit; Bm rājā vā. [2] Bm nāpi. [3] So Skt Si; Bm saṁvideyyāma
[4] Bm dakkhiṇaṁ bāhuṁ. [5] So Sk Bu; Bm Si ito.

Digitized by Google

vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so paṭippassambhi[1]. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yen' āyasmā Aṅgulimālo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ etad avoca: Ayyo no, bhante, Aṅgulimālo ti?

Evaṁ[2], mahārājāti.

Kathaṁgotto, bhante, ayyassa pitā? Kathaṁgottā[3] mātā ti?

Gaggo[4] kho, mahārāja, pitā; Mantāṇī[5] mātā ti.

Abhiramatu, bhante, ayyo Gaggo Mantāṇīputto; aham ayyassa Gaggassa Mantāṇīputtassa ussukkaṁ karissāmi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānan ti.

Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo āraññako hoti piṇḍapātiko paṁsukūliko tecīvariko. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Alaṁ, mahārāja; paripuṇṇaṁ me ticīvaran ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etad avoca: Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante, yāvañ c' idaṁ, bhante, Bhagavā adantānaṁ dametā asantānaṁ sametā aparinibbutānaṁ[6] parinibbāpetā[7]. Yaṁ hi mayaṁ, bhante, nāsakkhimhā daṇḍena pi satthena pi dametuṁ, so Bhagavatā adaṇḍena asatthen' eva[8] danto. Handa[9] dāni mayaṁ, bhante, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā ti[10]. Yassa dāni tvaṁ[11], mahārāja, kālaṁ maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi[12]. Addasā kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno aññataraṁ itthiṁ mūḷhagabbhaṁ[12] visātagabbhaṁ[13]. Disvān'

---

[1] So Skt Si; Bm paṭipasambhi. [2] Bm adds mayhaṁ. [3] Si adds ayyassa; Bm kathaṁgotto. [4] So Skt Si Bu; Bm Bhaggo. [5] So Sk Bu; Bm Si St Mantānī. [6] Si appar⁰. [7] So Bm Si; Skt parinibbutāpetvā. [8] So St Bm; Sk va; Si omits eva. [9] Skt add ca. [10] Bm bahūkiccā, but bahukaraṇīyāti. [11] Bm Si omits tvaṁ. [12] So Sk Si Bu; Bm pāvīsi. [12] Bm Si mu⁰. [13] So Bm Si, as Skt infra; Skt here vighātag⁰.

assa etad ahosi: Kilissanti vata bho sattā; kilissanti vata bho sattā ti. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Aṅgulimālo Bhagavantaṁ etad avoca: Idhāhaṁ[1], bhante, pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisiṁ; addasaṁ kho ahaṁ, bhante, Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno aññataraṁ itthiṁ mūḷhagabbhaṁ visātagabbhaṁ; disvāna me[2] etad ahosi: Kilissanti vata bho sattā, kilissanti vata bho sattā ti.

Tena hi tvaṁ, Aṅgulimāla, yena Sāvatthi[3] ten' upasaṁkama, upasaṁkamitvā taṁ itthiṁ evaṁ vadehi: Yato ahaṁ bhagini[4] jāto nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā. Tena saccena sotthi te hotu, sotthi gabbhassāti.

So hi[5] nuna me, bhante[6], sampajānamusāvādo bhavissati; mayā hi, bhante, bahū sañcicca pāṇā[7] jīvitā voropitā ti[8].

Tena hi tvaṁ, Aṅgulimāla, yena Sāvatthi ten' upasaṁkama, upasaṁkamitvā taṁ itthiṁ evaṁ vadehi: Yato ahaṁ, bhagini, ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā; tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassāti. Evaṁ bhante ti kho āyasmā Aṅgulimālo Bhagavato paṭisutvā yena Sāvatthi ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā taṁ itthiṁ etad avoca: Yato ahaṁ, bhagini, ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā; tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassāti. Atha kho sotth' itthiyā[9] ahosi sotthi gabbhassa. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirass' eva, yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tad anuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ

---

[1] Sk omits. [2] Bm assa. [3] Bm Si sā itthi, the latter with note that katthaci potthake Yena Sāvatthīti pāṭho dissati. [4] Skt add jātiyā, which is omitted in Bm Si Bu. [5] Bm 'haṁ. [6] Sk omits bhante & Bm omits me. [7] Sk Bm pāṇaṁ. [8] So Skt Si; Bm voropetā, as Skt Si supra & infra. [9] So Skt Si; Bm atha khvāssā itthiyā sotthi.

Digitized by Google

itthattāyāti abbhaññāsi; aññataro kho pan' āyasmā Aṅgulimālo arahataṁ ahosi.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Sāvatthiṁ[1] piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena aññena pi leḍḍu khitto āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati[2], aññena pi daṇḍo khitto āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati, aññena pi sakkharā[3] khittā āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo bhinnena sīsena lohitena gaḷantena bhinnena pattena vipphālitāya[4] saṁghāṭiyā yena Bhagavā ten' upasaṁkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ etad avoca: Adhivāsehi tvaṁ, brāhmaṇa; adhivāsehi tvaṁ, brāhmaṇa. Yassa kho tvaṁ[5] kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni niraye pacceyyāsi, tassa tvaṁ, brāhmaṇa, kammassa vipākaṁ diṭṭhe va dhamme paṭisaṁvedesīti.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato patisallīno[6] vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedī tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi:[7]

Yo ca[8] pubbe pamajjitvā pacchā so nappamajjati,
So 'maṁ[9] lokaṁ pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.
Yassa pāpaṁ kataṁ kammaṁ kusalena pithīyati[10]
So 'maṁ lokaṁ pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.
Yo have daharo bhikkhu yuñjati Buddhasāsane,
So 'maṁ lokaṁ pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.
Disā hi me dhammakathaṁ suṇantu, disā hi me yuñjantu
Buddhasāsane.
Disā hi me te manusse[11] bhajantu ye dhammaṁ[12] ev'
ādapayanti santo.

---

[1] So Bm; Skt (as usually) & Si Sāvatthiyaṁ. [2] Sk na patati; Bu kāye patati (in commentary). [3] Si sakkarā. [4] Skt vippāritāya; Bm vippālitāya; Si viphālitāya. [5] Bm adds brāhmaṇa. [6] Bm patisallīno. Cf. p. 23 supra. [7] Cf. Theragāthā p. 81; Dhp. l. 172—3, 382, 80, 26—7; Vinaya II 196. [8] So Skt Si; Bm inserts va after pubbe. [9] So Bm Si Bu; Skt so imaṁ. [10] So Skt Si; Bm pidhiyyati. [11] So Skt; Bm Si (& ? Bu) manujā. [12] So Bm Bu; Si dhammevādapayanti; Skt dhammemevād°.

Digitized by Google

Disā hi me khantivādānaṁ[1] avirodhappasaṁsīnaṁ[2]
Suṇantu dhammaṁ kālena tañ ca anuvidhīyantu[3].
Na hi jātu so mamaṁ hiṁse aññaṁ va pana kañci naṁ
Pappuyya paramaṁ santiṁ rakkheyya tasathāvare[4].
Udakaṁ hi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanaṁ,
Dāruṁ namayanti tacchakā, attānaṁ damayanti paṇḍitā.
Daṇḍen' eke damayanti aṅkusehi kasāhi ca;
Adaṇḍena asatthena ahaṁ danto[5] 'mhi tādinā.
Ahiṁsako ti me nāmaṁ hiṁsakassa pure[6] sato;
Ajjāhaṁ saccanāmo 'mhi, na naṁ hiṁsāmi kañci naṁ.
Coro ahaṁ pure āsiṁ Aṅgulimālo ti vissuto,
Vuyhamāno mahoghena Buddhaṁ saraṇam āgamaṁ.
Lohitapāṇī[7] pure āsiṁ Aṅgulimālo ti vissuto;
Saraṇāgamanaṁ[8] passa; bhavanetti[9] samūhatā.
Tādisaṁ kammaṁ katvāna bahu duggatigāminaṁ
Phuṭṭho kammavipākena anaṇo[10] bhuñjāmi bhojanaṁ.
Pamādam[11] anuyuñjanti bālā dummedhino janā,
Appamādañ ca medhāvī dhanaṁ seṭṭhaṁ va rakkhati.
Mā pamādam anuyuñjetha mā kāmaratisanthavaṁ,
Appamatto hi jhāyanto pappoti vipulaṁ[12] sukhaṁ.
Sāgataṁ nāpagataṁ[13] nayidaṁ dummantitaṁ[14] mama;
Paṭibhattesu[15] dhammesu yaṁ seṭṭhaṁ tad upāgamaṁ.
Sāgataṁ nāpagatam nayidaṁ dummantitaṁ mama;
Tisso vijjā anuppattā, kataṁ Buddhassa sāsanan ti.

AṄGULIMĀLASUTTAṀ CHAṬṬHAṀ.

---

[1] So Skt; Si khantivodānaṁ; Bm khantipavādānaṁ. [2] So Bu; Skt av-inaṁ; Si avirodhapasaṁsanaṁ; Bm avirodhaṁ pasaṁsanaṁ. [3] So Sk Si Bu; Bm anudhiyantu. [4] So Skt Si Bu; Bm tasathāvaraṁ. [5] Si daṇḍo. [6] Bm pūre. [7] So Bm Si; Skt l-niṁ. [8] Bm Si saraṇagamanaṁ. [9] So all MSS. [10] Bm Si anaṇo; Skt āṇaṇo; Bu (thrice) aṇaṇo, adding aṇiṇo ti pi pāṭho. [11] Sk not St, inserts mā. [12] So Skt Si; Bm paramaṁ. [13] So Skt Bu; Si svāgataṁ nāpagataṁ; Bm svāgataṁ nāma sagataṁ. [14] So Bm Si & Skt (2nd time). [15] So Bu; Skt paṭihantesu; Si suvibhattesu; Bm savibh°.

Digitized by Google

87.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarassa gahapatissa ekaputtako piyo manāpo kālakato[1] hoti. Tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paṭibhanti, na bhattaṁ paṭibhāti. So āḷāhanaṁ[2] gantvā gantvā kandati: Kahaṁ, ekaputtaka? Kahaṁ, ekaputtakāti. Atha kho so gahapati yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ gahapatiṁ Bhagavā etad avoca: Na kho te, gahapati, sake citte ṭhitassa indriyāni atthi; te indriyānaṁ aññathattan ti.

Kiṁ hi me, bhante, indriyānaṁ[3] nāññathattam bhavissati? Mayhaṁ hi, bhante, ekaputtako piyo manāpo kālakato; tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paṭibhanti, na bhattaṁ paṭibhāti. So[4] āḷāhanaṁ gantvā gantvā kandāmi: Kahaṁ, ekaputtaka? Kahaṁ, ekaputtakāti?

Evam etaṁ, gahapati[5]; piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā[6] piyappabhavikā[7] ti.

Kassa kho nām' etaṁ, bhante, evaṁ bhavissati: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā? Piyajātikā hi kho[8], bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā ti. Atha kho so gahapati Bhagavato bhāsitaṁ anabhinanditvā paṭikkositvā[9] uṭṭhāy' āsanā pakkāmi.

Tena kho pana samayena sambahulā[10] akkhadhuttā Bhagavato avidūre akkhehi dibbanti. Atha kho so gahapati yena te akkhadhuttā ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā te akkhadhutte etad avoca: Idhāhaṁ, bhonto, yena samaṇo

---

[1] Bm kalaṅkato. [2] So Sk & St infra; St here ālāhanaṁ; Bu ālāhan ti susānaṁ; Bm Si āḷahanaṁ. [3] Skt here both repeat: atha kho so gah. yena Bh. ten' up., and continue — aññathattaṁ bh. [4] Si adds 'haṁ. [5] Bm repeats these three words. [6] Bm s-ūpāyāsā. [7] So Skt here & Bm throughout; Bu (?) p-bhāvikā; Si piyabhūtikā throughout, as Skt frequently infra. [8] Bm vo. [9] Sk paṭikositvā; Si appaṭikkositvā. [10] Bm sambahūlā, as usually.

Gotamo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho maṁ, bhonto, samaṇo Gotamo etad avoca: Na kho te, gahapati, sake citte ṭhitassa indriyāni atthi; te indriyānaṁ aññathattan ti. Evaṁ vutte ahaṁ, bhonto, samaṇaṁ Gotamaṁ etad avoca: Kiṁ hi me, bhante, indriyānaṁ nāññathattaṁ bhavissati? Mayhaṁ hi, bhante, ekaputtako piyo manāpo kālakato; tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paṭibhanti, na bhattaṁ paṭibhāti. So āḷāhanaṁ gantvā gantvā kandāmi: Kahaṁ, ekaputtaka? kahaṁ, ekaputtakāti. Evam etaṁ, gahapati; evam etaṁ, gahapati; piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti[1]. Kassa kho[2] nām' etaṁ, bhante, evaṁ bhavissati: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā?. Piyajātikā hi kho, bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā ti[3]. Atha khvāhaṁ, bhonto, samaṇassa Gotamassa bhāsitaṁ anabhinanditvā paṭikkositvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmin ti.

Evam etaṁ, gahapati; evam etaṁ, gahapati. Piyajātikā hi, gahapati, ānandasomanassā piyappabhavikā ti.

Atha kho so gahapati: Sameti me akkhadhuttehīti pakkāmi. Atha kho idaṁ kathāvatthuṁ anupubbena rājantepuraṁ pāvisi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Mallikaṁ deviṁ āmantesi: Idan te, Mallike, samaṇena Gotamena bhāsitaṁ: — Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Sace taṁ, mahārāja, Bhagavatā bhāsitaṁ, evam etan ti.

Evam evaṁ panāyaṁ Mallikā yaññadeva samaṇo Gotamo bhāsati, taṁ tad ev' assa abbhanumodati[4]: — Sace taṁ, mahārāja, Bhagavatā bhāsitaṁ, evam etan ti. Seyyathāpi nāma ācariyo yaññadeva antevāsissa[5] bhāsati, taṁ tad ev' assa antevāsī abbhanumodati: Evam etaṁ, ācariya; evam etaṁ ācariyāti; — evam eva kho tvaṁ, Mallike, yaññadeva samaṇo Gotamo bhāsati, taṁ tad ev' assa abbhanumodasi: Sace taṁ,

---

[1] Skt omit ti. [2] So Bm; Skt 'ssa nām'; Si tassa kho nām'. [3] Bm kho ahaṁ; Si kho 'haṁ. [4] Skt abbhanumodīti. [5] Bm antevāsikassa.

Digitized by Google

mahārāja, Bhagavatā bhāsitaṁ evam etan ti. Cara pi re, Mallike, vinassāti.

Atha kho Mallikā devī Nāḷijaṅghaṁ brāhmaṇaṁ āmantesi: Ehi tvaṁ, brāhmaṇa, yena Bhagavā ten' upasaṁkama, upasaṁkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha — Mallikā, bhante, devī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatīti; evañ ca vadehi — Bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti? Yathā ca[1] te Bhagavā vyākaroti, taṁ sādhukaṁ uggahetvā mamaṁ[2] āroceyyāsi. Na hi Tathāgatā vitathaṁ[3] bhaṇantīti. Evaṁ bhotīti kho Nāḷijaṅgho brāhmaṇo Mallikāya deviyā paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi; sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nīsinno kho Nāḷijaṅgho brāhmaṇo Bhagavantaṁ etad avoca: Mallikā, bho Gotama, devī bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati, evañ ca vadeti: Bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā — Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti?

Evam etaṁ, brāhmaṇa; evam etaṁ, brāhmaṇa[4]; piyajātikā hi, brāhmaṇa, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Tad aminā[5] p' etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imissā yeva Sāvatthiyā aññatarassā[6] itthiyā mātā kālam akāsi. Sā tassā kālakiriyāya ummattikā khittacittā[7] rathiyāya[8] rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṁkamitvā evam āha: Api me mātaraṁ addasatha[9]? Api me mātaraṁ addasathāti?

---

[1] Bm Si omit ca. [2] Bm Si mama. [3] Skt viratthaṁ. [4] So Si; Sk Bm omit the three words repeated. [5] Si iminā. [6] Bm aññatarissā. [7] Skt khittā cittā here, but not infra. [8] Skt rathiyā. [9] So Skt; Si adassatha; Bm addassatha.

Digitized by Google

Iminā pi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imassā yeva Sāvatthiyā aññatarassā itthiyā pitā kālam akāsi, —pe[1]— bhātā kālam akāsi, bhaginī kālam akāsi, putto kālam akāsi, dhītā[2] kālam akāsi, sāmiko kālam akāsi. Sā tassa kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathiyāya[3] rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṁkamitvā evam āha: Api me sāmikaṁ addasatha? Api me sāmikaṁ[4] addasathāti?

Iminā pi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imissā yeva Sāvatthiyā aññatarassa purisassa mātā kālam akāsi. So tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṁkamitvā evam āha: Api me mātaraṁ addasatha? api me mātaraṁ addasathāti?

Iminā pi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imassā yeva Sāvatthiyā aññatarassa purisassa pitā kālaṁ akāsi, —pe[1]— bhātā kālam akāsi, bhaginī kālam akāsi, putto kālam akāsi, dhītā kālam akāsi, pajāpatī[6] kālam akāsi. So tassā kālakiriyāya ummattiko khittacitto rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṁkamitvā evam āha: Api me pajāpatiṁ addasatha? api me pajāpatiṁ addasathāti?

Iminā pi kho etaṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, imassā yeva Sāvatthiyā aññatarā itthi ñātikulaṁ agamāsi. Tassā te ñātakā sāmikaṁ[7] acchinditvā aññassa dātukāmā; sā ca taṁ na icchati. Atha kho Sāvatthi[8]-sāmikaṁ etad avoca: Ime maṁ[9], ayyaputta, ñātakā taṁ[10] acchinditvā aññassa dātukamā; ahañ ca taṁ na icchāmīti. Atha kho so puriso taṁ itthiṁ dvidhā chetvā

---

[1] Bm Si omit pe. [2] Bm Si dhitā. [3] Sk rathiyā. [4] Sk sāmiyaṁ bis. [5] Si piyabhūtikā. [6] Bm Si p-ti. [7] Skt sāmiyaṁ. [8] Bm sā itthi; Si sā itthi. [9] Si mama. [10] So Si; Sk kathaṁ; Bm tvaṁ.

Digitized by Google

attānaṁ uppāṭesi[1]: Ubho pecca bhavissāmāti. Iminā pi kho taṁ, brāhmaṇa, pariyāyena veditabbaṁ, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Atha kho Nāḷijaṅgho brāhmaṇo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā yena Mallikā devī ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā yāvatako ahosi Bhagavatā saddhiṁ kathāsallāpo taṁ sabbaṁ Mallikāya deviyā ārocesi. Atha kho Mallikā devī yena rājā Pāsenadi Kosalo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Taṁ kim maññasi, mahārāja? Piyā te Vajīrī kumārī ti?

Evaṁ, Mallike, piyā me Vajīrī kumārī ti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Vajīriyā te kumāriyā[2] vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Vajīriyā me, Mallike, kumāriyā vipariṇāmaññathābhāvā ī vitassa pi siyā aññathattaṁ. Kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Piyā te Vāsabhā khattiyā[3] ti?

Evaṁ, Mallike, piyā me Vāsabhā khattiyā ti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Vāsabhāya te khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Vāsabhāya me, Mallike, khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassa pi siyā aññathattaṁ. Kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Piyo te Viḍūḍabho[4] senāpatīti?

---

[1] So Sk; Bm uphāresi; Si uppālesi; Bu (?) opādesi. [2] Skt kumariyāya. [3] So Skt Si; Bm Si Vāsabhakhattiyā. [4] So Skt Si; Bm Viṭaṭubho, as in No. 90 & always.

Evaṁ, Mallike; piyo me Viḍūḍabho senāpatīti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Viḍūḍabhassa senāpatissa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Viḍūḍabhassa me, Mallike, senāpatissa vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassa pi siyā aññathattaṁ. Kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Piyā te ahan ti?

Evaṁ, Mallike; piyā me 'si tvan ti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Mayhaṁ te vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Tuyhaṁ hi me, Mallike, vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassa pi siyā aññathattaṁ. Kiṁ pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Piyā te Kāsi-kosalā ti?

Evaṁ, Mallike; piyā me Kāsi-kosalā. Kāsi-kosalānaṁ, Mallike, ānubhāvena kāsikacandanaṁ paccanubhoma, mālāgandhavilepanaṁ dhāremāti.

Taṁ kim maññasi, mahārāja? Kāsi-kosalānan te vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Kāsi-kosalānaṁ hi me, Mallike, vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassa pi siyā aññathattaṁ. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idaṁ kho taṁ, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitaṁ: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Acchariyaṁ, Mallike, abbhutaṁ, Mallike, yāvañ[1] ca so

---

[1] So Skt Si; Bm yāva.

Digitized by Google

Bhagavā paññāya ativijjha[1] paññāya[2] passati. Ehi, Mallike, ācāmehīti.

Atha kho rāja Pasenadi Kosalo uṭṭhāy' āsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi: Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa — pe[3] — sammāsambuddhassāti.

PIYAJĀTIKASUTTAṀ SATTAMAṀ.

88.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Anando pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Pubbārāmo Migāramātu[4] pāsādo ten' upasaṁkami divāvihārāya. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ekapuṇḍarīkaṁ nāgaṁ[5] abhirūhitvā Sāvatthiyā niyyāti divādivassa. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ dūrato va āgacchantaṁ; disvāna Sirivaḍḍhaṁ[6] mahāmattaṁ āmantesi: Āyasmā no eso, samma Sirivaḍḍha, Ānando ti? Evaṁ mahārāja; āyasmā eso Ānando ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi: Ehi tvaṁ, ambho purisa, yen' āyasmā Ānando ten' upasaṁkama; upasaṁkamitvā mama vacanena āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandāhi: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandatīti; evañ ca vadehi: Sace kira, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikaṁ karaṇīyaṁ, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando

---

[1] So Si; Bm paṭivijjha; Skt ativijjhā. [2] So Si; Skt maṁ ko; Bm repeats paññāya. [3] So Bm Si; Skt omit pe, repeating bhagavato arahato. [4] So St Bm; Si migāramātuyā; Sk mingāramātu. [5] So St Bm Si; Sk Bu nāṅgaṁ. [6] Bm Sīr°.

Digitized by Google

muhuttaṁ anukampaṁ upādāyāti. Evaṁ devāti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭisutvā yen' āyasmā Ānando ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho so puriso āyasmantaṁ Ānandaṁ etad avoca: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandati, evañ ca vadeti: Sace kira, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikaṁ karaṇīyaṁ, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando muhuttaṁ anukampaṁ upādāyāti. Adhivāsesi kho āyasmā Ānando tuṇhībhāvena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena gantvā nāgā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Ānando ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etad avoca: Sace, bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikaṁ karaṇīyaṁ, sādhu, bhante, āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā[1] tīraṁ, ten' upasaṁkamatu anukampaṁ upādāyāti. Adhivāsesi kho āyasmā Ānando tuṇhībhāvena. Atha kho āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā tīraṁ ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle paññatte āsane nisīdi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena[2] gantvā nāgā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Ānando ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etad avoca: Idha, bhante, āyasmā Ānando hatthatthare nisīdatūti. Alam, mahārāja; nisīda tvaṁ; nisinno ahaṁ sake āsane ti. Nisīdi kho rājā Pasenadi Kosalo paññatte āsane. Nisajja kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etad avoca: Kin nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpaṁ kāyasamācāraṁ samācareyya yvāssa[3] kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti? — Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpaṁ kāyasamācāraṁ samācareyya yvāssa kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

[1] Bm Acīravatīyā nadīyā (bis). [2] Sk nāg- twice but usually nāṅg-.
[3] So Bm & Skt infra; Sk here yassa; St here yāvassa; Si yvāyaṁ.

Kiṁ pana, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpaṁ vacīsamācāraṁ — pe — manosamācāraṁ samācareyya yvāssa manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti. Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpaṁ manosamācāraṁ samācareyya yvāssa manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

Acchariyaṁ, bhante; abbhutaṁ, bhante; yaṁ hi mayaṁ, bhante, nāsakkhimha[1] pañhena paripūretuṁ, taṁ, bhante, āyasmatā Ānandena pañhassa veyyākaraṇena paripūritaṁ. Ye te, bhante, bālā avyattā ananuvicca apariyogāhetvā paresaṁ vaṇṇaṁ vā avaṇṇaṁ vā bhāsanti, na mayan taṁ sārato paccāgacchāma. Ye ca kho[2] te, bhante, paṇḍitā vyattā[3] medhāvino anuvicca pariyogāhetvā paresaṁ vaṇṇaṁ vā avaṇṇaṁ vā bhāsanti, taṁ mayāṁ sārato paccāgacchāma. Katamo pana, bhante Ānanda, kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi vinnūhīti?

Yo[4] kho, mahārāja, kāyasamācāro akusalo.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro akusalo?

Yo[4] kho, mahārāja, kāyasamācāro sāvajjo.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sāvajjo?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro savyāpajjho[5].

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro savyāpajjho?

Yo kho, mahārāja, dukkhavipāko.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro dukkhavipāko?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro attabyābādhāya pi saṁvattati, parabyābādhāya pi saṁvattati, ubhayabyābādhāya pi saṁvattati; tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; — evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro — pe — manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro akusalo.

Katamo pana, bhante, manosamācāro akusalo?

---

[1] So Sk Bu; Bm Si nās-hā. [2] Bm ye pana. [3] Bm viyattā; Si byattā viyattā. [4] Sk infra So. [5] So Sk Si; Bm sabyābajjho; Bu savyāpajjho ti sadukkho.

Yo kho, mahārāja, manosamācāro sāvajjo.
Katamo pana, bhante, manosamācāro sāvajjo?
Yo kho, mahārāja, manosamācāro savyāpajjho?
Katamo pana, bhante, manosamācāro savyāpajjho?
Yo kho, mahārāja, manosamācāro dukkhavipāko.
Katamo pana, bhante, manosamācāro dukkhavipāko?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro attabyābādhāya pi saṁvattati, parabyābādhāya pi saṁvattati[1], ubhayabyābādhāya pi saṁvattati; tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; — evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

Kin nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā sabbesaṁ yeva akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ vaṇṇetīti[2]?

Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato, kusaladhammasamannāgato ti.

Katamo pana, bhante Ānanda, kāyasamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti?
Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro kusalo.
Katamo pana, bhante, kāyasamācāro kusalo?
Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro anavajjo.
Katamo pana, bhante, kāyasamācāro anavajjo?
Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro avyāpajjho.
Katamo pana, bhante, kāyasamācāro avyāpajjho?
Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro sukhavipāko.
Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sukhavipāko?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro n'ev' attabyābādhāya pi saṁvattati, na parabyābādhāya pi saṁvattati[3], na ubhayabyābādhāya pi saṁvattati; tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti; — evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro — pe — manosamācāro[4] anopārambho samaṇehi brāhmāṇehi viññūhīti?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro kusalo.

---

[1] Skt substitute pe for parabyābādhāya pi saṁvattati. [2] So Skt Si Bu; Bm saṁvaṇṇetīti. [3] Sk omits these four words here & pi in the surrounding clauses both here & infra. [4] Sk omits pe manos°.

Digitized by Google

Katamo pana, bhante, manosamācāro kusalo?
Yo kho, mahārāja, manosamācāro anavajjo.
Katamo pana, bhante, manosamācāro anavajjo?
Yo kho, mahārāja, manosamācāro avyāpajjho.
Katamo pana, bhante, manosamācāro avyāpajjho?
Yo kho, mahārāja, manosamācāro sukhavipāko.
Katamo pana, bhante, manosamācāro sukhavipāko?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro n' ev' attabyābādhāya pi saṁvattati, na parabyābādhāya pi saṁvattati, na ubhayabyābādhāya saṁvattati; tassa akusalā dhammā parihāyanti[1], kusalā dhammā abhivaḍḍhanti; — evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro anopārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

Kiṁ pana[2], bhante Ānanda, so Bhagavā sabbesaṁ yeva[3] kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ vaṇṇetīti?

Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato kusaladhammasamannāgato ti.

Acchariyam, bhante, abbhutaṁ, bhante, yāva[4] subhāsitaṁ c' idaṁ[5], bhante, āyasmatā Ānandena, iminā ca mayaṁ, bhante, āyasmato Ānandassa subhāsitena attamanābhiraddhā[6]. Evaṁ attamanābhiraddhā ca mayaṁ, bhante, āyasmato Ānandassa subhāsitena, sace, bhante, āyasmato Ānandassa hatthiratanaṁ kappeyya, hatthiratanam pi mayaṁ āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa assaratanaṁ kappeyya, assaratanam pi mayaṁ āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa gāmavaraṁ kappeyya[7], gāmavaram pi mayaṁ āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Api ca, bhante, mayam p' etaṁ jānāma: n' etaṁ[8] āyasmato Ānandassa kappatīti. Ayaṁ me, bhante, bāhitikā rañño Māgadhena Ajātasattunā Vedehiputtena chattanāḷiyā[9] pakkhipitvā[10] pahitā soḷasasamā āyāmena aṭṭhasamā vitthārena; taṁ, bhante, āyasmā Ānando patigaṇhātu anukampaṁ upādāyāti.

Alaṁ, mahārāja; paripuṇṇaṁ me ticīvaran ti.

---

[1] Sk parihāsanāyanti. [2] Si kin nu kho pana. [3] Bm adds ca. [4] Skt yāvaṁ. [5] Bm cīdaṁ. [6] Skt att-ravā (bis). [7] Skt omit gām. kap. [8] Bm mayaṁ n' etaṁ jānāma āy. Ā-ssa K. [9] So Si; Skt chatta nāḷiya; Bm vattanāḷiyā. [10] Skt pakkhipiṁ vo.

Digitized by Google

Ayam, bhante, Aciravatī nadī diṭṭhā āyasmatā c' eva Ānandena amhehi ca yadā[1] upari pabbate mahāmegho abhippavuṭṭho hoti; athāyaṁ Aciravatī nadī ubhato kūlāni saṁvissandantī[2] gacchati; — evam eva kho, bhante, āyasmā Ānando imāya bāhitikāya attano ticīvaraṁ karissati; yaṁ pan' āyasmato Ānandassa purāṇaṁ ticīvaraṁ, taṁ sabrahmacārīhi saṁvibhajissati. Evāyaṁ amhākaṁ dakkhiṇā saṁvissandantī maññe[3] gamissati. Paṭigaṇhātu[4], bhante, ayasmā Ānando bāhitikan ti.

Paṭiggahesi[5] kho āyasmā Ānando bāhitikaṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etad avoca: Handa va[6] dāni mayaṁ, bhante Ānanda, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā ti. — Yassa dāni tvaṁ, mahārāja, kālam maññasīti. — Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā, uṭṭhāy' āsanā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Ānando acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno āyasmā Ānando yāvatako ahosi raññā Pasenadinā[7] Kosalena saddhiṁ kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi, tañ ca bāhitikaṁ Bhagavato pādāsi.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Lābhā, bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa; suladdhalābhā, bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa, yaṁ rājā Pasenadi Kosalo labhati Ānandaṁ dassanāya labhati payirupāsanāyāti[8]. Idam avoca Bhagavā; attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

BĀHITIKASUTTAṀ[9] AṬṬHAMAṀ.

---

[1] Bm Si yathā. [2] Si saṁvisandantī (bis). [3] Sk adds ko. [4] Si paṭigg° (bis). [5] So all MSS. [6] Bm pana. [7] So Si; Sk Pasenadī; Bm Passanadīnā. [8] Si here payirup°; Bm payirūp°; Skt payurūp°. Cf. p. 65 supra. [9] Bm Si Bu Bāhitiyas°. In the text of the Sutta all MSS read bāhitika, but the form cited by Bu for comment is bāhitiya.

Digitized by Google

89.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati. Medaḷumpaṁ[1] nāma Sakyānaṁ[2] nigamo. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi kosalo Naṅgarakaṁ[3] anuppatto hoti kenacid eva karaṇīyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīghaṁ Kārāyanaṁ āmantesi: Yojehi, samma Kārāyana, bhadrāni bhadrāni yānāni, uyyānabhūmiṁ[4] gacchāma subhūmiṁ dassanāyāti. Evaṁ devāti kho Dīgho Kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa paṭisutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa paṭivedesi: Yuttāni kho te, deva, bhadrāni bhadrāni yānāni, yassa dāni kālam maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadraṁ[5] yānaṁ abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Naṅgarakamhā niyyāsi mahaccarājānubhāvena[6] yena ārāmo tena pāyāsi; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va ārāmaṁ pāvisi. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo ārāme jaṁghāvihāraṁ anucaṅkamamāno anuvicaramāno[7] rukkhamūlāni pāsādikāni pāsādanīyāni[8] appasaddāni appanigghosāni[9] vijanavātāni manussarāhaseyyākāni paṭisallāṇasāruppāni. Disvāna Bhagavantaṁ yeva ārabbha sati udapādi: Imāni kho tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pāsādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhaseyyakāni paṭisallāṇasāruppāni, yatthassudaṁ[10] mayan taṁ Bhagavantaṁ payirupāsāma arahantaṁ sammāsambuddhan ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīghaṁ Kārāyanaṁ āmantesi: Imāni kho, samma Kārāyana tāni . . . . &c. *as above* . . . . sammāsambuddhaṁ. Kahan nu kho, samma Kārāyana, etarahi so

---

[1] Bu Medataḷumpaṁ & Metaḷumpaṁ; Skt Metaḷupaṁ; Bm Medāḷupaṁ; Si Medaḷupaṁ. Cf. Dhp. p. 222 & Jāt. IV 151. [2] Bm Sākyānaṁ. [3] So Bu; Sk Naṅgaraṁkaṁ (but infra Naṅgarakamhā); Bm Si Nagarakaṁ. [4] Sk Si uy-miyaṁ. [5] Bm (as usual) repeats bhadraṁ. [6] So all MSS & Bu (here). See supra page 65. [7] Si anuvicariyamāno. [8] So Sk Si; Bm pas°. [9] Bm -nigh-. [10] So Skt Bm; Bu Si yattha sudaṁ.

Digitized by Google

Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho ti? — Atthi, mahārāja, Medaḷumpaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo; tattha so Bhagavā etarahi viharati arahaṁ sammāsambuddho ti. — Kīvadūro[1] pana, samma Kārāyana, Naṅgarakamhā Medaḷumpaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo hotīti? Na dūre, mahārāja; tīṇi yojanāni. Sakkā divasāvasesena[2] gantuṇ ti. Tena hi, samma Kārāyana, yojehi bhadrāni bhadrāni yānāni; gamissāma mayan taṁ Bhagavantaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhan ti. Evaṁ devāti kho Dīgho Kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa paṭisutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa Kosalassa paṭivedesi: Yuttāni kho te, deva, bhadrāni bhadrāni yānāni; yassa dāni kālam maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadraṁ yānaṁ abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Naṅgaramhā yena Medaḷumpaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo tena pāyāsi ten' eva divasāvasesena Medaḷumpaṁ nāma[3] Sakyānaṁ nigamaṁ sampāpuṇi, yena ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā, yānā paccorohitvā pattiko va ārāmaṁ pāvisi. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse caṅkamanti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena te bhikkhū ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā te bhikkhū etad avoca: Kahan nu kho, bhante, etarahi so Bhagavā viharati arahaṁ sammāsambuddho? Dassanakāmā[4] hi mayan taṁ Bhagavantaṁ arahantaṁ Sammāsambuddhan ti. Eso, mahārāja, vihāro saṁvutadvāro; tena appasaddo upasaṁkamitvā ataramāno āḷindaṁ pavisitvā ukkāsitvā aggaḷaṁ[5] ākoṭehi; vivarissati te Bhagavā dvāran ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo tatth' eva khaggañ ca uṇhīsañ[6] ca Dīghassa Kārāyanassa pādāsi. Atha kho Dīghassa Kārāyanassa etad ahosi: Rahāyati[7] kho dāni mahārājā; idh'[8] eva dāni mayā ṭhātabban ti? Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena so vihāro saṁvutadvāro tena appasaddo upasaṁkamitvā ataramāno āḷindaṁ pavisitvā ukkāsitvā aggaḷaṁ ākoṭesi. Vivari Bhagavā dvāraṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo

[1] So S[kt] Si; B[m] kiṁ va dūre. [2] So S[k] Si & S[t] infra; S[t] here & B[m] divasāvasena. [3] S[kt] & Si omit. [4] B[m] dassanākāmā. [5] So B[m] Si Bu; S[kt] aggalaṁ. [6] So S[kt] Bu; B[m] Si uṇhisañ. [7] So S[kt] B[m] Bu; Si rahāyasi. [8] S[kt] nedh'.

Digitized by Google

vihāraṁ pavisitvā Bhagavato pāde sirasā patitvā[1] Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati[2] pāṇīhi[3] ca parisambāhati nāmañ ca sāveti: Rājā 'haṁ, bhante, Pasenadi Kosalo; rājā 'haṁ, bhante, Pasenadi Kosalo ti.

Kiṁ pana tvaṁ, mahārāja, atthavasaṁ sampassamāno imasmiṁ sarīre evarūpaṁ paramanipaccākāraṁ karosi, mittūpahāraṁ[4] upadaṁsesīti?

Atthi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto[5] Bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho ti. Idhāhaṁ, bhante[6], passāmi eke samaṇabrāhmaṇe pariyantakataṁ brahmacariyaṁ carante[7] dasa pi vassāni vissatim pi vassāni tiṁsam pi vassāni cattārīsam pi vassāni. Te aparena samayena sunhātā[8] suvilittā kappitakesamassū pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgibhūtā parivārenti[9]. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi yāvajīvaṁ āpānakoṭikaṁ[10] paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ carante. Na kho panāhaṁ, bhante, ito bahiddhā aññaṁ evaṁ paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ samanupassāmi. Ayam pi kho, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho[11] ti. Puna ca paraṁ, bhante, rājāno pi rājūhi vivadanti, khattiyā pi khattiyehi vivadanti, brāhmaṇā pi brāhmaṇehi vivadanti, gahapatī[12] gahapatīhi vivadanti, mātā pi puttena vivadati, putto pi mātarā vivadati, pitā pi puttena vivadati, putto pi pitarā vivadati, bhātā pi bhātarā vivadati, bhātā pi[13] bhaginiyā vivadati, bhaginī[14] pi bhātarā vivadati, sahāyo pi sahāyena vivadati. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi samagge sammodamāne avivadamāne[15] khīrodakībhūte[16] añña-

[1] Bm Si nipatitvā. [2] Bm paricumpati. [3] Skt pāṇīhi. [4] So Si; Skt mittupahāraṁ here & vittūvohāraṁ infra; Bm mittupahāraṁ. [5] So Si & Sk infra; Sk here svakkhyāto; Bm svākhyāto. [6] Bm Si add bhagavā. [7] Sk caranti here. [8] So Bm Si; Sk sunahātā; St suhanohātā. [9] Si paricārenti, with note that the Sinh. reading is parivārenti. Cf. Vol. I pp. 504 & 571. [10] So Skt Bu, the latter noting as a var. lect. āpāṇakoṭikaṁ which is read by Bm Si. [11] Sk (ter) saṁgho, omitting bhagavato sāvaka-. [12] Bm Si gahapatayo. [13] Bm Si omit bhātarā v. bhātā pi. [14] Bm bhagini. [15] Bm omits. [16] Bm khirodakibhūte.

Digitized by Google

maññam piyacakkhūhi sampassante viharante. Na kho panāhaṁ, bhante, ito bahiddhā aññaṁ evaṁ samaggaṁ parisaṁ samanupassāmi. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho ti. Puna ca parāhaṁ, bhante, ārāmena ārāmaṁ uyyānena uyyānaṁ anucaṅkamāmi anuvicarāmi. So 'haṁ tattha passāmi eke samaṇabrāhmaṇe kise[1] lūkhe[2] dubbaṇṇe uppaṇḍuppaṇḍukajāte[3] dhamanisanthatagatte na viya maññe cakkhuṁ bandhante janassa dassanāya. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti[4]: Addhā ime āyasmanto anabhiratā[5] vā brahmacariyaṁ caranti, atthi vā tesaṁ kiñci pāpaṁ kammaṁ[6] kataṁ paṭicchannaṁ[7], tathā[8] ime āyasmanto kisā lūkhā dubbaṇṇā uppaṇḍuppaṇḍukajātā dhamanisanthatagattā, na viya maññe cakkhuṁ bandhanti janassa dassanāyāti. Tyāhaṁ upasaṁkamitvā evaṁ vadāmi: — Kin nu kho[9] tumhe āyasmante kisā lūkhā dubbaṇṇā uppaṇḍuppaṇḍukajātā dhamanisanthatagattā, na viya maññe cakkhuṁ bandhatha janassa dassanāyāti. Te evam āhaṁsu: Bandhukarogo[10] no mahārājāti. Idha panāhaṁ, bhante, bhikkhū passāmi haṭṭhapahaṭṭhe udaggudagge abhiratarūpe pīṇitindriye[11] appossukke pannalome paradavutte[12] migabhūtena cetasā viharante[13]. Tassa mayhaṁ, bhante, evaṁ hoti: Addhā ime āyasmato tassa Bhagavato sāsane uḷāraṁ pubbenāparaṁ visesaṁ sañjānanti, tathā ime āyasmanto haṭṭhapahaṭṭhā udaggudaggā abhiratarūpā pīṇitindriyā appossukkā[14] pannalomā paradavuttā[15] migabhūtena cetasā viharantīti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho ti.

Puna ca parāhaṁ, bhante, rājā khattiyo muddhāvasitto

---

[1] Si kīse. [2] Skt twice lukhe, once lūkhā. [3] So Skt & I Jāt. 346; Si upaṇḍupaṇḍukajāte; Bm uppandupaṇḍukajāte. [4] Bm Si etad ahosi, the latter noting that the Sinh. reading is evaṁ hoti. [5] Sk anabhirataṁ. [6] Bm Si omit. [7] Bm katā paṭicchannā. [8] Bm adds hi. [9] Sk omits kho. [10] So Skt Si Bu; Bm pandukarogino. [11] Bm pin-; Si piṇịnd-. [12] So Si; Skt Bm h-ṭṭhā ud-gā ... p-vuttā. [13] So Si; Sk viharantīti; Bm viharanti. [14] Bm Si apposukkā here et supra. [15] Bm paradattavuttā here et supra.

Digitized by Google

pahomi ghātetāyaṁ vā ghātetuṁ jāpetāyaṁ vā jāpetuṁ pabbājetāyaṁ vā pabbājetuṁ. Tassa mayhaṁ, bhante, atthakaraṇe[1] nisinnassa antarantarākathaṁ[2] opātenti. So 'haṁ na labhāmi: Mā me bhonto atthakaraṇe nisinnassa antarantarākathaṁ opātetha[3], kathāpariyosānaṁ[4] me bhavanto āgamentūti. Tassa mayhaṁ, bhante, antarantarākathaṁ opātenti. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi yasmiṁ samaye Bhagavā anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti n' eva tasmiṁ samaye Bhagavato sāvakānaṁ khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Bhūtapubbaṁ, bhante, Bhagavā anekasatāya parisāya dhammaṁ deseti; tatr' aññataro Bhagavato sāvako ukkāsi; tam enaṁ aññataro sabrahmacārī[5] jannukena ghaṭṭesi[6]: Appasaddo āyasmā hotu, mā 'yasmā saddam akāsi; satthā no Bhagavā dhammaṁ desetīti. Tassa mayhaṁ, bhante, etad ahosi: Acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho. Adaṇḍena vata kira bho asatthena evaṁ suvinītā[7] parisā bhavissatīti. Na kho panāhaṁ, bhante, ito bahiddhā aññaṁ evaṁ suvinītaṁ parisaṁ samanupassāmi. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho ti.

Puna ca parāhaṁ, bhante, passāmi idh' ekacce khattiyapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe[8]. Te[9] bhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti: Samaṇo khalu bho Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osarissatīti. Te pañhaṁ abhisaṅkharonti: Imaṁ mayaṁ pañhaṁ samaṇaṁ[10] Gotamaṁ upasaṁkamitvā pucchissāma; evaṁ ce no puṭṭho evaṁ vyākarissati, evam assa mayaṁ vādaṁ āropessāma; evañ ce pi no puṭṭho evaṁ vyākarissati, evam pi 'ssa mayaṁ vādaṁ āropessāmāti. Te suṇanti: Samaṇo khalu bho Gotamo amukaṁ nāma gāmaṁ vā nigamaṁ vā osaṭo ti. Te yena Bhagavā ten' upasaṁkamanti. Te Bhagavā[11] dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejati

---

Skt atthekaraṇe here & attakaraṇe infra; Bm aḍḍakaraṇe; Si aṭṭakaraṇe. [2] Bm a-kathā. [3] Sk opātetaṁ. [4] Sk kathaṁ p. bhavanto. [5] Si brahmacārī; Skt sabbrahmacārī. [6] Skt ghaddhesi; Bm Si ghaṭesi. Cf. p. 4 supra (where ghaṭṭesi should be read). [7] Bm suvinitā (bis). [8] Bm vāḷavedhīrūpe; Si vāḷavedhirūpo. [9] Skt vo. [10] Bm adds bho. [11] Sk omits these four words.

Digitized by Google

sampahaṁseti. Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā na c' eva Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchanti, kuto[1] vādaṁ āropessanti, aññadatthu[2] Bhagavato sāvakā sampajjanti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho ti.

Puna ca parāhaṁ, bhante, passāmi idh' ekacce brāhmaṇapaṇḍite — pe — gahapatipaṇḍite samaṇapaṇḍite nipune kataparappavāde vālavedirūpe. Te bhindantā maññe caranti .... *&c. as above* .... vādaṁ āropessanti, aññadatthu Bhagavantaṁ yeva okāsaṁ yācanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. Te Bhagavā pabbājeti. Te tathā pabbājitā[3] samānā vūpakaṭṭhā appamattā ātāpino pahitattā viharantā na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti tad anuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭhe va dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Te evam āhaṁsu: Manaṁ[4] vata bho anassāma; manaṁ vata bho anassāma. Mayaṁ hi pubbe assamaṇā[5] va samānā samaṇā 'mhāti[6] paṭijānimhā, abbrāhmaṇā[7] va samānā brāhmaṇā 'mhāti[8] paṭijānimhā, anarahanto[9] va samānā arahanto 'mhāti[10] paṭijānimhā. Idāni kho 'mhā[11] samaṇā, idāni kho 'mhā brāhmaṇā idāni kho 'mhā arahanto ti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho ti.

Puna ca parāhaṁ, bhante, Isīdatta—Purāṇā[12] thapatayo mama bhattā mama yānā[13] ahaṁ nesaṁ jīvitaṁ[14] dātā yasassa[15] āhattā[16]. Atha ca pana no tathā mayi

---

[1] Si kut' assa. [2] Si aññadatthuṁ. [3] Bm Si pabbajitā, the latter noting that the Sinh. reading is pabbājitā. [4] Si mayaṁ, noting that the Sinh. reading is manaṁ. [5] Si asamaṇā. [6] Sk samaṇamhāti. [7] Bm Si abrāhmaṇā. [8] Sk brāhmaṇamhāti. [9] Si anārahanto. [10] Sk arahantamhāti; Bm arahantāmhāti. [11] Si 'mha throughout. [12] Bu says: Isīdattapurāṇā ti Isidatto ca Purāṇo ca; Skt Isidattapurāṇathapatayo; Bm Isidantapurāṇā; Si Isīdantapurāṇā. [13] Bu Bm Si yānā, the latter with note that the Sinh. reading is sānā (as Skt). [14] Bu jīvikaṁ. [15] Sk adds dānaṁ (here only). [16] So Skt Si; Bm āhatā.

Digitized by Google

nipaccākāraṁ karonti yathā Bhagavati. Bhūtapubbāhaṁ, bhante, senaṁ abbhuyyātosamāno ime va[1] Isīdatta—Purāṇe thapatayo vīmaṁsamāno[2] aññatarasmiṁ sambādhe āvasathe vāsaṁ upagacchiṁ. Atha kho, bhante, ime Isīdatta — Purāṇā thapatayo bahudeva[3] rattiṁ dhammiyā kathāya vītināmetvā yato assosuṁ kho Bhagavantaṁ[4] tato sīsaṁ katvā maṁ pādato karitvā nipajjiṁsu. Tassa mayhaṁ, bhante, etad ahosi: Acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho. Ime Isīdatta — Purāṇā thapatayo mama bhattā mama yānā, ahaṁ tesaṁ jīvitaṁ dātā yasassa āhattā. Atha ca pana no tathā mayi nipaccākāraṁ karonti yathā Bhagavati. Addhā ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane uḷāraṁ[5] pubbenāparaṁ visesaṁ sañjānantīti[6]. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasaṁgho[7] ti.

Puna ca paraṁ, bhante, Bhagavā pi khattiyo, aham pi khattiyo, Bhagavā pi Kosalako[8], aham pi Kosalako, Bhagavā pi āsītiko[9], aham pi āsītiko[10]. Yam pi bhante Bhagavā pi khattiyo aham pi khattiyo, Bhagavā pi Kosalako aham pi Kosalako, Bhagavā pi āsītiko aham pi āsītiko[11], iminā vārahām' evāhaṁ[12], bhante, Bhagavati[13] paramanipaccākāraṁ kattuṁ, mittūpahāraṁ upadaṁsetuṁ. Handa ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma. Bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā ti.

Yassa dāni tvaṁ, mahārāja, kālaṁ maññasīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho Bhagavā acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa bhikkhū āmantesi: Eso, bhikkhave, rājā Pasenadi Kosalo dhammacetiyāni bhāsitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto. Uggaṇhātha[14], bhikkhave, dhammacetiyāni; pariyāpuṇātha,

---

[1] Sk imameva; Bm ime ca; Si ime alone. [2] So Skt Bu; Bm Si vim° [3] Bm bahūdeva. [4] Bm yato ahosi bhagavā tato. [5] Si here oḷāraṁ. [6] Bm Si jānanti here et supra. [7] Sk throughout supaṭipanno saṁgho. [8] Bm Si Kosalo throughout. [9] Bm (alone) asītiko. [10] Si adds ti. [11] Bm Si omit from yam pi bhante inclusive. [12] So Sk Si; Bm iminā pāhaṁsante bhagavati. [13] Sk bhagavato. [14] Bm Si uggaṇhatha.

Digitized by Google

bhikkhave, dhammacetiyāni[1]; dhāretha, bhikkhave, dhammacetiyāni; atthasaṁhitāni, bhikkhave, dhammacetiyāni ādibrahmacariyakānīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

DHAMMACETIYASUTTAṀ NAVAMAṀ.

90.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Ujuññāyaṁ[2] viharati Kaṇṇakatthale[3] Migadāye. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ujuññaṁ anuppatto hoti kenacid eva karaṇīyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi: — Ehi tvaṁ, ambho purisa, yena Bhagavā ten' upasaṁkama; upasaṁkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatīti; evañ ca vadehi: Ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti. Evaṁ devāti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso Bhagavantaṁ etad avoca: — Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati; evañ ca vadeti: Ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti.

Assosuṁ kho Somā ca bhaginī[4] Sakulā[5] ca bhaginī: Ajja

---

[1] Sk repeats these three words. [2] So Skt Bu; Bm Uruññāyaṁ; Si Udaññāyaṁ. [3] So Bm Si Bu; Sk Kaṇṇatthalaka throughout. [4] So Bm Si always & Skt sts.; Bu & Skt sts. bhagini. [5] Skt here Sukulā.

Digitized by Google

kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti. Atha kho Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ bhattābhihāre upasaṁkamitvā etad avocuṁ: — Tena hi, mahārāja, amhākam pi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha: Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchantīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etad avoca: — Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchantīti.

Kim pana, mahārāja, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī aññaṁ dūtaṁ nālatthun ti?

Assosuṁ kho, bhante, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī: Ajja kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso Bhagavantaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti. Atha kho, bhante, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī maṁ bhattābhihāre upasaṁkamitvā etad avocuṁ: Tena hi, mahārāja, amhākam pi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha: — Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchantīti.

Sukhiniyo[1] hontu, mahārāja, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etad avoca: Sutaṁ me taṁ, bhante: — Samaṇo Gotamo evam āha: Na 'tthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānissati; n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. Ye te, bhante evam āhaṁsu: — Samaṇo Gotamo evam

---

[1] Skt sukhīniyo. Cf. No 123 & I Jāt. 408. [2] Sk bhagavā.

Digitized by Google

āha: Na 'tthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānissati; n' etaṁ thānaṁ vijjatīti; — kacci te, bhante, Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ vyākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo[1] gārayhaṁ[2] ṭhānaṁ āgacchatīti?

Ye te, mahārāja, evam āhamsu: — Samaṇo Gotamo evam āha: Na 'tthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānissati; n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti; — na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana man[3] te asatā abhūtenāti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Viḍūḍabhaṁ senāpatiṁ āmantesi: Ko nu kho, senāpati, imaṁ[4] kathāvatthuṁ rājantepure[5] abbhudāhāsīti?

Sañjayo, mahārāja, brāhmaṇo Ākāsagotto ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi: — Ehi tvaṁ, ambho purisa, mama vacanena Sañjayaṁ brāhmaṇaṁ Ākāsagottaṁ amantehi[6]: Rājā te, bhante, Pasenadi Kosalo amantetīti. Evaṁ devāti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paṭisutvā yena Sañjayo brāhmaṇo Ākāsagotto ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Sañjayaṁ brāhmaṇaṁ Ākāsagottaṁ etad avoca: — Rājā taṁ, bhante, Pasenadi Kosalo āmantetīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etad avoca; Siyā nu kho, bhante, Bhagavatā aññadeva kiñci sandhāya bhāsitaṁ[7], tañ ca jano aññathā pi[8] paccāgaccheyya? Yathākathaṁ pana, bhante, Bhagavā abhijānāti vācaṁ[9] bhāsitā ti?

Evaṁ kho ahaṁ, mahārāja, abhijānāmi vācaṁ bhāsitā: Na 'ṭthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā yo sakideva sabbañ ñassati sabbaṁ dakkhīti[10], n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti.

Heturūpaṁ bhante[11] Bhagavā āha; saheturūpaṁ pana[12], bhante, Bhagavā āha: Na 'tthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā

---

[1] So Si; Sk vādānupāto; Bm vādānupādo. [2] So Bm; Sk gāruyhaṁ; Si gāreyhaṁ. [3] Bm Si maṁ. [4] Sk omits imaṁ. [5] Bm r-pūre. [6] Sk āmantesi. [7] Skt cāsitaṁ. [8] Skt vi. [9] So Skt Si; Bm vācā. [10] Bm dakkhiti; Bu Skt Si dakkhīti. [11] Si omits. [12] Bm Si omit.

Digitized by Google

yo sakideva sabbañ ñassatī sabbaṁ dakkhīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā, — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesaṁ nu kho, bhante, catunnaṁ vaṇṇānaṁ siyā viseso siyā nānākaraṇan ti?

Cattāro 'me, mahārāja, vaṇṇā—khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesaṁ kho, mahārāja, catunnaṁ vaṇṇānaṁ dve vaṇṇā aggam akkhāyanti, — khattiyā ca brāhmaṇā ca, yadidaṁ abhivādanapaccuṭṭhānañjalikammasāmīcikamman ti[1].

Nāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ diṭṭhadhammikaṁ pucchāmi; samparāyikāhaṁ, bhante, Bhagavantaṁ pucchāmi. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā, — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesaṁ nu kho, bhante, catunnaṁ vaṇṇānaṁ siyā viseso siyā nānākaraṇan ti?

Pañc' imāni, mahārāja, padhāniyaṅgāni. Katamāni pañca? Idha, mahārāja, bhikkhu saddho hoti, saddahati[2] Tathāgatassa bodhiṁ: Iti pi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho, vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā ti. Appābādho hoti appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya majjhimāya padhānakkhamāya. Asaṭho hoti amāyāvī yathābhūtaṁ attānaṁ āvikattā[3] satthari vā viññūsu vā brahmacārīsu[4]. Āraddhaviriyo viharati akusalānaṁ dhammānaṁ pahānāya kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadāya thāmavā daḷhaparakkamo anikkhittadhuro[5] kusalesu dhammesu. Paññavā hoti udayatthagāminiyā[6] paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imani kho, mahārāja, pañca padhāniyaṅgāni. Cattāro 'me, mahārāja, vaṇṇā, — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā; te c' assu imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā; taṁ[7] nesaṁ assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti.

Cattāro 'me, bhante vaṇṇā, -- khattiyā brāhmaṇā vessā

---

[1] Bm abhivādanap- sāmicikammāni; Si abhivādanaṁ paccuṭṭhānaṁ añjalikammaṁ sāmīcikamman ti; Sk paccupaṭṭhānaṁ. [2] Si (as p. 95 supra) saddhahati. [3] So all MSS here. [4] Bm b-isu; Si sabrahmacārīsu. [5] Bm Si an-ūro. [6] Sk omits final yā. [7] So Skt Si; Bm ettha pana.

Digitized by Google

suddā; te c' assu imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā; Ettha pana nesaṁ, bhante, siyā viseso siyā nānākaraṇan ti?

Etthakho nesāhaṁ [1], mahārāja, padhānavemaṭṭaṁ [2] vadāmi. Seyyathāpi 'ssu [3], mahārāja, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Ye te dve [4] hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, api [5] nu te dantā va dantakāraṇaṁ gaccheyyuṁ, dantā va dantabhūmiṁ sampāpuṇeyyun ti [6]?

Evaṁ [7] bhante.

Ye pana te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā [8] avinītā, api nu te adantā va dantakāraṇaṁ gaccheyyuṁ, adantā va dantabhūmiṁ sampāpuṇeyyuṁ, seyyathāpi te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā ti?

No h' evaṁ [9], bhante.

Evam eva kho, mahārāja, yan taṁ saddhena pattabbaṁ appābādhena asaṭhena amāyāvinā āraddhaviriyena paññāvatā [10], taṁ vata [11] asaddho bavhābādho [12] saṭho māyāvī kusīto [13] duppañño pāpuṇissatīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti.

Heturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha; saheturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā, — khattiyā brahmaṇā vessā suddā. Te c' assu imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā, te c' assu sammappadhānā [14], ettha pana tesaṁ, bhante, siyā viseso, siyā nānākaraṇan ti?

Ettha kho nesahaṁ [15], mahārāja, na [16] kiñci nānākaraṇaṁ vadāmi, yadidam vimuttiyā vimuttiṁ. Seyyathāpi, mahārāja, puriso sukkhaṁ sākakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya [17]; atha aparo [18] puriso sukkhaṁ sālakaṭṭhaṁ

---

[1] Skt pan' esāhaṁ. [2] So Bu (bis); Sk padhānamettā; Bm Si padhānavemattataṁ. [3] So Si; Sk seyyathā phassu; Bm seyyathāpi mahārāja. [4] Si ye dve te. [5] Bm api su nu. [6] Bm omits ti. [7] Si adds etaṁ. [8] Sk adds va. [9] Bm Si no h' etaṁ. [10] So Sk; Bm Si paññavatā. [11] Bm taṁ tathā so. [12] Bm Si (as at p. 94) bahvābādho; Bu bavh°. [13] Bm kusito. [14] Si samapp°. [15] Sk ettha kho panesāhaṁ. [16] Sk omits na. [17] Bm dhātuṁ kareyya. [18] Bm athāparo.

Digitized by Google

ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; atha aparo puriso sukkhaṁ ambakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; atha aparo puriso sukkhaṁ udumbarakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Taṁ kim maññasi, mahārāja? Siyā nu kho tesaṁ aggīnaṁ nānādāruto abhinibbattānaṁ kiñci nānākaraṇaṁ, — acciyā vā acciṁ, vaṇṇena vā vaṇṇaṁ, ābhāya vā ābhan ti[1]?

No h' etaṁ, bhante.

Evam eva kho, mahārāja, yan taṁ tejaṁ viriyā nimmathitaṁ[2] padhānā 'bhinibbattaṁ[3]. Nāhaṁ tattha kiñci nānākaraṇaṁ vadāmi, yadidaṁ vimuttiyā vimuttin ti.

Heturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha; saheturūpaṁ, bhante, Bhagavā āha. Kim pana, bhante, atthi devā ti?

Kim pana tvaṁ, mahārāja, evaṁ vadesi: Kim pana, bhante, atthi devā ti?

Yadi vā te, bhante, devā āgantāro itthattaṁ, yadi vā anāgantāro itthattan ti?

Ye te, mahārāja, devā savyāpajjhā[4] te devā āgantāro itthattaṁ; ye te devā abyāpajjhā[5], te devā anāgantāro itthattan ti.

Evam vutte Viḍūḍabho senāpati Bhagavantaṁ etad avoca: — Ye te, bhante, devā savyāpajjhā āgantāro[6] itthattaṁ, te devā ye te devā abyāpajjhā anāgantāro[7] itthattaṁ te deve[8]. tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbājessanti[9] vā ti?

Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: — Ayaṁ kho Viḍūdabho senāpati rañño Pasenadissa Kosalassa putto; ahaṁ Bhagavato putto. Ayaṁ kho kālo yaṁ putto puttena manteyyāti[10]. Atha kho āyasmā Ānando Viḍūḍabhaṁ senāpatiṁ āmantesi: — Tena hi, senāpati, taṁ yev' ettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kim maññasi, senāpati? Yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa vijitaṁ, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyā-

---

[1] So Bm Si; Sk ābhā. [2] So Bm Si; Sk viriyanippharatitaṁ. [3] Bm nibbattaṁ. [4] Bm sabyābajjhā; Si sabyāpajjhā. [5] Bm abyābajjhā. [6] Sk anāgantāro. [7] Si ān°. [8] Sk adds ti. [9] Sk pabbājissanti. [10] Sk nimanteyyāsīti.

Digitized by Google

dhipaccaṁ rajjaṁ[1] kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetuṁ vā ti?

Yāvatā, bho, rañño Pasenadissa Kosalassa vijitaṁ, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā .... pabbājetuṁ vā ti.

Taṁ kim maññasi, senāpati? Yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa avijitaṁ, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccaṁ rajjam kāreti, pahoti tattha[2] rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā ti?

Yāvatā, bho, rañño Pasenadissa Kosalassa avijitaṁ, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, na pahoti tattha .... pabbājetuṁ vā ti.

Taṁ kim maññasi, senāpati? Sutā te devā Tāvatiṁsā ti?

Evaṁ, bho; sutā me devā Tāvatiṁsā; idhāpi[3] bhotā raññā[4] Pasenadinā[5] Kosalena sutā devā Tāvatiṁsā ti.

Taṁ kim maññasi, senāpati? Pahoti rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatiṁse tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vā ti?

Dassanāya pi, bho, rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatiṁse nappahoti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessati[6] vā pabbājessati[7] vā ti.

Evam eva kho, senāpati, ye te devā savyāpajjhā[8] āgantāro itthattaṁ, te devā ye te devā abyāpajjhā anāgantāro itthattaṁ te deve dassanāya pi nappahonti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbajessanti vā ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etad avoca: Konāmo ayaṁ[9], bhante, bhikkhūti?

Ānando nāma, mahārājāti.

Ānando vata bho, ānandarūpo vata bho. Heturūpaṁ,

---

[1] Sk omits throughout. [2] Bm Si tattha pahoti. [3] Si idāni pi. [4] Bm rañño. [5] Sk Pasenadi. [6] Bm cāvissati. [7] Sk (here et infra) pabbājissati [8] Sk here sabbyāpajjhā. [9] Si Konāmayaṁ.

bhante, āyasmā Ānando āha, saheturupaṁ, bhante, āyasmā Ānando āha. Kiṁ pana, bhante[1], atthi Brahmā ti?

Kiṁ pana tvaṁ, mahārāja, evaṁ vadesi: Kim pana, bhante, atthi Brahmā ti?

Yadi vā so, bhante, Brahmā āgantā itthataṁ, yadi vā anāgantā itthattan ti?

Yo so, mahārāja, Brahmā savyāpajjho, so Brahmā āgantā itthattaṁ; yo so Brahmā abyābajjho, so Brahmā anāgantā itthattan ti.

Atha kho aññataro[2] puriso rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Sañjayo, mahārāja, brāhmaṇo Ākāsagotto āgato ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Sañjayaṁ brāhmaṇaṁ Ākāsagottaṁ etad avoca: Ko nu kho, brāhmaṇa, imaṁ kathāvatthuṁ rājantepure abbhudāhāsīti[3]?

Viḍūḍabho, mahārāja, senāpatīti.

Viḍūḍabho senapati evam āha. Sañjayo, mahārāja, brāhmaṇo Ākāsagotto ti.

Atha kho aññataro puriso rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Yānakālo, mahārājāti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etad avoca: Sabbaññutaṁ mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā; sabbaññutaṁ Bhagavā vyākāsi; tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ[4] mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā; cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ Bhagavā vyākāsi; tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Adhideve[5] mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, adhideve Bhagavā vyākāsi; tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Adhibrahmānaṁ mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, adhibrahmānaṁ Bhagavā vyākāsi; tañ ca pan amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Yaṁ yad eva ca pana[6] mayaṁ, bhante, Bhagavantaṁ apucchimhā, taṁ tad eva Bhagavā vyākāsi; tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Handa

---

[1] Sk adds kiṁ pana tvaṁ. [2] Sk adds so. [3] Sk abbhutā hoti. [4] Bm cātuvaṇṇisaddhiṁ. [5] So Bm Si; Sk aviveva & avideve. [6] Bm omits pana.

Digitized by Google

ca dāni mayaṁ, bhante, gacchāma. Bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā ti.

Yassa dāni tvaṁ, mahārāja, kālaṁ maññasīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmīti.

KAṆṆAKATTHALASUTTAṀ DASAMAṀ.

RĀJAVAGGO CATUTTHO.

91.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Videhesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena Brahmāyu brāhmaṇo Mithilāyaṁ paṭivasati jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto vīsaṁvassasatiko[1] jātiyā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ[2] itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Assosi kho Brahamāyu brāhmaṇo: Samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi; taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato — Iti pi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā[3], so imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ[4], sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti; so dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhe kalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ[5], kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti; sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotīti.

---

[1] So Sk Bu; Bm vīsav°. [2] Bm sakkharapabhedānaṁ. [3] Bm adds ti. [4] Sk omits. [5] Sk sabbyañjanaṁ.

Digitized by Google

Tena kho pana samayena Brahmāyussa brāhmaṇassa Uttaro nāma māṇavo antevāsī hoti tiṇṇaṁ vedānaṁ .... anavayo. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Uttaraṁ māṇavaṁ āmantesi: 'Ayaṁ, tāta Uttara, samaṇo Gotamo Sakyaputto . . . . sammāsambuddho — pe — sādhu kho pana tathārūpānaṁ arahataṁ dassanaṁ hotīti[1]. Ehi tvaṁ, tāta Uttara, yena samaṇo Gotamo ten' upasaṁkama[2], upasaṁkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ jānāhi yadi vā taṁ bhavantaṁ[3] Gotamaṁ tathā santaṁ yeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā, yadi vā so bhavaṁ Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso; tayā mayan taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vedissāmāti. Yathākathaṁ panāham bho taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ jānissāmi yadi vā taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā santaṁ yeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā, yadi vā so bhavaṁ Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso ti. Āgatāni kho, tāta Uttara, amhākam mantesu dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni, yehi samannāgatassa mahāpurisassa dve va[4] gatiyo bhavanti anaññā. — Sace agāraṁ ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī[5] dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī janapadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato, tass' imāni satta ratanāni bhavanti: seyyathīdaṁ cakkaratanaṁ hatthiratanaṁ assaratanaṁ maṇiratanaṁ itthiratanaṁ gahapatiratanaṁ pariṇāyakaratanam eva sattamaṁ. Parosahassaṁ kho pan' assa puttā bhavanti sūrā vīraṅgarūpā[6] parasenappamaddanā. So imaṁ paṭhaviṁ sāgarapariyantaṁ adaṇḍena asatthena dhammena[7] abhivijiya ajjhāvasati. — Sace kho pana agārasmā anagāriyaṁ pabbajati, arahaṁ hoti sammāsambuddho loke vivattacchaddo[8]. Ahaṁ kho pana, tāta Uttara, mantānaṁ dātā[9], tvaṁ mantānaṁ paṭiggahetā ti[10].

Evaṁ' bho ti kho Uttaro māṇavo Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭisutvā utthāy' āsanā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā Videhesu yena Bhagavā tena

---

[1] Sk hoti. [2] Sk upasaṁkami. [3] Bu bhagavantaṁ. [4] Bm yeva. [5] So Sk & I Sum. Vil. 249; Bm Si Bu & I Dīgha 88 have i short. [6] Bm Si vir°. [7] Bm adds Samena. [8] So Sk Bu; Bm vivaṭacchado; Si vivaṭṭacchado, [9] So Sk Bm; Si kattā, with note that the Sinh. reading is dātā. [10] So Si Bu & I Dīgha 89; Sk paṭiggahītā; Bm paṭiggahitā.

Digitized by Google

cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Uttaro māṇavo Bhagavato kāye dvattiṁse mahāpurisalakkhaṇāni sammannesi. Addasā kho Uttaro māṇavo Bhagavato kāye dvattiṁse mahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve; dvīsu mahāhāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya[1] ca[2]. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Passati kho me ayaṁ Uttaro māṇavo dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve; dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cāti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṁkhāraṁ abhisaṁkhāsi[3] yathā addasā[4] Uttaro māṇavo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ. Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubho pi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi, ubho pi nāsikasotāni anumasi paṭimasi, kevalakam[5] pi nalāṭamaṇḍalaṁ jivhāya pacchādesi[6].

Atha kho Uttarassa māṇavassa etad ahosi: Samannāgato kho samaṇo Gotamo dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇehi. Yannūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ anubandheyyaṁ iriyāpathaṁ assa passeyyan ti? Atha kho Uttaro māṇavo satta māsāni Bhagavantaṁ anubandhi chāyā va anapāyinī[7]. Atha kho Uttaro māṇavo sattānaṁ māsānaṁ accayena Videhesu yena Mithilā tena cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Mithilā yena Brahmāyu brāhmaṇo ten' upasaṁkami; upasaṁkamitvā Brahmāyuṁ[8] brāhmaṇaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Uttaraṁ māṇavaṁ Brahmāyu brāhmaṇo etad avoca: Kacci, tāta Uttara, taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā santaṁ yeva saddo

---

[1] Sk pahūtaj° infra; Sk here & generally pahutaj°; Si Bu pahutaj°; Bm cahutaj° in every instance but one, where pahutaj° is read. [2] Bm cāti. [3] So Sk & 1 Dīgha 106; Bm abhisaṁkhārosi; Si abhisaṁkhāresi. [4] So Sk Bm; Si addasa. [5] So Sk Bu (infra Sk kevalam pi); Bm Si kevalakappaṁ. [6] So Sk (here) Bu; Bm Si chādesi, as I Dīgha 106 & Sk infra. [7] Bm anapāyini. [8] Bm Brahmāyubr°.

Digitized by Google

abbhuggato, no aññathā? Kacci pana so bhavaṁ Gotamo tādiso, no aññādiso ti?

Tathā[1] santaṁ yeva bho taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā saddo abbhuggato, no aññathā, tādiso ca bho[2] so bhavaṁ Gotamo, na aññādiso. Samannāgato ca bho so bhavaṁ Gotamo dvattiṁsa-mahāpurisalakkhaṇehi. Suppatiṭṭhitapādo[3] kho pana so bhavaṁ Gotamo, idam pi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇaṁ bhavati. Heṭṭhā kho pana tassa bhoto Gotamassa pādatalesu cakkāni jātāni sahassārāni[4] sanemikāni sanābhikāni sabbākāraparipūrāni; āyatapaṇhi[5] kho pana so bhavaṁ Gotāmo; dīghaṅguli[6] kho pana so bhavaṁ Gotamo; mudutaluṇṇahatthapādo kho pana so bhavaṁ Gotamo; jālahatthapādo kho pana so bhavaṁ Gotamo; ussaṅkhapādo kho pana so bhavaṁ Gotamo; eṇījaṅgho[7] kho pana so bhavaṁ Gotamo; ṭhitako kho pana so bhavaṁ Gotamo anonamanto[8] ubhohi pāṇitalehi jaṇṇukāni parimasati parimajjati; kosohitavatthaguyho kho pana so bhavaṁ Gotamo; suvaṇṇavaṇṇo kho pana so bhavaṁ Gotamo; kañcanasannibhattaco[9] sukhumacchavī kho pana so bhavaṁ Gotamo; sukhumattā chaviyā rajojallaṁ kāye na upalippati[10]; ekekalomo kho pana so bhavaṁ Gotamo; ekekāni lomāni lomakūpesu jātāni; uddhaggalomo kho pana so bhavaṁ Gotamo; uddhaggāni lomāni jātāni nīlāni[11] añjanavaṇṇāni kuṇḍalāvaṭṭāni[12] padakkhiṇāvaṭṭakajātāni[13]; brahmujjugatto kho pana so bhavaṁ Gotamo; sīhapubbaddhakāyo[14] kho pana so bhavaṁ Gotamo; citantaraṁso kho pana so bhavaṁ Gotamo; nigrodhaparimaṇḍalo kho pana so bhavaṁ Gotamo; yāvatakvassa[15] kāyo tāvatakvassa vyāmo; yāvatakvassa vyāmo tāvatakvassa kāyo; samavattakhandho[16] kho pana so bhavaṁ Gotamo; rasaggasaggī[17] kho pana so bhavaṁ Gotamo; sīhahanu[18] kho

---

[1] Si yathā; Bm emits 2nd tathā. [2] Bm Si kho. [3] So Sk Bu; Bm Si supat°. [4] Sk sahassararāni. [5] Sk āy-hī. [6] Bm d-lī. [7] So Bm Bu; Sk Si eṇij°. [8] So Sk Bu; Bm Si anonamanto. [9] So Sk Bu; Bm k-ataco; Si k-athaco. [10] So Bu; Sk Bm Si upalimpati. [11] Bm nilhni. [12] Sk k-vatthni. [13] Sk p-vattnk°; Bm dakkh-āni. [14] Bm Si -aḍḍha-. [15] So Si & Sk infra; Bm yāvatakvāssa; Bu yāvatakassa. [16] So Sk Bu; Bm Si -vaṭṭa-. [17] So Bm Si Bu; Skt -i. [18] Si sīhahaṇu.

Digitized by Google

pana so bhavaṁ Gotamo; cattārīsadanto kho pana so bhavaṁ Gotamo; samadanto kho pana so bhavaṁ Gotamo; avivaradanto[1] kho pana so bhavaṁ Gotamo; susukkadāṭho[2] kho pana so bhavaṁ Gotamo; pahūtajivho[3] kho pana so bhavaṁ Gotamo; brahmassaro kho pana so bhavaṁ Gotamo; karavīkabhāṇī[4]; abhinīlanetto[5] kho pana so bhavaṁ Gotamo; gopakhumo kho pana so bhavaṁ Gotamo; uṇṇā kho pana tassa[6] bhoto Gotamassa, bhamukantare[7] jātā odātā mudutūlasannibhā[8]; uṇhīsasīso[9] kho pana so bhavaṁ Gotamo; idam pi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇaṁ bhavati. Imehi kho so[10] bhavaṁ Gotamo dvattiṁsa — mahāpurisalakkhaṇehi samannāgato. Gacchanto kho pana so bhavaṁ Gotamo dakkhiṇen' eva[11] pādena paṭhamaṁ pakkamati; so nātidūre pādaṁ uddharati, nāccāsanne pādaṁ nikkhipati; so nātisīghaṁ gacchati, nātisaṇikaṁ[12] gacchati; na ca adduvena adduvaṁ[13] saṁghaṭṭento[14] gacchati; na ca gopphakena gopphakaṁ[15] saṁghaṭṭento gacchati; so gacchanto na satthiṁ unnāmeti; na satthiṁ onāmeti; na satthiṁ sannāmeti; na satthiṁ vināmeti. Gacchato kho pan' assa bhoto Gotamassa adharakāyo[16] va iñjati, na ca kāyabalena[17] gacchati. Avalokento kho pana so bhavaṁ Gotamo sabbakāyen' eva avaloketi; so na uddhaṁ ulloketi, na adho oloketi, na ca vipekkhamāno[18] gacchati; yugamattañ ca pekkhati; tato c' assa uttariṁ anāvaṭaṁ[19] ñāṇadassanaṁ bhavati[20]. So antaragharaṁ pavisanto na kāyaṁ unnāmeti[21], na kāyaṁ onāmeti, na kāyaṁ sannāmeti,

---

[1] So Sk; Bm Si aviraḷadanto; Bu does not quote the word, but employs both viraḷā & avivarā. [2] So Sk Bm Bu; Si susukkadaḍho. [3] So Sk Bu; pahutajivho; Si bahutajivho. [4] So Bu; Sk k-nī; Bm Si karavikabhāṇī. [5] Bm abhinilanetto. [6] Bm Si pan' assa. [7] Si Bu bhamukkantare. [8] Bm So Sk Bu; Bm Si mudutul°. [9] Si uṇhisasīso. [10] So Sk Bu; Bm Imehi kho pana bho so; Si Imehi kho so bho. [11] Bm Si omit eva, as apparently does Bu. [12] So Sk Si; Bu (bis) nātisāṇikaṁ. [13] So Sk Bm; Bu -ḍḍ-; Si addhav°. [14] Sk s-ddhento throughout. [15] All MSS. here goppak-; Sk infra gopph°. [16] So Bu; Sk Si arad-dhakāyo; Bm aḍḍhakāyo. [17] So Sk Si Bu; Bm Kāyacāpallena [18] So Sk Bu & Si (which omits ca); Bm na ca adho pekkhamāno gacchati. [19] Bm anāvaṭa. [20] Sk bhagavati. [21] Sk uṇṇ°.

Digitized by Google

na kāyaṁ vināmeti. So nātidūre nāccāsanne āsanassa parivattati, na ca pāṇinā ālambitvā āsane nisīdati, na ca āsanasmiṁ[1] kāyaṁ pakkhipati. So antaraghare nisinno samāno na hatthakukkuccaṁ āpajjati, na pādakukkuccaṁ āpajjati, na ca[2] adduvena adduvaṁ āropetvā nisīdati, na ca gopphakena gopphakaṁ āropetvā nisīdati, na ca pāṇinā hanukaṁ upādiyitvā[3] nisīdati. So antaraghare nisinno va samāno na chambhati na kampati na vedhati na paritassati; so achambhī akampī avedhī aparitassī vigatalomahaṁso vivekāvatto[4] ca so bhavaṁ Gotamo antaghare nisinno hoti. So pattodakaṁ patigaṇhanto[5] na pattaṁ unnāmeti, na pattaṁ onāmeti, na pattaṁ sannāmeti, na pattaṁ vināmeti, so pattodakaṁ patigaṇhāti[6] nātithokaṁ nātibahuṁ. So na khulukhulukārakaṁ pattaṁ dhovati, na samparivattakaṁ pattaṁ dhovati, na pattaṁ bhūmiyaṁ nikkhipitvā[7] hatthe dhovati; hatthesu dhotesu patto dhoto hoti; patte dhote hatthā dhotā honti; so pattodakaṁ chaḍḍeti nātidūre nāccāsanne na ca vichaḍḍayamāno[8]. So odanaṁ patigaṇhanto[5] na pattaṁ unnāmeti, na pattaṁ onāmeti, na pattaṁ sannāmeti, na pattaṁ vināmeti. So odanaṁ patigaṇhāti[6] nātithokaṁ nātibahuṁ. Byañjanaṁ kho pana so bhavaṁ Gotamo[9] byañjanamattāya āhāreti, na ca byañjanena ālopaṁ atināmeti[10]. Dvattikkhattuṁ[11] kho pana so bhavaṁ Gotamo mukhe ālopaṁ samparivattetvā[12] ajjhoharati, na c' assa kāci odanamiñjā asambhinnā kāyaṁ pavisati, na c' assa kāci odanimiñjā mukhe avasiṭṭhā hoti; athāparaṁ[13] ālopaṁ upanāmeti. Rasapaṭisaṁvedī kho pana so bhavaṁ Gotamo āhāraṁ āhāreti, no ca rasarāgapaṭisaṁvedī. Aṭṭhaṅgasamannāgataṁ[14] kho pana so bhavaṁ Gotamo āhāraṁ āhāreti, n' eva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā[15] brahmacariyānuggahāya: Iti pu-

---

[1] Bm āsane tasmiṁ. [2] Bm omits ca. [3] So Sk; Bm upadahitvā; Si upadahetvā. [4] So Sk Si Bu; Bm Vivekavatto, cited by Bu as a var. lect; Sk omits ca. [5] So Sk Bu; Bm Si paṭigg°. [6] So Sk Bu; Bm paṭigaṇhati; Si paṭiggaṇhati. [7] Si nikkhipetvā. [8] Si vicch°. [9] Si adds paṭiggaṇhati. [10] Sk atimāneti. [11] Bm dvitt°. [12] Bm s-itvā. [13] Bm addhāyaṁ; Si aḍḍh.ya. [14] Bm a-gato. [15] Si vihiṁsup°.

Digitized by Google

rāṇañ ca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi navañ ca vedanaṁ na uppādessāmi[1]; yātrā[2] ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cāti[3]. So bhuttāvī pattodakaṁ patigaṇhanto na pattaṁ unnāmeti, na pattaṁ onāmeti, na pattaṁ sannāmeti, na pattaṁ vināmeti. So pattodakaṁ patigaṇhāti nātithokaṁ nātibahuṁ; so na khulukhulukārakaṁ pattaṁ dhovati na samparivattakaṁ pattaṁ dhovati, na pattaṁ bhūmiyaṁ nikkhipitvā hatthe dhovati. Hatthesu dhotesu patto dhoto hoti, patte dhote hatthā dhotā honti. So pattodakaṁ chaḍḍeti nātidūre nāccāsanne[4] na ca vichaḍḍayamāno. So bhuttāvī pattaṁ bhūmiyaṁ nikkhipati nātidūre nāccāsanne, na ca anatthiko pattena hoti, na ca ativelānurakkhī pattasmiṁ. So bhuttāvī muhuttaṁ tuṇhī nisīdati, na ca anumodanassa kālam atināmeti. So bhuttāvī anumodati, na taṁ bhattaṁ garahati, na aññaṁ bhattaṁ paṭikaṅkhati[5]; aññadatthu dhammiyā[6] kathāya taṁ parisaṁ sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. So[7] taṁ parisaṁ dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā uṭṭhāy' āsanā pakkamati. So nātisīghaṁ gacchati, nātisaṇikaṁ gacchati, na ca muccitukāmo[8] gacchati. Na ca tassa bhoto Gotamassa kāye cīvaraṁ accukkaṭṭhaṁ hoti na ca accokkaṭṭhaṁ, na ca kāyasmiṁ allīnaṁ[9], na ca kāyasmiṁ apakkaṭṭhaṁ[10], na ca tassa bhoto Gotamassa kāyamhā[11] vāto cīvaraṁ apavahati[12], na ca tassa bhoto Gotamassa kāye rajojallaṁ lippati[13]. So ārāmagato nisīdati paññatte āsane, nisajja pāde pakkhāleti, na ca so bhavaṁ Gotamo pādamaṇḍanānuyogaṁ anuyutto viharati. So pāde pakkhāletvā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So n' eva attabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti. Attahitaṁ parahitaṁ ubhayahitaṁ[14] sabbalokahitam

---

[1] Bm uppādissāmi. [2] So Sk Si; Bm yatrā. [3] Cf. I 10. [4] Sk here nacc°, generally nācc° with Bm Si; Bu na acc°. [5] So Bm Si Bu; Sk pātikankī. [6] Sk adds va. [7] Bm adds hi. [8] So Bu; Sk vimucc°; Bm Si muñcitukāmo. [9] Bm allinaṁ. [10] So Si Bu; Bm apakaṭṭhaṁ; Sk apakkatthaṁ. [11] Bm kāyamhi; Si kāyasmiṁ. [12] Bm avahati; Si asaṁvahati; Sk āpavahati. [13] Bm Si limpati. [14] So Sk Si; Bm attahitaparahitanbhayahitasabbalokahitam.

Digitized by Google

eva so bhavaṁ Gotamo cintento nisinno hoti. So ārāmagato parisatiṁ[1] dhammaṁ deseti, na taṁ parisaṁ ussādeti, na taṁ parisaṁ apasādeti[2], aññadatthu dhammiyā kathāya taṁ parisaṁ sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Aṭṭhaṅgasamannāgato kho pan' assa bhoto Gotamassa mukhato ghoso niccharati. vissaṭṭho ca viññeyyo ca mañju[3] ca savanīyo[4] ca bindu ca avisārī ca gambhīro ca ninnādī ca. Yathā parisaṁ kho pana so bhavaṁ Gotamo sarena viññāpeti na c' assa bahiddhā parisāya ghoso niccharati. Te tena bhotā Gotamena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā uṭṭhāy' āsanā pakkamanti avalokayamānā yeva avijahattābhāvena[5]. Addasāma kho mayaṁ bho taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ gacchantaṁ; addasāma ṭhitaṁ; addasāma antaraghare nisinnaṁ tuṇhibhūtaṁ; addasāma antaraghare bhuñjantaṁ; addasāma bhuttāviṁ nisinnaṁ tuṇhībhūtaṁ; addasāma bhuttāviṁ anumodantaṁ; addasāma ārāmaṁ gacchantaṁ[6]; addasāma ārāmagataṁ nisinnaṁ tuṇhībhūtaṁ; addasāma ārāmagataṁ parisatiṁ dhammaṁ desentaṁ. Ediso ca ediso ca so bhavaṁ Gotamo, tato ca bhiyyo ti.

Evaṁ vutte Brahmāyu brāhmaṇo uṭṭhāy' āsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā ten' añjaliṁ[7] paṇāmetvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi: Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa[8]. Appevanāma mayaṁ kadāci karahaci tena bhotā Gotamena saddhiṁ samāgaccheyyāma; appevanāma siyā kocid eva katthāsallāpo ti.

Atha kho Bhagavā Videhesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena Mithilā tad avasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Mithilāyaṁ viharati Makhādevambavane[9]. Assosuṁ kho Methileyyakā[10] brāhmaṇagahapatikā: Samaṇo khalu bho

---

[1] Bm Si parisati. [2] So Si Bu; Sk Bm appasādeti. [3] Sk Bm manjū. [4] So Si Bu; Bm savaniyo; Sk savaṇṇīyyo. [5] So Bm; Sk Si Bu avijahitantā. [6] Bm Si āgacchantaṁ. [7] Bm Si tenānjalim, as always. [8] So Bm; Sk Si omit third recital. [9] As in Sutta 83 Bm Magghadev°, Si Maghadev°. [10] Bm Sī Mithileyyakā.

Digitized by Google

Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi Mithilaṁ anuppatto Mithilāyaṁ viharati Makhādevambavane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo .... arahataṁ dassanaṁ hotīti. Atha kho Methileyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce Bhagavatā saddhiṁ saṁmodiṁsu sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce yena Bhagavā ten' añjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

Assosi kho Brahmāyu brāhmaṇo: Samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Mithilaṁ anuppatto Mithilāyaṁ viharati Makhādevambavane ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo sambahulehi māṇavakehi[1] saddhiṁ yena Makhādevambavanaṁ ten' upasaṁkami. Atha kho Brahmāyussa brāhmaṇassa avidūre ambavanassa etad ahosi: Na kho m' etaṁ patirūpaṁ yo 'haṁ pubbe appaṭisaṁvidito samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkameyyan ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo aññataraṁ māṇavakaṁ āmantesi: Ehi tvaṁ, māṇavaka; yena samaṇo Gotamo ten' upasamkama upasaṁkamitvā mama vacanena samaṇaṁ Gotamaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ puccha, — Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo bhavantaṁ Gotamaṁ appābādhaṁ appātaṅkam lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchatīti; evañ ca vadehi, — Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto vīsaṁvassasatiko jātiyā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Yāvatā, bho, brāhmaṇagahapatikā Mithilāyaṁ paṭivasanti, Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidaṁ bhogehi, Brāhmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidaṁ mantehi,

---

[1] Bm sambahūlehi sāvakehi.

Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidaṁ āyunā c' eva yasasā ca[1]. So bhoto Gotamassa dassanakāmo ti.

Evaṁ bho ti kho so māṇavako Brāhmayussa brāhmaṇassa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhito kho so māṇavako Bhagavantaṁ etad avoca: Brahmāyu. bho Gotama. brāhmaṇo bhavantaṁ Gotamaṁ appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati. Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaṇo jiṇṇo .... lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Yāvatā bho brāhmaṇagahapatikā Mithilāyaṁ paṭivasanti, Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidaṁ bhogehi, Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidaṁ mantehi, Brahmāyu tesaṁ brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidaṁ āyunā c' eva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo. ti.

Yassa dāni, māṇavaka, Brahmāyu brāhmaṇo kālam maññatīti.

Atha kho so māṇavako yena Brahmāyu brāhmaṇo ten upasaṁkami, upasaṁkamitvā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ etad avoca: Katāvakāso kho[2] bhavaṁ samaṇena Gotamena; yassa dāni bhavaṁ kālaṁ maññasīti.

Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo yena Bhagavā ten' upasaṁkami. Addasā kho sā parisā Brahmāyuṁ brāhmaṇam dūrato va āgacchantaṁ, disvāna oram attha[3] okāsam akāsi yathātaṁ ñātassa yasassino. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo taṁ parisaṁ etad avoca: Alaṁ[4] bho, nisīdatha tumhe sake āsane; idhāhaṁ samaṇassa Gotamassa santike nisīdissamīti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi Ekamantaṁ nisinno kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato

---

[1] Sk here (but not infra) omits this passage from tiṇṇaṁ vedānam (Bm bedānaṁ). [2] So Sk Si; Bm kho 'mhi bhavatā. [3] So Si; Bm oramatha Sk Bu amathataṁ. [4] Bm adds kho.

Digitized by Google

kāye dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni sammannesi. Addasā kho Brahmāyu brahmāṇo Bhagavato kāye dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca [1]. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi: —

Ye 'me dvattiṁsāti sutā	mahāpurisalakkhaṇā
Duve tesaṁ [2] na passāmi	bhoto kāyasmiṁ, Gotama.
Kacci kosohitaṁ bhoto	vatthaguyhaṁ, naruttama?
Nārīsaha nāma savhayā [3]?	Kacci jivhā narassikā [4]?
Kacci pahūtajivho si?	Yathā taṁ jāniyāmase [5]
Ninnāmay' etaṁ tanukaṁ [6],	kaṅkhaṁ [7] vinaya no, ise,
Diṭṭhadhammahitatthāya	samparāyasukhāya ca
Katāvakāsā pucchāma [8]	yaṁ kiñci abhipatthitan ti.

Atha kho Bhagavato etad ahosi: Passati kho me ayaṁ Brahmāyu brāhmaṇo dvattiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve; dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cāti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṁkhāraṁ abhisaṁkhāsi yathā addasā Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubho pi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi, ubho pi nāsikāsotāni anumasi paṭimasi, kevalakam pi nalāṭamaṇḍalaṁ jīvhāya pacchādesi.

Atha kho Bhagavā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ gāthāhi [9] paccabhāsi:

Ye te dvattiṁsāti	sutā mahāpurisalakkhaṇā
Sabbe te mama kāyasmiṁ;	mā te [10] kaṅkhāhu, brāhmaṇa.
Abhiññeyyaṁ abhiññātaṁ	bhāvetabbañ ca bhāvitaṁ
Pahātabbaṁ pahīnam [11] me;	tasmā Buddho 'smi brāhmaṇa [12]

---

[1] Bm pahutajivhāya sāti. [2] Bm dve tesaṁ pi. [3] So Sk Si Bu; Bm nārīsamānasavhayā. [4] Bm nadassaka. [5] Bm jānisamase. [6] Bm pahutaṁ. [7] So Si; Bm kaṁkhavinaya; Sk kaṅkhā. [8] Sk pucchema. [9] So Si & Sk infra; Sk here gāthā; Bm gāthāya. [10] Bm vo. [11] Bm pahinnaṁ. [12] Cf. S. N. p. 105.

Digitized by Google

Diṭṭhadhammahitatthāya saṁparāyasukhāya ca
Katāvakāso pucchassu aṁ kiñci abhipatthitan ti.

Atha kho Brahmāyussa brāhmaṇassa etad ahosi: Katāvakāso kho 'mhi samaṇena Gotamena. Kin nu kho ahaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ puccheyyaṁ diṭṭhadhammikaṁ vā atthaṁ samparāyikam vā ti? Atha kho Brahmāyussa brāhmaṇassa etad ahosi: Kusalo kho ahaṁ diṭṭhadhammikānaṁ atthānaṁ; aññe pi maṁ diṭṭhadhammikaṁ atthaṁ pucchanti; yannūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ samparāyikaṁ yeva atthaṁ puccheyyan ti? Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi: —

Kathaṁ kho brāhmaṇo hoti? Kathaṁ bhavati vedagū?
Tevijjo bho kathaṁ hoti? Sotthiyo kinti vuccati?
Arahaṁ bho kathaṁ hoti? Kathaṁ bhavati kevalī?
Muni ca[1] bho kathaṁ hoti? Buddho kin ti pavuccati.

Atha kho Bhagavā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ gāthāhi paccabhāsi: —

Pubbenivāsaṁ yo vedi[2] saggāpāyañ ca passati,
Atho jātikkhayaṁ patto, abhiññā vosito muni[3].
Cittaṁ visuddhaṁ jānāti muttaṁ rāgehi sabbaso
Pahīnajātimaraṇo brahmacariyassa[4] kevalī
Pāragū sabbadhammānaṁ Buddho tādi pavuccatīti.

Evaṁ vutte Brahmāyu brāhmaṇo utthāy' āsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati[5] pāṇīhi ca parisambāhati nāmañ ca sāveti: — Brahmāyvāhaṁ[6], bho Gotama, brāhmaṇo ti. Atha kho sā parisā acchariyabbhutacittajātā[7] ahosi: Acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho; samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā[8]; yatra hi nāmāyaṁ Brahmāyu brāhmaṇo ñāto yasassī evarūpaṁ paramanipaccakāraṁ[9] karissatīti. Atha kho Bhagavā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ etad

---

[1] Sk municca. [2] So Bm; Sk (here & in No. 98) Si vedī. [3] Cf. No. 98, S. N. p. 423. [4] Bm brahmacārissa. [5] So Bm Si; Sk paricumbhati, as at p. 120. [6] Bm Brahmāyu 'haṁ. [7] Si acchaeiyabbhūtajātā. [8] Bm omits these three words. [9] Sk paramanipaccākaraṁ; Bm paramanippaccakāraṁ; Si paramaṁ nipaccakmraṁ. Cf. p. 124.

Digitized by Google

Pali Text Society.

THE

MAJJHIMA-NIKĀYA.

EDITED BY

ROBERT CHALMERS.

VOL. II. PART II.

LONDON:
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, LONDON E. C.

1898.

Digitized by Google

avoca: Alaṁ, brāhmaṇa; uṭṭhaha[1]; nisīda tvaṁ sake āsane, yato te mayi cittaṁ pasannan ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo uṭṭhahitvā sake āsane nisīdi. Atha kho Bhagavā Brahmāyussa brāhmaṇassa anupubbikathaṁ kathesi, seyyathīdaṁ, — dānakathaṁ sīlakathaṁ saggakathaṁ kāmānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ kallacittaṁ muducittaṁ vinīvaraṇacittaṁ udaggacittaṁ pasannacittaṁ, atha yā Buddhānaṁ sāmukkaṁsikā dhammadesanā, taṁ pakāsesi, — dukkhaṁ samudayaṁ nirodhaṁ maggaṁ. Seyyathāpi nāma suddhaṁ vatthaṁ apagatakāḷakaṁ[2] sammad eva rajanaṁ patigaṇheyya, evam evaṁ Brahmāyussa brāhmaṇassa tasmiṁ yeva āsane virajaṁ vītamalaṁ[3] dhammacakkhuṁ udapādi: Yaṁ kiñci samudayadhammaṁ sabban taṁ nirodhadhamman ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogāḷhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappato aparappaccayo[4] satthu sāsane Bhagavantaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ bho Gothama; abhikkantaṁ bho Gotama. Seyyathāpi bho Gotama nikujjitaṁ vā ukkujjeyya paṭicchannaṁ vā vivareyya mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti, — evam evaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca; upāsakam maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Adhivāsetu ca me bhavaṁ Gotamo svātanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenāti.

Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato adhivāsanaṁ viditvā uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi: Kālo, bho Gotama, niṭṭhitaṁ bhattan ti.

---

[1] Bm uṭṭhāhi. [2] Sk -kāl-. [3] Bm vitamalaṁ. [4] Si aparapaccayo.

Digitized by Google

Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Brahmāyussa brāhmaṇassa nivesanaṁ ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo sattāhaṁ Buddhapamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā[1] santappesi sampavāresi. Atha kho Bhagavā tassa sattāhassa accayena Videhesu cārikaṁ pakkāmi.

Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo acirapakkantassa Bhagavato kālam akāsi. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā ten' upasaṁkamiṁsu upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinnā te bhikkhū Bhagavantaṁ etad avocuṁ: Brahmāyu bhante brāhmaṇo kālakato. Tassa kā gati ko abhisamparāyo ti?

Paṇḍito, bhikkhave, Brahmāyu brāhmaṇo; paccapādi dhammassānudhammaṁ[2]; navamaṁ[3] dhammādhikaraṇaṁ vihesesi[4]. Brahmāyu, bhikkhave, brāhmaṇo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ[5] parikkhayā[6] opapātiko hoti[7] tatthaparinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā ti.

Idaṁ avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

BRAHMĀYUSUTTAṀ PAṬHAMAṀ.

92.

Selasuttaṁ.

(The text of this Sutta is not printed here, as it is identical with that of the same name in the Sutta Nipāta, printed at page 99 of Professor Fausbøll's edition for the Pāli Text Society.)

---

[1] Sk sakatthāya. [2] So Sk Bm Bu; Si dhammaṁ sānudhammaṁ. [3] So Si Bu; Sk Bm na ca maṁ. [4] So Sk Si Bu; Bm viheseti. [5] Bm yojanānaṁ; Si saññojanānaṁ. [6] Sk p-yi. Cf. I 350 & II 52. [7] Sk omits hoti.

Digitized by Google

MAR 19 1913

93.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena nānāverajjakānaṁ brāhmaṇānaṁ pañcamattāni brāhmaṇasatāni Sāvatthiyaṁ paṭivasanti kenacid eva karaṇīyena. Atha kho tesaṁ brāhmaṇānaṁ etad ahosi: Ayaṁ kho samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññāpeti[1] Ko nu kho pahoti samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun[2] ti? Tena kho pana samayena Assalāyano nāma māṇavo Sāvatthiyaṁ paṭivasati, daharo vuttasiro solasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Atha kho tesaṁ brāhmaṇānaṁ etad ahosi: Ayaṁ kho Assalāyano māṇavo Sāvatthiyaṁ paṭivasati, daharo vuttasiro solasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo[3]. So kho pahoti samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun ti. Atha kho te[4] brāhmaṇā yena Assalāyano māṇavo ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etad avocuṁ: Ayaṁ, bho Assalāyana, samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññāpeti; etu bhavaṁ Assalāyano samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun ti. Evaṁ vutte Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā[5] bhavanti; nāhaṁ sakkomi samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun ti. Dutiyam pi kho brāhmaṇā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etad avocuṁ: Ayaṁ, bho Assalāyana, samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññāpeti; etu bhavaṁ Assalāyano samaṇena Gota-

---

[1] Sk Bm paññapeti. [2] Bm Si paṭim°. [3] Bm omits the whole of this sentence. Atha kho tesaṁ . . . anavayo; Si omits all words between daharo & anavayo, inserting pe. [4] Sk omits te here. [5] Bm Si duppaṭimantiyā.

mena saddhiṁ asmiṁ vacane patimantetuṁ; caritaṁ kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakan ti. Dutiyaṁ pi kho Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāhaṁ sakkomi samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane patimantetun ti. Tatiyam pi kho te brāhmaṇā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etad avocuṁ: Ayaṁ, bho Assalāyana, samaṇo Gotamo cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paññāpeti; etu bhavaṁ Assalāyano samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane patimantetuṁ; caritaṁ kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakaṁ; mā bhavaṁ Assalāyano ayuddhaparājitaṁ parājayīti.

Evaṁ vutte Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Addhā kho ahaṁ bhavante na labhāmi. Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāhaṁ sakkomi samaṇena Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane patimantetuṁ. Api cāhaṁ bhavantānaṁ[1] vacanena gamissāmīti.

Atha kho Assalāyano māṇavo mahatā[2] brāhmaṇagaṇena saddhiṁ yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Assalāyano māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Dissante[3] kho pana, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ brāhmaṇiyo utuniyo pi gabbhiniyo pi vijāyamānā pi pāyamānā pi; te ca brāhmaṇā, yonijā va samānā, evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti?

---

[1] Si bhavatānaṁ. [2] Bm mahatiyā. [3] Bm dissanti.

Digitized by Google

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho[1] brāhmaṇā evam etaṁ maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo hīno añño vaṇṇo[2] —pe— brahmadāyādā ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Sutan te: Yona-Kambojesu[3] aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva[4] vaṇṇā, ayyo c' eva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotīti?

Evaṁ bho sutaṁ[5] me; Yona-Kambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vaṇṇā, ayyo c' eva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotīti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etaṁ maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Khattiyo va nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī, — kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya[6] no brāhmaṇo; vesso ca nu kho; suddo ca nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī — kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya no brāhmaṇo ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya. Brāhmaṇo pi hi bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, sabbe pi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pāṇātipātino adinnā-

---

[1] Bm Si atha kvettha. [2] Si omits these three words here. [3] Si Yonaka-K°. [4] Sk c' eva. [5] Bm add taṁ. [6] Bm Si upapajjayya.

Digitized by Google

dāyino kāmesu micchācārino musāvādino[1] pisunāvācā pharusāvācā samphappalāpino abhijjhālū vyāpannacittā micchādiṭṭhino kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyyun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo[2] —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etaṁ maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaṇo va[3] nu kho pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato pisunāvācā[4] paṭivirato pharusāvācā paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū avyāpannacitto sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeya, no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, paṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisunāvācā paṭivirato pharusāvācā paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū avyāpannacitto sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeyya. Brāhmaṇo pi hi bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pāṇatipātā paṭiviratā adinnādānā paṭiviratā kāmesu micchācārā paṭiviratā musāvādā paṭiviratā pisunāvācā paṭiviratā pharusāvācā paṭiviratā samphappalāpā paṭiviratā anabhijjhālū avyāpannacittā sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā paraṁ maraṇā suggatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjeyyun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇño —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho ettha

---

[1] Sk pāṇātipātī &c. in singular, here as supra. [2] Sk omits these three words here. [3] Sk 'dha. [4] Bm Si pisuṇāya vācāya... pharusāya vācāya.

Digitized by Google

brāhmaṇā evam etaṁ maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaṇo va nu kho pahoti asmiṁ padese averaṁ avyāpajjhaṁ[1] mettacittaṁ bhāvetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddo ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti asmiṁ padese averaṁ avyāpajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ. Brāhmaṇo pi hi, bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmiṁ padese averaṁ avyāpajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brāhmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho ettha[2] brāhmaṇā evam etaṁ maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaṇo va[3] nu kho pahoti sotthiṁ sināniṁ[4] ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddo ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti sotthiṁ sināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ. Brāhmaṇo pi hi bho Gotama —pe[5]— vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sotthiṁ sināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etaṁ maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo hīno vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana? Idha rājā khattiyo

---

[1] Bm abyābajjhaṁ throughout. [2] Sk adds kho & omits evam etam maññanti. [3] Sk 'dha. [4] Cf. No. 81. Sk sotthiṁ sināniṁ; Bm sotthisināni; Si sotthisinānaṁ. [5] Si recites in extenso.

muddhāvasitto nānājaccānaṁ purisānaṁ purisasataṁ sannipāteyya: Āyantu bhonto, ye tattha khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannā[1] sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa[2] vā uttarāraṇiṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu tejo pātukarontu[3]. Āyantu pana bhonto, ye tattha caṇḍālakulā nesādakulā venakulā[4] rathakārakulā pukkusakulā uppannā sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa[5] vā uttarāraṇiṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu tejo pātukarontūti. Taṁ kiṁ maññasi, Assalāyana? Yo evan[6] nu kho so[7] khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi[8] abhinibbatto tejo pātukato[9], so eva[10] nu khvāssa aggi accimā ca[11] vaṇṇimā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ? Yo pana so caṇḍālakulā nesādakulā veṇakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na c' eva accimā na ca vaṇṇimā na ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Yo so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi accimā ca vaṇṇimā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ; yo pi so caṇḍālakulā nesādakulā veṇakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, so c' assa[12] aggi accimā ca vaṇṇimā ca pabhassaro ca, tena pi ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ. Sabbo pi hi, bho Gotama, aggi accimā

---

[1] Bm Si add sākassa vā. [2] So Bm Si & Sk infra & at No. 96; Sk here padumassa. [3] Bm dhātuṁ karontu. [4] Bm Si veṇukulā. [5] Bm eraṇḍakaṭṭhassa. [6] Bm Si ca for evan. [7] Bm omits so. [8] Sk & Si (here only) aggiṁ. [9] Bm dhātakato. [10] Sk evan. [11] Bm Si c' eva. [12] Bm svāssa; Si so pi 'ssa.

Digitized by Google

ca vaṇṇimā ca pabhassaro ca, sabbena pi ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaṇanaṁ kiṁ balaṁ ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhaṁsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā vā sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evaṁ etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brāhmadāyādā ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Idha khattiyakumāro brāhmaṇakaññāya saddhiṁ saṁvāsaṁ kappeyya; tesaṁ saṁvāsam anvāya putto jāyetha; yo so khattiyakumārena brāhmaṇakaṇṇāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaṇo" ti pi vattabbo ti?

Yo so, bho Gotama, khattiyakumārena brāhmanakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaṇo" ti pi vattabbo ti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Idha brāhmaṇakumāro khattiyakaññāya saddhiṁ saṁvāsaṁ kappeyya; tesaṁ saṁvāsaṁ anvāya putto jāyetha; yo so brāhmaṇakumāreṇa khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaṇo" ti pi vattabbo ti?

Yo so, bho Gotama, brāhmaṇakumārena khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaṇo" ti pi vattabbo.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Idha vaḷavaṁ[1] gadrabhena sampayojeyyuṁ[2]; tesaṁ sampayogaṁ anvāya kisoro[3] jāyetha; yo so vaḷavāya gadrabhena kisoro uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "asso" ti pi vattabbo "gadrabho" ti pi vattabbo ti?

Vekurañjāya[4] hi so, bho Gotama, assataro hoti. Idaṁ

---

[1] Bm vaḷavā. [2] Bm saṁyojeyyaṁ . . . saṁyojaṁ. [3] Sk kisero; Bm kissero; Si kissaro. [4] So Sk & Pischel's edition (1880) of this sutta; Bm kuṇḍaṁ hi; Si so kumāraṇḍu pi.

Digitized by Google

hi 'ssa, bho Gotama, nānākaraṇaṁ passāmi; amutra pana 'sānaṁ[1] na kiñci nānākaraṇaṁ passāmīti.

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-udariyā[2], eko ajjhāyako upanīto[3] eko anajjhāyako anupanīto; kam ettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe[4] vā ti?

Yo so, bho Gotama, māṇavako ajjhāyako upanīto, tam ettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā. Kiṁ hi, bho Gotama, anajjhāyake anupanīte[5] dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti?

Taṁ kim maññasi, Assalāyana? Idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-udariyā, eko ajjhāyako upanīto dussīlo pāpadhammo, eko anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo; kam ettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā ti?

Yo so, bho Gotama, māṇavako anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo, tam ettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā. Kiṁ hi, bho Gotama, dussīle pāpadhamme dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti?

Pubbe kho tvaṁ, Assalāyana, jātiṁ agamāsi, jātiṁ gantvā mante agamāsi, mante gantvā tam etaṁ tvaṁ[6] cātuvaṇṇiṁ suddhiṁ paccāgato[7] yam ahaṁ paññāpemīti.

Evaṁ vutte Assalāyano māṇavo tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto apaṭibhāno[8] nisīdi.

Atha kho Bhagavā Assalāyanaṁ māṇavaṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ apaṭibhānaṁ viditvā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etad avoca: Bhūtapubbaṁ, Assalāyana, sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ[9] araññāyatane paṇṇakuṭīsu[10] sammantānaṁ[11] evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno

---

[1] So Sk. Si & Pischel's MSS; Bm amutra ca pan' esānaṁ. [2] Si sodariyā; as Bm infra. [3] Bm upanito. [4] Bm pāhunake. [5] Si anūp⁰ alwas. [6] So Sk & Pischel; Bm mante gantvā tape agamāsi, tape gantvā c⁰; Si mante gantvā tam eva ṭhapetvā c⁰. [7] Sk pabbājāto. [8] Bm appaṭibhāno; Si appaṭibhāno; Sk apatibhāno. [9] Sk b-isīnaṁ. [10] Bm p-kūṭīsu. [11] Bm samantānaṁ.

Digitized by Google

añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti. Assosi kho, Assalāyana, Asito Devalo isi: — Sattannaṁ kira brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti. Atha kho, Assalāyana, Asito Devalo isi kesamassuṁ kappetvā mañjeṭṭhavaṇṇāni[1] dussāni nivāsetvā aṭaliyo[2] upāhanā ārohitvā jātarūpamayaṁ daṇḍaṁ gahetvā sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ patthaṇḍile[3] pāturahosi. Atha kho, Assalāyana, Asito Devalo isi sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ patthaṇḍile caṅkamamāno evam āha: Handa[4] ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā[5], handa[4] ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā ti? Atha kho[6], Assalāyana, sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ etad ahosi: Ko nāyaṁ[7] gāmaṇḍalarūpo viya sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ patthaṇḍile caṅkamamāno evam āha: Handa ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā, handa ko nu kho ime bhavanto brāhmaṇisayo gatā ti? Handa naṁ abhisapāmāti[8]. Atha kho, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo Asitaṁ Devalaṁ isiṁ abhisapiṁsu: Bhasmā[9] vasalī[10] hohīti. Yathā yathā kho, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo Asitaṁ Devalaṁ isiṁ abhisapiṁsu, tathā tathā Asito Devalo isi abhirūpataro c' eva hoti dassanīyataro[11] ca pāsādikataro ca. Atha kho, Assalāyana, sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ etaṁ ahosi: Moghaṁ vata no tapo, aphalaṁ[12] brahmacariyaṁ. Mayaṁ hi pubbe yaṁ abhisapāma: Bhasmā vasalī hohīti[13], bhasmā va bhavati ekacco; imaṁ pana mayaṁ yathā yathā abhisapāma, tathā tathā abhirūpataro c'eva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro cāti.

Na bhavantānaṁ moghaṁ tapo, na panāphalaṁ[14] brahmacariyaṁ. Iṅgha[15] bhavanto yo mayi manopadoso, taṁ pajahathāti.

---

[1] Bm majjhimavaṇṇaṁ. [2] So Sk Bu; Bm paṭaliye; Si agaliyo. [3] So Bm Bu & Sk infra; Sk here patthaṇḍe; Si patthiṇḍile. [4] Bm omits handa. [5] Si gantā with note that the Sinh. reading is gatā. [6] Bm omits kho. [7] Bm ko panāhaṁ. [8] Si abhisapissāmāti. [9] So Bm Si always & Sk eventually; Sk here bhasmaṅ. [10] So Si; Bm vasali; Sk casalā. Also, Bm Si insert hohi, bhasmā vasali hohi, bhasmā vasalī. [11] Bm dassaniyataro. [12] Bm apphalaṁ. [13] Bm repeats bh. v. hohi. [14] Sk naphalaṁ. [15] So Bm Si & a Sinh. MS. of Pischel; Sk here isa.

Digitized by Google

Yo bhavati manopadoso, taṁ pajahāma. Ko nu bhavaṁ hotīti?

Suto no[1] bhavataṁ Asito Devalo isīti?

Evaṁ bho.

So kvāhaṁ, bho[2], homīti.

Atha kho, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo Asitaṁ Devalaṁ isiṁ abhivādetuṁ upasaṁkamiṁsu. Atha kho, Assalāyana, Asito Devalo isi satta brāhmaṇisayo etad avoca: Sutaṁ me taṁ[3], bho: Sattannaṁ kira brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ: — Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno putto orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti.

Evam bho.

Jānanti pana bhonto yā janīmātā[4] brāhmaṇaṁ yeva agamāsi no abrāhmaṇan ti?

No h' idaṁ bho.

Jānanti pana bhonto yā janīmātu[5] mātā yāvā sattamā[6] mātāmahayugā brahmaṇaṁ yeva agamāsi no abrāhmaṇan ti?

No h' idaṁ bho.

Jānanti pana bhonto yo janīpitā[7] brāhmaṇiṁ yeva agamāsi no abrāhmaṇin ti?

No h' idaṁ bho.

Jānanti pana bhonto yo janīpitu[8] pitā yāva sattamā[9] pitāmahayugā brāhmaṇiṁ yeva agamāsi no abrāhmaṇin ti?

No h' idaṁ, bho.

Jānanti pana bhonto yathā gabbhassa avakkanti[10] hotīti?

Jānāma mayaṁ, bho, yathā gabbhassa avakkanti hoti[11].

---

[1] Bm nu. [2] Sk omits bho. [3] Si sutam etaṁ. [4] So Sk Bu; Si janimātā; Bm janikā mātā. [5] So Sk Bu; Si janimātu; Bm janikāmātu. [6] Bm Si add mātu. [7] So Sk Bu; Si janipitā; Bm janiko pitā. [8] So Sk Bu; Si janipitu; Bm janiko (for? janikassa pitu). Bu, after paraphrasing by the (Bm) janika readings, says: te va vā pāṭho. [9] Bm Si add pitu. [10] Bm avakkanti. [11] Instead of this sentence, Bm reads: Na mayaṁ jānāma, bho, yathā g. av. hotīti. Yathā kathaṁ pana, bho, gabbhassa avakkanti hotīti. Idha . . . .

Digitized by Google

Idha mātāpitaro va[1] sannipatitā[2] honti, mātā[3] ca utunī[4] hoti[5], gandhabbo va paccupaṭṭhito hoti; evaṁ tiṇṇaṁ sannipātā gabbhassa avakkanti hotīti.

Jānanti pano bhonto yagghe[6] so gandhabbo khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā ti?

Na mayaṁ, bho, jānāma yagghe so gandhabbo khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā ti.

Evaṁ sante[7] bho jānātha ke tumhe hothāti?

Evaṁ sante, bho, na mayaṁ jānāma keci mayaṁ[8] homāti.

Te[9] hi nāma, Assalāyana, satta brāhmaṇisayo Asitena Devalena isinā sake[10] jātivāde samanuyuñjiyamānā samanubhāsiyamānā samanuggāhiyamānā[11] na sampāyissanti. Kiṁ pana tvaṁ etarahi mayā sakasmiṁ[12] jātivāde samanuyuñjiyamāno samanubhāsiyamāno samanuggāhiyamāno sampāyissasi, yesaṁ tvaṁ sācariyako na Puṇṇo dabbigāho[13] ti?

Evaṁ vutte Assalāyano māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama[14]; upāsakam maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

ASSALĀYANASUTTAṀ TATIYAṀ.

94.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Udeno Bārāṇasiyaṁ viharati Khemiyambavane[15]. Tena kho pana samayena Ghoṭamukho brāhmaṇo Bārāṇasiṁ anuppatto hoti kenacid eva karaṇīyena. Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo

---

[1] Bm Si ca. [2] Sk vasantipatitā. [3] Sk omits honti mātā. [4] Bm utuni. [5] Sk omits hoti. [6] Sk & Pischel yagghi; Bm taggha. [7] Sk omits evaṁ sante here, as does Pischel. [8] Bm kesamayaṁ. [9] Bm Tena. [10] Bm saka-. [11] Bm Si place this word before the preceding word, as does Sk infra. [12] So all MSS. [13] Sk dabbihā. [14] Bm Si omit these three words. [15] So Bm Si Bu; Sk Khemik°.

Digitized by Google

jaṅghāvihāraṁ[1] anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Khemiyambavanaṁ ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena āyasmā Udeno abbhokāse caṅkamati. Atha kho so Ghoṭamukho brāhmaṇo yen' āyasmā Udeno ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmatā Udenena saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā āyasmantaṁ Udenaṁ ekamantaṁ[2] anucaṅkamamāno evam āha: Ambho samaṇa na 'tthi dhammiko paribbājo[3], evaṁ me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Evaṁ vutte āyasmā Udeno caṅkamā orohitvā vihāraṁ pavisitvā paññatte āsane nisīdi. Ghoṭamukho pi kho[4] brāhmaṇo caṅkamā orohitvā vihāraṁ pavisitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Ghoṭamukhaṁ brāhmaṇaṁ āyasmā Udeno etad avoca: Saṁvijjante kho, brāhmaṇa, āsanāni; sace ākaṅkhasi, nisīdāti.

Etad eva[5] kho pana mayaṁ bhoto Udenassa āgamayamānā na[6] nisīdāma. Kathaṁ hi nāma mādiso pubbe animantito āsane nisīditabbaṁ maññeyyāti?

Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantaṁ Udenaṁ etad avoca: Ambho samaṇa na 'tthi dhammiko paribbājo, evaṁ me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Sace kho pana me[7] tvaṁ, brāhmaṇa, anumaññeyyaṁ[8] anujāneyyāsi, paṭikkositabbañ ca paṭikkoseyyāsi, yassa ca[9] pana me bhāsitassa atthaṁ na jāneyyāsi, mamaṁ yeva tattha uttariṁ paṭipuccheyyāsi: Idaṁ bho Udena kathaṁ; imassa kvattho[10] ti? Evaṁ katvā siyā no ettha kathāsallāpo ti.

Anumaññeyyaṁ[11] khvāhaṁ bhoto Udenassa anujānissāmi, paṭikkositabbañ ca paṭikkosissāmi[14]; yassa ca panāhaṁ

---

[1] Bm jaṅghav°. [2] So Sk; Bm caṅkamantaṁ. [3] So Sk Bu; Bm Si paribbajo. [4] Sk omits kho. [5] Sk adds ca. [6] Bm omits na. [7] So Si; Sk omits pana; Bm sace me kho pana. [8] Sk anuññeyyañ; Bm anumaññeyyāsi. [9] Bm omits ca. [10] Sk (here) ko attho. [11] Bm anumaññissāmi. [12] Sk (here) katthe. [13] Sk bhavaṁ. [14] Sk paṭikkoseyyāsissāmi.

Digitized by Google

bhoto Udenassa bhāsitassa attham na jānissāmi, bhavantaṁ yeva tatth'[1] Udenaṁ uttariṁ paṭipucchissāmi: — Idaṁ bho Udena katham? Imassa kvattho ti? Evaṁ katvā hotu no ettha kathāsallāpo ti.

Cattāro 'me, brāhmaṇa, puggalā[2] santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogam anuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogam anuyutto. Idha, brāhmaṇa, ekacco, puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogam anuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogam anuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo n' ev' attantapo hoti nāttaparitāpanānuyogam anuyutto, na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imesaṁ, brāhmaṇa, catunnaṁ puggalānaṁ katamo te puggalo cittam ārādhetīti?

Yvāyaṁ, bho Udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto, ayaṁ me puggalo cittaṁ n' ārādheti. Yo pāyaṁ, bho Udena, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogam anuyutto, ayam pi me puggalo cittaṁ n' ārādheti. Yo pāyaṁ, bho Udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogam anuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogam anuyutto, ayam pi me puggalo cittaṁ n' ārādheti. Yo ca kho ayaṁ, bho Udena, puggalo n' ev' attantapo n' attaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati, ayaṁ me puggalo cittaṁ ārādhetīti.

Kasmā pana te, brāhmaṇa, ime tayo puggalā cittaṁ n ārādhentīti?

Yvāyaṁ, bho Udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto, so attānaṁ sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ[3] ātāpeti paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ n' ārādheti.

---

[1] So Bm Si; Sk yevatt'. [2] Cf. I 341 (& note on p. 559), Ang. II 205, & Pugg. Paññ. p. 55. [3] Bm Si d-ulaṁ.

Digitized by Google

Yo pāyaṁ, bho Udena, puggalo parantapo paraparitāpanānuyogam anuyutto, so paraṁ sukhakāmaṁ dukkhapaṭikkūlaṁ ātāpeti paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ n' ārādheti. Yo pāyaṁ, bho Udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogam anuyutto parantapo ca paritāpanānuyogam anuyutto, so attānañ ca parañ ca sukhakāme dukkhapaṭikkūle[1] ātāpeti paritāpeti; iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ n' ārādheti. Yo ca kho ayaṁ, bho Udena, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati, so attānañ ca parañ ca sukhakāme dukkhapaṭikkūle n' eva ātāpeti na paritāpeti[2]; — iminā me ayaṁ puggalo cittaṁ ārādhetīti.

Dve 'mā, brāhmaṇa, parisā[3]. Katamā dve? Idha, brāhmaṇa, ekaccā parisā sārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pariyesati, dāsidāsaṁ[4] pariyesati, khettavatthuṁ pariyesati, jātarūparajataṁ pariyesati. Idha pana[5], brāhmaṇa, ekaccā parisā asārattarattā[6] maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya dāsidāsaṁ pahāya khettavatthuṁ pahāya jātarūparajataṁ pahāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā. Svāyaṁ[7], brāhmaṇa, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati, — imaṁ tvaṁ, brāhmaṇa, puggalaṁ katamassaṁ parisāyaṁ bahulaṁ samanupassasi[8], — yā vā[9] 'yaṁ parisā sārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pariyesati, dāsidāsaṁ pariyesati, khettavatthuṁ pariyesati, jātarūparajataṁ pariyesati, yā vā[10] 'yaṁ parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya dāsidāsaṁ pahāya khettavatthuṁ pahāya jātarūparajataṁ pahāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā ti?

---

[1] Bm sukhakāmaṁ dukkhpaṭikkulaṁ. [2] Sk omits from so attānañ ca to paritāpeti. [3] Cf. Ang. I 70—76. [4] Bm Si dāsīdāsaṁ. [5] Bm ca. [6] Sk arattarattā. [7] Si Yvāyaṁ. [8] So Sk Si; Bm reads idha katamaṁ tvaṁ, brāhmaṇa, puggalaṁ katamāyaṁ parisā sambahulaṁ samanupassasi. [9] Sk Bm Si cāyaṁ. [10] Bm Si cāyaṁ; Sk yvāyaṁ.

Digitized by Google

Yvāyaṁ[1], bho Udena, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anayutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sukhapaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati, — imāhaṁ puggalaṁ yāyaṁ parisā[2] asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya dāsidāsaṁ pahāya khettavatthuṁ pahāya jātarūparajataṁ pahāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, imissaṁ[3] parisāyaṁ bahulaṁ[4] samanupassāmīti.

Idān' eva kho pana te, brāhmaṇa, bhāsitaṁ: — Mayaṁ evaṁ ājānāma, ambho samaṇa, na 'tthi dhammiko paribbājo, evaṁ me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Addhā[5] me sā, bho Udena, sānuggahā vācā bhāsitā. Atthi dhammiko paribbājo, evaṁ me ettha hoti, evañ ca pana maṁ bhavaṁ Udeno dhāretu, ye c' ime bhotā Udenena cattāro puggalā saṁkhittena vuttā vitthārena avibhattā, sādhu me bhavaṁ Udeno ime cattāro puggale vitthārena vibhajatu anukampaṁ upādāyāti.

Tena hi, brāhmaṇa, suṇāhi[6], sādhukaṁ manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evaṁ bho ti kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmato Udenassa paccassosi.

Āyasmā Udeno etad avoca: — Katamo ca, brāhmaṇa, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto? Idha, brāhmaṇa, ekacco puggalo acelako[7] hoti muttācāro hatthāvalekhano, na ehibhadantiko na tiṭṭhabhadantiko[8] nābhihaṭaṁ[9] na uddisakataṁ na nimantaṇaṁ sādiyati; so na kumbhīmukhā[10] patigaṇhāti[11], na kaḷopimukhā paṭigaṇhāti, na eḷakamantaraṁ[12] na daṇḍamantaraṁ na musalamantaraṁ[13], na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ, na gabbhiniyā na pāyamānāya,

---

[1] So Si; Sk svāyaṁ; Bm yāyaṁ. [2] So Si; Sk yāyaṁ parisaṁ; Bm yā cāyaṁ parisā. [3] So Si; Sk imissā; Bm imāya. [4] So all three MSS. here. [5] Si adds kho. [6] Bm Si suṇohi. [7] Bm aceḷako. Cf. I. 77. [8] Si h-aṇo; Bm hatthapalekhano na ehibhaddantiko. [9] Bm nabh°; Si nābhihataṁ. [10] Bm kumbhimukhā. [11] Bm paṭiggaṇhati; Si paṭigaṇhati. [12] Bm Si eḷukamantaraṁ. [13] Si mūs°.

Digitized by Google

na purisantaragatāya, na saṁkittīsu[1], na yattha sā upaṭṭhito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na macchaṁ na maṁsaṁ na suraṁ na merayaṁ na thusodakaṁ pivati[2]. So ekāgāriko vā hoti ekālopiko[3], dvāgāriko vā hoti dvālopiko, —pe[4]— sattāgāriko vā hoti sattālopiko; ekissā pi dattiyā yāpeti, dvīhi pi dattīhi yāpeti, —pe[4]— sattahi pi dattīhi yāpeti; ekāhikam pi āhāraṁ āhāreti, dvīhikam pi āhāraṁ āhāreti —pe[4]— sattāhikam pi āhāraṁ āhāreti, ..., (*&c as I. 343 line 2 down to 349 line 3*) .... attanā viharatīti.

Evaṁ vutte Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantaṁ Udenaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ bho Udena, abhikkantaṁ bho Udena. Seyyathāpi, bho Udena, nikujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti; — evam evaṁ bhotā Udenena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Udenaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca; upāsakam maṁ bhavaṁ Udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

Mā kho maṁ tvaṁ, brāhmaṇa, saraṇaṁ agamāsi. Tam eva tvaṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gaccha yam ahaṁ saraṇaṁ gato ti.

Kahaṁ pana, bho Udena, etarahi so bhavaṁ Gotamo viharati arahaṁ sammāsambuddho ti?

Parinibbuto kho, brāhmaṇa, etarahi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho ti.

Sace hi[5] mayaṁ, bho Udena, suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ[6] Gotamaṁ dasasu pi yojanesu, dasa pi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Sace[7] mayaṁ, bho Udena, suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vīsatiyā yojanesu —pe[8]— tiṁsāya yojanesu, cattārīsāya yojanesu, paññāsāya yojanesu, paññāsam pi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ; yojanasate[9] pi

---

[1] So Sk Bm Si. [2] So Bm Si; Sk pipati. [3] Sk adds vā. [4] Sk omits pe. [5] Bm pi. [6] Sk bhagavantaṁ (bis). [7] Si adds hi; Bm adds pi. [8] Bm Si omit. [9] Bm (alone) adds ce.

Digitized by Google

mayaṁ, bho Udena, suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ, yojanasatam pi mayaṁ gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya arahantaṁ sammāsambuddhaṁ. Yato ca kho, bho Udena, parinibbuto so bhavaṁ Gotamo, parinibbutam pi mayan taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca. Upāsakam maṁ bhavaṁ Udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Atthi ca me[1], bho Udena, Aṅgarājā[2] devasikaṁ niccabhikkhaṁ dadāti, tato ahaṁ bhoto Udenassa ekaṁ niccabhikkhaṁ dadāmīti.

Kiṁ pana te, brāhmaṇa, Aṅgarājā devasikaṁ niccabhikkhaṁ dadātīti?

Pañca, bho Udena, kahāpaṇasatānīti.

Na kho no, brāhmaṇa, kappati jātarūparajataṁ paṭiggahetun ti.

Sace taṁ bhoto Udenassa na kappati, vihāraṁ[3] bhoto Udenassa kārāpessāmīti.

Sace kho me tvaṁ, brāhmaṇa, vihāraṁ kārāpetukāmo, Pāṭaliputte saṁghassa upaṭṭhānasālaṁ kārāpehīti.

Iminā p' ahaṁ[4] bhoto Udenassa bhiyyosomattāya attamano abhiraddho, yaṁ maṁ bhavaṁ Udeno saṁghe dānaṁ samādapeti[5]. Esāhaṁ, bho Udena, etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pāṭaliputte saṁghassa upaṭṭhānasālaṁ kārāpessāmīti.

Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pāṭaliputte saṁghassa upaṭṭhānasālaṁ kārāpesi. Sā etarahi Ghoṭamukhī ti vuccatīti.

GHOṬAMUKHASUTTAṀ CATUTTHAṀ.

---

[1] Sk omits me. [2] So Bm; Si Aṅgerājā; Sk āhārāja here & ahorājā infra. [3] Sk vihārāhaṁ bhoto. [4] Bm Si iminā 'haṁ. [5] Sk dāne samādapetvā.

Digitized by Google

95.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ caramāṇo mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ yena Opasādaṁ nāma Kosalānaṁ brāhmaṇagāmo tad avasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Opasāde viharati uttarena Opasādaṁ devavane sālavane. Tena kho pana samayena Caṅkī brāhmaṇo Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ raññā[1] Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Assosum kho Opasādakā brāhmaṇagahapatikā: Samaṇo khalu.... bho Gotamo (*&c, as pp. 54—5, substituting* Opasādaṁ *for* Thullakoṭṭhitaṁ) .... arahataṁ dassanaṁ hotīti. Atha kho Opasādakā brāhmaṇagahapatikā Opasādā nikkhamitvā saṁghā[2] saṁghīgaṇībhūtā uttarena mukhe gacchanti yena devavanaṁ sālavanaṁ. Tena kho pana samayena Caṅkī brāhmaṇo upari pāsāde divā seyyaṁ upagato hoti[3]. Addasā kho Caṅkī brāhmaṇo Opasādake brāhmaṇagahapatike Opasādā nikkhamitvā saṁghe saṁghīgaṇībhūte uttarena mukhe gacchante yena devavanaṁ sālavanaṁ[4], disvāna[5] khattaṁ āmantesi: Kin nu kho, bho khatte, Opasādakā brāhmaṇagahapatikā Opasādā nikkhamitvā saṁghā saṁghīgaṇībhūtā uttarena mukhe gacchanti yena devavanaṁ sālavanan ti?

Atthi, bho Caṅki, samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu .... (*&c. as p. 55*) .... Buddho bhagavā ti. Tam ete bhavantaṁ Gotamaṁ upasaṁkamantīti.

Tena hi, bho khatte, yena Opasādakā brāhmaṇagahapatikā ten' upasaṁkama, upasaṁkamitvā Opasādake[6] brāhmaṇagahapatike evaṁ vadehi: Caṅkī, bho, brāhmaṇo evam āha: Āgamentu kira bhavanto[7], Caṅkī pi brāhmaṇo samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti.

Evaṁ bho ti kho so khattā[8] Caṅkissa brāhmaṇassa

---

[1] Sk rañño. [2] Bm saṁghas⁰. [3] Bm omits. [4] Bm adds ten' upasaṁkamante. [5] Bm disvā. [6] Bm bhonto. [7] Bm Si Opās⁰ throughout. [8] Bm khatto.

Digitized by Google

paṭisutvā yena Opasādakā brāhmaṇagahapatikā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Opasādake brāhmaṇagahapatike etad avoca: Caṅkī, bho, brāhmaṇo evam āha: Āgamentu kira bhavanto, Caṅkī pi[1] brāhmaṇo samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti.

Tena kho pana samayena nānāverajjakānaṁ[2] brāhmaṇānaṁ pañcamattāni brāhmaṇasatāni Opasāde paṭivasanti kenacid eva karaṇīyena. Assosuṁ kho te brāhmaṇā: Caṅkī kira brāhmaṇo samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti. Atha kho te brāhmaṇā yena Caṅkī brāhmaṇo ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Caṅkiṁ brāhmaṇaṁ etad avocuṁ: Saccaṁ kira bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamissatīti?

Evaṁ kho me, bho, hoti, aham pi samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamissāmīti.

Mā bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkami. Na arahati bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Samaṇo tveva Gotamo arahati bhavantaṁ Caṅkiṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Bhavaṁ hi Caṅkī ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā[3] akkhitto anupakkuṭṭho[4] jātivādena; yaṁ pi bhavaṁ Caṅkī ubhato sujāto.... jātivādena, iminā p' aṅgena na arahati bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ; samaṇo tveva Gotamo arahati bhavantaṁ Caṅkiṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Bhavaṁ hi Caṅkī aḍḍho mahaddhano mahābhogo; bhavaṁ hi Caṅkī tiṇṇaṁ vedānaṁ[5] pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Bhavaṁ hi Caṅkī abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavaccasī[6] akkhuddāvakāso dassanāya. Bhavaṁ hi Caṅkī sīlavā vuddhasīlī vuddhasīlena samannāgato. Bhavaṁ hi Caṅkī kalyāṇavāco kalyāṇavākka-

---

[1] Sk omits. [2] Sk nānāveraññjakānaṁ. Cf. 1 Dīgha p. 113. [3] So Bm Si & Bu. (Sk omits this sentence). Cf. supra p. 156 & 1 D. 228. [4] Bm Bu anupakuṭṭho. [5] Bm bedānaṁ. [6] So Sk Bu; Bm Si brahmavacchasī.

Digitized by Google

raṇo porīyā vācāya samannāgato visaṭṭhāya anelagaḷāya[1] atthassa viññāpaniyā. Bhavaṁ hi Caṅkī bahunnaṁ ācariyapācariyo tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti. Bhavaṁ hi Caṅkī rañño Pasenadissa Kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito. Bhavaṁ hi Caṅkī brāhmaṇassa Pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito[2]. Bhavaṁ hi Caṅkī Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ rañño Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Yam pi bhavaṁ Caṅkī Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ .... brahmadeyyaṁ, iminā p' aṅgena na arahati bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ; samaṇo tveva Gotamo arahati bhavantaṁ Caṅkiṁ dassanāya upasaṁkamitun ti.

Evaṁ vutte Caṅkī brāhmaṇo te brāhmaṇe etad avoca: — Tena hi, bho, mama pi suṇātha yathā mayam eva[3] arahāma taṁ bhavantaṁ[4] Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ, na tveva arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Samaṇo khalu, bho, Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena. Yam pi, bho, samaṇo Gotamo ubhato sujāto[5] .... jātivādena, iminā p' aṅgena na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ, atha kho mayam eva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Samaṇo khalu, bho, Gotamo pahūtaṁ[6] hiraññasuvaṇṇaṁ ohāya pabbajito bhūmigatañ ca vehāsaṭṭhañ ca. Samaṇo khalu bho Gotamo daharo va samāno susukāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Samaṇo khalu bho Gotamo akāmakānaṁ mātāpitunnaṁ assumukhānaṁ rudantānaṁ kessamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. Samaṇo khalu bho Gotamo abhirūpo dassaṇīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato

---

[1] So Sk (here) Si Bu; Bm (& Sk infra) aneḷagalāya, as 1 Dīgha 114.
[2] Sk omitts apacito here & supra. [3] Bm pi; Sk evārahāma. [4] Si samaṇaṁ. [5] Si sujāto — pe — jātivādena. [6] Bm Si bahutaṁ.

Digitized by Google

brahmavaṇṇī brahmavaccasī akkhuddāvakāso dassanāya. Samaṇo khalu bho Gotamo sīlavā ariyasīlī[1] kusalasīlī kusalasīlena[2] samannāgato. Samaṇo khalu bho Gotamo kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissaṭṭhāya anelagaḷāya atthassa viññāpaniyā. Samaṇo khalu bho Gotamo bahunnaṁ ācariyapācariyo. Samaṇo khalu bho Gotamo khīṇakāmarāgo vigatacāpallo[3]. Samaṇo khalu bho Gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro[4]. brahmaññāya pajāya. Samaṇo khalu bho Gotamo uccākulā pabbajito ādīnakhattiyakulā[5]. Samaṇo khalu bho Gotamo aḍḍhakulā[6] pabbajito mahaddhanā mahābhogā. Samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ tiroraṭṭhā tirojanapadā sampucchituṁ āgacchanti. Samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ anekāni devatāsahassāni pāṇehi saraṇaṁ gatāni. Samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato: Iti pi so Bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā ti. Samaṇo khalu, bho, Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato. Samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro saputtadāro pāṇehi saraṇaṁ gato. Samaṇaṁ khalu, bho, Gotamaṁ rājā Pasenadi Kosalo saputtadāro pāṇehi saraṇaṁ gato. Samaṇaṁ Khalu, bho, Gotamaṁ brāhmaṇo Pokkharasāti saputtadāro pāṇehi saranaṁ gato. Samaṇo khalu, bho, Gotamo Opasādaṁ anuppatto Opasāde viharati uttarena Opasādaṁ devavane sālavane. Ye pana[7] kho keci samaṇā vā brāhmaṇā vā amhākaṁ gāmakhettaṁ āgacchanti, atithī no[8] te honti. Atithī[9] kho pan' amhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Yam pi, bho, samaṇo Gotamo Opāsadaṁ anuppatto Opasāde viharati uttarena Opasādaṁ devavane sālavane, atithi 'smākaṁ samaṇo Gotamo; atithi kho pan' amhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo[10].

---

[1] Sk omits; Bm a-li & k-li. [2] Si kusalena sīlena, which Bu cites as a variant. [3] Sk vigatapapañco. [4] Sk apāpapūrekkhite. [5] So Sk; Bm Si asambhinnā khattiyakalā. [6] Sk aḍḍhe; Si addhakulā. [7] Bm ye kho te. [8] Sk Bm Si atithino. [9] Bm (alone) Atithi here. [10] Bm sakkātabbā g-bbā m-bbā p-bbā.

Iminā p' aṅgena na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Atha kho mayam eva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Ettakaṁ kho ahaṁ, bho, tassa bhoto Gotamassa vaṇṇaṁ pariyāpuṇāmi, na ca so bhavaṁ Gotamo ettakavaṇṇo, aparimāṇavaṇṇo hi so bhavaṁ Gotamo. Ekamekena pi, bho, aṅgena samannāgato na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ. Atha kho mayam eva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamam dassanāya upasaṁkamituṁ. Tena hi bho sabbe va mayaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamissāmāti.

Atha kho Caṅkī brāhmaṇo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhiṁ yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Tena kho pana samayena Bhagavā vuddhehi vuddhehi brāhmaṇehi saddhiṁ kiñci kiñci[1] kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā nisinno hoti. Tena kho pana samayena Kāpaṭhiko[2] nāma māṇavo daharo vuttasiro soḷasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo, tassaṁ[3] parisāyaṁ nisinno hoti. So vuddhanaṁ vuddhānaṁ[4] brāhmaṇānaṁ Bhagavatā saddhiṁ mantayamānānaṁ antarantarākathaṁ opāteti. Atha kho Bhagavā Kāpaṭhikam māṇavaṁ apasādesi: Mā 'yasmā Bhāradvājo vuddhānaṁ vuddhānaṁ brāhmaṇānaṁ mantayamānānaṁ antarantarākathaṁ opātetu[5], kathāpariyosānaṁ āyasmā Bhāradvājo āgametūtī. Evaṁ vutte Caṅkī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etad avoca: Mā bhāvaṁ Gotamo Kāpaṭhikaṁ māṇavaṁ apasādesi. Kulaputto ca Kāpaṭhiko māṇavo, bahussuto ca Kāpaṭhiko māṇavo, kalyāṇavākkaraṇo ca Kāpaṭhiko māṇavo, paṇḍito[6] ca Kāpaṭhiko māṇavo, pahoti ca Kāpaṭhiko māṇavo bhotā Gotamena saddhiṁ asmiṁ vacane paṭimantetun ti. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Addhā

---

[1] So Bm Si; Sk kiñci kañci. [2] So Sk; Bm Kāpaṭiko; Si Kāpadiko, with note that the Sinh. reading is Kāpaṭhiko. [3] Sk tassa. [4] Bm here et infra buddhānaṁ; Si vuḍḍhānaṁ. [5] Sk Bm opātetī; Si opatesi. [6] Bm Si transpose paṇḍito & kalyāṇavākkaraṇo.

Digitized by Google

kho[1] Kāpaṭhikassa māṇavassa tevijjake pāvacane[2] kataṁ[3] bhavissati, tathā hi naṁ[4] brāhmaṇā sampurekkharontīti. Atha kho Kāpaṭhikassa māṇavassa etad ahosi: Yadā me samaṇo Gotamo cakkhunā[5] cakkhuṁ upasaṁharissati, athāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ pañham pucchissāmīti. Atha kho Bhagavā Kāpaṭhikassa māṇavassa cetasā ceto parivitakkam[6] aññāya yena Kāpaṭhiko māṇavo tena cakkhūni upasaṁhāsi[7]. Atha kho Kāpaṭhikassa māṇavassa etad ahosi: Samannāharati kho maṁ samaṇo Gotamo; yannūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ puccheyyan ti? Atha kho Kāpaṭhiko māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: Yad idaṁ[8], bho Gotama, brāhmaṇānaṁ porāṇaṁ mantapadaṁ itihītiha paramparāya[9] piṭakasampadāya, tattha ca brāhmaṇā ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchanti: idam eva saccaṁ, mogham aññan ti,—idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Kiṁ pana, Bhāradvāja, atthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Aham etaṁ jānāmi, aham etaṁ passāmi: idam eva saccaṁ mogham aññan ti?

No h' idaṁ, bho Gotama.

Kiṁ pana, Bhāradvāja? Atthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā pi yo evam āha: Ahaṁ etaṁ jānāmi, aham etaṁ passāmi: idam eva saccaṁ mogham aññan ti?

No h' idaṁ, bho Gotama.

Kiṁ pana, Bhāradvāja, ye pi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro, yesam idaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ[10] tad anūgāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti, — seyyathīdaṁ: Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, — te pi evam āhaṁsu: Mayam etaṁ jānāma, mayam etaṁ passāma: idam eva saccaṁ mogham aññan ti?

---

[1] Bm omits addhā kho. [2] Sk pavacakataṁ. [3] Bm kathaṁ. [4] Bm tathā tathā h' idaṁ. [5] Bm omits. [6] Sk parivattakam. [7] Bm upasaṁharati. [8] Skt yam idaṁ & sammannāharati *supra*. [9] So Bu; Sk Bm Si itihitiha. [10] Skt Bu samihitaṁ throughout. Cf. 1 D. 238.

Digitized by Google

No h' idaṁ, bho Gotama.

Iti[1] kira, Bhāradvāja, na 'tthi koci brāhmaṇaṁ ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Aham etaṁ jānāmi, aham etaṁ passāmi: idam eva saccaṁ mogham aññan ti. Na 'tthi koci brāhmaṇaṁ ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham etaṁ jānāmi, aham etaṁ passāmi: idaṁ eva saccaṁ mogham aññan ti. Ye pi te brāhmaṇaṁ pubbakā isayo māntānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro, yesam idaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ tad anugāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti, — seyyathīdam: Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, — te pi na evam āhaṁsu: Mayam etaṁ jānāma, mayam etaṁ passāma: idam eva saccaṁ mogham aññan ti. Seyyathāpi, Bhāradvāja, andhaveṇi[2] paramparā-saṁsattā, purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passati, — evam eva kho, Bhāradvāja, andhaveṇupamaṁ maññe[3] brāhmaṇānaṁ bhāsitaṁ sampajjati; — purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passati. Taṁ kim maññasi, Bhāradvāja? Nanu evaṁ sante brāhmaṇānaṁ amūlikā saddhā sampajjatīti?

Na kho 'ttha[4], bho Gotama, brāhmaṇā saddhāya[5] yeva payirūpāsanti, anussavā p' ettha brāhmaṇā payirūpāsantīti[6].

Pubbe va kho tvaṁ, Bhāradvāja, saddhaṁ agamāsi; anussavaṁ idāni vadesi. Pañca kho ime, Bhāradvāja, dhammā diṭṭhe va dhamme dvidhā[7] vipākā. Katame pañca? — Saddhā ruci anussavo ākāraparivitakko diṭṭhinijjhānakhanti. Ime[8], Bhāradvāja, pañca dhammā diṭṭhe va dhamme dvidhā vipākā. Api ca, Bhāradvāja, susaddahitaṁ[9] yeva hoti, tañ ca hoti rittaṁ tucchaṁ musā; no ce pi susasaddahitaṁ hoti, tañ ca hoti bhūtaṁ tucchaṁ anaññathā[10]. Api ca,

[1] Sk nati. [2] So Bm Si; Skt andhaveṇī. [3] So Bm Si; Sk andhaveṇumaññe. Cf. 1 D. 239. [4] Si khvettha; Bm khatta. [5] Sk Bm saddhā. [6] So Bm St & Sk infra; Si (bis) payirupāsanti. See p. 117 supra. [7] Bm Si dvedhā. [8] Sk na ime. [9] So Si with note that the Sinh. reading in susaddhitaṁ; Bm susaddhāyitaṁ; Skt susaddhiyatam & susaddhahitaṁ. [10] Sk aññathā.

Digitized by Google

Bhāradvāja, surucitaṁ yeva hoti — pe — svānussutaṁ[1] yeva hoti — pe[2] — suparivitakkitaṁ[3] yeva hoti — pe[4] — sunijjhāyitaṁ yeva hoti, tañ ca hoti rittaṁ tucchaṁ musā; no ce pi sunijjhāyitaṁ hoti, tañ ca hoti bhūtaṁ tucchaṁ anaññathā. Saccam anurakkhatā, Bhāradvāja, viññunā[5] purisena nālam ettha ekaṁsena niṭṭhaṁ gantuṁ: idam eva saccaṁ, mogham aññan ti.

Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānurakkhanā hoti? Kittāvatā saccam anurakkhati? Saccānurakkhanaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Saddhā ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti, evaṁ me saddhā ti iti vadaṁ saccam anurakkhati[6], na tveva tāva ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchati: idam eva saccaṁ, mogham aññan ti. [Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānurakkhanā hoti; ettāvatā saccam anurakkhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānurakkhanaṁ paññāpemi, na tveva tāva saccānubodho hoti[7]]. Ruci ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti[8]; anussavo ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti; ākāraparivitakko ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti; diṭṭhinijjhānakhanti ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti, evaṁ me diṭṭhinijjhānakhantīti iti vadaṁ[9] saccam anurakkhati, na tveva tāva ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchati: idam eva saccaṁ, mogham aññan ti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānurakkhanā hoti; ettāvatā saccam anurakkhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānurakkhanaṁ paññāpema, na tveva tāva saccānubodho hotīti.

Ettāvatā, bho Gotama, saccānurakkhanā hoti, ettāvatā saccam anurakkhati[10], ettāvatā ca mayaṁ saccānurakkhanaṁ pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānubodho hoti? Kittāvatā saccam anubujjhati? Saccānubodhaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Idha[11] Bhāradvāja, bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati, tam enaṁ gahapati vā gahapatiputto vā upasaṁkamitvā tīsu dhammesu samannesati,

---

[1] Bm svānussavātaṁ. [2] Sk omits pe. [3] Si suparivitakkaṁ. [4] Si omits pe. [5] Sk viññū. [6] Bm evam eva sijjhati iti vā taṁ saccam anurakkhati. [7] Skt Bm omit this sentence. [8] Bm adds la. [9] Bm iti vā taṁ [10] Sk Bm an-eti. [11] Bm Si add kira, which Sk & Bu omit.

Digitized by Google

lobhaniyesu[1] dhammesu dosaniyesu dhammesu mohaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imassa āyasmato tathārūpā lobhaniyā dhammā yathārūpehi lobhaniyehi dhammehi pariyādinnacitto[2] ajānaṁ vā vadeyya jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya passāmīti, paraṁ vā tathattāya[3] samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti? Tam enam samannesamāno evaṁ jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā lobhaniyā dhammā yathārūpehi lobhaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya passāmīti, paraṁ vā tathattāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti. Tathā[4] kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā vacīsamācāro, yathā taṁ aluddhassa. Yaṁ kho pana ayam āyasmā dhammaṁ deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedaniyo[5], na so dhammo sudesiyo[6] luddhenāti. Yato naṁ samannesamāno visuddhaṁ lobhaniyehi dhammehi samanupassati, tato naṁ uttariṁ samannesati dosaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imass' āyasmato tathārūpā dosaniyā dhammā yatharūpehi dosaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya jānāmīti apassaṁ vā vadeyya passāmīti paraṁ vā tathattāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti? Tam enaṁ samannesamāno evaṁ jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā dosaniyā dhammā yathārūpehi dosaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya passāmīti, paraṁ vā tathattāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti. Tathā[4] kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā vacīsamācāro yathā taṁ aduṭṭhassa. Yaṁ kho pan' ayam āyasmā dhammaṁ deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedaniyo, na so dhammo sudesiyo duṭṭhenāti. Yato naṁ samannesamāno visuddham[7] dosaniyehi dhammehi sa-

[1] So Sk Bm Bu; Si has-ī-here & in following adjectives, as has Sk once infra (lobhanīyehi). [2] Sk Bm -ṇṇ-. [3] Bm tadatthāya. [4] Bm (bis) tathārūpo. [5] Si p-īyo. [6] So Si; Sk sudesa; Bm sudesanīyo. [7] Sk adds lobhaniyehi dhammehi suddhaṁ.

manupassati, tato naṁ uttariṁ samannesati mohaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imass' āyasmato tathārūpā mohaniyā dhammā yathārūpehi mohaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya passāmīti, paraṁ vā tathattāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti? Tam enaṁ samannesamāno evaṁ jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā mohaniyā dhammā yathārūpehi mohaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānaṁ vā vadeyya jānāmīti, apassaṁ vā vadeyya passāmīti, paraṁ vā tathattāya samādapeyya yaṁ paresaṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti. Tathā[1] kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā[2] vacīsamācāro, yathā taṁ amūḷhassa. Yaṁ kho pana ayam āyasmā dhammaṁ deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedaniyo, na so dhammo sudesiyo mūḷhenāti. Yato naṁ samannesamāno visuddhaṁ[3] mohaniyehi dhammehi samanupassati, atha tamhi saddhaṁ niveseti, saddhājāto upasaṁkamanto payirūpāsati[4], payirūpāsanto sotaṁ odahati, ohitasoto dhammaṁ suṇāti, sutvā dhammaṁ dhāreti, dhāritānaṁ dhammānaṁ atthaṁ upaparikkhati, atthaṁ upaparikkhato dhammā nijjhānaṁ khamanti, dhammanijjhānakhantiyā sati chando jāyati, chandajāto ussahati, ussahitvā tūleti, tūlayitvā padahati, pahitatto samāno kāyena c' eva paramasaccaṁ[5] sacchikaroti, paññāya ca taṁ ativijjha passati. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānubodho hoti, ettāvatā saccam anubujjhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānubodhaṁ paññāpema, na tveva[6] saccānupatti hotīti[7].

Ettāvatā, bho Gotama, saccānubodho hoti, ettāvatā saccaṁ anubujjhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānubodhaṁ pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānupatti hoti? Kittāvatā saccam anupāpuṇāti? Saccānupattiṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

---

1 Bm tathārūpo. 2 Sk omits; Bm tathārūpo. 3 Sk adds lobhaniyehi dhammehi visuddhaṁ dosaniyehi dhammehi visuddhaṁ. 4 Sk omits. 5 So Sk Bm Bu; Si paramatthasaccaṁ. 6 Sk adds tāva. 7 Bm saccānuppatti hoti.

Digitized by Google

Tesaṁ yeva kho, Bhāradvāja, dhammānaṁ āsevanā bhāvanā bahulīkammaṁ[1] saccānupatti hoti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānupatti hoti, ettāvatā saccam anupāpuṇāti, ettāvatā ca mayaṁ saccānupattiṁ paññāpemāti.

Ettāvatā, bho Gotama, saccānupatti hoti, ettāvatā saccam anupāpuṇāti, ettāvatā ca mayaṁ saccānupattiṁ pekkhāma. Saccānupattiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Saccānupattiyā bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Saccānupattiyā kho, Bhāradvāja, padhānaṁ bahukāraṁ, no ce taṁ padaheyya, na-y-idaṁ saccam anupāpuṇeyya; yasmā ca kho padahati, tasmā[2] saccam anupāpuṇāti, tasmā saccānupattiyā padhānaṁ bahukāran ti.

Padhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Padhānassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Padhānassa[3] kho, Bhāradvāja, tulanā bahukārā[4]; no ce taṁ tuleyya, na-y-idaṁ padaheyya. Yasmā ca kho tuleti, tasmā padahati, tasmā padhānassa tulanā bahukārā ti.

Tulanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Tulanāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Tulanāya kho, Bhāradvāja, ussāho bahukāro; no ce taṁ ussaheyya[5], na-y-idaṁ tuleyya. Yasmā ca kho ussahati, tasmā tuleti, tasmā tulanāya ussāho bahukāro ti.

Ussāhassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Ussāhassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Ussāhassa kho, Bhāradvāja, chando bahukāro; no ce taṁ chando jāyetha, na-y-idaṁ ussaheyya. Yasmā ca kho chando jāyati, tasmā ussahati, tasmā ussāhassa chando bahukāro ti.

Chandassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahu-

---

[1] Sk b-aṁ. [2] Sk omits tasmā. [3] Sk saccānupattiyā. [4] Si b-ro here, b-rā infra. [5] So Si Sk; Bm ussāheyya (bis) & once ussāhati.

Digitized by Google

kāro? Chandassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Chandassa kho, Bhāradvāja, dhammanijjhānakhanti[1] bahukārā; no ce taṁ dhammanijjhānaṁ khameyyuṁ, na-y-idaṁ chando jāyetha. Yasmā ca kho dhammanijjhānaṁ khamanti, tasmā chando jāyati, tasmā chandassa dhammanijjhānakhanti bahukārā ti.

Dhammanijjhānakhantiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammanijjhānakhantiyā bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Dhammanijjhānakhantiyā kho, Bhāradvāja, atthupaparikkhā[2] bahukārā; no ce taṁ atthaṁ upaparikkheyya, na-y-idaṁ dhammā nijjhānaṁ khameyyuṁ. Yasmā ca kho atthaṁ upaparikkhati, tasmā dhammā nijjhānaṁ khamanti, tasmā dhammanijjhānakhantiyā atthupaparikkhā bahukārā ti.

Atthupaparikkhāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Atthupaparikkhāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Atthupaparikkhāya kho, Bhāradvāja, dhammadhāraṇā bahukārā; no ce taṁ dhammaṁ dhāreyya, na-y-idaṁ atthaṁ upaparikkheyya. Yasmā ca kho dhammaṁ dhāreti, tasmā atthaṁ upaparikkhati, tasmā atthupaparikkhāya dhammadhāraṇā bahukārā ti.

Dhammadhāraṇāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammadhāraṇāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantam Gotamaṁ pucchāmāti.

Dhammadhāraṇāya kho, Bhāradvāja, dhammasavanaṁ[3] bahukāraṁ; no ce taṁ dhammaṁ suṇeyya, na-y-idaṁ dhammaṁ dhāreyya. Yasmā ca kho dhammaṁ dhāreti, tasmā dhammadhāraṇāya dhammasavanaṁ bahukāran ti.

Dhammasavanassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammasavanassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Dhammasavanassa kho, Bhāradvāja, sotāvadhānaṁ ba-

---

[1] Bm dhammān-tī. [2] Sk atthūpaparikkhārā; Bm Si atthup⁰ throughout.
[3] Si dhammassavanaṁ throughout.

Digitized by Google

hukāraṁ; no ce taṁ sotaṁ odaheyya, na-y-idaṁ dhammaṁ suṇeyya. Yasmā ca kho sotaṁ odahati, tasmā dhammaṁ suṇāti, tasmā dhammasavanassa sotāvadhānaṁ bahukāran ti.

Sotāvadhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Sotāvadhānassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Sotāvadhānassa kho, Bhāradvāja, payirūpāsanā[1] bahukārā; no ce taṁ payirūpāseyya, na-y-idam sotaṁ odaheyya. Yasmā ca kho payirūpāsati, tasmā sotaṁ odahati, tasmā sotāvadhānassa payirūpāsanā bahukārā ti.

Payirūpāsanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Payirūpāsanāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Payirūpāsanāya kho, Bhāradvāja, upasaṁkamanaṁ bahukāraṁ; no ce taṁ upasaṁkameyya, na-y-idaṁ payirūpāseyya. Yasmā ca kho upasaṁkamati, tasmā payirūpāsati, tasmā payirūpāsanāya upasaṁkamanaṁ bahukāran ti.

Upasaṁkamanassa pana, bho Gotamasa, katamo dhammo bahukāro? Upasaṁkamanassa bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

Upasaṁkamanassa kho, Bhāradvāja, saddhā bahukārā; no ce taṁ saddhā jāyetha, na-y-idaṁ upasaṁkameyya. Yasmā ca kho saddhā jāyati, tasmā upasaṁkamati, tasmā upasaṁkamanassa saddhā bahukārā ti.

Saccānurakkhanaṁ[2] mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha[3]; saccānurakkhanaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā[4] attamanā. Saccānubodhaṁ[5] mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccānubodhaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Saccānupattiṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha; saccānupattim bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Saccānupattiyā bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bha-

---

[1] Si payirup. [2] Sk saddhān°. [3] Si ap-hā. [4] So Sk Si; Bm amha. [5] Bm Si saccam anubodhaṁ.

vantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccāṇupattiyā bahukāraṁ dhammaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Yaṁ yad eva ca pana mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, taṁ tad eva bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākaṁ ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Mayaṁ hi, bho Gotama, pubbe evaṁ jānāma: Ke ca muṇḍakā samaṇakā ibbhā[1] kaṇhā bandhupādāpaccā, ke ca dhammassa āññātāro ti. Ajanesi vata me bhavaṁ Gotamo samaṇesu samaṇapemaṁ, samaṇesu samaṇapasādaṁ, samaṇesu samaṇagāravaṁ. Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama, — pe — upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan ti.

CAṄKĪSUTTAṀ PAÑCAMAṀ.

96.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Esukārī brāhmaṇo yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Esukārī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etad avoca: Brāhmaṇā, bho Gotama, catasso pāricariyā paññāpenti; — brāhmaṇassa pāricariyaṁ paññāpenti, khattiyassa pāricariyaṁ paññāpenti, vessassa pāricariyaṁ paññāpenti, suddassa pāricariyaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ[2], bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa pāricariyaṁ paññāpenti: Brāhmaṇo vā brāhmaṇaṁ paricareyya, khattiyo vā brāhmaṇaṁ paricareyya, vesso vā brāhmaṇaṁ paricareyya, suddo vā brāhmaṇaṁ paricareyyāti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa

---

[1] So Si; Sk imabhā kimhā; Bm ibbhā kiṇhā. [2] Si tatrīdaṁ.

Digitized by Google

pāricariyaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyaṁ paññāpenti: — Khattiyo vā khattiyaṁ paricareyya, vesso vā khattiyaṁ paricareyya, suddo vā khattiyaṁ paricareyyāti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricāriyaṁ paññāpenti: — Vesso vā vessaṁ paricareyya, suddo vā vessaṁ paricareyyāti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricariyaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyaṁ paññāpenti: — Suddo va suddaṁ paricareyya. Ko[1] pan' añño suddaṁ paricarissatīti? Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyaṁ paññāpenti. Brāhmaṇā, bho Gotama, imā catasso pāricariyā paññāpenti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Kiṁ pana, brāhmaṇa, sabbo loko brāhmaṇānaṁ etad abbhanujānāti[2], — imā catasso pāricariyā paññāpentūti[3]?

No h' idam, bho Gotama.

Seyyathāpi, brāhmaṇa, puriso daḷiddo[4] assako anāḷhiyo[5], tassa akāmassa bilaṁ olaggeyyuṁ[6]: Idaṁ te, ambho purisa, maṁsaṁ khāditabbaṁ, mūlañ ca anuppadātabban[7] ti, — evam eva kho, brāhmaṇa, brāhmaṇā appaṭiññāye[8] tesaṁ[9] samaṇabrāhmaṇānaṁ atha ca pan' imā catasso pāricariyā paññāpenti. Nāhaṁ, brāhmaṇa, sabbaṁ paricaritabban ti vadāmi. Na panāhaṁ, brāhmaṇa, sabbaṁ na paricaritabban ti vadāmi. Yaṁ hi 'ssa, brāhmaṇa, paricarato, pāricariyā hetu pāpiyo assa na seyyo, nāhan taṁ paricaritabban ti vadāmi. Yañ ca khvāssa[10], brāhmaṇa, paricarato, pāricariyā hetu seyyo assa na pāpiyo, tam ahaṁ paricaritabban ti vadāmi. Khattiyaṁ ce pi, brāhmaṇa, evaṁ puccheyyuṁ: Yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa, na seyyo; yaṁ vā te[11] paricarato pāricariyāhetu seyyo assa, na pāpiyo; kam[12] ettha paricareyyāsīti? Khattiyo pi hi, brāh-

---

[1] Sk adds vā. [2] Bm abbhān°. [3] So Si; Sk Bm p-entīti. Cfr. p. 180. [4] Bm daliddo. [5] So Sk Si; Bm anāḷiyo. [6] So Bu Bm & Sk infra; Sk cilaṁ olangeyyaṁ here; Si vilaṁ ol. [7] Sk anuppādātabban. [8] Bm apatiññāya. [9] Sk keci here, but tesaṁ infra. [10] Si khvassa. [11] Si ye. [12] Si tam.

mana, sammā vyākaramāno evaṁ vyākareyya: Yaṁ hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāhan taṁ paricareyyaṁ. Yañ ca kho me paricarato pāricariyā hetu seyyo[1] assa na pāpiyo, tam ahaṁ paricareyyan ti. Brāhmaṇaṁ ce pi, brāhmaṇa, — pe[2] — vessaṁ ce pi, brāhmaṇa, suddaṁ ce pi, brāhmaṇa, evaṁ puccheyyuṁ: Yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa, na seyyo; yaṁ vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo; kam[3] ettha paricareyyāsīti? Suddo pi hi, brāhmaṇa, sammā vyākaramāno evaṁ vyākareyya: Yaṁ hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāhan taṁ paricareyyaṁ. Yañ ca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, tam ahaṁ paricareyyan ti. Nāhaṁ, brāhmaṇa, uccākulīnatā[4] seyyaṁ so ti vadāmi. Na panāhaṁ, brāhmaṇa, uccākulīnatā pāpiyaṁ so ti vadāmi. Nāhaṁ, brāhmaṇa, uḷāravaṇṇatā seyyaṁ so ti vadāmi. Na panāhaṁ, brāhmaṇa, uḷāravaṇṇatā pāpiyaṁ so ti vadāmi. Nāhaṁ, brāhmaṇa, uḷārabhogatā seyyaṁ so ti vadāmi. Na panāhaṁ, brāhmaṇa, uḷārabhogatā[5] pāpiyaṁ so ti vadāmi. Uccākulīno pi hi, brāhmaṇa, idh' ekacco pāṇātipātī hoti adinnādāyī hoti kāmesu micchācārī hoti musāvādī hoti pisuṇāvāco hoti pharusāvāco hoti samphappalāpī hoti abhijjhālū hoti vyāpannacitto hoti micchādiṭṭhi hoti; tasmā na uccākulīnatā seyyaṁ so ti vadāmi. Uccākulīno pi hi, brāhmaṇa, idh' ekacco pāṇātipātā paṭivirato hoti adinnādānā paṭivirato hoti kāmesu micchācārā paṭivirato hoti musāvādā paṭivirato hoti pisuṇācāvāya paṭivirato hoti pharusāvācāya paṭivirato hoti samphappalāpā paṭivirato hoti anabhijjhālū hoti avyāpannacitto hoti sammādiṭṭhi hoti; tasmā na uccākulīnatā pāpiyaṁ so ti vadāmi. Uḷāravaṇṇo pi hi, brāhmaṇa, — pe[6] — uḷārabhogo pi hi, brāhmaṇa, idh' ekacco[7] pāṇātipātī ... micchādiṭṭhi hoti tasmā na uḷārabhogatā seyyaṁ so vadāmi. Uḷārabhogo pi hi, brāhmaṇa, idh' ekacco pāṇātipātā paṭivirato ... sammādiṭṭhi hoti, tasmā na uḷāra-

[1] Sk here adds yaṁ vā te paricarato pāricariyā hetu seyyo. [2] Bm Si omit pe. [3] Si tam. [4] So Sk Si; Bm uccakulinatā. [5] Sk uḷārakaṇṇatā. [6] Si omits pe & recites in full, as above: idh' ekacco ... pāpiyaṁ so ti vadāmi. [7] Bm pāṇātipātī hoti — pe — micchadiṭṭhī hoti. Tasmā ...

Digitized by Google

bhogatā pāpiyaṁ so ti vadāmi. Nāhaṁ, brāhmaṇa, sabbaṁ paricaritabban ti vadāmi; na panāhaṁ, brāhmaṇa, sabbaṁ na paricaritabban ti vadāmi. Yaṁ hi 'ssa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyāhetu saddhā vaḍḍhati sīlaṁ vaḍḍhati sutaṁ vaḍḍhati cāgo vaḍḍhati[1] paññā vaḍḍhati, tam ahaṁ paricaritabban ti[2] vadāmīti.

Evaṁ vutte Esukārī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etad avoca: Brāhmaṇā, bho Gotama, cattāri dhanāni paññāpenti, — brāhmaṇassa sandhanaṁ paññāpenti khattiyassa sandhanaṁ paññāpenti vessassa sandhanaṁ paññāpenti suddassa sandhanaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ[3], bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa sandhanaṁ paññāpenti, — bhikkhācariyaṁ; bhikkhācariyañ ca pana brāhmaṇo sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnaṁ ādiyamāno ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa sandhanaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa sandhanaṁ paññāpenti, — dhanukalāpaṁ; dhanukalāpañ ca pana khattiyo sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnaṁ ādiyamāno ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa sandhanaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa sandhanaṁ paññāpenti, — kasigorakkhaṁ; kasigorakkhañ ca pana vesso sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnaṁ ādiyamāno ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa sandhanaṁ paññāpenti. Tatr' idaṁ, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa sandhanaṁ paññāpenti, — asitabyābhaṅgiṁ; asitabyābhaṅgiñ ca pana suddo sandhanaṁ atimaññamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnaṁ ādiyamāno ti. Idaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa sandhanaṁ paññāpenti. Brāhmaṇā, bho Gotama[4], imāni cattāri dhanāni paññāpenti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Kiṁ pana, brāhmaṇa, sabbo loko brāhmaṇānaṁ etad abbhanujānāti: imāni dhanāni paññāpentūti[5]?

---

[1] Sk omits cāgo v. [2] Bm adds: vadāmi. Yaṁ hi 'ssa, brāhmaṇa, paricarato pāricariyā hetu na saddhā vaḍḍhati na sīlaṁ v. na sutaṁ v. na cāgo v. na paññā v., nāhan taṁ paricaritabban ti. [3] Si tatrīdaṁ. [4] Sk omits brāhmaṇā bho G. [5] So Si Bm p-tīti; Sk p-tunti.

Digitized by Google

No h' idaṁ, bho Gotama.

Seyyathāpi, brāhmaṇa, puriso daḷiddo assako anāḷhiyo, tassa akāmassa bilaṁ olaggeyyuṁ: Idam te, ambho purisa, maṁsaṁ khāditabbaṁ, mūlañ ca anuppadātabban ti, — evam eva kho, brāhmaṇa, brāhmaṇā appaṭiññāye tesaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ atha ca pan' imāni cattāri dhanāni paññāpenti. Ariyaṁ kho [1] ahaṁ, brāhmaṇa, lokuttaraṁ dhammaṁ purissasa sandhanaṁ paññāpemi. Porāṇaṁ kho pan' assa mātāpettikaṁ kulavaṁsaṁ anussarato yattha yatth' eva attabhāvassa abhinibbatti hoti, tena ten' eva saṅkhaṁ [2] gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, khattiyo tveva [3] saṅkhaṁ gacchati. Brāhmaṇakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, brāhmaṇo tveva saṅkhaṁ gacchati. Vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, vesso tveva saṅkhaṁ gacchati. Suddakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, suddo tveva saṅkhaṁ gacchati. Seyyathāpi, brāhmaṇa, yaṁ yad eva paccayaṁ paṭicca aggi jalati, tena ten' eva saṅkhaṁ gacchati; kaṭṭhan ce [3] paṭicca aggi jalati, kaṭṭhaggi tveva saṅkhaṁ gacchati; sakalikañ ce paṭicca aggi jalati, sakalikaggi tveva saṅkhaṁ gacchati; tiṇan ce paṭicca aggi jalati, tiṇaggi tveva saṅkhaṁ gacchati; gomayañ ce paṭicca aggi jalati [4], gomayaggi tveva saṅkhaṁ gacchati; — evaṁ eva kho ahaṁ, brāhmaṇa, ariyaṁ lokuttaraṁ dhammaṁ purisassa sandhanaṁ paññāpemi. Porāṇaṁ kho pan' assa mātāpettikaṁ kulavaṁsaṁ anussarato yattha yatth' eva attabhāvassa abhinibbatti hoti, tena ten' eva saṅkhaṁ gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa ... *&c. to* ... suddo tveva saṅkhaṁ gacchati. Khattiyakule ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti adinnādānā paṭivirato hoti abrahmacariyā paṭivirato hoti musāvādā paṭivirato hoti pisuṇāvācāya paṭivirato hoti pharūsāvācāya paṭivirato hoti samphappalāpā paṭivirato hoti anabhijjhālū hoti abyāpannacitto hoti sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Brāh-

---

1 Si adds pana 2 Bm Si sankhyaṁ throughout. 3 Sk ceva throughout.
4 So Bm Si; Sk t' eva throughout.

maṇakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti[1] —pe— sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Vessakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti[2] —pe— sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipatā paṭivirato hoti[3] .... dhammaṁ kusalaṁ Taṁ kim maññasi, brāhmaṇa? Brāhmaṇo va nu kho pahoti asmiṁ padese averaṁ abyāpajjhaṁ[4] mettacittaṁ bhāvetuṁ, no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotam, pahoti asmiṁ padese averaṁ abyāpajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ, brāhmaṇo pi hi, bho Gotama, vesso pi hi, bho Gotama, suddo pi hi, bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmiṁ padese averaṁ abyāpajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetun ti.

Evam eva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti[3] .... dhammaṁ kusalaṁ. Brāhmaṇakulā ce pi brāhmaṇa, —pe[5]— vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ .... dhammaṁ kusalaṁ. Taṁ kim maññasi, brāhmaṇa? Brāhmaṇo va nu kho pahoti sottiṁ[6] sināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti sottiṁ sināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, brāhmaṇo pi hi, bho Gotama, vesso pi hi, bho Go-

---

[1] Si adds: adinnādānā p. hoti abrahmacariyā hoti musāvādā p. hoti.
[2] Si adds as in last note. [3] Bm pa sammādiṭṭhī hoti, arādhako hoti ñānaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Taṁ kiṁ ... [4] Bm abyābajjhaṁ. [5] Bm Si omit pe. [6] Cf. supra pp. 46 & 151. Sk sottiṁ sinaniṁ; Bm sotthisinānī; Si sottiṁ sinānaṁ, the reading in the *corrigenda* for p. 151 also.

Digitized by Google

tama, suddo pi hi, bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sottiṁ sinānim ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetun ti.

Evam eva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato . . . . dhammaṁ kusalaṁ. Brāhmaṇakulā ce pi, brāhmaṇa, — pe — vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato . . . . dhammaṁ kusalaṁ. Tam kiṁ maññasi, brāhmaṇa? Idha rājā khattiyo muddhāvasitto nānājaccānaṁ purisānaṁ purisasataṁ sannipāteyya: Āyantu bhonto ye tattha khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannā, sākassa vā [1] sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontu [2]; āyantu [3] bhonto ye tattha caṇḍālakulā nesādakulā veṇakulā [4] rathakārakulā pukkusakulā uppannā, sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇim ādāya aggiṁ abhinibbattentu tejo pātukarontūti. Taṁ kiṁ maññasi, brāhmaṇa? Yo eva nu kho so khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā [1] sālassa vā salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svèva nu khvāssa [5] aggi accimā c' eva [6] vaṇṇimā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ? Yo pana so caṇḍālakulā nesādakulā veṇakulā [4] rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā [7] vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na c' eva accimā na [8] ca vaṇṇimā na [8] ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Yo [9] so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā

---

[1] Sk omits sākassavā . [2] Bm dhātuṁ karontu. [3] Si adds pana. [4] Sk venakulā; Bm Si veṇukulā. [5] Si khvassa. [6] Sk ca. [7] Bm suk°. [8] Sk omits na. [9] Si adds pi; Bm adds pi hi.

Digitized by Google

sālassa va salaḷassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, svāssa aggi accimā c' eva[1] vaṇṇimā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ. Yo pi so caṇḍālakulā nesādakulā veṇakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, so p' assa[2] aggi accimā c' eva[1] pabhassaro ca tena pi ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātuṁ. Sabbo pi hi, bho Gotama, aggi accimā c' eva vaṇṇimā ca pabhassaro ca, sabbena pi ca sakkā agginā aggikaraṇīyaṁ kātun ti.

Evam eva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato . . . . dhammaṁ kusalaṁ. Brāhmaṇakulā ce pi, brāhmaṇa, — pe — vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato . . . . dhammaṁ kusalan ti.

Evaṁ vutte Esukārī brāhmaṇo Bhagavantaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ, bho Gotama, abhikkantaṁ, bho Gotama; —pe— upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan[3] ti.

Esukārisuttaṁ[4] chaṭṭhaṁ[5].

97.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Dakkhiṇāgirismiṁ[6] cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ. Atha kho aññataro

---

[1] Sk ca. [2] Bm svāssa; Sk adds ti. [3] Sk here saraṇagataṁ. [4] So Sk Si Bu; Bm Esukārī. [5] Sk Si chaṭṭhamaṁ. [6] So Sk Si Bu; Bm Dakkhiṇāgīrismiṁ.

bhikkhu Rājagahe vassaṁ vuṭṭho[1] yena Dakkhiṇāgirī yen' āyasmā Sāriputto ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ bhikkhuṁ āyasmā Sāriputto etad avoca: Kacc', āvuso, Bhagavā arogo[2] ca balavā cāti?

Arogo c', āvuso, Bhagavā balavā cāti.

Kacci pan', āvuso, bhikkhusaṁgho arogo ca balava cāti?

Bhikkhusaṁgho pi kho, āvuso, arogo ca balavā cāti.

Ettha, āvuso, Taṇḍulapāladvārāyaṁ[3] Dhānañjāni[4] nāma brāhmaṇo atthi[5]. Kacc', āvuso, Dhānañjāni nāma brāhmaṇo arogo ca balavā cāti?

Dhānañjāni pi kho, āvuso, brāhmaṇo arogo ca balavā cāti.

Kacci pan', āvuso, Dhānañjāni brāhmaṇo appamatto ti?

Kuto no[6], āvuso, Dhānañjānissa brāhmaṇassa appamādo? Dhānañjāni, āvuso, brāhmaṇo rājānaṁ nissāya brāhmaṇagahapatike vilumpati; brāhmaṇagahapatike nissāya rājānaṁ vilumpati. Yā pi 'ssa bhariyā saddhā saddhā kulā ānītā, sā pi 'ssa kālakatā, aññ' assa[7] bhariyā assaddhā assaddhā[8] kulā ānītā ti.

Dussutaṁ[9] vat', āvuso, assumhā, dussutaṁ vat' āvuso assumhā[10], ye mayaṁ Dhānañjāniṁ brāhmaṇaṁ pamattaṁ[11] assumhā. Appeva ca nāma[12] mayaṁ kadāci karahaci Dhānañjāninā brāhmaṇena saddhiṁ samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocid eva kathāsallāpo ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Dakkhiṇāgirismiṁ yathābhirantaṁ viharitvā yena Rājagahaṁ tena cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Rājagahaṁ tad avasari. Tatra sudaṁ āyasmā Sāriputto Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Rājagahaṁ piṇḍāya

---

[1] Si vuttho. [2] Sk ārogo. [3] So Si Bu; Sk Bm Taṇḍulapālidvārāya. [4] So Sk Bu; Si Dhanañjani; Bm Dhānañjānī. [5] Bm omits atthi. [6] So Si; Bm pan'; Sk nu. [7] So MSS. [8] Bm asaddhā asaddhakulā (but saddhā kulā above); Si asaddhā. [9] Bm dusutaṁ. [10] Si omits this repetition. [11] Sk appamattaṁ. [12] Sk omits appeva ca nāma; Si omits ca.

Digitized by Google

pāvisi. Tena kho pana samayena Dhānañjāni brāhmaṇo bahi nagare[1] gāvo goṭṭhe dohāpeti[2]. Atha kho āyasmā Sāriputto Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Dhānañjāni brāhmaṇo ten' upasaṁkami. Addasā kho Dhānañjāni brāhmaṇo āyasmantaṁ Sāriputtaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvāna yen' āyasmā Sāriputto ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etad avoca: Ito, bho' Sāriputta, payo pīyataṁ[3] tāva bhattassa kālo bhavissatīti.

Alaṁ, brāhmaṇa. Kataṁ me ajja bhattakiccaṁ. Amukasmiṁ me rukkhamūle divāvihāro bhavissati, tattha āgaccheyyāsīti.

Evaṁ bho ti kho Dhānañjāni brāhmaṇo āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Atha kho Dhānañjāni brāhmaṇo pacchābhattaṁ bhuttapātarāso yen' āyasmā Sāriputto ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho Dhānañjāniṁ brāhmaṇaṁ āyasmā Sāriputto etad avoca: Kacci[4] si, Dhānañjāni, appamatto ti?

Kuto, bho Sāriputta, amhākaṁ appamādo yesaṁ no mātāpitaro posetabbā, puttadāro posetabbo, dāsakammakaraporisaṁ posetabbaṁ[5], mittāmaccānaṁ mittāmaccakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, ñātisālohitānaṁ ñātisālohitakaraṇīyaṁ[6] kātabbaṁ, atithīnaṁ atithikaraṇīyaṁ[7] kātabbaṁ, pubbapetānaṁ pubbapetakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, devatānaṁ devatākaraṇīyaṁ kātabbaṁ, rañño rājakaraṇīyaṁ kātabbaṁ, ayam pi kāyo pīṇetabbo[8] brūhetabbo ti?

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco mātāpitunnaṁ[9] hetu adhammacārī visamacārī assa; tam enaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ; — labheyya nu kho so: Ahaṁ kho mātāpitunnaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ

---

[1] Sk nang. [2] Bm Si duhāpeti. [3] So Sk; Si p. tava; Bm piyataṁ; Bu pīyyataṁ. [4] Bm kaccā. [5] So Sk Si; Bm dāsakammakarā p-bbā. [6] Sk ñ-itaṁ k'īyaṁ. [7] Si atithīk°. [8] Bm Si piṇetabbo. [9] Bm Si mātāpitūnaṁ.

Digitized by Google

nirayapālā ti; mātāpitaro vā pan' assa labheyyuṁ: Eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi; mā naṁ nirayaṁ nirayapālā ti?

No h' idaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikandantaṁ[1] yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa; tam enaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ; — labheyya nu kho so: Ahaṁ kho puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā ti; puttadāro vā pan' assa labheyyuṁ: Eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi; mā naṁ nirayaṁ nirayapālā ti?

No h' idaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikandantaṁ[1] yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī vicamacārī assa; taṁ enaṁ addhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā[2] upakaḍḍheyyuṁ; — labheyya[3] nu kho so: Ahaṁ kho dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā ti; dāsakammakaraporisaṁ[4] vā pan' assa labheyya: Eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā ti?

No h' idaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikandantaṁ yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco mittāmaccānaṁ hetu .... (*&c. as above mutatis mutandis down to*) .... pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco ñātisālohitānaṁ hetu .... (*&c. as above mutatis mutandis down to*) .... pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco atithīnaṁ hetu .... (*&c. as abovc mutatis mutandis down to*) .... pakkhipeyyuṁ.

---

[1] Sk vikkandantaṁ. [2] Sk adds upālā. [3] Here, as once supra, Sk reads labheyyuṁ. [4] So Si; Sk d-risañ ca pan' .... labheyyuṁ; Bm d-rā vā .... labeyyaṁ.

Digitized by Google

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco pubbapetānam hetu.... (*&c. as above mutatis mutandis down to*) .... pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco devatānaṁ hetu .... (*&c. as above mutatis mutandis down to*) .... pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññāsi, Dhānañjāni? Idh' ekacco rañño hetu .... (*&c. as above mutatis mutandis down to*) .... pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco kāyassa pīṇanāhetu[1] brūhanāhetu[2] adhammacārī visamacārī assa; tam enaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ; — labheyya nu kho so: Aham kho kāyassa pīṇanāhetu[1] brūhanāhetu[2] adhammacārī visamacārī ahosiṁ; mā maṁ nirayaṁ nirayapālā ti; pare vā pan' assa labheyyuṁ: Eso kho kāyassa pīṇanāhetu[1] brūhanāhetu[2] adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā ti?

No h' idaṁ, bho Sāriputta. Atha kho naṁ vikandantaṁ yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā mātāpitunnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mātāpitunnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, mātāpitunnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mātāpitunnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā mātāpitaro c' eva posetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ[3], puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā puttadārassa hetu adhammacārī assa, yo vā puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyo ti?

---

[1] Sk pīṇanahetu; Bm Si piṇanā hetu. [2] Sk brūhanahetu. [3] So Bm Si; Sk here & elsewhere in this Sutta kattuṁ.

Digitized by Google

Yo hi, bho Sāriputta, puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho, bho Sāriputta, puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi [1], bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā puttadāre [2] c' eva posetuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā dāsakammakaraporisañ c' eva posetuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mittāmaccānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mittāmaccānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā mittāmaccānaṁ c' eva [3] mittāmaccakaraṇīyaṁ kātuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo va ñātisālohitānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyo ti?

---

[1] Sk here omits hi. [2] So Sk Si; Bm puttadārañ. [3] Sk adds hetu dhammacārī.

Yo hi, bho Sāriputta, ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, ñātisālohitānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā ñātisālohitānaṁ c' eva ñātisālohitakaraṇīyaṁ kātuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā atithīnaṁ hetu dhammacārī visamacārī assa, yo vā atithīnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, atithīnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā atithīnaṁ c' eva atithikaraṇīyaṁ kātuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā pubbapetānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, — katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, pubbapetānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā pubbapetānaṁ c' eva pubbapetakaraṇīyaṁ kātuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā devatānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā devatānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, — katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, devatānaṁ hetu adhammacārī samacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, devatānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha

Digitized by Google

seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā devatānaṁ c' eva devatākaraṇīyaṁ kātuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā rañño hetu dhammacārī samacārī assa, — katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, rañño hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā rañño c' eva rājakaraṇīyaṁ[1] kātuṁ na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ. Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu[2] adhammacārī visamacārī assa, yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, — katamaṁ seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānañjāni, aññe sahetukā[3] dhammikā kammantā yehi sakkā kāyañ[4] c' eva pīṇetuṁ brūhetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ puññañ ca paṭipadaṁ paṭipajjitun ti.

Atha kho, Dhānañjāni brāhmaṇo āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmi.

Atha kho Dhānañjāni brāhmaṇo aparena samayena ābādhiko ahosi dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho Dhānañjāni brāhmaṇo aññataraṁ purisaṁ āmantesi: — Ehi tvaṁ, ambho

---

[1] So Si; Sk Bm rājākaraṇīyaṁ. [2] Sk pīṇanahetu brūhanahetu. [3] Bm throughout reads aññesaṁ hetukā. [4] So Bm; Si kāyassa; Sk kāyo.

Digitized by Google

purisa, yena Bhagavā ten' upasaṁkama, upasaṁkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi: Dhānañjāni, bhante brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno [1]; so Bhagavato pāde sirasā vandatīti; yena c' āyasmā Sāriputto ten' upasaṁkama, upasaṁkamitvā mama vacanena āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandāhi: Dhānañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno; so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandatīti; evañ ca vadehi: Sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Dhānañjānissa brāhmaṇassa nivesanaṁ ten' upasaṁkamatu anukampaṁ upādāyāti.

Evaṁ bhante ti kho so puriso Dhānañjānissa brāhmaṇassa vacanaṁ paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso Bhagavantaṁ etad avoca: Dhānañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno; so Bhagavato pāde sirasā vandatīti. Yena c' āyasmā Sāriputto ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho so puriso [2] āyasmantaṁ Sariputtaṁ etad avoca: Dhānañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno; so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandati evañ ca vadeti: Sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Dhānañjānissa brāhmaṇassa nivesanaṁ ten' upasaṁkamatu amkampaṁ upādāyāti. Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tuṇhībhāvena Atha kho āyasmā Sāriputto nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya yena Dhānañjānissa brāhmaṇassa nivesanaṁ ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho āyasmā Sāriputto Dhānañjāniṁ brāhmaṇaṁ etad avoca: Kacci te, Dhānañjāni, khamanīyaṁ [3] kacci yāpaniyaṁ [4], kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti no abhikkamanti, paṭikkamo 'sānaṁ [5] paññāyati no abhikkamo ti?

Na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ, na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānaṁ paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho

---

[1] Bm bāḷhagīlāno. [2] Sk omits. [3] So Si Sk; Bm khamaniyaṁ. Cf. 1 J. 408. [4] So Si; Bm yāpaniyaṁ; Sk yāpaṇīyaṁ. [5] So all MSS.

Digitized by Google

Sāriputta, balavā puriso tiṇhena sikharena muddhānaṁ[1] abhimattheyya[2], evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā vātā muddhānaṁ ūhananti[3]; na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānaṁ paññāyati no paṭikkamo Seyyathāpi, bho Sāriputta, balavā puriso daḷhena varattābandhena[4] sīse sīsaveṭhanaṁ[5] bandheyya[6], evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā sīse sīsavedanā; na me, bho[7] Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ[8], bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānaṁ paññāyati no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta, dakkho[9] goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena[10] kucchiṁ parikanteyya, evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā vātā kucchiṁ parikantanti; na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānaṁ paññāyati no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho Sāriputta, dve balavanto purisā dubbalataraṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyuṁ samparitāpeyyuṁ; — evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimatto kāyasmiṁ dāho[11]; na me, bho Sāriputta, khamanīyaṁ na yāpanīyaṁ, bāḷhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānaṁ paññāyati no paṭikkamo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — nirayo vā tiracchānayoni vā ti?

Nirayā, bho Sāriputta, tiracchānayoni seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — tiracchānayoni vā pettivisayo[12] vā ti?

Tiracchānayoniyā, bho Sāriputta, pettivisayo seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — pettivisayo vā manussā vā ti?

Pettivisayā, bho Sāriputta, manussā seyyo ti.

---

[1] Bm muddhaniṁ. [2] Sk abhimanteyya. [3] Si ohananti; Bm uhananti, Cf. 2 Jāt. 73. [4] Sk varattaṁb.; Bm v-khaṇḍena; Si v-khandena. [5] So Sk; Bm sīsaveṭhaṁ; Si sīsavedhanaṁ. [6] Bm Si dadeyya. [7] So Bm Si; Sk hosi na kho. [8] So Sk here et infra. [9] Sk dukkho. [10] Sk govittakena. [11] Sk daho. [12] Bm Si pittisayo.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — manussā vā Cātummahārājikā[1] devā[2] vā ti?

Manussehi, bho Sāriputta, Cātummahārājikā devā seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — Cātummahārājikā vā[3] devā Tāvatiṁsā vā[3] devā ti?

Cātummahārājikehi, bho Sāriputta, devehi Tāvatiṁsā devā seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — Tāvatiṁsā vā devā Yāmā vā devā[2] ti?

Tāvatiṁsehi, bho Sāriputta, devehi Yāmā devā seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — Yāmā vā[3] devā Tusitā[4] vā devā ti?

Yāmehi, bho Sāriputta, devehi Tusitā devā seyyo ti.

Taṁ kim maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — Tusitā devā Nimmānaratī[5] vā devā ti?

Tusitehi, bho Sāriputta, devehi Nimmānaratī devā seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — Nimmānaratī vā devā Paranimmitavasavattī[6] vā devā[7] ti?

Nimmānaratīhi, bho Sāriputta, devehi Paranimmitavasavattī devā seyyo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Dhānañjāni? Katamaṁ seyyo, — Paranimmitavasavattī vā[7] devā Brahmaloko vā ti?

Brahmaloko ti bhavaṁ Sāriputto āha, Brahmaloko ti[8] bhavaṁ Sāriputto āhāti[9].

Atha kho āyasmato Sāriputtassa etad ahosi: Ime kho brāhmaṇā Brahmalokādhimuttā. Yannūnāhaṁ Dhānañjānissa brāhmaṇassa Brahmānaṁ sahavyatāya maggaṁ deseyyan ti. Brahmānaṁ te[9], Dhānañjāni, sahavyatāya maggaṁ desessāmi. Taṁ suṇāhi, sādhukaṁ manasikarohi; bhāsissāmīti.

Evam bho ti kho Dhānañjāni brāhmaṇo[1] āyasmato Sāriputtassa paccassosi.

---

[1] Bm cātumah°. [2] Sk omits devā. [3] Sk omits; Si places vā after devā (throughout). [4] Bm Tussītā. [5] Bm Nimānarati. [6] Bm P—i. [7] Sk omits. [8] So Sk Si; Bm omits this line. [9] Bm adds Katamaṁ Sāriputto āha Brahmaloko ti.

Digitized by Google

Ayasmā Sāriputto etad avoca: — Katamo ca, Dhānañjāni, Brahmānaṁ sahavyatāya maggo? Idha, Dhānañjāni, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati tathā dutiyaṁ tathā tatiyaṁ tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena[2] appamāṇena averena avyāpajjhena[3] pharitvā viharati. Ayam pi[4] kho, Dhānañjāni, Brahmānaṁ sahavyatāya maggo. Puna ca paraṁ, Dhānañjāni, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā[5], muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati tathā dutiyaṁ tathā tatiyaṁ tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena avyāpajjhena pharitvā viharati. Ayaṁ kho, Dhānañjāni, Brahmānaṁ sahavyatāya maggo ti.

Tena hi, bho Sāriputta, mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi: Dhānañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatīti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Dhānañjāniṁ brāhmaṇaṁ sati uttarikaraṇīye, hīne Brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmi. Atha kho Dhānañjāni brāhmaṇo acirapakkante āyasmante Sāriputte kālaṁ akāsi, Brahmalokaṁ uppajji[6].

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Eso, bhikkhave, Sāriputto Dhānañjāniṁ brāhmaṇaṁ sati uttarikaraṇīye hīne Brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantaṁ etad avoca: Dhānañjāni, bhante, brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatīti.

Kim pana tvaṁ, Sāriputta, Dhānañjāniṁ brāhmaṇaṁ

---

[1] Sk māṇavo. [2] Sk adds cetasā. [3] Bm abyābajjhena. Cf. I, 38. [4] Bm omits pi. [5] Bm adds gha. [6] So Sk; cf. I., 528; Bm upapajjati; Si upapajji.

Digitized by Google

sati uttarikaraṇīye, hīne Brahmaloke patiṭṭhāpetvā utthāy' āsanā pakkanto ti?

Mayhaṁ kho, bhante, evam ahosi: Ime kho brāhmaṇā Brahmalokādhimuttā. Yannūnāhaṁ Dhānañjānissa brāhmaṇassa Brahmānaṁ sahavyatāya maggaṁ deseyyan ti.

Kālakato ca[1], Sāriputta, Dhānañjāni brāhmaṇo Brahmalokañ[2] ca uppanno[3] ti.

DHĀNAÑJĀNISUTTAṀ SATTAMAṀ.

98.

Vāsetṭha
Sn. 3.9
page 112 Transl.

(The text of this Sutta is identical with that of Sutta No. 35 of the Sutta Nipāta.)

VĀSEṬṬHASUTTAṀ AṬṬHAMAṀ.

99.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Subho māṇavo Todeyyaputto Sāvatthiyaṁ paṭivasati aññatarassa gahapatissa nivesane kenacid eva karaṇīyena. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto yassa gahapatissa nivesane paṭivasati taṁ gahapatiṁ etad avoca: — Sutaṁ me taṁ gahapati: Avivittā Sāvatthi arahantehīti. Kan nu kh' ajja[4] samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā payirupāseyyāmāti[5]?

Ayaṁ, bhante, Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Taṁ, bhante, Bhagavantaṁ payirupāsassūti.

---

[1] Bm kaḷankato va. [2] Si Brahmaloke. [3] Bm Si upapanno. [4] So Sk; Bm Si kaṁ nu khvajja. Cf. 1 Dīgha 47. [5] So Si; Sk (as frequently) payirūp°, as Bm always.

Digitized by Google

Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto tassa gahapatissa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etad avoca: — Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhaṁsu: Gahaṭṭho ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ; na pabbajito ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalan ti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Vibhajjavādo kho aham ettha, māṇava; nāham ettha ekaṁsavādo. Gihissa[1] vā 'haṁ, māṇava, pabbajitassa vā micchāpaṭipattiṁ na[2] vaṇṇemi. Gihī[3] vā hi, māṇava, pabbajito vā micchāpaṭipanno micchāpaṭipattādhikaraṇahetu na ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Gihissa vā 'haṁ, māṇava, pabbajitassa vā sammāpaṭipattiṁ vaṇṇemi. Gihī vā hi, māṇava, pabbajito vā sammāpaṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇahetu ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalan ti.

Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhaṁsu: Mahaṭṭhaṁ[4] idaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahapphalaṁ hoti; appaṭṭhaṁ[5] idaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ pabbajjākammaṭṭhānaṁ appaphalaṁ hotīti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Ettha pi kho ahaṁ, māṇava, vibhajjavādo, nāham ettha ekaṁsavādo. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Katamañ ca[6],

---

[1] Bm Si gīhissa. [2] Si omits na. [3] Bm gīhi. [4] So Sk Bm Bu; Si mahattham. [4] So Sk Bm Bu; Si appatthaṁ. [6] Bm Si katamaṁ.

Digitized by Google

māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti? Kasī[1] kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Katamañ ca, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti? Kasī yeva kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Katamañ ca, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti? Vaṇijjā[2] kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Katamañ ca, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti? Vaṇijjā yeva kho, māṇava, kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, kasī kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti, evam eva kho, māṇava, gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, kasī yeva kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti, evam eva kho, māṇava, gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, vaṇijjā kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti, evam eva kho, māṇava, pabbajjā kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Seyyathāpi, māṇava, vaṇijjā yeva kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hoti, evam eva

[1] Bm Si kasi. [2] So Sk Si; Bm vāṇijā.

kho, māṇava, pabbajjā kammaṭṭhānaṁ appaṭṭhaṁ appakiccaṁ appādhikaraṇaṁ appasamārambhaṁ sampajjamānaṁ mahapphalaṁ hotīti[1].

Brāhmaṇā, bho Gotama, pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, sace te agaru[2], sādhu te pañca dhamme imasmiṁ[3] parisatiṁ[4] bhāsassūti.

Na kho me[5], bho Gotama, garu, yatth' assu[6] bhavanto[7] vā nisinnā bhavantarūpā vā[8] ti.

Tena hi, māṇava, bhāsassūti.

Saccaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā paṭhamaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Tapaṁ[9] kho, bho Gotama, brāhmaṇā dutiyaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brahmacariyaṁ[10] kho, bho Gotama, brāhmaṇā tatiyaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Ajjhenaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā catutthaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Cāgaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā pañcamaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brāhmaṇā, bho Gotama, ime pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa arādhanāyāti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Kiṁ pana, māṇava? Atthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemīti?

No h' idaṁ, bho Gotama.

Kiṁ pana, māṇava? Atthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemīti?

No h' idaṁ, bho Gotama.

---

[1] Sk hoti. [2] Sk agarū. [3] So all MSS. Si appends the following note: Imissan ti pāṭhena bhavitabbaṁ. [4] Bm Si parisati (as at p. 140). [5] Si omits me. [6] Sk yatthassa. [7] Sk Bu bhagavanto. [8] So Si; Bm nisinno bh-po; Sk bhagavantaṁ rūpā; Bu bhavantarūpañ'cāti. [9] Bm tapañ ca. [10] Bm adds pi.

Digitized by Google

Kiṁ pana, māṇava? Ye pi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavattāro, yesam idaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ[1] tad anugāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitaṁ anuvācenti, — seyyathīdaṁ Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso[2] Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu,—te pi evam āhaṁsu: Mayaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemāti?

No h' idaṁ, bho Gotama.

Iti kira, māṇava, na 'tthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇo pi yo[3] evam āha: Ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemīti. Na tthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemīti. Ye pi[4] te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro ... (*&c. as above, inserting* na *before* evam āhaṁsu) .. pavedemāti. Seyyathāpi, māṇava, andhaveṇi[5] paramparā saṁsatta[6] purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi no passati, — evam eva kho, maṇava, andhaveṇūpamaṁ maññe[7] brāhmaṇānaṁ bhāsitaṁ sampajjati, purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passatīti.

Evaṁ vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavatā andhaveṇūpamena vuccamāno kupito anattamano Bhagavantaṁ yeva khuṁsento Bhagavantaṁ yeva vambhento Bhagavantaṁ yeva vadamāno: Samaṇo[8] Gotamo[9] pāpiko bhavissatīti, Bhagavantaṁ etad avoca: Brāhmaṇo, bho[10] Gotama, Pokkharasāti[11] Opamañño[12] Subhagavaniko evam āha: Evam eva[13] pan' im' eke[14] samaṇabrāhmaṇā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ paṭijānanti; tesaṁ idaṁ bhā-

---

[1] Sk samīhitaṁ. [2] Sk Yamataggī Angīraso. [3] Sk so. [4] Bm hi. [5] Sk a-ī. [6] So Si; Bm sambhattā; Sk paramparāyaṁ sattā. [7] So Si Bm; Sk andhaveṇupamaṁ ñe. [8] Sk adds ca. [9] Bm adds pi. [10] Si omits bho. [11] So Sk Si; Bm P-ti. Bu hereon says: Tattha Pokkharasātīti idaṁ tassa nāmaṁ. Pokkharasādīti pi vuccati. *See* 1 Sum. Vil. 244 & I Dīgha 87. [12] Sk Opamaññe. [13] Si adds kho. [14] So all MSS., Si dividing ime ke.

Digitized by Google

sitaṁ hassakaṁ yeva sampajjati, nāmakaṁ yeva sampajjati, rittakaṁ yeva sampajjati, tucchakaṁ yeva sampajjati[1]. Kathaṁ hi[2] nāma manussabhūto uttarimanussadhammā[3] alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhissati[4] vā sacchi[5] vā karissatīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti.

Kim pana, māṇava, brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko sabbesaṁ yeva samaṇabrāhmaṇānaṁ cetasā ceto paricca pajānātīti?

Sakāya pi hi, bho Gotama, puṇṇikāya dāsiyā brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko na[6] cetasā ceto paricca pajānāti, kuto pana sabbesaṁ yeva samaṇabrāhmaṇānaṁ cetasā ceto paricca pajānissatīti.

Seyyathāpi, māṇava, jaccandho puriso[7] na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni[8] rūpāni, na passeyya pītakāni[8] rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjeṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamāni, na passeyya tārakarūpāni[9], na passeyya candimasuriye; so evaṁ vadeyya: Na 'tthi kaṇhasukkāni rūpāni, na 'tthi kaṇhasukkānaṁ rūpānaṁ dassāvī; na 'tthi nīlakāni rūpāni, na 'tthi nīlakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; na 'tthi pītakāni rūpāni, na 'tthi pītakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; na 'tthi lohitakāni rūpāni, na 'tthi lohitakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; na 'tthi mañjeṭṭhakāni rūpāni, na 'tthi mañjeṭṭhakānaṁ rūpānaṁ dassāvī; na 'tthi samavisamaṁ, na 'tthi samavisamassa dassāvī; na 'tthi tārakarūpāni, na 'tthi tārakarūpānaṁ dassāvī; na 'tthi candimasuriyā, na 'tthi candimasuriyānaṁ[10] dassāvī. Aham etaṁ na jānāmi; aham etaṁ na passāmi; tasmā[11] na 'tthīti. Sammā nu kho so, māṇava, vadamāno vadeyyāti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Atthi kaṇhasukkāni rūpāni, atthi[12] kaṇhasukkānaṁ rūpānaṁ dassāvī; atthi nīlakāni rūpāni, atthi nīlakānaṁ rūpānaṁ dassāvī, ... atthi candimasuriyā, atthi candimasuriyānaṁ dassāvī. Ahaṁ etaṁ

---

[1] Sk omits these three words. [2] Sk omits hi. [3] Bm u-maṁ. [4] So Sk here; Bm dakkhati; Si dakkhīti. [5] So Bm Si; Sk sacchiṁ. [6] Si omits; Bm inserts after paricca. [7] Si inserts so. [8] Bm nil° & pit° throughout. [9] Sk kāt°. [10] Sk omits na 'tthi c°. [11] Si adds taṁ. [12] Sk omits k-ni rūpāni atthi.

M. I. 509

Digitized by Google

na jānāmi, aham etaṁ na passāmi, tasmā na 'tthīti na hi so, bho Gotama, sammā vadamāno vadeyyāti.

Evam eva kho, māṇava, brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko andho acakkhuko. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhiti vā sacchi[1] vā karissatīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati[2]. Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Ye[3] te Kosalakā[4] brāhmaṇamahāsālā, seyyathīdaṁ Caṅkī brāhmaṇo Tārukkho brāhmaṇo Pokkharasāti brāhmaṇo Jāṇussoṇī[5] brāhmaṇo pitā vā[6] te Todeyyo, — katamā nesaṁ seyyo, yaṁ vā te sammusā[7] vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā asammusāti?

Sammusā, bho Gotama.

Katamā tesaṁ seyyo, yaṁ vā te mantā[8] vācaṁ bhāseyyuṁ, yaṁ vā amantā ti?

Mantā, bho Gotama.

Katamā tesaṁ seyyo, yaṁ vā te paṭisaṅkhāya[9] vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā apaṭisaṅkhāyāti?

Paṭisaṅkhāya, bho Gotama.

Katamā tesaṁ seyyo, yaṁ vā te atthasaṁhitaṁ[10] vācaṁ bhāseyyuṁ, yaṁ vā anatthasaṁhitan ti?

Atthasaṁhitaṁ, bho Gotama.

Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Yadi evaṁ sante brāhmaṇena Pokkharasātinā Opamaññena Subhagavanikena[11] sammusā vācā bhasitā asammusā vā[12] ti?

Asammusā, bho Gotama.

Mantā[13] vācā bhāsitā, amantā vā[12] ti?

Amantā, bho Gotama.

Paṭisaṅkhāya vācā bhāsitā, apaṭisaṅkhāya vā[12] ti?

Apaṭisaṅkhāya, bho Gotama.

Atthasaṁhitā vācā bhāsitā anatthasaṁhitā vā[12] ti?

Anatthasaṁhitā, bho Gotama.

---

[1] Sk here et supra sacchiṁ. [2] Bm vijjatīti. [3] Si adds pana. [4] Bm Si Kosalikā. [5] Jāṇusoṇī; Si Jāṇussoṇi; Sk Jānussoṇī, generally but Jāṇussoṇī in fine. [6] Bm ca. [7] So Bu; Sk sammuccā; Bm samuccā; Si sammucchā. [8] So MSS. & Bu. [9] So MSS.; Bu paṭisankhā. [10] Bu atthasaṁgahitaṁ. [11] Sk here inserts, before sammuccā, samassu. [12] Bm Si omit vā. [13] Sk amantā.

Digitized by Google

Pañca kho ime, māṇava, nīvaraṇā. Katame pañca? — Kāmacchandanīvaraṇaṁ vyāpādanīvaraṇaṁ thīnamiddhanīvaraṇaṁ[1] uddhaccakukkuccanīvaraṇaṁ vicikicchānīvaraṇaṁ. Ime kho, māṇava, pañca nīvaraṇā. Imehi kho, māṇava, pañcahi[2] nīvaraṇehi brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko āvaṭo[3] nivuto ophuto[4] pariyonaddho. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhiti vā sacchi vā karissatīti, — n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati, Pañca kho ime, māṇava, kāmaguṇā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā[5] sotaviññeyyā saddā, —pe— ghānaviññeyyā gandhā, jivhāviññeyyā rasā, kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā[6] iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho, māṇava, pañca kāmaguṇā. Imehi kho[7], māṇava, pañcahi[8] kāmaguṇehi brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko gathito[9] mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaraṇapañño paribhuñjati. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhiti vā sacchi vā karissatīti, — n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Yaṁ vā tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca aggiṁ jāleyya[10], yaṁ vā nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ[11] jāleyya, — katamo nu khvassa aggi accimā ca[12] vaṇṇimā ca pabhassaro cāti?

Sace taṁ, bho Gotama, ṭhānaṁ[13] nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jālituṁ[14], svāssa aggi accimā ca vaṇṇimā ca pabhassaro cāti.

Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, māṇava, anavakāso, yaṁ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāleyya[15] aññatra iddhimatā. Seyyathāpi, māṇava, tiṇakaṭṭhupādānaṁ[16] paṭicca aggi[17] jalati, tathūpamāhaṁ, māṇava, imaṁ pītiṁ vadāmi, yāyaṁ pīti

---

1 Bm thin°. 2 Sk pañca. 3 So Bu & 1 Dīgha 246; Sk āvato; Bm Si āvuto. 4 So Bm Si; Sk ovuto; Bu opāto ti onaddho. 5 Bm rajaniya. 6 Sk poṭṭhabbā. 7 Sk ime kho hi. 8 So all MSS. here. 9 So Sk Bu; Bm Si gadhito. 10 Sk jaleyva throughout. 11 Sk here aggiṁ but aggi infra. 12 So Sk Bm Bu; Si c' eva. 13 Sk inserts nissaṭṭhānaṁ. 14 Bm jalituṁ. 15 Sk jaleyya. 16 Sk here & generally, nissaṭṭhātiṇakaṭṭhūpādānaṁ; Bm Si have short a & u. 17 Sk aggiṁ.

pañca kāmaguṇe paṭicca. Seyyathāpi, māṇava, nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ[1], paṭicca[2] aggi[3] jalati, tathūpamāhaṁ, māṇava, imam pītiṁ[4] vadāmi, yāyam pīti aññatr' eva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi. Katamā ca, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi? Idha, māṇava, bhikkhu vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi[5] paṭhamajjhānaṁ[6] upasampajja viharati; ayam pi kho, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi aññatr' akusalehi dhammehi. Puna ca paraṁ, māṇava, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā —pe[7]— dutiyajjhānaṁ upasampajja viharati; ayaṁ pi kho, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi aññatr' akusalehi dhammehi. Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, kam[8] ettha brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ[9] paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti?

Ye 'me, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cāgam ettha brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ paññāpenti puññassa ākiriyya kusalassa ārādhanāyāti.

Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Idha aññatarassa brāhmaṇassa mahāyañño paccupaṭṭhito assa; atha dve brāhmaṇā āgaccheyyuṁ: Itthannāmassa brāhmaṇassa mahāyaññaṁ anubhavissāmāti; tatth'[10] ekassa brāhmaṇassa evam assa: Aho vata aham[11] eva labheyyaṁ bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na añño[12] brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍan ti; ṭhānaṁ[13] kho pan' etaṁ, māṇava, vijjati, yaṁ añño brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na so brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ; Añño[14] brāhmaṇo labhati bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, nāhaṁ labhāmi bhattagge aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍan ti, iti

---

[1] Si n-āno. [2] Si omits. [3] Sk aggiṁ. [4] Sk pīti; Bm pit° throughout. [5] Sk Bm omit these three words, Sk inserting pe. [6] Bm Si paṭhamaṁ jhānaṁ, as always. [7] Bm Bm omits pe. [8] Sk katam. [9] So Bm Si; Sk mahapphalaṁ. [10] Bm Si tatra. [11] Bm Si vatahaṁ. [12] Sk nañño; Si aññe brāhmaṇā labheyyuṁ. [13] Sk yā. [14] Bm Si aññe brāhmaṇā labhanti.

Digitized by Google

so kupito hoti anattamano; — imassa pana, māṇava, brāhmaṇā kiṁ vipākaṁ paññāpentīti?

Na khvettha[1], bho Gotama, brāhmaṇā evaṁ dānaṁ denti: Iminā paro[2] kupito hotu[3] anattamano ti. Atha khvettha brāhmaṇā anukampājātikaṁ[4] yeva dānaṁ dentīti?

Evaṁ sante kho, māṇava[5], brāhmaṇānaṁ idaṁ chaṭṭhaṁ puññakiriyāvatthu hoti yadidaṁ anukampājātikan ti?

Evaṁ sante, bho Gotama, brāhmaṇānaṁ idaṁ chaṭṭhaṁ puññakiriyāvatthu hoti yadidaṁ anukampājātikan ti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, ime tvaṁ pañca dhamme[6] kattha bahulaṁ samanupassasi[7] gahaṭṭhesu vā pabbajitesu vā ti?

Ye 'me, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāhaṁ pañca dhamme pabbajitesu bahulaṁ samanupassāmi appaṁ gahaṭṭhesu. Gahaṭṭho hi, bho Gotama, mahaṭṭho mahākicco mahādhikaraṇo mahāsamārambho, na[8] satataṁ samitaṁ saccavādī[9] hoti. Pabbajito kho[10] pana, bho Gotama, appaṭṭho appakicco appādhikaraṇo appasamārambho, satataṁ samitaṁ saccavādī hoti. Gahaṭṭho hi, bho Gotama, mahaṭṭho[11] mahākicco mahādhikaraṇo mahāsamārambho, na sataṭaṁ samitaṁ tapassī hoti, brahmacārī hoti, sajjhāyabahulo hoti, cāgabahulo hoti. Pabbajito kho[12] pana, bho Gotama[13], appaṭṭho appakicco appādhikaraṇo appasamārambho, satataṁ samitaṁ tapassī hoti, brahmacārī hoti, sajjhāyabahulo hoti, cāgabahulo[14] hoti. Ye 'me, bho Gotama, samaṇabrāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāhaṁ pañca dhamme pabbajitesu bahulaṁ samanupassāmi, appaṁ gahaṭṭhesūti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāhaṁ ete

---

[1] Sk kho ettha. [2] Si ca vo. [3] Si omits. [4] So Sk Bu; Bm Si anukampaj° (as Sk infra). [5] Sk pana. [6] Si omits ime t. p. dhamme & inserts ete. [7] Si samanupassasīti, omitting remaining words of sentence. [8] Sk omits. [9] So Bm Si Bu; Sk sabbavādī. [10] Sk omits. [11] Sk here, ut supra, gahaṭṭho. [12] Sk mits. [13] Sk inserts na. [14] Sk bhāvabahulo.

Digitized by Google

parikkhāre vadāmi, yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyāpajjhaṁ tassa bhāvanāya. Idha, māṇava, bhikkhu saccavādī hoti, so saccavādī 'mhīti[1] labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmujjaṁ[2] yan taṁ kusalūpasaṁhitaṁ pāmujjaṁ, cittassāhaṁ etaṁ parikkhāraṁ vadāmi, yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyāpajjhaṁ tassa bhāvanāya. Idha, māṇava, bhikkhu tapassī hoti brahmacārī hoti sajjhāyabahulo hoti cāgabahulo hoti, so cāgabahulo 'mhīti labhati atthavedaṁ, labhati dhammavedaṁ, labhati dhammūpasaṁhitaṁ pāmujjaṁ, yañ taṁ kusalūpasaṁhitaṁ pāmujjaṁ cittassāhaṁ etaṁ parikkhāraṁ vadāmi yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyāpajjhaṁ tassa bhāvanāya. Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāhaṁ ete parikkhāre vadāmi, yadidaṁ cittaṁ averaṁ avyāpajjhaṁ tassa bhāvanāyāti.

Evaṁ vutte Subho māṇavo Tvdeyyaputto Bhagavantaṁ etad avoca: — Sutaṁ me taṁ, bho Gotama: **Samaṇo Gotamo** Brahmānaṁ[3] sahavyatāya maggaṁ jānātīti[4].

Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Āsanne ito Naḷakāragāmo? Nayito dūre Naḷakāragāmo ti?

Evam bho. Āsanne ito Naḷakāragāmo, nayito dūre Naḷakāragāmo ti.

Taṁ kiṁ maññasi, māṇava? Idh' assa[5] puriso Naḷakāragāme jātavaddho[6], tam enaṁ Naḷakāragāmato tāvadeva avasataṁ[7] Naḷakāragāmassa maggaṁ puccheyyuṁ, — siyā nu kho, māṇava, tassa purisassa Naḷakāragāme jātavaddhassa Naḷakāragāmassa maggaṁ puṭṭhassa dandhāyitattaṁ vā vitthāyitattaṁ vā ti?

No h' idaṁ, bho Gotama. Taṁ kissa hetu? Amu[8] hi, bho Gotama, puriso Naḷakāragāme jātavaddho; tassa sabbān' eva Naḷakāragāmassa maggāni suviditānīti.

Siyā nu kho, māṇava, tassa purisassa Naḷakāragāme jātavaddhassa Naḷakāragāmassa maggaṁ puṭṭhassa dandhā-

[1] Bm Si saccavadimhīti. [2] Bm pāmojjaṁ. Cf. I 37. [3] Sk abrahmānaṁ. [4] Si pajānātīti. [5] Si idha khvassa. [6] So Sk Bu; Bm Si -vaḍḍo. [7] So Bu; Sk avasanḍaṁ; Bm Si apasakkaṁ. [8] So Bm; Sk asu; Si assa.

Digitized by Google

yitattaṁ vā vitthāyitattaṁ vā[1]. Na tveva Tathāgatassa, brahmalokaṁ vā brahmalokagāminiṁ vā paṭipadaṁ[2] puṭṭhassa dandhāyitattaṁ vā vitthāyitattaṁ vā. Brahmānañ cāhaṁ[3], māṇava, pajānāmi, brahmalokañ ca brahmalokagāminiñ ca paṭipadaṁ, yathāpaṭipanno ca[4] brahmalokaṁ upapanno, tañ ca pajānāmīti[5].

Sutaṁ me taṁ, bho Gotama: Samaṇo Gotamo Brahmānaṁ sahavyatāya maggaṁ desetīti. Sādhu me bhavaṁ Gotamo Brahmānaṁ sahavyatāya maggaṁ desetūti.

Tena hi, māṇava, suṇābi sadhukaṁ manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evaṁ bho ti Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato paccassosi.

Bhagavā etad avoca: — Katamo ca, māṇava, Brahmānaṁ sahavyatāya maggo? Idha, māṇava, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tatha tatiyaṁ tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyāpajjhena[6] pharitvā viharati. Evaṁ bhāvitāya[7] kho, māṇava, mettāya cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi, māṇava, balavā saṅkadhamo[8] appakasiren' eva catuddisā[9] viññāpeyya; evam eva kho, māṇava[10], evaṁ[11] bhāvitāya[12] mettāya cetovimuttiyā, yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Ayam pi kho, māṇava, Brahmānaṁ sahavyatāya maggo. Puna ca paraṁ, māṇava, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā — pe[13] — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati, tathā dutiyaṁ, tathā tatiyaṁ, tathā catutthiṁ; iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena ap-

---

[1] Bm adds ti. [2] Sk brahmaloke vā br-iyā vā p-dāya. [3] Sk vāhaṁ. [4] Sk adds Brahmā. [5] Sk paṭijānāmi. [6] So Bm here, instead of its ordinary reading abyābajjhena. [7] Sk bhāsitāya. [8] Sk Bu s-mmo. [9] Si cātuddisā. [10] Bm inserts la. [11] Sk omits. [12] Bm inserts kho māṇava. [13] Bm Si omit pe.

Digitized by Google

pamāṇena averena abyāpajjhena pharitvā viharati. Evaṁ bhāvitāya kho, māṇava, upekhāya cetovimuttiyā, yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi, māṇava, balavā saṅkhadhamo appakasiren' eva catuddisā viññāpeyya, evam eva kho, māṇava, evaṁ bhāvitāya[1] upekhāya cetovimuttiyā, yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Ayaṁ pi[2] kho, māṇava, Brahmānaṁ sahavyatāya maggo ti.

Evaṁ vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama. Seyyathāpi, bho Gotama, nikujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti[3], — evam evaṁ[4] bhoto Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gataṁ. Handa ca dāni mayaṁ, bho Gotama, gacchāma; bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā ti.

Yassa dāni tvaṁ, māṇava, kālaṁ maññasīti.

Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Tena kho pana samayena Jāṇussoṇī brāhmaṇo sabbasetena vaḷavābhirathena[5] Sāvatthiyā niyyāti divādivassa. Addasā kho Jāṇussoṇī brāhmaṇo Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvā[6] Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtam etad avoca: Handa kuto nu[7] bhavaṁ Bhāradvājo āgacchati divādivassāti?

Ito hi kho ahaṁ, bho, āgacchāmi samaṇassa Gotamassa santikā ti.

Taṁ kiṁ maññasi, bhavaṁ Bhāradvājo? Samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ paṇḍito maññe ti?

---

[1] Bm inserts kho māṇava. [2] Sk omits. [3] Bm Si dakkhantīti. [4] Bm eva
[5] Sk vaḷabhīrathema. [6] Bm Si disvāna. [7] Si omits kuto nu.

Digitized by Google

Ko cāhaṁ, bho, ko ca samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānissāmi, so pi nun' assa tādiso va yo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jāneyyāti.

Uḷārāya khalu bhavaṁ Bhāradvājo samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya pasaṁsatīti.

Ko cāhaṁ[1] bho, ko ca samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsissāmi pasatthapasattho ca, so[2] bhavaṁ Gotamo seṭṭho devamanussānaṁ, ye c' ime, bho, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassa te[3] samaṇo Gotamo parikkhāre vadati[4], yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyāpajjhaṁ tassa bhāvanāyāti.

Evaṁ vutte Jāṇussoṇī brāhmaṇo sabbasetā vaḷavābhirathā orohitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā ten' añjaliṁ paṇāmetvā udānaṁ udānesi: Lābhā rañño Pasenadissa Kosalassa, suladdhaṁ lābhā rañño Pasenadissa Kosalassa yassa[5] vijite Tathāgato viharati arahaṁ Sammāsambuddho ti.

SUBHASUTTAṀ[6] NAVAMAṀ.

100.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ. Tena kho pana samayena Dhānañjānī[7] nāma brāhmaṇī Caṇḍalakappe[8] paṭivasati abhippasannā Buddhe ca dhamme ca saṁghe ca. Atha kho Dhānañjānī brāhmaṇī upakkhalitvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi: Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsam-

---

[1] Sk here ca ahaṁ. [2] Si omits so. [3] Si cittass' eva, inserting ete after Gotamo. [4] Bm Si vadeti. [5] Sk Bm omit yassa. [6] Sk Subhagasuttaṁ. [7] Bm Si Dhan° throughout. [8] So Sk elsewhere, after reading Vasalakappe here; Bm Cañcalikappe; Si Paccagakappe; Bu Vaddhalakappe. A Kandy MS reads Caṇḍalak°.

O.Z.288

Digitized by Google

buddhassātī[1]. Tena kho pana samayena Saṅgāravo[2] nāma māṇavo Caṇḍalakappe paṭivasati tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhadānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Assosi kho Saṅgāravo māṇavo Dhānañjāniyā[3] brāhmaṇiyā evaṁ vācaṁ bhāsamānāya, sutvā Dhānañjāniṁ brāhmaṇiṁ etad avoca: Avabhūtā ca 'yaṁ[4] Dhānañjāni brahmaṇī parābhūtā ca 'yaṁ[5] Dhānañjānī brāhmaṇī vijjamānānaṁ brāhmaṇānaṁ, atha ca pana tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ bhāsatīti[6].

Na hi[7] pana tvaṁ, tāta[8] Bhadramukha[9], tassa Bhagavato sīlapaññāṇaṁ jānāsi; sace tvaṁ, tāta Bhadramukha, tassa Bhagavato sīlapaññāṇaṁ jāneyyāsi, na tvaṁ, tāta Bhadramukha, taṁ Bhagavantaṁ akkositabbaṁ paribhāsitabbaṁ maññeyyāsīti.

Tena hi, bhoti, yadā samaṇo Gotamo Caṇḍalakappaṁ anuppatto hoti, atha kho me[10] āroceyyāsīti.

Evaṁ Bhadramukhāti kho Dhānañjānī brāhmaṇī Saṅgāravassa māṇavassa paccassosi.

Atha kho Bhagavā Kosalesu anupubbena cārikaṁ caramāno Caṇḍalakappaṁ tad avasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Caṇḍalakappe viharati Todeyyānaṁ brāhmaṇānaṁ ambavane. Assosi kho Dhānañjānī brāhmaṇī: Bhagavā kira Caṇḍalakappaṁ anuppatto Caṇḍalakappe viharati Todeyyānaṁ brāhmaṇānaṁ ambavane ti. Atha kho Dhānañjānī brāhmaṇī yena Saṅgāravo māṇavo ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Saṅgāravaṁ māṇavaṁ etad avoca: Ayaṁ, tāta Bhadramukha, so Bhagavā Caṇḍalakappaṁ anuppatto Caṇḍalakappe viharati Todeyyānaṁ brāhmaṇānaṁ ambavane. Yassa dāni tvaṁ, tāta Bhadramukha, kālaṁ maññasīti.

Evaṁ bhotīti[11] kho Saṅgāravo māṇavo Dhānañjāniyā brāhmaṇiya paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ

---

[1] Sk Si omit 3rd repetition. [2] So Sk Bm & Bu; Si Sagāravo. [3] Bm Dhanañjānīyā. [4] Sk athabhūtā 'yaṁ; Bm v' ayaṁ; Si ca yaṁ. [5] So Sk; Bm v' ayam; Si ca yaṁ. [6] Bm bhāsissatīti. [7] Sk omits hi. [8] Sk omits tāta. [9] Sk Bh-ā. [10] Sk kho for me. [11] Sk bhoti.

Digitized by Google

kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Saṅgāravo māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: — Santi kho [1], bho Gotama, eke samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti. Tatra, bho Gotama, ye te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, tesaṁ bhavaṁ Gotamo katamo ti [2]?

Diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattānaṁ [3] ādibrahmacariyaṁ paṭijānantānam [4] pi kho ahaṁ, Bhāradvāja, vemattataṁ [5] vadāmi. Santi, Bhāradvāja, eke samaṇabrāhmaṇā anussavikā, te [6] anussavena diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, seyyathāpi brāhmaṇā Tevijjā. Santi pana, Bhāradvāja, eke samaṇabrāhmaṇā kevalaṁ saddhāmattakena diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, seyyathāpi Takkī Vīmaṁsī. Santi, Bhāradvāja, eke samaṇabrāhmaṇā pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ yeva dhammaṁ abhiññāya, diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti. Tatra, Bhāradvāja, ye te samaṇabrāhmaṇā pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ yeva dhammaṁ abhiññāya, diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, tesāham asmi. Tad amina p' etaṁ, Bhāradvāja pariyāyena veditabbaṁ. Yathā ye te samaṇabrāhmaṇā pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ yeva dhammaṁ abhiññāya diṭṭhadhammābhiññavosānapāramippattā ādibrahmacariyaṁ paṭijānanti, tesāham asmi.

Idha me [7], Bhāradvāja, pubbe va sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattass' eva sato etad ahosi: — Sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso [8] pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ. Yannūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan ti. So kho ahaṁ, Bhāradvāja, apa-

---

1 Sk omits kho. 2 Sk Bm omits ti. 3 Sk Bm d-pattā. 4 Bm p-antīti. Na pi kho ahaṁ. 5 Si vemattaṁ. 6 Bm Si tena. 7 Bm omits me. 8 Bm a-se.

Digitized by Google

rena samayena daharo va samāno susu kālakeso ... (*&c. as from line 28 of Vol. I page 163 to page 167 line 8, substituting* Bhāradvāja *for* bhikkhave) .... alam idaṁ padhānāyāti.

Apissu maṁ .... (*&c. as from line 29 of Vol. I page 249 to page 247 line 16, substituting* Bhāradvāja *for* Aggivessana *& omitting* evarūpā pi kho me ... tiṭṭhati *p. 243 line 2 & on p. 244*) ... āvatto bāhullāyāti.

So kho ahaṁ, Bhāradvāja, oḷārikaṁ āhāraṁ āhāretvā balaṁ gahetvā vivicc' eva kāmehi — pe — paṭhamajjhānaṁ upasampajja vihāsiṁ. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyajjhānaṁ — pe — tatiyajjhānaṁ upasampajja vihāsiṁ.

So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite ānejjappatte .... (*&c. as from line 19 of Vol. I page 248 to page 249 line 21, substituting* Bhāradvāja *for* Aggivessana *& omitting* evarūpā pi .... tiṭṭhati *on pp. 248, 249*) .... ātāpino pahitattassa viharato ti.

Evaṁ vutte Saṅgāravo māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: — Aṭṭhita[1] vata[2] bhoto Gotamassa padhānaṁ ahosi, sappurisa[3] vata bhoto Gotamassa padhānaṁ ahosi, yathā taṁ arahato sammāsambuddhassa. Kin nu kho[4], bho Gotama, atthi devā ti?

Ṭhānaso me taṁ[5], Bhāradvāja, viditaṁ yadidaṁ atthi devā ti.

Kin nu kho, bho Gotama, atthi devā ti puṭṭho samāno, ṭhānaso me taṁ[6], Bhāradvāja, viditaṁ yadidaṁ atthi devā ti[7] vadesi? Nanu[8], bho Gotama, evaṁ sante tucchā musā hotīti?

Atthi devā ti, Bhāradvāja, puṭṭho samāno, atthi devā

---

[1] So Sk Bm Si. [2] Bm omits vata. [3] So Sk Bm Si. [4] Sk omit kho. [5] Bm Si kho pan etaṁ. [6] Si pan' etaṁ; Bm kho pan' etaṁ. [7] Sk Si omit yadidaṁ; Bm reads adhidevā (as throughout). [8] Bm Si nanu.

Digitized by Google

Majjhima-paṇṇāsa
uparī-paṇṇāsa

ti yo yadeyya, ṭhānaso viditā me viditā ti yo vadeyya[1], atha khvettha[2] viññūpurisena ekaṁsena niṭṭhaṁ gantabbaṁ[3] yadidaṁ atthi devā ti.

Kissa pana me bhavaṁ Gotamo ādiken' eva na[4] byākāsīti?

Ucce[5] sammataṁ kho etaṁ, Bhāradvāja, lokasmiṁ yadidaṁ atthi[6] devā ti.

Evaṁ vutte Saṅgāravo māṇavo Bhagavantaṁ etad avoca: Abhikkantaṁ, bho Gotama; abhikkantam, bho Gotama, Seyyathāpi, bho Gotama, nikujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya. andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti, — evam evaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ Bhagavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañ ca bhikkhusaṁghañ ca. Upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇagataṇ ti.

Saṅgāravasuttaṁ dasamaṁ.

Brāhmaṇavaggo pañcamo[8].

Majjhimapaṇṇāsaṁ[8] samattaṁ[9].

---

[1] So Si; Sk omits ṭhānaso .... vadeyya; Bm ṭhānaso me viditā ti yo vadeyya. [2] So Bm Si; Sk kho tvaṁ. [3] Bm gantuṁ; Si gantuṁ vā. [4] Sk omits na. [5] So Sk Bu; Bm Si uccena. [6] So Si Bu; Sk (here only) adhidevā, like Bm always. [7] Bm omits. [8] Bm Majjhimā Paṇṇāsakā; Si Majjhimapaṇṇāsakaṁ. [9] So Si; Bm Sk omit.

Digitized by Google

101.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati; Devadahaṁ nāma Sakkānaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etad avoca:

Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā evaṁ-vādino evaṁ-diṭṭhino: Yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. — Evaṁ-vādino, bhikkhave, Nigaṇṭhā. Evaṁ-vādāhaṁ, bhikkhave, Nigaṇṭhe upasaṁkamitvā evaṁ vadāmi: Saccaṁ kira tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, evaṁ vādino evaṁ-diṭṭhino: Yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti? Te ce me, bhikkhave, Nigaṇṭhā evaṁ puṭṭhā Āmā ti paṭijānanti, tyāhaṁ evaṁ vadāmi: Kiṁ pana tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, jānātha: Ahuvām' eva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti?

No h' idaṁ avuso.

Kiṁ pana tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, jānātha: Akarām' eva mayaṁ pubbe pāpaṁ kammaṁ, na nākaramhāti?

No h' idaṁ āvuso.

Kiṁ pana tamhe, āvuso Nigaṇṭhā, jānātha: Evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpaṁ kammaṁ akaramhāti?

No h' idaṁ āvuso.

Kiṁ pana tumhe, āvuso Nigaṇṭhā jānātha: Ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti?

Digitized by Google

No h' idaṁ āvuso.

Kiṁ pana tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, jānātha diṭṭhe va dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Iti kira tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, na jānātha: Ahuvām' eva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti; na jānātha: Akarām' eva mayaṁ pubbe pāpaṁ kammaṁ, na nākaramhāti; na jānātha: Evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpaṁ kammaṁ akaramhāti; na jānātha: Ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ, ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti; na jānātha diṭṭhe va dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ[1]. Evaṁ sante āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ na kallaṁ assa veyyākaraṇāya: Yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā[2], āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Sace[3] tumhe, āvuso Nigaṇṭhā[4], jāneyyāthā: Ahuvām' eva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti, — jāneyyātha: Akarām' eva mayaṁ pubbe pāpaṁ kammaṁ, na nākaramhāti jāneyyātha: Evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpaṁ dhammaṁ akaramhāti; jāneyyātha: Ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti; jāneyyātha diṭṭhe va dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ. Evaṁ sante āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ kallaṁ assa veyyākaraṇāya, yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ

---

[1] Cf. I 93 For the foregoing argument. [2] Sk here akaraṇe, *supra* akaranaṁ generally. [3] Si adds pana. [4] Here in Sk begins an undecipherable passage extanding to sesañ ca ñāṇadassanaṁ on page 218.

Digitized by Google

kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayyā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti.

Seyyathāpi, āvuso Nigaṇṭhā, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhūpalepanena[1]; so sallassa pi vedanāhetu[2] dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyeyya; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhapeyyuṁ[3]; tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanteyya; so satthena pi vaṇamukhassa parikantanahetu dukkhā tippā[4] kaṭukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto esaniyā sallaṁ eseyya; so esaniyā pi sallassa esanāhetu[5] dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto sallaṁ abbyaheyya[6]; so sallassa pi abbyahanahetu[7] dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto agadaṅgāraṁ vaṇamukhe odaheyya; so agadaṅgārassa pi vaṇamukhe odahanahetu dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyeyya; so aparena samayena rūḷhena[8] vaṇena saṁchavinā[9] arogo assa sukhī serī sayaṁvasī pena kāmaṅgamo; tassa evam assa: — Ahaṁ kho pubbe viddho ahosiṁ savisena gāḷhūpalepanena; so 'haṁ sallassa pi vedanāhetu dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyiṁ; tassa me mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhapesuṁ; tassa me so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanti[10]; so 'haṁ sallena pi vaṇamukhassa parikantanahetu dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyiṁ; tassa me so bhisakko sallakatto esaniyā sallaṁ esi; so 'haṁ esaniyā pi sallassa esanāhetu dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyiṁ; tassa me so bhisakko sallakatto sallaṁ abbyahi[11]; so 'haṁ sallassa pi abbyahanahetu[12] dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyiṁ; tassa me so bhisakko sallakatto agadaṅgāraṁ vaṇamukhe odahi; so 'haṁ agadaṅgārassa pi vaṇamukhe odahanahetu dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyiṁ;

---

[1] Si gāḷhupalepanena; Bm gāḷapalepanena; Bu gāḷhūpalepanenāti bahalūpanena. [2] Si vedaṇahetu. [3] Bu upaṭṭhāpeyyuṁ. [4] Bm Si tibbā throughout, as Sk sometimes. [5] Si esanahetu. [6] Si abbhūṇheyya. [7] Si abbhūṇhanahetu. [8] Bm ruḷhena. [9] Si sañchavinā. [10] Si parikantati. [11] Si abbhūṇhi. [12] Si abbhūṇhanahetu.

Digitized by Google

so 'mhi[1] etarahi rūḷhena vaṇena saṁchavinā arogo sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṅgamo ti. — Evam eva kho, āvuso Nigaṇṭhā, sace tumhe jāneyyātha: Ahuvām' eva mayaṁ pubbe na nāhuvamhāti, jāneyyātha: Akarām' eva mayaṁ pubbe pāpaṁ kammaṁ, na nākaramhāti; jāneyyātha: 'Evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpaṁ kammaṁ akaramhāti; jāneyyātha: Ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiretabbaṁ, ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti; jāneyyatha diṭṭhe va dhamme akusalānaṁ kammānaṁ pahānaṁ, kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ. Evaṁ sante āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ kallam assa veyyākaraṇāya: Yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Yasmā ca kho tumhe, āvuso Nigaṇṭhā, na jānātha: Ahuvām' eva mayaṁ pubbe, na nāhuvamhāti, na jānātha: Akarām' eva mayaṁ pubbe, pāpaṁ kammaṁ, na nākaramhāti; na jānātha: Evarūpaṁ vā evarūpaṁ vā pāpakammaṁ akaramhāti; na jānātha: Ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ ettakaṁ vā dukkhaṁ nijjiretabbaṁ ettakamhi vā dukkhe nijjiṇṇe sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti, na jānātha diṭṭhe va dhamme akusalānaṁ dhammānaṁ pahānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ upasampadaṁ, — tasmā āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ na kallam assa veyyākaranāya: Yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabban taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti.

Evaṁ vutte, bhikkhave, te Nigaṇṭhā maṁ etad avocuṁ:

---

[1] Si so 'haṁ.

Nigaṇṭho, āvuso, Nāṭaputto[1] sabbaññū sabbadassavī aparisesaṁ[2] ñāṇadassanaṁ paṭijānāti: Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan ti. So evam āha: Athi kho vo[3], āvuso Nigaṇṭhā, pubbe pāpaṁ kammaṁ kataṁ. Taṁ[4] imāya kaṭukāya dukkarakārikāya nijjaretha[5]; yaṁ pan' ettha etarahi kāyena saṁvutā vācāya saṁvutā manasā saṁvutā, taṁ āyatiṁ pāpassa kammassa akaraṇaṁ; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā[6], navānaṁ kammānam akaraṇā, āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Tañ ca pan' amhakaṁ ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā ti.

Evaṁ vutte ahaṁ, bhikkhave, te Nigaṇṭhe etad avocaṁ: Pañca kho ime, āvuso[7] Nigaṇṭhā, dhammā diṭṭhe va dhaṁme dvidhā vipākā. Katame pañca? — Saddhā ruci anussavo ākāraparivitakko diṭṭhinijjhānakhanti. Ime kho, āvuso Nigaṇṭhā, pañca dhammā diṭṭhe va dhamme dvidhā vipākā. Tatr' āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ kā atītaṁse satthari saddhā, kā rūci, ko anussavo, ko ākāraparivitakko, kā diṭṭhinijjhānakhantīti? Evaṁvādī[8] kho ahaṁ, bhikkhave, Nigaṇṭhesu na kiñci sahadhammikaṁ vādaparihāraṁ samanupassāmi. Puna ca parāhaṁ, bhikkhave, te Nigaṇṭhe evaṁ vadāmi. — Taṁ kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yasmiṁ vo[9] samaye tippo upakkamo hoti tippaṁ padhānaṁ, tippā tamhi[10] samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyatha[11]; yasmiṁ pana vo[12] samaye na tippo upakkamo hoti na tippaṁ padhānaṁ, na tippā[13] tamhi[10] samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyathāti?

Yasmiṁ[14] no, āvuso Gotama, samaye tippo upakkamo hoti tippaṁ padhānaṁ, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyāma. Yasmiṁ pana no

[1] So Bm Si. [2] Bm aparaṁ sesañ ca. [3] Si atthi vo; Bm atthi nu kho te. [4] Sk omits āvuso & taṁ. [5] Bm Si nijjiretha. [6] Sk here vy-ve. [7] Sk omits āvuso. [8] Bm evaṁvādīsu. [9] Sk omits here, inserting hi here & after samaye. [10] Si tasmiṁ. [11] Sk v-ā; Bm yediyetha throughout. [12] Sk te. [13] Sk padhānantiyā. [14] Bm adds pana.

Digitized by Google

samaye na tippo upakkamo hoti na tippaṁ padhānaṁ, na tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyāmāti.

Iti kir', āvuso Nigaṇṭhā, — Yasmiṁ vo [1] samaye tippo upakkamo hoti tippaṁ padhānaṁ, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyatha; yasmiṁ paṇa [2] vo pana samaye na tippo upakkamo hoti na tippaṁ padhānaṁ, na tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyatha. Evaṁ sante āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ kallam asa [3] veyyākaraṇāya: Yam kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Sace, āvuso Nigaṇṭhā, yasmiṁ vo [4] samaye [5] tippo upakkamo hoti tippaṁ padhānaṁ, tiṭṭheyy' eva [6] tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā [7]; yasmiṁ pana vo [8] samaye na tippo upakkamo hoti na tibbaṁ padhānaṁ tiṭṭheyy' eva [9] tasmiṁ samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā [7]. Evaṁ sante āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ kallam assa veyyākaraṇāya: Yaṁ kincāyaṁ purisapuggalo patisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ —pe [10]— sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Yasmā ca kho, āvuso Nigaṇṭhā, yasmiṁ pana [11] vo samaye tippo upakkamo hoti tippaṁ padhānaṁ, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyatha. Yasmiṁ pana vo [12] samaye na [13] tippo upakkamo hoti na tippaṁ padhānaṁ, na tippaṁ tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyatha. Te tumhe sāmaṁ yeva opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyamānā avijjā aññāṇā [14] sammohā

[1] Sk kho. [2] Sk omits. [3] Sk na kalla. [4] Sk omits. [5] Sk samayena.
[6] So Si; Bm tibbā; Sk na tibbā. [7] Bm adds vediyetha. [8] Sk vo pana.
[9] Se Si; Bm na tibbā; Sk tibbā. [10] Bm Si omit pe & recite in extenso.
[11] Sk omits pana. [12] Sk vo pana. [13] Sk omits. [14] Si añāṇā.

Digitized by Google

vipaccetha: Yaṁ kiñcāyaṁ purisapuggalo paṭisaṁvedeti, sukhaṁ vā dukkhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā, sabban taṁ pubbekatahetu; iti purāṇānaṁ kammānaṁ tapasā vyantibhāvā, navānaṁ kammānaṁ akaraṇā, āyatiṁ anavassavo, āyatiṁ anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbaṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ bhavissatīti. Evaṁvādī pi[1] kho ahaṁ, bhikkhave, Nigaṇṭhesu na kiñci sahadhammikaṁ vādapaṭihāraṁ samanupassāmi.

Puna ca panāhaṁ[2], bhikkhave, te Nigaṇṭhe evaṁ vadāmi: — Taṁ kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idaṁ kammaṁ diṭṭhadhammavedanīyaṁ[3], taṁ upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Yam pan' idaṁ kammaṁ samparāyavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā diṭṭhadhammavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Taṁ kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idaṁ kammaṁ sukhavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā dukkhavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Yaṁ pan' idaṁ kammaṁ dukkhavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā sukhavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Taṁ kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idaṁ kammaṁ paripakkavedanīyaṁ, tam upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Yaṁ pan' idaṁ kammaṁ aparipakkavedanīyaṁ taṁ upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Taṁ kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idaṁ kam-

---

[1] So Sk Si; Bm evaṁvādisu pi. [2] Si parāhaṁ. [3] Sk & Bu d-iyaṁ.

Digitized by Google

maṁ bahuvedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā appavedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Yaṁ pan' idaṁ kammaṁ appavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā bahuvedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Taṁ kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idaṁ kammaṁ vedanīyaṁ[1], taṁ upakkamena vā padhānena vā avedanīyaṁ hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Yaṁ pan' idaṁ kammaṁ avedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā vedanīyaṁ[1] hotūti labbham etan ti?

No h' idaṁ, āvuso.

Iti kir', āvuso Nigaṇṭhā, yam idaṁ kammaṁ diṭṭhadhammavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyaṁ hotūti alabbham[2] etaṁ; yam[3] idam kammaṁ samparāyavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā diṭṭhadhammavedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p'[4] idaṁ kammaṁ sukhavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā dukkhavedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idaṁ kammaṁ dukkhavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā sukhavedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idaṁ kammam paripakkavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idam kammaṁ aparipakkavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idaṁ kammaṁ bahuvedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā appavedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idaṁ kammaṁ appavedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā bahuvedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idaṁ kammaṁ vedanīyaṁ[1], taṁ upakkamena vā padhānena vā avedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ; yam p' idaṁ kammaṁ avedanīyaṁ, taṁ upakkamena vā padhānena vā vedanīyaṁ hotūti alabbham etaṁ. Evaṁ sante āyasmantānaṁ Nigaṇṭhānaṁ aphalo

[1] Bm savedanīyaṁ. [2] Sk labbhaṁ. [3] Bm adds pana. [4] Si omits pi.

Digitized by Google

upakkamo hoti[1] aphalaṁ padhānaṁ. Evaṁvādī, bhikkhave, Nigaṇṭhā; evaṁvādīnaṁ, bhikkhave. Nigaṇṭhānaṁ[2] dasa sahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ[3] āgacchanti.

Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Nigaṇṭhā pubbedukkatakammakārino[4], yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Nigaṇṭhā pāpakena issarena nimmitā, yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Nigaṇṭhā pāpasaṅgatikā, yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Nigaṇṭhā pāpābhijātikā yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammupakkamahetu[5] sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Nigaṇṭhā pāpadiṭṭhadhammupakkamā[6], yaṁ etarahi evarūpā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Sace, bhikkhave, sattā issarinimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā issarinimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammupakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti,

---

[1] S^k hotīti. [2] S^k omits these three words; Si (not Bu) Nigaṇṭh°. [3] So S^k Bu; B^m gārayhaṭhānaṁ; Si gāreyhaṭṭhānaṁ; Bu adds: vādānuppattā gārayhā ṭhānā ti pi pāṭho. [4] So S^k Bu; B^m Si dukkaṭak°. [5] B^m -dhammūp°. [6] B^m Nigaṇṭhā evarūpā diṭṭhadhammūpakkamā.

Digitized by Google

gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā diṭṭhadhammupakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Evaṁvādī, bhikkhave, Nigaṇṭhā; evaṁvādīnaṁ, bhikkhave, Nigaṇṭhānaṁ[1] ime dasa[2] sahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchanti. Evaṁ kho, bhikkhave, aphalo upakkamo hoti aphalaṁ padhānaṁ.

Kathañ ca, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ? Idha, bhikkhave, bhikkhu ṇa heva anaddhabhūtaṁ attānaṁ dukkhena addhabhāveti, dhammikañ ca sukhaṁ na paricajjati, tasmiñ ca sukhe anadhimucchite hoti. So evaṁ pajānāti: Imassa kho me dukkhanidānassa saṁkhāraṁ padahato saṁkhārappadhānā[3] virāgo hoti; imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato[4] upekham[5] bhāvayato virāgo hotīti. So yassa khvāssa[6] dukkhanidānassa saṁkhāraṁ padahato saṁkhārappadhānā virāgo hoti, saṁkhāraṁ tattha[7] padahati; yassa pana dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekham bhāvayato virāgo hoti, upekhaṁ tattha bhāveti tassa dukkhanidānassa saṁkhāraṁ padahato saṁkhārappadhānā virāgo hoti[8]. — Evam pi 'ssa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ[9] hoti, tassa tassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekhaṁ bhāvayato virāgo hoti, evam pi 'ssa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ hoti.

Seyyathāpi, bhikkhave, puriso itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando[10] tibbāpekho[11]. So taṁ itthiṁ passeyya aññena[12] purisena saddhim santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave? Api nu tassa purissassa, amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ, uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkadomanassupāyāsā[13] ti?

Evam bhante. Taṁ kissa hetu? Amu hi, bhante, puriso amussā itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbā-

---

[1] Sk omits these three words. [2] Sk sace ime, omitting dasa. [3] So Sk Si; Bm Bu saṁkhārapadhānā. [4] So all MSS. & Bu. [5] So Sk Bu; Bm Si upekkhaṁ. [6] So Bu; Si yassa hi khvassa; Bm yassa hi khvāssa; Sk yassa hi kho pan' assa. [7] So Si Bu; Sk tattha s. p.; Bm tattha p. s. [8] Sk hotīti. [9] Sk here nijiṇṇaṁ. [10] So Sk Bu; Bm Si tibbachando. [11] So Sk Bu; Bm Si tibbāpekkho. [12] Sk adds vā. [13] Bm s-ūpāyāsa.

Digitized by Google

pekko; tasmā taṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ, uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Atha kho bhikkhave, tassa purisassa evam assa: Ahaṁ kho amussā[1] itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbāpekho[2]; tassa me amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ[3] uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā[4]; yan nūnāhaṁ yo me amussā itthiyā chandarāgo taṁ pajaheyyan ti. So yo amussā itthiyā chandarāgo taṁ pajaheyya. So taṁ itthiṁ passeyya aparena samayena aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave? Api nu tassa purisassa amuṁ iṭṭhiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ, uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

No h' etaṁ, bhante. Taṁ kissa hetu? Amu hi, bhante, puriso amussā itthiyā vītarāgo; tasmā taṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ na[5] uppajjanti sokadevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Evam eva kho, bhikkhave, na heva anaddhabhūtaṁ attānaṁ dukkhena addhabhāveti, dhammikañ ca sukhaṁ na pariccajati[6]; tasmiñ ca sukhe anadhimucchito hoti[7]. So evaṁ pajānāti: Imassa kho me dukkhanidānassa saṁkhāraṁ padahato saṁkhārappadhānā virāgo hoti. Imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekhabhāvayato virāgo hotīti[8]. So yassa khvāssa[9] dukkhanidānassa saṁkhāraṁ padahato saṁkhārappadhānā virāgo hoti, saṁkhāraṁ tattha padahati; yassa pan' assa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekhaṁ bhāvayato virāgo hoti, upekhaṁ tattha bhāveti, tassa tassa dukkhanidānassa saṁkhāraṁ padahato saṁkhārappadhānā virāgo hoti, evam pi 'ssa taṁ dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ

---

[1] Sk āvuso. [2] Sk here tibbāpakko. [3] Sk omits. [4] Bm adds so. [5] Sk omits na. [6] Sk pariccajati. [7] Sk omits hoti. [8] So Sk; Bm Si hoti. [9] Sk yassa hi kho pan' assa.

hoti, tassa tassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekhaṁ bhāvayato virāgo hoti, evam pi 'ssa dukkhaṁ nijjiṇṇaṁ hoti. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, bhikkhu iti paṭisañcikkhati: Yathāsukhaṁ kho[1] me viharato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti[2] kusalā dhammā parihāyanti; dukkhāya pana me attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Yannūnāhaṁ dukkhāya attānaṁ padaheyyan ti? So dukkhāya attānaṁ padahati, tassa dukkhāya attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. So na aparena samayena dukkhāya attānaṁ padahati. Taṁ kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānaṁ padaheyya, svāssa attho abhinipphanno hoti, tasmā na aparena samayena dukkhāya attānaṁ padahati. Seyyathāpi, bhikkhave, usukāro[3] tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujuṁ[4] karoti kammaniyaṁ. Yato kho, bhikkhave, usukārassa tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpitaṁ hoti paritāpitaṁ[5] hoti ujuṁ kataṁ[6] kammaniyaṁ, na so taṁ[7] aparena samayena usukāro tejanaṁ dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujuṁ karoti kammaniyaṁ. Taṁ kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, atthāya usukāro tejanam dvīsu atālesu ātāpeyya paritāpeyya ujuṁ kareyya kammaniyaṁ, svāssa attho abinipphanno hoti; tasmā na aparena samayena usukāro ca tejanaṁ dvīsu alāpesu ātāpeti paritāpeti ujuṁ karoti kammaniyaṁ. — Evam eva kho, bhikkhave, bhikkhu iti paṭisañcikkhati: Yathāsukhaṁ kho me[8] viharato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti kusalā dhammā parihāyanti, dukkhāya pana me attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti; yannūnāhaṁ dukkhāya attānaṁ padaheyyan ti. So dukkhāya attānaṁ padahati, tassa dukkhāya attānaṁ padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. So na[9] aparena samayena duk-

---

[1] Sk omits kho. [2] Sk omits from here to kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. [3] Bm ussukāro. [4] Bm ujukaṁ. [5] Sk ātāpīnaṁ & paritāpinaṁ. [6] So Bm; Sk ujukaṁ kataṁ; Si ujukataṁ. [7] Sk omits so taṁ. [8] Sk yathā su me. [9] Sk omits na.

Digitized by Google

khāya attānaṁ padahati. Taṁ kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānaṁ padaheyya, svāssa attho abhinipphanno hoti, tasmā na aparena samayena dukkhāya attānaṁ padahati[1]. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, idha Tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū .... (*repeat from Vol. I p. 179 l. 2 to p. 181 l. 24*) .... cittaṁ parisodheti.

So ime pañca nīvaraṇe[2] pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamajjhānaṁ[3] upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā, ajjhattaṁ saṁpasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyajjhānaṁ upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekhako[4] ca viharati sato ca sampajāno, sukhañ ca kāyena paṭisaṁvedeti yan taṁ ariyā ācikkhanti: Upekhako satimā sukhavihārī ti tatiyajjhānaṁ[5] upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbe va[6] somanassadomanassānaṁ atthagamā[7] adukkhamasukhaṁ upekhāsatipārisuddhiṁ catutthajjhānaṁ[8] upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

So evaṁ samāhite citte parisuddhe .... (*repeat from Vol. I p. 182 l. 19 to l. 33*) .... anussarati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

So evaṁ samāhite citte parisuddhe .... (*repeat from Vol. I p. 183 l. 1 to l. 18*) .... satte pajānāti. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

---

[1] Si padahatīti. [2] Bm nivaraṇe. [3] So Sk; Bm Si paṭhamaṁ jhānaṁ &c., as usual. [4] Bm Si upekkhako. [5] Bm Si tatiyaṁ jhānaṁ. [6] Sk adds kho. [7] Bm Si atthaṅgamā. [8] Bm Si catutthaṁ jhānaṁ.

Digitized by Google

So evaṁ samāhite citte parisuddhe .... (*repeat from Vol. I p. 279 l. 19 to l. 32*) .... itthattāyāti pajānāti. Evaṁ kho, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalaṁ padhānaṁ.

Evaṁvādī, bhikkhave, Tathāgato, evaṁvādiṁ, bhikkhave, Tathāgataṁ[1] dasa sahadhammikā pāsaṁsaṭṭhānā āgacchanti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato[2] pubbesukatakammakārī, yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato bhaddakena issarena nimmito, yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāṇasaṅgatiko, yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāṇābhijātiko, yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammupakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyāṇadiṭṭhadhammupakkamo, yaṁ etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā issaranimmānahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato[3]. Sace, bhikkhave, sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā saṅgatibhāvahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato, no ce sattā abhijātihetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Sace, bhikkhave, sattā diṭṭhadhammupakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato; no ce sattā diṭṭhadhammupakkamahetu

---

[1] Bm evaṁvādīnaṁ b. Tathāgatānaṁ. [2] Sk T-te. [3] Sk omits the whole of this sentence from sace.

Digitized by Google

sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, pāsaṁso Tathāgato. Evaṁvādī, bhikkhave, Tathāgato[1], evaṁvādiṁ, bhikkhave, Tathāgataṁ[2] ime dasa sahadhammikā pāsaṁsaṭṭhānā āgacchantīti[3].

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

DEVADAHASUTTAṀ PAṬHAMAṀ.

102.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhave ti. Bhadante[4] ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etad avoca:

Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇa aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni[5] abhivadanti. Saññī attā hoti arogo[6] param maraṇā ti itth' eke abhivadanti. Asaññī attā hoti arogo paraṁ maraṇā ti itth' eke abhivadanti. N' eva saññī nāsaññī attā hoti arogo param maraṇā ti itth' eke abhivadanti. Sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti. Diṭṭhadhammanibbānaṁ vā pan' eke abhivadanti. Iti santaṁ vā attānaṁ paññāpenti arogaṁ paraṁ maraṇā[7]. Sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti. Diṭṭhadhammanibbānaṁ vā pan' eke abhivadanti[8]. Iti imāni pañca hutvā tīṇi honti, tīṇi hutvā pañca honti. Ayam uddeso pañcattayassa[9].

Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññim attā-

---

[1] So Si; Bm T-tā; Sk T-taṁ. [2] So Si; Sk omits these three words; Bm evaṁvādīnaṁ b. Tathāgatānaṁ. [3] Sk āgacchanti. [4] Bm bhaddante. [5] So Bu; Sk Bm Si adhimuttipadāni; cf. 1 Dīgha 12 & 30. [6] Sk ārogo throughout. [7] Sk adds ti. [8] Bm omits this sentence, -sato-... abhivadanti. [9] So Si; Bm paccattayassa; Sk pavattassa.

Digitized by Google

naṁ[1] paññāpenti arogaṁ[2] param maraṇā; rūpiṁ[3] vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; rūpiñ ca arūpiñ ca vā[4] te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; n' eva rūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; ekattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; nānattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; parittasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā; appamāṇasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā. Etaṁ va pan' eke' saṁ[5] upātivattataṁ viññāṇakasiṇam eke abhivadanti appamāṇaṁ āṇañjaṁ[6]. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānāti: Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiñ ca arūpiñ ca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, n' eva rūpiṁ vā nārūpiṁ[7] vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, ekattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, nānattasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, parittasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, appamāṇasaññiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā. Yā vā pan' esaṁ[8] saññānaṁ[9] parisuddhā paramā aggā anuttariyā

---

[1] Sk saññimattānaṁ; Bm saññīattānaṁ; Si saññiṁ attānaṁ. [2] Sk arogo here only. [3] So Si; Sk Bm rūpī. Similarly arūpiṁ &c. [4] Sk omits vā. [5] Si pana tesaṁ. [6] Sk aṇañja; Bm āneñjaṁ; Si aneñjaṁ. Cf. page 253. [7] Sk omits vā nārūpiṁ. [8] So Sk Si; Bm pan' etāsaṁ. [9] So Si Bm; Sk Bu saññāṇaṁ throughout.

Digitized by Google

akkhāyati yadi rūpasaññānaṁ yadi arūpasaññānaṁ yadi ekattasaññānaṁ yadi nānattasaññānaṁ. Na 'tthi kiñtīti[1] ākiñcaññāyatanaṁ eke abhivadanti appamāṇaṁ āṇañjaṁ. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷarikaṁ; atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, arūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiñ ca arūpiñ ca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, n' eva rupiṁ nārūpiṁ vā[2] te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā. Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, tesam eke[3] paṭikkosanti. Taṁ kissa hetu? Saññā rogo saññā gaṇḍo saññā sallaṁ, etaṁ santaṁ[4] paṇītaṁ yadidaṁ asaññan ti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tāthāgato pajānāti[5]: Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, arūpiṁ vā[6] te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiñ ca arūpiñ ca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attanaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, n' eva rūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā. Yo hi koci, bhikkhave, samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁ vadeyya: Aham aññatra rūpā[7] aññatra vedanāya aññatra saññāya aññatra saṁkhārehi aññatra[8] viññāṇassa[9] āgatiṁ vā gatiṁ vā cutiṁ vā uppattiṁ vā vuddhiṁ vā virūḷhiṁ[10] vā vepullaṁ vā paññāpessāmīti, n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁ-

---

[1] Bm iti kiñcīti. [2] Sk here & infra reads n' eva rūpiṁ nārūpiṁ vā. [3] Si ete. [4] Si adds etaṁ. [5] Bm abhijānāti. [6] Sk here reads arūpiṁ vā. [7] Sk rūpiṁ. [8] Sk omits. [9] So Sk; Si viññāṇā; Bm viññāṇena. [10] Bm viruḷhiṁ.

Digitized by Google

khārānaṁ nirodho ath' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī[1] Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññapenti arogaṁ param maraṇā, rūpiṁ vā te[2] bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, arūpiṁ vā te samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiñ ca arūpiñ ca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, nevarūpiṁ nārūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā. Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, tesam eke paṭikkosanti. Ye pi te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, tesam eke paṭikkosanti. Taṁ kissa hetu? Saññā rogo saññā gaṇḍo saññā sallaṁ, asaññā sammoho; etaṁ santaṁ[3] etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nevasaññānāsaññā[4] ti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānāti[5]: Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññiṁ[6] attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, arūpiṁ te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññim[7] nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, rūpiñ ca arūpiñ ca vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā, nevarūpiṁ nārupiṁ vā te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā[8]. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇabrāhmaṇā[9] diṭṭhasutamutaviññātabbassa saṁkhāramattena[10] etassa āyatanassa[11] upasampadaṁ paññāpenti; byasanaṁ h' etaṁ, bhikkhave, akkhāyati[12] etassa āyatanassa upasam-

---

[1] Sk nissaraṇād°. [2] Sk omits te. [3] Bm adds etaṁ uttamaṁ. [4] So Si Bm Bu; Sk nevasaññānāsaññan, & (supra) asaññaṁ. [5] Bm abhijānāti as usual. [6] Sk omits nāsaññiṁ. [7] Sk adds attānaṁ. [8] Sk adds rūpī ca arūpī ca vā te bhonto. [9] Si samaṇā vā brāhmaṇā vā. [10] So Bu; Bm Si d-tabbasaṁkh°; Sk d-viññāṇasaṁkh°. [11] So Si Bu; Bm āyatanamattena; Sk āyatanamattenassa. [12] Bm āyatanam akkhāyati.

Digitized by Google

padāya; na h' etaṁ, bhikkhave, āyatanaṁ sasaṁkhārasamāpattipattabbam[1] akkhāyati sasaṁkhārāvasesāsamāpattipattabbam[2] etaṁ, bhikkhave, āyatanam akkhāyati. Tayidam saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti, tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā saññim attānaṁ paññāpenti[3] arogaṁ param maraṇā, tesam eke paṭikkosanti; ye pi te bhonto samaṇabrāhmaṇā asaññim attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā[4] tesam eke paṭikkosanti; ye pi te bhonto samaṇabrāhmaṇā nevasaññiṁ nāsaññim attānaṁ paññāpenti, arogaṁ param maraṇā, tesam eke paṭikkosanti. Taṁ kissa hetu? Sabbe p' ime bhonto samaṇabrāhmaṇā uddhaṁsarā[5] āsattiṁ[6] yeva abhivadanti: Iti pecca bhavissāma, iti pecca bhavissāmāti. Seyyathāpi nāma vāṇijassa vāṇijjāya[7] gacchato evaṁ hoti: Ito me idaṁ bhavissati, iminā idaṁ lacchāmīti, — evam ev' ime[8] bhonto samaṇabrāhmaṇā vāṇijūpamā[9] maññe paṭibhanti: Iti pecca bhavissāma iti pecca bhavissāmāti[10]. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānāti[11]: Ye kho[12] te bhonte samaṇabrāhmaṇā sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ[13] paññāpenti, te sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā[14], sakkāyañ ñeva[15] anuparidhāvanti anuparivattanti. Seyyathāpi nāma sāgaddūlabaddho[16] daḷhe thambhe vā khīle[17] vā upani-

---

[1] So Bu; Sk sasaṁ-avyaṁ; Bm Si saṁkh° omitting sā-. [2] So Sk; Bu saṁkhārāvāsesamāpattipattabyan ti; Bm Si saṁkhārāvasesasamāpattipattabbaṁ. [3] Sk omits words after first paññāpenti & inserts after second parammaraṇā the words tesam p' ete tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā saññim attānam paññāpenti parammaraṇā. [4] Sk omits this clause ye pi ... parammaraṇā. [5] So Sk Bu; Bm uddhaṁ paraṁ; Si addhaṁ parāmasanti. [6] So Si Bu; Bm āsatti; Sk āsattī; Bu adds āpattin ti pi pāṭho. [7] Bm Si vānijāya. [8] So Sk; Bm eva te; Si eva kho 'me, [9] So Si Bu; Bm vāṇijupamā; Sk vānijjupamā. [10] Sk repeats the above passage from seyyathāpi to bhavissāmāti. [11] Si here abhijānāti. [12] Si omits kho. [13] Sk omits. [14] So Sk Si; Bm Bu s-jegucchā. [15] So Bm Si; Sk sakkāsaṁñeva. [16] So Bu; Sk sāgaddalacayo; Bm sāgaddulabandho; Si sāgaddalabandho. [17] So Si; Bm khile; Sk dīluṁ.

Digitized by Google

baddho[1] tam eva thambaṁ vā khīlaṁ vā anuparidhāvati anuparivattati, — evam ev' ime[2] bhonto samaṇabrāhmaṇā sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā sakkāyañ ñeva anuparidhāvanti anuparivattanti. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto[3].

Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā aparantakappikā[4] aparantānudiṭṭhino aparantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti, sabbe te imān' eva pañc' āyatanāni abhivadanti, etesaṁ vā aññataraṁ. Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti. Sassato attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Asassato[5] attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Sassato ca asassato[5] ca attā ca loko[6] ca, idam eva saccaṁ mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. N' eva sassato nāsassato attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Antavā attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Anantavā attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Antavā ca anantavā ca attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. N' ev' antavā nānantavā attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Ekattasaññī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Nānattasaññī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Parittasaññī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Appamāṇasaññī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Ekantasukkhī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Ekantadukkhī attā ca loko ca, idam eva

[1] So Bu; Bm Si upanibandho; Sk upanivaddho. [2] So Si Bu; Bm evam eva kho 'me; Sk ev' ime. [3] Sk adds hoti. [4] Sk aparantakapāpikā. [5] So Bm Bu; Sk assato; Si asassato. [6] Sk āloko, omitting attā ca.

Digitized by Google

saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Sukhadukkhī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Adukkhamasukhī attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino: Sassato attā ca loko ca, idam eva saccaṁ, mogham aññan ti, tesaṁ vata aññatr' eva saddhāya aññatra ruciyā[1] aññatra anussavā[2] aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā[3] paccattaṁ yeva ñāṇaṁ bhavissati parisuddhaṁ pariyodātan ti n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. Paccattaṁ kho pana, bhikkhave, ñāṇe asati parisuddhe pariyodāte, yad api[4] te bhonto samaṇabrāhmaṇā tattha ñāṇabhāgamattam eva pariyodapenti[5], tad api tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ upādānam akkhāyati. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷarikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho, atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra khikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino: Asassato attā ca loko ca — pe[6] — sassato ca asassato ca attā ca loko ca — pe[7] — nevasassato nāsassato attā ca loko ca — pe[8] — antavā attā ca loko ca — pe — antavā attā ca loko ca — pe — antavā ca anantavā ca attā ca loko ca — pe — nevantavā nānantavā attā ca loko ca — pe — ekattasaññī attā ca loko ca — pe — nānattasaññī attā ca loko ca — pe — parittasaññī attā ca loko ca — pe — appamāṇasaññī attā ca loko ca — pe — ekantasukhī attā ca loko ca — pe — ekantadukkhī attā ca loko ca — pe — sukhadukkhī attā ca loko ca — pe — adukkhamasukhī attā ca loko ca, idam eva saccāṁ, mogham aññan ti — tesaṁ vata aññatr' eva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā paccattaṁ yeva[4] ñāṇaṁ hessati[10] parisuddhaṁ pariyodātan ti n' etaṁ

---

[1] Sk aññatr' eva rūpiyā. [2] Sk aññatr' anussavā. [3] Si d-akaotiyā. [4] So Si; Sk yadāpi; Bm yadipi. [5] So Bm Si; Sk pariyodāteropenti. [6] Bm omits pe & (with Si) inserts idam eva saccaṁ, mogham aññan ti after which Si inserts pe & Bm inserts yathā heṭṭhimaṁ tathā vitthāretabbaṁ. [7] Si omits; Bm la. [8] Bm Si omit pe here & henceforth. [9] Si pacattañ ñeva, as usual. [10] Bm Si bhavissati.

Digitized by Google

ṭhānaṁ vijjati. Paccattaṁ kho pana, bhikkhave, ñāṇe asati parisuddhe pariyodāte, yad api te bhonto samaṇabrāhmaṇā tattha ñāṇabhāgamattam eva pariyodapenti, tad api tesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ upādānam akkhāyati. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharāmīti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassaṁ, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Seyyathāpi, bhikkhave, yaṁ chāyā jahati, taṁ ātapo pharati; yaṁ ātapo jahati, taṁ chāyā pharati; — evam eva kho, bhikkhave, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassaṁ, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānāti: Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ pavivekaṁ pītiṁ upasampajja viharāmīti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassaṁ, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha pana, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nirāmisaṁ sukhaṁ upsasampajja viharāmīti. Tassa taṁ nirāmisaṁ sukhaṁ nirujjhati, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ

Digitized by Google

sukhaṁ. Seyyathāpi, bhikkhave, yañ chāyā jahati, taṁ ātapo pharati, yaṁ ātapo jahati, taṁ chāyā pharati; — evam eva kho, bhikkhave, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānāti: Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nirāmisaṁ sukhaṁ upasampajja viharāmīti. Tassa taṁ nirāmisaṁ sukhaṁ nirujjhati, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho, atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharāmīti. Tassa sā adukkhamasukhā vedanā nirujjhati, adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Seyyathāpi, bhikkhave, yaṁ chāyā jahati taṁ ātapo pharati; yaṁ ātapo jahati, taṁ chāyā pharati; — evam eva kho, bhikkhave, adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānāti: Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharati: Etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ

Digitized by Google

adukkhamasukhaṁ vedanaṁ upasampajja viharāmīti. Tassa sā[1] adukkhamasukhā vedana nirujjhati, adukkhamasukhāya[2] vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisaṁ sukhaṁ, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha pana, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasaṁyojanānaṁ anadhiṭṭhānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhāya vedanāya samatikkamā, Santo 'ham asmi, nibbuto 'ham asmi, anupādāno 'ham asmīti samanupassati. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgato pajānati: Ayaṁ kho bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā .... asmīti samanupassati; addhā ayam āyasmā nibbānaṁ sappāyam eva[3] paṭipadaṁ abhivadati. Atha ca panāyaṁ bhavaṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā pubbantānudiṭṭhiṁ vā upādiyamāno upādiyati, aparantānudiṭṭhiṁ vā upādiyamāno upādiyati, kāmasaṁyojanaṁ vā upādiyamāno upādiyati, pavivekaṁ vā pītiṁ upādiyamāno upādiyati, nirāmisaṁ vā sukhaṁ upādiyamāno upādiyati, adukkhamasukhaṁ vā vedanaṁ upādiyamāno upādiyati. Yañ ca kho ayam āyasmā: Santo 'ham asmi, nibbuto 'ham asmi, anupādāno 'ham asmīti samanupassati, tad ap'[4] imassa bhoto samaṇabrāhmaṇassa upādānam akkhāyati. Tayidaṁ saṁkhataṁ oḷārikaṁ, atthi kho pana saṁkhārānaṁ nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idaṁ kho pana, bhikkhave, Tathāgatena anuttaraṁ santivarapadaṁ[5] abhisambuddhaṁ yadidaṁ channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañ ca atthaṅgamañ ca assādañ ca ādīnavañ ca nissaraṇañ ca yathābhūtaṁ viditvā anupādā vimokkho[6]. Tayidaṁ, bhikkhave, Tathāgatena anuttaraṁ santivara-

---

[1] Sk omits. [2] Sk omits vedanā n. ad. [3] Sk sappayañ ñeva. [4] Bm Si api. [5] Si santaṁ varaṁ padaṁ. [6] Bm adds ti & omits following down to idam avoca.

padaṁ [1] abhisambuddhaṁ yadidaṁ channaṁ phassāyatanānaṁ samudayañ ca atthaṅgamañ ca assādañ ca ādīnavañ ca nissaraṇañ ca yathābhūtaṁ viditvā aṇupādā vimokkho ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

Pañcattayasuttaṁ [2] dutiyaṁ.

103.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kusinārāyaṁ [3] viharati Baliharaṇe vanasaṇḍe. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante [4] ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etad avoca: Kinti vo, bhikkhave, mayi hoti? Cīvarahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, piṇḍapātahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, senāsanahetu vā samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti, iti bhavābhavahetu vā samaṇo Gatamo dhammaṁ desetīti?

Na kho no, bhante, Bhagāvati [5] evaṁ hoti: Cīvarahetu vā samaṇo Gotamo .... dhammaṁ desetīti.

Na ca kira vo, bhikkhave, mayi evaṁ hoti: Cīvarahetu vā samaṇo .... dhammaṁ desetīti [6]. Atha kinti [7] vo bhikkhave mayi hotīti?

Evaṁ kho no, bhante, Bhagavati hoti: Anukampako Bhagavā hitesī anukampaṁ upādāya dhammaṁ desetīti.

Evaṁ [8] kira vo, bhikkhave, mayi hoti: Anukampako Bhagavā hitesī anukampaṁ upādāya dhammaṁ desetīti.

Tasmātiha [9], bhikkhave, ye [10] vo [11] maya dhammā abhiññā [12] desitā, seyyathīdaṁ: Cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, pañc' indriyāni, pañca balāni, satta

---

[1] Si santaṁ varaṁ padaṁ. [2] So Sk Bu; Bm pañcāyatanasuttaṁ; Si pañcattyasuttaṁ & (in some headlines) pañcatyasuttaṁ. [3] So Sk Si Bu; Bm Pisinārāyaṁ. [4] Bm Bhaddante. [5] Sk omits. [6] Bm read dhammaṁ deseti — la — iti bh. dh. d. [7] So Sk; Si adds carahi; Bm kiñ carahi. [8] Bm Si evañ ca. [9] Sk adds te. [10] Sk sace. [11] Bm te. [12] Sk omits.

Digitized by Google

bojjhaṅgā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, — tattha sabbeh' eva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabbaṁ; tesañ ca vo[1], bhikkhave, samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ, siyaṁsu dve bhikkhū abhidhamme nānāvādā[2]. Tatra ce tumhākaṁ evam assa: Imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato c' eva nānaṁ[3] byañjanato ca nānan ti; tattha yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ[4] maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato c' eva nānaṁ byañjanato ca nānaṁ, tad aminā p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā[5] atthato c' eva nānaṁ byañjanato ca nānaṁ; mā āyasmanto[6] vivādaṁ āpajjitthāti. Athāparesaṁ ekato pakkhikānaṁ[7] bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato c' eva nānaṁ byañjanato ca nānaṁ, tad aminā p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva nānaṁ byañjanato ca nānaṁ; mā āyasmanto vivādaṁ āpajjitthāti. Iti duggahītaṁ[8] duggahītato dhāretabbaṁ[9]; duggahītaṁ[8] duggahītato dhāretvā[10] yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākaṁ evam assa: Imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato hi kho nānaṁ byañjanato sametīti, tattha yaṁ[11] bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato hi nānaṁ byañjanato sameti, tad iminā p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā atthato hi kho nānaṁ byañjanato sameti; mā āyasmanto vivādaṁ āpajjitthāti. Athāparesaṁ ekato pakkhikānaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato hi kho nānaṁ byañjanato sameti, tad iminā p' etaṁ āyasmanto[12] jānātha, yathā atthato hi kho nānaṁ byañjanato sameti. Mā āyasmanto vivādaṁ āpajjit-

---

[1] Sk kho. [2] So Bm; Si siyā dve &c.; Sk sikkhitaṁ siddunā nāvādā; Bu sijiṁsu (?): abhidhamme: dve. [3] Sk nānu. [4] Bm subbacataraṁ. [5] Sk omits. [6] Bm māyasmanto. [7] Bm pakkhiyānaṁ. [8] Bm Si duggahitaṁ throughout. [9] Bm (alone) adds sugahitaṁ sugahitato dhāretabbaṁ. [10] Bm adds sugahitaṁ sugahitato dhāretvā. [11] Bm tatrāyaṁ. [12] Sk here adds anāthaṁ yathā atthato hi kho nānabyañjanato sameti tad iminā p' etā āyasmanto.

Digitized by Google

thāti. Iti duggahītaṁ duggahītato dhāretabbaṁ, sugahītaṁ sugahītato dhāretabbaṁ[1], duggahītaṁ duggahītato dhāretvā sugahītaṁ sugahītato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākaṁ evam assa: Imesaṁ kho[2] āyasmantānaṁ atthato hi kho sameti, byañjanato nānan[3] ti, tattha[4] yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato hi[5] sameti, byañjanato nānaṁ, tad iminā[6] p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā atthato hi kho sameti byañjanato nānaṁ; appamattakaṁ kho pan' etaṁ yadidaṁ byañjanaṁ; mā āyasmanto appamattakehi vivādaṁ āpajjitthāti. Athāparesaṁ ekato pakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato hi kho[8] sameti byañjanato nānaṁ, tad iminā p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā[9] atthato hi kho sameti byañjanato nānaṁ; appamattakaṁ kho pan' etaṁ yadidaṁ byañjanaṁ; mā āyasmanto appamattakehi vivādaṁ āpajjitthāti. Iti sugahītaṁ sugahītato dhāretabbaṁ, duggahītaṁ duggahītato dhāretabbaṁ, sugahītaṁ sugahītato dhāretvā duggahītaṁ duggahītato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākaṁ evam assa: Imesaṁ kho āyasmantānaṁ atthato c' eva sameti byañjanato ca sametīti, tattha yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho[10] atthato c' eva sameti byañjanato ca sameti, tad iminā p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva sameti byañjanato ca sameti; mā āyasmanto vivādaṁ āpajjitthāti. Atthāparesaṁ ekato pakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānaṁ kho atthato c' eva sameti byañjanato ca sameti, tad iminā p' etaṁ āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva sameti byañjanato ca sameti; mā āyasmanto

---

[1] So Bm Si; Sk suggahitaṁ throughout. [2] Sk adds dhammānaṁ. [3] So Sk which generally reads nānu. [4] Sk here tatra. [5] Si adds kho; Sk adds me. [6] Si aminā. [7] Sk omits mā & reads appamattakehi āyasmanto vivādaṁ. [8] Bm omit this kho. & Sk omits the preceding kho. [9] Si omits yathā. [10] Sk omits kho.

vivādaṁ āpajjitthāti[1]. Iti sugahītaṁ sugahītato dhāretabbaṁ sugahītaṁ sugahītato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tesañ ca vo[2], bhikkhave, samaggānaṁ sammodamānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ, siyā aññatarassa bhikkhuno āpatti, siyā vītikkamo[3]. Tatra, bhikkhave, na codanāya taritabbaṁ[4]; puggalo upaparikkhitabbo: Iti mayhañ ca avihesā bhavissati, parassa ca puggalassa anupaghāto[5]; paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adandhadiṭṭhī[6] suppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallaṁ vacanāya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayhaṁ[7] kho avihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto; paro hi puggalo kodhano upanāhī dandhadiṭṭhī suppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetuṁ. Appamattakaṁ kho pan' etaṁ yadidaṁ[8] parassa puggalassa upaghāto. Atha kho etad eva bahutaraṁ, so 'haṁ[9] sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā[10] vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallaṁ vacanāya. Sace pana bhikkhave, evam assa: Mayhaṁ kho[11] vihesā bhavissati parassa ca puggalassa anupaghāto; paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adandhadiṭṭhī duppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetuṁ. Appamattakaṁ kho pan' etaṁ yadidaṁ mayhaṁ vihesā[13]. Atha kho etad eva bahutaraṁ, so 'haṁ[9] sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallaṁ vacanāya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayhaṁ kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto. Pāro

---

[1] Sk omits this sentence, — from Athāparesaṁ. [2] So Bm Si; Sk tesaṁ kho. [3] Bm Si vitikkamo. [4] So Sk Bu; Bm Si coditabbaṁ, the latter with note that the Sinhalese reading is taritabbaṁ. [5] Sk anupasāno. [6] So Sk Bu; Bm Si adaḷhadiṭṭhi, the latter with note that the Sinhalese reading is adandadīṭṭhi (*sic*). [7] Sk mayhañ ca kho. [8] Bm (alone) adds here mayañ ca vihesā bhavissati, & inserts ca after parassa. [9] Bm Si svāhaṁ. [10] Sk kusale. [11] Sk mayañ ca kho. [12] Sk here, & Si for the second time, omit ca. [13] So Si; Sk mayhañ ca vihesā; Bm mayhañ ca bhavissati parassa ca puggalass' upaghāto.

Digitized by Google

hi puggalo kodhano upanāhī dandhadiṭṭhī duppaṭinissaggī, sakkomi cāhaṁ etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetuṁ. Appamattakaṁ[1] kho pan' etaṁ yadidaṁ mayhaṁ[2] vihesā parassa ca puggalassa upaghāto. Atha kho etad eva bahutaraṁ, so 'haṁ sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa kallaṁ vacanāya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayhaṁ kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto, paro hi puggalo kodhano upanāhī dandhadiṭṭhī duppaṭinissaggī, na cāhaṁ sakkomi etaṁ puggalaṁ akusalā vuṭṭhāpetvā kusale paṭitthāpetun ti[3]. Evarūpe, bhikkhave, puggale upekhā[4] nātimaññitabbā. Tesañ ca vo[5], bhikkhave, samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ, aññamaññassa vacīsaṁkhāro[6] uppajjeyya diṭṭhipaḷāso[7] cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi. Tattha ekato pakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Yan no, āvuso, amhākaṁ samaggānaṁ sammodamānānaṁ avivadamānānaṁ sikkhataṁ, aññamaññassa vacīsaṁkhāro uppanno diṭṭhipaḷāso cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi, taṁ jānamāno samaṇo garaheyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ vyākareyya: Yan no, āvuso, amhākaṁ .... samaṇo garaheyyāti. Etaṁ[8] pan', āvuso, dhammaṁ appahāya[9] nibbānaṁ sacchikareyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ vyākareyya: Etaṁ kho, āvuso, dhammaṁ appahāya na[10] nibbānaṁ sacchikareyyāti. Athāparesaṁ ekato pakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ yaṁ bhikkhuṁ suvacataraṁ maññeyyātha, so upasaṁkamitvā evam assa vacanīyo: Yan no, āvuso, amhākaṁ . . . . samaṇo garaheyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ vyākareyya: Yan no, āvuso, amhākaṁ . . . . garaheyyāti. Etaṁ pan', āvuso, dhammaṁ appahāya na[11] nibbānaṁ sacchikareyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ vyākaramāno vyā-

---

[1] Sk adds ca. [2] All MSS add ca. [3] So Si; Sk p-uṁ. [4] So Sk Bu; Bm Si upekkhā. [5] Sk kho. [6] So Sk Si Bu; Bm vacīsaṁharo. [7] So Sk Si Bu; Bm d-palāso. [8] So Bm Si Bu; Sk evam. [9] Bm (alone) adds na. [10] So Bm Si; Sk omits. [11] So Sk Bm; Si omits.

Digitized by Google

kareyya: Etaṁ kho, āvuso, dhammaṁ appahāya na[1] nibbānaṁ sacchikareyyāti. Tañ ce[2], bhikkhave, bhikkhuṁ pare evaṁ puccheyyuṁ[3]: Āyasmatā no ete bhikkhū akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhāpitā ti, sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evaṁ vyākareyya: Idhāhaṁ, āvuso, yena Bhagavā ten' upasaṁkamiṁ[4]; tassa me Bhagavā dhammaṁ desesi[5]; tāhaṁ[6] dhammaṁ sutvā tesaṁ bhikkhūnaṁ abhāsiṁ; taṁ te bhikkhū dhammaṁ sutvā akusale vuṭṭhahiṁsu[7] kusale patiṭṭhahiṁsūti. Evaṁ vyākaramāno kho, bhikkhave, bhikkhu na c' ev' attānaṁ ukkaṁseti[8], na paraṁ vamheti[9], dhammassa cānudhammaṁ vyākaroti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo[10] gārayhaṁ[11] ṭhānaṁ āgacchatīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

KINTISUTTAṀ TATIYAṀ.

104.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Sāmagāme. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho[12] Nātaputto[13] Pāvāyaṁ adhunā kālakato[14] hoti. Tassa kālakiriyāya bhinnā Nigaṇṭhā dvedhikajātā[15] bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññaṁ mukhasattīhi vitudantā viharanti: Na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāsi, ahaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi; kiṁ tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānissasi, micchāpaṭipanno tvam asi, aham asmi sammāpaṭipanno; sahitam me, asahitan te; pure vacanīyaṁ pacchā

---

[1] So all MSS here. [2] So Bm Si Bu; Sk tava. [3] So Bm Si; Sk paro evaṁ puccheyya. [4] Sk Bm upasaṁkami. [5] Bm Si deseti. [6] So Bm Bu; Si tassāhaṁ; Sk tā-. [7] Sk omits akusale vuṭṭhahiṁsu. [8] Bm Si attānukkaṁseti. [9] So Sk; Bm Si vambheti. [10] So Bm Si Bu; Sk vādānupato. [11] Si gāreyhaṭṭhānaṁ. [12] Si Nigantho. [13] So Bu throughout and Sk here; Bm Si Nāṭaputto. Cf. I 92 & Dīgha I 49. [14] Bm kālankato. [15] So Sk Bu; Bm Si dveḷhakajātā.

Digitized by Google

avaca, pacchā vacanīyaṁ pure avaca; aviciṇṇan[1] te viparāvattaṁ; āropito te vādo; niggahīto sī; cara vādappamokkhāya; nibbeṭhehi[2] vā sace pahosīti[3]. Vadho yev' eko[4] maññe Nigaṇṭhesu Nātaputtiyesu[5] vattati. Ye pi Nigaṇṭhassa Nātaputtassa sāvakā gihī odātavasanā, te pi Nigaṇṭhesu Nātaputtiyesu nibbindarūpā[6] virattarūpā paṭivāṇarūpā yathā taṁ durakkhāte dhammavinaye duppavedite aniyyānike anupasamasaṁvattanike asammāsambuddhappavedite[7] bhinnatthūpe[8] appaṭisaraṇe.

Atha kho Cundo samaṇuddeso Pāvāyaṁ vassavuttho[9] yena Sāmagāmo yen' āyasmā Ānando ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Cundo samaṇuddeso āyasmantaṁ Ānandaṁ etad avoca: Nigaṇṭho, bhante, Nātaputto Pāvāyaṁ adhunā kālakato. Tassa kālakiriyāya bhinnā Nigaṇṭhā dvedhikajātā[10] bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādapannā aññamaññaṁ 'mukhasattīhi vitudantā viharanti —pe— bhinnatthūpe appaṭisaraṇe ti. Evaṁ vutte āyasmā Ānando Cundaṁ samaṇuddesaṁ etad avoca: Atthi kho idaṁ, āvuso Cunda, kathāpābhataṁ Bhagavantaṁ dassanāya; āyām', āvuso Cunda, yena Bhagavā ten' upasaṁkamissāma, upasaṁkamitvā etam atthaṁ Bhagavato ārocessāmāti. Evam bhante ti kho Cundo samaṇuddeso āyasmato Ānandassa paccassosi.

Atha kho āyasmā Ānando Cundo ca samaṇuddeso yena Bhagavā ten' upasaṁkamiṁsu, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Ekamantaṁ nisinno kho

---

[1] so Bu; Bm Si adhiciṇṇaṁ; Sk aviṇṇan. Cf. pp. 3-4 (where the MSS. & Bu have the same readings) & Dīgha I 8. [2] Bm Si nibbedhehi. [3] Bm Si add te aññamaññaṁ kalahaṁ kariṁsu. [4] So Bm Si Bu; Sk vavodhoveko. [5] So Bu; Bm Si Nātap°; Sk here, & here after, Nāthap°. Sk adds na. [6] So Bm Bu; Sk Si nibbiṇṇarūpā. [7] Bm -apavedite. [8] So Bu the first time; Bm Si & Bu the second time read bhinnathūpe; Sk bhinnathavo. [9] Bm vassaṁ vuṭṭho; Si vassaṁ vuttho. [10] So Sk (bis). On this occasion, Bm adds la, vitthāro, bhinnathūpe appaṭisaraṇe ti. In the repetition (infra) Bm agrees with the text down to viharanti, after which it inserts na tvaṁ imaṁ dhammavinayaṁ ājānāmi — la — vitthāro — bhinnathūpe appaṭisaraṇe ti. Si agrees in both cases with Bm, except that it substitutes pe for la vitthāro (bis).

Digitized by Google

āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etad avoca: Ayaṁ, bhante, Cundo samaṇuddeso evam āha: — Nigaṇṭho, bhante, ... appaṭissaraṇe ti. Tassa mayhaṁ bhante evam hoti: Mā heva Bhagavato accayena saṁghe vivādo uppajji[1], so[2] vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya[3] bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan ti.

Taṁ kiṁ maññasi, Ānanda? Ye vo mayā dhammā abhiññā desitā, seyyathīdam, cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā[4], pañc' indriyāni, pañca balāni, satta bojjhaṅgā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo — passasi no tvaṁ, Ānanda, imesu dhammesu dve pi bhikkhū nānāvāde ti? Ye me, bhante, dhammā Bhagavatā abhiññā desitā, — seyyathīdaṁ: cattāro satipaṭṭhānā .... maggo — nāhaṁ passāmi imesu dhammesu dve pi bhikkhū nānāvāde[5]. Ye[6] ca kho, bhante, puggalā Bhagavantaṁ patissayamānānarūpā viharanti, te[7] Bhagavato accayena saṁghe vivādaṁ janeyyuṁ ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. So 'ssa[8] vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya[9] dukkhāya devamanussānan ti. Appamattako so, Ānanda, vivādo yadidaṁ ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. Magge vā pi[10], Ānanda, paṭipadāya vā saṁghe vivādo uppajjamāno uppajjeyya[11], so 'ssa vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan ti[12].

Chayimāni[13], Ānanda, vivādamūlāni. Katamāni cha? Idh'[14], Ānanda, bhikkhu kodhano hoti upanāhī. Yo so, Ānanda, bkikkhu kodhano hoti upanāhī, so Satthari pi agāravo viharati appatisso, dhamme pi agāravo viharati appatisso, saṁghe pi agāravo viharati appatisso, sikkhāya pi na paripūrakārī hoti. Yo so, Ānanda, bhikkhu Satthari agāravo viharati appatisso, dhamme — pe[15] — saṁghe pi agāravo

---

[1] Bm uppajju. [2] Bm svāyaṁ; Si svāssa. [3] So Bm Si; Sk bahujanaahitāya & bahujanaasukhāya. [4] Bm idhippādā. [5] Sk adds ti. [6] Bm Si santi. [7] Bm adds pi. [8] Bm svāyaṁ; Si svāssa. [9] Sk omits. [10] So Sk Si Bu; Bm hi. [11] Bm Si (bis) uppajjamāno upajjeyya. [12] Sk d-ānaṁ. [13] So Bm Si; Sk chayayimāni; Bu here cha imāni but chayime *in fine*, [14] For the following, cf. Vinaya II. 89. [15] Bm Si omit.

Digitized by Google

viharati appatisso[1], sikkhāya pi[2] na paripūrakārī[3], so saṁghe vivādaṁ janeti. Yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānaṁ, evarūpañ ce[4] tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpañ ce tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā na[5] samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavāya paṭipajjeyyātha. Evam etassa pāpakassa vivādamūlassa pahānaṁ hoti, evam etassa pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavo hoti.

Puna ca paraṁ, Ānanda, bhikkhu makkhī hoti phaḷāsī — pe[6] —, issukī hoti maccharī — pe[6] —, saṭho hoti māyāvī — pe[6] —, pāpiccho hoti micchādiṭṭhī — pe[6] —, sandiṭṭhī parāmāsī hoti ādhānagāhī duppaṭinissaggī. Yo so, Ānanda, bhikkhu sandiṭṭhī parāmāsī hoti adhānagāhī duppaṭinissaggī, so Satthari pi agāravo viharati appatisso, dhamme pi agāravo viharati appatisso, saṁghe pi agāravo viharati appatisso, sikkhāya pi na paripūrakārī hoti. Yo so[7], Ānanda, bhikkhu Satthari[8] agāravo viharati appatisso, dhamme[9], saṁghe, sikkhāya na paripūrakārī hoti[10], so saṁghe vivādaṁ janeti. Yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānaṁ, evarūpañ ce[11] tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpañ ce[12] tumhe, Ānanda, vivādamūlaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā na[13] samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavāya paṭipajjeyyātha. Evam etassa pāpakassa vivādamūlassa pahānaṁ

---

[1] Sk omits the four words after saṁghe. [2] Sk omits pi & following hoti. [3] Bm adds hoti. [4] Sk evam appā ca. [5] Sk omits na. [6] Si omits pe. [7] Bm omits so. [8] Sk satthu. [9] Sk inserts pe here but not after saṁghe. [10] Sk omits. [11] So Bm Si; Sk evarūpā ca. [12] Sk evarūpa ce. [13] Sk omits na.

Digitized by Google

hoti, evam etassa pāpakassa vivādamūlassa āyatiṁ anavassavo hoti. Imāni kho, Ānanda, cha vivādamūlāni.

Cattār' imāni, Ānanda, adhikaraṇāni. Katamāni cattāri? — Vivādādhikaraṇaṁ, anuvādādhikaraṇaṁ, āpattādhikaraṇaṁ, kiccādhikaraṇaṁ. Imāni kho, Ānanda, cattāri adhikaraṇāni. Satta kho pan' ime, Ānanda, adhikaraṇasamathā uppannuppannānaṁ adhikaraṇānaṁ samathāya vūpasamāya. Sammukhāvinayo dātabbo sativinayo dātabbo amūḷhavinayo dātabbo paṭiññāya kāretabbaṁ yebhuyyassikā[1] tassapāpiyyasikā[2] tiṇavatthārako. Kathañ ca Ānanda, sammukhāvinayo hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū vivadanti: dhammo ti vā adhammo ti vā, vinayo ti vā avinayo ti vā[3]. Teh'[4], Ānanda, bhikkhūhi sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbaṁ sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā; dhammanettiṁ samanumajjitvā yathā tattha sameti, tathā taṁ adhikaraṇaṁ vūpasametabbaṁ. Evaṁ kho, Ānanda, sammukhāvinayo hoti; evañ ca pan idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ sammukhāvinayena.

Kathañ c', Ānanda, yebhuyyasikā hoti? Te ce, Ānanda, bhikkhū na sakkonti taṁ adhikaraṇaṁ tasmiṁ āvāse vūpasametuṁ, teh', Ānanda, bhikkhūhi yasmiṁ āvāse bahutarā[5] bhikkhū[6], so āvāso gantabbo, tattha sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbaṁ; sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā, dhammanettiṁ samanumajjitvā yathā tattha sameti, tathā taṁ adhikaraṇaṁ vūpasametabbaṁ; — evaṁ kho, Ānanda, yebhuyyasikā hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ yebhuyyasikāya.

Kathañ c', Ānanda, sativinayo hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū[7] bhikkhuṁ evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpaṁ[8] garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti? So evam āha: Na kho ahaṁ, āvuso, sarāmi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājika-

---

[1] Sk yebhuyyasikāya. [2] Bm Si t-iyassikā. [3] Sk omits avinayo ti vā. [4] Bm Si teh' eva. [5] Sk vasutarā. [6] Bm Sk bhikkhu. [7] Sk Bm bhikkhu. [8] Bm evarūpiṁ.

Digitized by Google

sāmantaṁ vā ti. Tassa kho evaṁ, Ānanda, bhikkhuno sativinayo dātabbo. Evaṁ kho, Ānanda, sativinayo hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ sativinayena.

Kathañ c', Ānanda, amūḷhavinayo[1] hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū[2] bhikkhuṁ evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti? So evam āha: Na kho 'haṁ, āvuso, sarāmi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti. Tam enaṁ so nibbeṭhentaṁ[3] ativeṭheti[4]: Iṅgh' āyasmā sādhukam eva jānāhi, yadi sarasi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti? So evam āha: Ahaṁ kho, āvuso, ummādaṁ pāpuṇiṁ cetaso vipariyāsaṁ[5] tena me ummatakena bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhācinnaṁ bhāsitaparikantaṁ; nāhan taṁ sarāmi mūḷhena me etaṁ katan ti. Tassa kho, Ānanda, bhikkhuno amūḷhavinayo dātabbo. Evaṁ kho, Ānanda, amūḷhavinayo hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ amūḷhavinayena.

Kathañ c', Ānanda, paṭiññātakaraṇaṁ hoti? Idh', Ānanda, bhikkhu codito vā acodito vā āpattiṁ sarati vivarati uttānīkaroti[6]. Ten', Ānanda, bhikkhunā buḍḍhataro[7] bhikkhu upasaṁkamitvā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā pāde vanditvā ukkuṭikaṁ nisīditvā añjalim paggahetvā evam assa vacanīyo: Ahaṁ, bhante, itthannāmaṁ āpattiṁ āpanno, taṁ paṭidesemīti. So evam āha: Passasīti? Passāmīti[8]. Āyatiṁ saṁvaraṁ āpajjeyyāsīti? Saṁvaraṁ āpajjissāmīti[9]. Evaṁ kho, Ānanda, paṭiññātakaraṇaṁ hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ paṭiññātakaraṇena.

---

[1] Bm amuḷhavinayo. [2] Sk Bm bhikkhu. [3] Bm Si nibbedhentaṁ. [4] Bm ativedheti; Si anivedheti; Sk anivedheti. [5] Bm Si vipariyesan; Sk viparisesan. [6] So Sk Si; Bm uttāniṁ karoti. [7] Si vuḍḍhataro bhikkhu; Bm vuḍḍhatare bhikkhū. [8] So Si; Bm prefixes āma; Sk passāmi. [9] So Si; Sk omits saṁvaraṁ āpajjissāmīti; Bm samvareyyāsīti? Saṁvarissāmīti.

Digitized by Google

Kathañ c', Ānanda, tassapāpiyyasikā hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū bhikkhuṁ evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā[1] ti? So evam āha: Na kho ahaṁ, āvuso, sarāmi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti. Tam enaṁ so nibbeṭhentaṁ ativeṭheti[2]: Iṅgh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti; so evam āha: Na kho ahaṁ āvuso sarāmi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā[3]; sarāmi kho āvuso evarūpaṁ appamattikaṁ āpattiṁ āpajjitā ti. Tam enaṁ kho nibbeṭhentaṁ ativeṭheti: Iṅgh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti? So evam āha: Imaṁ hi nāmāhaṁ, āvuso, appamattikaṁ āpattiṁ āpajjitā apuṭṭho paṭijānissāmi; kim panāhaṁ evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitvā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā puṭṭho na paṭijānissāmīti. So evam āha: Imaṁ hi[4] nāma tvaṁ, āvuso, appamattikaṁ āpattiṁ āpajjitvā apuṭṭho na paṭijānissasi, kiṁ pana tvaṁ evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitvā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā puṭṭho[5] paṭijānissasi? Iṅgh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitvā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti? So evam āha: Sarāmi kho ahaṁ, āvuso, evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā; davā[6] me evaṁ vuttaṁ, ravā me etam vuttaṁ[7]: Nāhan taṁ sarāmi evarūpaṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā ti[8]. Evaṁ kho, Ānanda, tassapāpiyyasikā hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti, yadidaṁ tassapāpiyyasikāya.

---

[1] Bm here inserts ingh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpiṁ garukaṁ āpattiṁ āpajjitā vā pārājikaṁ vā pārājikasāmantaṁ vā.
[2] So Sk here et infra; Bm Si ut supra. [3] Sk Bm add ti; Bm omits sarāmi... apajjitā ti; Si sarāmi ca kho... [4] Si imañ ca; Sk ahaṁ hi; Bm imañ hi. [5] Bm Si apuṭṭho. [6] So Si Bu; Sk da; Bm na taṁ. [7] Bm omits ravā me etaṁ vuttaṁ. [8] Sk omits ti.

Digitized by Google

Kathañ c', Ānanda, tiṇavatthārako hoti? Idh', Ānanda, bhikkhūnaṁ bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ viharataṁ bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhāciṇṇaṁ hoti bhāsitaparikantaṁ; teh', Ānanda, bhikkhūhi sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbaṁ, sannipatitvā ekato pakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ byattatarena[1] bhikkhunā uṭṭhāy' āsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā añjalim paṇāmetvā[2] saṁgho ñāpetabbo: Suṇātu me, bhante, saṁgho. Idam amhakaṁ[3] bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ vivādāpannānaṁ viharataṁ bahuṁ assāmaṇakaṁ ajjhāciṇṇaṁ bhāsitaparikantaṁ. Yadi[4] saṁghassa pattakallaṁ, ahaṁ yā c' eva imesaṁ āyasmantānaṁ āpatti yā ca attano āpatti, imesaṁ c' eva āyasmantānaṁ atthāya attano ca atthāya saṁghamajjhe tiṇavatthārakena deseyyaṁ, ṭhapetvā thullavajjaṁ ṭhapetvā gihipaṭisaṁyuttan ti[5]. Athāparesaṁ ekato pakkhikānaṁ bhikkhūnaṁ byattatarena bhikkhunā uṭṭhāy' āsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā añjalim paṇāmetvā saṁgho ñāpetabbo: Suṇātu me, bhante, saṁgho: Idam amhākaṁ[3] bhaṇḍanajātānaṁ kalahajātānaṁ .... thullavajjaṁ ṭhapetvā gihipaṭisaṁyuttan ti. Evaṁ kho, Ānanda, tiṇavatthārako hoti, evañ ca pan' idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ tiṇavatthārakena.

Chayime[6], Ānanda, dhammā sārāṇīyā piyakaraṇā garukaraṇā saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā[7] ekībhāvāya saṁvattanti. Katame cha? Idh', Ānanda, bhikkhuno mettaṁ kāyakammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvī c' eva raho ca. Ayam pi[8] dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati. Puna ca paraṁ, Ānanda, bhikkhuno mettaṁ vacīkammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti[9] — pe — ekībhāvāya saṁvattati. Puna ca paraṁ, Ānanda, bhikkhuno[10] mettaṁ manokammaṁ paccupaṭṭhitaṁ hoti sabrahmacārīsu āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garu-

[1] Si byattena. [2] Si panāmetvā. [3] So Bm; Sk idamhīkaṁ; Si idh' amhākaṁ. [4] Sk yadidaṁ. [5] Bm omits ti & adds khamati, saṁghassa, tasmā tuṇhi, evaṁ etaṁ dhārayāmīti. [6] So Bm Si Bu; Sk? pi ime. [7] Sk here samaggiyā. [8] Si hi here but pi infra. [9] Sk omits these two words. [10] Sk omits from pe to bhikkhuno.

Digitized by Google

karaṇo saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati. Puna ca paraṁ, Ānanda, bhikkhu ye te lābhā dhammikā dhammaladdhā antamaso pattapariyāpannamattam pi, tathārūpehi lābhehi appaṭivibhattabhogī[1] hoti sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāraṇabhogī. Ayam pi dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati. Puna ca paraṁ, Ānanda, bhikkhu[2] yāni tāni sīlāni akhaṇḍāni acchiddāni asabalāni akammāsāni bhujjissāni[3] viññuppasatthāni[4] aparāmāṭṭhāni[5] samādhisaṁvattanikāni, tathārūpesu sīlesu sīlasāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā[6] ekībhāvāya saṁvattati. Puna ca paraṁ, Ānanda, bhikkhu yāyaṁ[7] diṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammādukkhakkhayāya, tathārūpāya diṭṭhiyā[8] diṭṭhisāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattati.

Ime kho, Ānanda, cha[8] sārāṇīyā dhammā piyakaraṇā garukaraṇā saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti. Ime ce tumhe, Ānanda, cha sārāṇīye dhamme samādāya saṁvatteyyātha[9]; passatha no tumhe, Ānanda, vacanapathaṁ aṇuṁ vā thūlaṁ vā yaṁ tumhe nādhivāseyyāthāti?

No h' etaṁ, bhante.

Tasmātih', Ānanda, ime cha[8] sārāṇīye dhamme samādāya vattatha[10], taṁ vo bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

SĀMAGĀMASUTTAṀ CATUTTHAṀ.

---

[1] Sk appaṭivāhataṁ bhogī. [2] Sk bhikkhuno. [3] So Si; Bm bhūjissāni; Sk bhuñjissāni. [4] Bm viññūpas°; Si viññūpas°. [5] Sk aparamāsāni, which it repeats. [6] Sk repeats. [7] Sk yāya. [8] Sk omits. [9] Bm here omits prefix saṁ. [10] So Sk; Bm vatteyyātha; Si saṁvatteyyātha.

Digitized by Google

105.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ[1]. Tena kho pana samayena sambahulehi bhikkhūhi Bhagavato santike aññā vyākatā hoti: Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmāti. Assosi kho Sunakkhatto Licchaviputto: — Sambahulehi kira bhikkhūhi ..... pajānāmāti. Atha kho Sunakkhatto Licchaviputto yena Bhagavā ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavantaṁ etad avoca: Sutam m' etaṁ[2], bhante: Sambahulehi kira bhikkhūhi .... pajānāmāti. Ye te, bhante[3], bhikkhū Bhagavato santike aññaṁ vyākaṁsu[4]: Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmāti, — Kacci te, bhante, bhikkhū sammadeva aññaṁ vyākaṁsu udāhu sant' etth' ekacce bhikkhū adhimānena aññaṁ vyākaṁsūti?

Ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññaṁ vyākaṁsu: Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmāti, — sant' etth' ekacce bhikkhū sammadeva aññaṁ vyākaṁsu; santi pan' idh' ekacce bhikkhū adhimānena pi aññaṁ vyākaṁsu. Tatra[5], Sunakkhatta, ye te bhikkhū sammadeva aññaṁ vyākaṁsu[6], tesaṁ taṁ tath' eva hoti. Ye pana te bhikkhū adhimānena aññaṁ vyākaṁsu, tatra, Sunakkhatta, Tathāgatassa evam hoti: Dhammaṁ nesaṁ deseyyan[7] ti; evaṁ c'[8] ettha, Sunakkhatta, Tathāgatassa hoti: Dhammaṁ nesaṁ deseyyan ti. Atha ca pan' idh' ekacce moghapurisā pañhaṁ abhisaṅkharitvā[9] Tathāgataṁ upasaṁkamitvā pucchanti. Tatra, Sunakkhatta,

---

[1] Sk Bm Kuṭ°. [2] So Si; Bm sutam etaṁ; Sk sutam me. [3] Si omits. [4] Sk aññā vyākatā. [5] Sk tattha. [6] Bm hare adds ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññaṁ byākaṁsu: Khīṇā ... pajānāmāti. [7] So Bm; Sk Si *bis* desessan ti. [8] Sk omits. [9] Bm Si repeat.

Digitized by Google

yaṁ pi[1] Tathāgatassa evaṁ[2] hoti: Dhammaṁ nesaṁ deseyyan ti, tassa pi hoti aññathattan ti.

Etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo. Yaṁ Bhagavā dhammaṁ deseyya, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti.

Tena hi, Sunakkhatta, suṇohi[3] sādhukaṁ manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evaṁ bhante ti kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavato paccassosi.

Bhagavā etad avoca: — Pañca kho[4] ime, Sunakkhatta, kāmaguṇā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā[5], sotaviññeyyā saddā — pe[6] —, ghānaviññeyyā gandhā[7], jivhāviññeyyā rasā[7], kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho, Sunakkhatta, pañca kāmaguṇā.

Ṭhānaṁ kho pan' etaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa. Lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī[8] c' eva kathā saṇṭhāti, tadanudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ[9] āpajjati, āṇañjapaṭisaṁyuttāya[10] ca pana kathāya kacchamānāya[11] na sussūsati[12] na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti[13], na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sakamhā gāmā vā nigamā vā ciravippavuttho assa; so aññataraṁ purisaṁ passeyya tamhā gāmā vā nigamā vā acirakapakkantaṁ; so taṁ purisaṁ tassa gāmassa vā nigamassa vā khemattañ[14] ca subhikkhattañ[15] ca appābādhattañ[16] ca puccheyya; tassa so puriso tassa gāmassa vā nigamassa vā khemattañ ca subhikkhattañ

[1] So Sk Si; Bm omits yam pi. [2] Sk omits. [3] Bm Si suṇāhi. [4] Sk omits pañca kho. [5] Bm kāmupasaṁhitā rajaniyā. [6] Si omits. [7] Sk adds pe. [8] So Sk Bu; Bm Si tappaṭirūpī. [9] So Sk Bm, Si cittiṁ adding note that the Siṇh. reading is vittiṁ. Evaṁ sabbattha ñātabbaṁ. [10] So Sk Bu; Bm Si āneñj°, as at p. 229. [11] Sk generally -māṇāya. [12] So Sk; Bm sussasati; Si sussusati. [13] Bm u-āpeti. [14] So Si; Bm khematañ; Sk khettañ. [15] So Si; Sk Bm subhikkhatañ. [16] So Si; Bm a-atañ; Sk appābādhañ.

Digitized by Google

ca appābādhattañ ca saṁseyya; — taṁ kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso tassa sussūseyya[1], sotaṁ odaheyya, aññā cittaṁ upaṭṭhapeyya, tañ ca purisaṁ bhajeyya, tena ca vittiṁ āpajjeyyāti?

Evam, bhante.

Evam eva kho, Sunakkhatta, ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa[2]; lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta[3], purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati, āṇañjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati[4], na sotaṁ odahati na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti na[5] c' etaṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. So evam assa veditabbo[6]: Lokāmisādhimutto purisapuggalo ti.

Ṭhānaṁ kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo āṇañjādhimutto assa. Āṇañjādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati, lokāmisapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, paṇḍupalāso bandhanā pavutto abhabbo haritattāya[7], evam eva kho, Sunakkhatta, āṇañjādhimuttassa purisapuggalassa ye[8] lokāmisasaṁyojane se pavutte[9], so evam assa veditabbo: Lokāmisasaṁyojanena hi[10] kho visaṁyutto āṇañjādhimutto purisapuggalo ti.

Ṭhānaṁ kho pan' etaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo ākiñcaññādhimutto assa. Ākiñcaññāyatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ

---

[1] So Sk; Bm Si sussuseyya. [2] Sk omits ṭhānam etam ... assa. [3] Sk omits kho S. [4] All MSS here sussusati. [5] Sk omits na. [6] Bm here adds āneñjasaṁyojanena hi kho visaṁyutto. [7] Bm haritatthāya. [8] Sk yo. [9] So Bm Si; Sk here se vaputto. [10] So Bm Si & Sk infra; Sk (here) & Bu l-jane hi.

Digitized by Google

āpajjati, āṇañjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puthusilā dvedhā[1] bhinnā appaṭisandhikā hoti, evam eva kho, Sunakkhatta, ākiñcaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye āṇañjasaṁyojane se bhinne[2], so evam assa veditabbo: Āṇañjasaṁyojanena hi visaṁyutto ākiñcaññāyatanādhimutto purisapuggalo ti.

Ṭhānaṁ kho pan' etaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo nevasaññānāsaññāyatanādhimutto assa. Nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati, ākiñcaññāyatanapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso manuññabhojanaṁ bhuttāvī chaḍḍeyya. Taṁ kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu tassa purisassa tasmiṁ bhatte[3] puna bhattakamyatā[4] assāti?

No h' etaṁ bhante. Taṁ kissa hetu? Aduṁ hi, bhante, bhattaṁ[5] paṭikkūlasammatan[6] ti.

Evam eva kho, Sunakkhatta, nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye ākiñcaññāyatanasaṁyojane, se vante; so evam assa veditabbo: Ākiñcaññāyatanasaṁyojanena[7] hi kho visaṁyutto nevasaññānāsaññāyatanādhimutto purisapuggalo ti.

Ṭhānaṁ kho pan' etaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo sammānibbānādhimutto assa. Sammānibbānādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati nevasaññānāsaññāyatanapaṭisaṁyuttāya ca pana ka-

---

[1] So Bm Si Bu; Sk dvidhā. [2] So Bm Si Bu; Sk omits se & reads(?) hīnena. [3] So Si; Bm bhutte; Sk vante. [4] Bm bhuttak°; Sk bhontuk°; Si Sunakkhatta k°. [5] Sk vantaṁ. [6] Si paṭikul°. [7] So all MSS. here.

Digitized by Google

thāya kacchamānāya na sussūsati na sotaṁ odahati na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti, na ca taṁ purisaṁ bhajati, na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, tālo matthakacchinno abhabbo puna virūḷhiyā [1], — evam eva kho, Sunakkhatta, sammānibbānādhimuttassa purisapuggalassa ye nevasaññānāsaññāyatanasaṁyojane se ucchinne [2] ucchinnamūle tālāvatthukate [3] anabhāvakate [4] āyatiṁ anuppādadhamme; so evam assa veditabbo: Nevasaññānāsaññāyatanasaṁyojanena hi kho visaṁyutto sammānibbānādhimutto purisapuggalo ti.

Ṭhānaṁ kho pan' etaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Taṇhā kho sallaṁ Samaṇena vuttaṁ, avijjāvisadoso chandarāgabyāpādena [5] ruppati; tam me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ, apanīto avijjāvisadoso, sammānibbānādhimutto 'ham asmīti evaṁmānī [6] assa atthaṁ samānaṁ [7]. So yāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni, tāni anuyuñjeyya, asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ [8] anuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ [9] anuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ [10] anuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ [11] anuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ [11] anuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ [11] anuyuñjeyya. Tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuttassa, manasā dhammaṁ anuyuttassa, rāgo cittaṁ anuddhaṁseyya; so rāgānuddhaṁsitena cittena maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhūpalepanena; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhapeyyuṁ; tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanteyya, satthena vaṇamukhaṁ parikantetvā [12] esaniyā sallaṁ eseyya, esaniyā sallaṁ esetvā [13]

---

[1] Bm viruḷhiyā. [2] Bm omits. [3] Si tālav°. [4] Si omits; Bm anabhāvaṁ kate. [5] So Bm Bu; Sk Si ch-pādehi. [6] Si evamādi. [7] So Si & Sk infra; Sk here atthasamāna; Bm atathaṁ s°. [8] Sk (here) rūpaṁ disvā. [9] Sk (here) adds satvā. [10] Sk (here) adds ghāyitvā. [11] Sk adds no participle here. [12] Bm parikantitvā. [13] Bm Si esitvā.

Digitized by Google

sallaṁ abbaheyya[1] apaneyya visadosaṁ sa-upādisesaṁ[2] anupādiseso ti maññamāno[3]; so evaṁ vadeyya: Ambho purisa, ubbhataṁ[4] kho te sallaṁ, apanīto[5] visadoso anupādiseso, alañ ca te antarāyāya[6]; sappāyāni c' eva bhojanāni bhuñjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī assa, kālena kālaṁ ca[7] vaṇaṁ dhoveyyāsi, kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyyāsi, mā tena[7] kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato, kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato, pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandhi, mā ca vātātape cārittaṁ anuyuñji, mā te vātātape cārittaṁ anuyuttassa, rajosukaṁ vaṇamukhaṁ anuddhaṁsesi[9], vaṇānurakkhī ca ambho purisa vihareyyāsi vaṇasāropī ti. Tassa evam assa: Ubbhatam kho me sallaṁ, apanīto visadoso anupādiseso, analañ ca me antarāyāyāti; so asappāyāni c' eva[10] bhojanāni bhuñjeyya, tassa asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī[11] assa, na ca kālena kālaṁ vaṇaṁ dhoveyya, na ca kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyya; tassa na kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato na kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandheyya[12], vātātape ca cārittaṁ anuyuñjeyya, tassa vātātape cārittaṁ anuyuttassa rajosukaṁ[13] vaṇamukhaṁ anuddhaṁseyya, na ca vaṇānurakkhī vihareyya na vaṇasāropī; tassa imissā va[14] asappāyakiriyāya asuci visadoso[15] apanīto sa-upādiseso tad ubhayena vaṇo puthuttaṁ[16] gaccheyya; so puthuttagatena[17] vaṇena maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ; — evam eva kho, Sunakkhatta, ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Taṇhā kho sallaṁ Samaṇena vuttaṁ, avijjāvisadoso chandarāgavyāpādehi ruppati; tam me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ,

---

[1] Si abbāheyya; Bm abbuheyya; Sk abbaṁheyya. [2] So Bm Si Bu; Sk upādisesaṁ. [3] So Bm Si; Si adding a note that the Sinhalese reading is maññamāno, which Sk reads here but not infra. [4] Si ubbhahataṁ; Sk omits kho. [5] Bm apanito. [6] Sk inserts so. [7] Bm omits ca. [8] So Bm; Sk Si te. [9] Bm a-ti. [10] Sk inserts c' eva after bhojanāṁ. [11] Sk anassāvī. [12] Sk parisonaseyya na, omitting next ca. [13] So Bm Si Bu; Sk (bis) rajosūkaṁ. [14] So Si; Sk Bm ca. [15] Bu & Sk infra asuca; Sk (here) Bm Si asuci. [16] Sk puthu tatra. [17] So Sk Bu; Bm Si puthuttaṁ gatena.

Digitized by Google

apanīto avijjāvisadoso sammānibbānādhimutto 'ham asmīti, evammānī[1] assa atthaṁ samānaṁ. So yāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni tāni anuyuñjeyya, asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuñjeyya. asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ anuyuñjeyya; tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ anuyuttassa, asappāyaṁ manasā dhammaṁ anuyuttassa, rāgo[2] cittaṁ anuddhaṁseyya; so rāgānuddhaṁsitena cittena[3] maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Maraṇaṁ h' etaṁ, Sunakkhatta, ariyassa vinaye yo[4] sikkhaṁ paccakkhāya hīnāy' āvattati; maraṇamattaṁ h' etaṁ, Sunakkhatta, dukkhaṁ yo aññataraṁ saṁkiliṭṭhaṁ āpattiṁ āpajjati.

Ṭhānaṁ kho pan' etaṁ, Sunakkhatta, vijjati yaṁ idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Taṇhā kho sallaṁ Samaṇena vuttaṁ, avijjāvisadoso chandarāgavyāpādehi ruppati, tam me taṇhāsallaṁ pahīnaṁ, apanīto avijjāvisadoso, sammānibbānādhimutto 'ham asmīti. Sammānibbānādhimuttassa eva sato so[6] yāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni tāni nānuyuñjeyya, asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddam nānuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhaya rasaṁ nānuyuñjeyya. asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ nānuyuñjeyya; tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ ananuyuttassa asappāyaṁ sotena saddaṁ ananuyuttassa asappāyaṁ ghānena gandhaṁ ananuyuttassa asappāyaṁ jivhāya rasaṁ ananuyuttassa asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ ananuyuttassa asappāyaṁ manasā dhammaṁ ananuyuttassa rāgo cittaṁ nānuddhaṁseyya, so na

---

[1] So Bm; Sk evamānī; Si evamādi. [2] Si so rāgo. [3] So Bm Si; Sk so taṇhānudohaste taṇhānuddhastena maraṇaṁ vā &c. [4] Sk omits yo. [5] Sk hīnāya vattati. Cf. supra p. 61 & 1 Jāt. 206. [6] Sk yo.

Digitized by Google

rāgānuddhasitena cittena n' eva maraṇaṁ vā nigaccheyya na maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gāḷhupalepanena[1]; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhapeyyuṁ; tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṁ parikanteyya, satthena vaṇamukhaṁ[2] vaṇamukhaṁ parikantetvā esaniyā sallaṁ eseyya, esaniyā sallaṁ esetvā sallaṁ abbaheyya apaneyya visadosaṁ anupādisesaṁ anupādiseso ti jānamāno[3] so evaṁ vadeyya: Ambho purisa, ubbhataṁ kho te sallaṁ, apanīto visadoso anupādiseso, analañ ca te antarāyāya; sappāyāni c' eva bhojanāni bhuñjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī assa, kālena kālaṁ ca vaṇaṁ dhoveyyāsi, kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpeyyāsi, mā te na kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ[4] ālimpato pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ pariyonandhi, mā ca vātātape cārittaṁ anuyuñji, mā te vātātape cārittaṁ anuyuttassa rajosukaṁ vaṇamukhaṁ anuddhaṁsesi, vaṇānurakkhī ca ambho purisa vihareyyāsi vaṇasāropī ti. Tassa evam assa: Ubbhataṁ kho me sallaṁ, apanīto visadoso anupādiseso, analañ ca me antarāyāyāti; so sappāyāni c' eva bhojanāni bhuñjeyya; tassa sappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo na assāvī assa, kālena kālaṁ ca vaṇaṁ dhoveyya, kālena kālaṁ vaṇaṁ dhovato kālena kālaṁ vaṇamukhaṁ ālimpato pubbalohitaṁ vaṇamukhaṁ na pariyonandheyya, na ca vātātape cārittaṁ anuyuñjeyya; tassa vātātape cārittaṁ ananuyuttassa rajosukaṁ vaṇamukhaṁ nānuddhaṁseyya, vaṇānurakkhī ca vihareyya vaṇasāropī[5]; tassa imissā va[6] sappāyakiriyāya asuci[7] visadoso apanīto anupādiseso, tadubhayena vaṇo virūheyya[8], so rūḷhena[9] vaṇena sañchavinā n' eva maraṇaṁ vā nigaccheyya na maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ; — evam eva kho, Sunakkhatta, ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Taṇhā kho sallaṁ Samaṇena

---

[1] So Si; S[k] ga-; B[m] gāḷap°. [2] S[k] omits s. v. & inserts na. [3] So all MSS. here. [4] S[k] omits dhovato kālena kālaṁ vaṇa. [5] S[k] Si add ti. [6] so Si; S[k] B[m] ca. [7] so Si; B[m] asuhī; S[k] asuca. [8] So Si; B[m] viruheyya; S[k] ruheyya. [9] So Si; B[m] S[k] ru:heda.

Digitized by Google

avijjāvisadoso .... tāni nānuyuñjeyya, — asappāyaṁ cakkhunā rūpaṁ disvā nānuyuñjeyya, asappāyaṁ sotena saddaṁ sutvā nānuyuñjeyya, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ[1] nānuyuñjeyya, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ nānuyuñjeyya, asappāyaṁ manasā dhammaṁ nānuyuñjeyya; tassa asappāyaṁ cakkhunā rūpadassanaṁ ananuyuttassa, asappāyaṁ sotena saddaṁ ananuyuttassa, asappāyaṁ ghānena gandhaṁ ananuyuttassa, asappāyaṁ jivhāya rasaṁ ananuyuttassa, asappāyaṁ kāyena phoṭṭhabbaṁ ananuyuttassa, asappāyaṁ manasā dhammaṁ ananuyattassa, rāgo cittaṁ nānuddhaṁseyya, so na rāgānuddhaṁsitena cittena n' eva maraṇaṁ nigaccheyya na maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Upamā kho me ayaṁ, Sunakkhatta, katā[2] atthassa viññāpanāya[3]. Ayam ev' ettha attho: Vaṇo ti kho, Sunakkhatta, chann' etaṁ[4] ajjhattikānaṁ āyatanānaṁ adhivacanaṁ. Visadoso ti kho, Sunakkhatta, avijjāy' etaṁ adhivacanaṁ. Sallan ti kho, Sunakkhatta, taṇhāy' etaṁ adhivacanaṁ. Esanī ti kho, Sunakkhatta, satiyāy' etaṁ adhivacanaṁ. Satthan ti kho, Sunakkhatta, ariyāy' etaṁ paññāya adhivacanaṁ. Bhisakko sallakatto ti kho, Sunakkhatta, Tathāgatass' etaṁ adhivacanaṁ arahato sammāsambuddhassa. So vata, Sunakkhatta, bhikkhu chasu phassāyatanesu saṁvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan[5] ti iti viditvā nirupadhi upadhisaṁkhaye vimutto, upadhismiṁ vā kāyaṁ upasaṁharissati cittaṁ vā uppadessatīti[6], n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, āpānīyakaṁso[7] vaṇṇasampanno gandhasampanno[8], so ca kho visena saṁsaṭṭho; atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikkūlo[9]. Taṁ kiṁ maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso amuṁ āpānīyakaṁsaṁ piveyya, yaṁ jaññā[10]: Imāhaṁ pitvā[11] maraṇaṁ vā nigacchāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan ti?

No h' etaṁ, bhante.

---

[1] Sk adds ghāyitvā. [2] Sk omits katā. [3] Si atthav°. [4] Sk janena taṁ. [5] Si dukkhamulan. [6] So Bu; Si anupp.; Sk anuppadassati; Bm upādessatīti. [7] Sk here āpāṇīyakaṁso & infra apānīyyakaṁsaṁsaṁ; Si āpāniyakaṁsaṁ. [8] Si adds rasasampanno. [9] Si d-ulo; Bm d-ikulo. [10] Sk piheyya sakko. [11] Sk viditvā.

Digitized by Google

Evam eva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu saṁvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan ti iti viditvā nirupadhi upadhisaṁkhaye vimutto upadhismiṁ vā kāyaṁ upasaṁharissati cittaṁ vā āuppdessatīti, — n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, āsīviso ghoraviso, atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikkūlo. Taṁ kiṁ maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso amussa[2] āsīvisassa ghoravisassa hatthaṁ[3] vā aṅguṭṭhaṁ vā dajjā, yaṁ jaññā: Iminā 'haṁ daṭṭho maraṇaṁ vā nigacchāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan ti?

No h' etaṁ, bhante.

Evam eva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu saṁvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan ti iti viditvā nirupadhi upadhisaṁkhaye vimutto upadhismiṁ vā kāyaṁ upasaṁharissati cittaṁ vā uppādessatīti — n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Sunakkhatto Licchaviputto[4] Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

SUNAKKHATTASUTTAṀ PAÑCAMAṀ.

106.

Evam me sutaṁ. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu viharati. Kammassadhamman[5] nāma Kurūnaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etad avoca:

Aniccā, bhikkhave, kāmā tucchā musā moghadhammā[6]; māyākatam etaṁ, bhikkhave, bālalāpanaṁ. Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭha-

---

[1] Bm Si omit iti viditvā uppādessati, & insert la. [2] Sk assa. [3] Si hatthe. [4] Sk omits L-to. [5] Bm Si Kammāsadhammaṁ. [6] So Sk Bu; Bm Si mosadhammā.

Digitized by Google

dhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā, ubhayam etaṁ Māradheyyaṁ, Mārass' esa visayo, Mārass' esa[1] nivāpo, Mārass' esa gocaro. Etth' ete pāpakā akusalā mānasā abhijjhā pi vyāpādā pi sārambhā pi saṁvattanti, te ca[1] ariyasāvakassa idhamanusikkhato antarāyāya sambhavanti[2]. Tatra bhikkhave ariyasāvako iti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā ye ca samparāyikā ..... sambhavanti. Yannunāhaṁ vipulena mahaggatena cetasā vihareyyaṁ abhibhuyya lokaṁ adhiṭṭhāya manasā. Vipulena hi me mahaggatena cetasā viharato abhibhuyya lokaṁ adhiṭṭhāya manasā, ye pāpakā akusalā mānasā abhijjhā pi vyāpādā pi sārambhā pi, te na bhavissanti, tesaṁ pahānā[3] aparittañ ca me cittaṁ bhavissati, appamāṇaṁ subhāvitan ti. Tassa evaṁ paṭipannassa tabbahulavihārino[4] āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati[5], etarahi vā āṇañjaṁ[6] samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa āṇañjūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, paṭhamā āṇañjasappāyā[7] paṭipadā[8] akkhāyati.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti patisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā[9], yaṁ kiñci rūpaṁ[10] cattāri ca[11] mahābhūtāni catunnañ ca mahābhūtānaṁ upādāya rūpan ti. Tassa evaṁ paṭipannassa[12] tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati etarahi vā āṇañjaṁ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa āṇañjūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, dutiyā āṇañjasappāyā paṭipadā akkhāyati.

---

[1] So Sk Si Bu; Bm va. [2] Sk bhavanti. [3] Bm pahānaṁ. [4] So Sk Bm Si & Bu omit; Bm infra & Bu (once) tabbuhulav. [5] So Bm Si; Sk Bu sampasādessati. [6] So Sk Bu; Bm Si āneñjaṁ, as usually. [7] So Si always & Sk here; Bm always, & Sk usually, -sappāya-. [8] So Bm Si always; Sk paṭipadāmakkhāyati. [9] Sk omits ye ca diṭṭhadhammikā ... kāmasaññā. [10] Si adds sabbaṁ rūpaṁ. [11] Si omits ca. [12] Sk sup⁰.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā, ye ca diṭṭhadhammikā rūpā ye ca samparāyikā rūpā, yā ca dhiṭṭhadhammikā rūpāsaññā, yā ca samparāyikā rūpā, yā ca diṭṭhadhammikā rūpasaññā, yā ca samparāyikā rūpasaññā, ubhayam etaṁ aniccaṁ. Yad aniccaṁ[1] taṁ nālaṁ abhinandituṁ, nālaṁ abhivadituṁ, nālaṁ ajjhositun ti. Tassa evaṁ paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati etarahi vā āṇañjaṁ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā parammaraṇā ṭhānam etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa āṇañjūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, tatiyā āṇañjasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, ariyasāvako ti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā.... yā ca sampararāyikā rūpasaññā, yā ca āṇañjasaññā, sabbā saññā yatth' etā aparisesā nirujjhanti, etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ ākiñcaññāyatanan ti. Tassa evaṁ paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa ākiñcaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, paṭhamā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, ariyasāvako araññagato vā rukkhamūlagato vā iti paṭisañcikkhati: Suññam idaṁ attena vā attaniyena vā ti. Tassa evaṁ paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa ākiñcaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ[2], bhikkhave, dutiyā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati: Nāhaṁ kvacani[3], kassaci kiñcanatasmiṁ, na ca

---

[1] So Si only; Bm also omits taṁ. [2] Sk adds pi. [3] So Bm Bu; Si kvacini; Sk kucana kassaci. Si inserts na before kassaci.

Digitized by Google

mama kvacani kismiñci[1] kiñcanaṁ na 'tthīti. Tassa evaṁ paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa ākiñcaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ[2], bhikkhave, tatiyā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca paraṁ, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā .... rūpasaññā yā ca āṇañjasaññā, yā ca ākiñcaññāyatanasaññā, sabbā saññā yatth' etā aparisesā nirujjhanti, etaṁ santaṁ etaṁ paṇītaṁ yadidaṁ nevasaññānāsaññāyatanan ti. Tassa evaṁ paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittaṁ pasīdati sampasāde sati etarahi vā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ taṁ saṁvattanikaṁ viññāṇaṁ assa nevasaññānāsaññāyatanūpagaṁ. Ayaṁ, bhikkhave, nevasaññānāsaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyatīti.

Evaṁ vutte āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etad avoca: Idha, bhante, bhikkhu evaṁ paṭipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati[3], na me bhavissati, yad atthi yaṁ bhūtaṁ taṁ pajahāmīti evaṁ[4] upekhaṁ[5] paṭilabhati. Parinibbāyi[6] nu kho eso[7], bhante, bhikkhūti[8]?

Ap' etth' ekacco, Ānanda, bhikkhu parinibbāyeyya. Ap' etth' ekacco bhikkhu na parinibbāyeyyāti.

Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo, yena ap'[9] etth' ekacco bhikkhu parinibbāyeyya, ap' etth' ekacco bhikkhu na parinibbāyeyyāti?

Idh', Ānanda, bhikkhu evam paṭipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati, na me bhavissati, yad atthi

---

[1] Sk kucani kismici. [2] Sk adds pi. [3] Si omits na bhavissati. [4] So Bm Bu; Sk Si omit evaṁ here. [5] So Sk Bu; Bm Si as always, upekkhaṁ. [6] So Sk Bu; Bm Si parinibbāyeyya. [7] So Bu; Sk Bm Si so. [8] Bm Si bhikkhu na vā parinibbāyeyyāti. [9] Bm yen' ap'; Si yenāp'.

Digitized by Google

yaṁ bhūtaṁ taṁ pajahāmīti evaṁ upekhaṁ paṭilabhati. So taṁ upekhaṁ abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ upekkhaṁ abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tan nissitaṁ hoti viññāṇaṁ tad upādānaṁ. Sa-upādāno, Ānanda, bhikkhu na parinibbāyatīti.

Kahaṁ pana so, bhante, bhikkhu upādiyamāno upādiyatīti?

Nevasaññānāsaññāyatanaṁ, Ānandāti.

Upādānaseṭṭhaṁ kira so, bhante, bhikkhu upādiyamāno upādiyatīti.

Upādānaseṭṭhaṁ so, Ānanda, bhikkhu upādiyamāno upādiyati. Upādānaseṭṭhaṁ h' etaṁ, Ānanda, yadidaṁ nevasaññanāsaññāyatanaṁ. Idh', Ānanda, bhikkhu evaṁ paṭipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati, na me bhavissati, yad atthi yaṁ bhūtaṁ taṁ pajahāmīti evaṁ upekhaṁ paṭilabhati. So taṁ upekhaṁ nābhinandati, nābhivadati, na ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa taṁ upekhaṁ anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tan nissitaṁ hoti viññāṇaṁ na tad upādānaṁ. Anupādāno, Ānanda, bhikkhu parinibbāyatīti.

Acchariyaṁ, bhante, abbhutaṁ, bhante. Nissāya nissāya kira no, bhante, Bhagavatā oghassa nittharaṇā akkhātā. Katamo pana, bhante, ariyo vimokho ti?

Idh', Ānanda, ariyasāvako iti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā yā ca samparāyikā kāmasaññā, ye ca diṭṭhadhammikā rūpā ye ca samparāyikā rūpā, yā ca diṭṭha dhammikā rūpasaññā yā ca samparāyikā rūpasaññā, yā ca āṇañjasaññā, yā ca ākiñcaññāyatanasaññā, yā ca nevasaññānāsaññāyatanasaññā, esa sakkāyo yāvatā sakkāyo etaṁ amataṁ yadidaṁ anupādā cittassa vimokho. Iti kho, Ānanda, desitā mayā āṇañjasappāyā paṭipadā, desitā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā, desitā nevasaññānāsaññāyatanasappāyā paṭipadā, desitā nissāya nissāya oghassa nittharaṇā, desito ariyo vimokho. Yaṁ kho, Ānanda, Satthārā karaṇīyaṁ sāvakānaṁ hitesinā anukampakena anukampaṁ upādāya,

Digitized by Google

kataṁ vo tam mayā. Etāni, Ānanda, rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni. Jhāyath', Ānanda, mā pamādattha, mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha. Ayaṁ vo amhākaṁ anusāsanīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

ĀṆAÑJASAPPĀYASUTTAṀ CHAṬṬHAṀ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the
Library on on before the last date st
below.
A fine of five cents a day is incurred by

3 2044 024 305 005

The borrower must return this item on or before the last date stamped below. If another user places a recall for this item, the borrower will be notified of the need for an earlier return.

*Non-receipt of overdue notices does **not** exempt the borrower from overdue fines.*

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 617-495-2413

WIDENER
CARREL-STUDY
CHARGE
CANCELLED

Please handle with care.
Thank you for helping to preserve library collections at Harvard.

Digitized by Google

Digitized by Google